

WYDAWNICTWO POLSKIEJ AKADEMJI UMIEJĘTNOŚCI

Z A B Y T K I < S Z T U K I
W P O L S C E

I.

KRAKÓW, KOŚCIÓŁ I KLASZTOR OO. DOMINIKANÓW

OPRACOWALI

LEONARD LEPSZY I STANISŁAW TOMKOWICZ

KRAKÓW

NAKŁADEM POLSKIEJ AKADEMJI UMIEJĘTNOŚCI
SKŁAD GŁÓWNY W KSIĘGARNI GEBETHNERA I WOLFFA
WARSZAWA — KRAKÓW — LUBLIN — ŁÓDŹ — POZNAŃ — ZAKOPANE

MCMXXIV

POLITECHNIKA WROCLAWSKA
Katedra historii architektury

~~L.i. 849~~

POLITECHNIKA WROCLAWSKA
WYDZIAŁ ARCHITEKTURY
KATEDRA HISTORII

ARCHITEKTURY POLSKIEJ

Nr. Inw. 162 n

KRAKÓW. KOŚCIÓŁ I KLASZTOR OO. DOMINIKANÓW.

Tabl. I. Kościół dominikanów — Wizja św. Jacka — obraz Dolabelli.

WYDAWNICTWO POLSKIEJ AKADEMJI UMIEJĘTNOŚCI

ZABYTKI SZTUKI W POLSCE

I.

KRAKÓW. KOŚCIÓŁ I KLASZTOR OO. DOMINIKANÓW

OPRACOWALI

LEONARD LEPSZY I STANISŁAW TOMKOWICZ

POLITECHNIKA WROCŁAWSKA
WYDZIAŁ ARCHITEKTURY
KATEDRA HISTORII
ARCHITEKTURY POLSKIEJ
nr. 1513.162

KRAKÓW

NAKŁADEM POLSKIEJ AKADEMJI UMIEJĘTNOŚCI
SKŁAD GŁÓWNY W KSIĘGARNI GEBETHNERA I WOLFFA
WARSZAWA—KRAKÓW—LUBLIN—ŁÓDŹ—POZNAŃ—ZAKOPANE

MCMXXIV

DRUKARNIA UNIWERSYTETU JAGIELLOŃSKIEGO W KRAKOWIE
POD ZARZĄDEM JÓZEFA FILIPOWSKIEGO.

KOŚCIÓŁ I KLASZTOR DOMINIKANÓW W KRAKOWIE¹⁾.

Literatura.

(St. T.). O. Siejkowski Michał, zak. kazn., Świątynia Pańska, tj. Kościół Boga w Trójcy jedyne z klasztorem oo. dominikanów w Krakowie. Kraków 1743.

Fig. 1. Kościół dominikanów w Krakowie.
Widok obecny od zachodu. (Fot. Krieger).

O. Barącz Sadok, Klasztor i kościół dominikanów w Krakowie. Poznań 1888 (do opisu kościoła częściowo użytowano tu rękop. O. Wincentego Plebankiewicza).

F. Teleżyński Laurentius, Epitaphia in eccl. ss. Trinitatis ff. Praedicatorum Cracoviae. Kraków 1790.

(Kalinka Wal.?) Historja pożaru m. Krakowa. Kraków 1850. (Dość szczegółowy opis kościoła dominikańskiego, wyliczenie ołtarzy, pomników i obrazów wtedy zniszczonych i pomników ocalałych. Wśród ilustracyj widok kościoła po spaleniu i pomnika Wotróbki, który wtedy ocalał, a obecnie go nie ma).

X. Goliań Zygmunt, Słowo o ruinach kościoła ś. Trójcy, Kraków 1858.

(Stehlik Ant. Edw.?), Kilka uwag obecnej budowy kościoła ś. Trójcy oo. dominikanów w Krakowie dotyczących. Kraków 1864.

Odpowiedź na uwagi p. Edwarda Stehlika... Kraków 1864.

O. Żukiewicz Konst. Marja, Cudowny obraz M. B. Różańcowej w kościele krakowskich oo. dominikanów. Kraków 1921.

F. Bzovius Abraham, Propago D. Hyacinthi. Wenecja 1606 (o klasztorze krak. str. 91 i n.).

Starowski Monumenta, Kraków 1655 (napisy krak. kościoła i klasztoru dominikanów na str. 127—160).

Grabowski Ambr., Kraków i jego okolice. Wyd. 5-te r. 1866 (str. 143—156 i 375—377).

Cerchów i Koper, Pomniki Krakowa. Kraków 1904. (Epitafia niemal wszystkie do-

minikańskie, nawet dziś zatraczone, są tam rysunkowo zdjęte i opisane).

Pruszcz Piotr Hiacynth, Klejnoty stol. m. Krakowa. Kraków 1745, str. 63—107.

Skrudlik Mieczysław, Tomasz Dolabella. Rocznik krak. tom XVI z r. 1914, str. 91—162.

Pagaczewski Juljan, Baltazar Fontana w Krakowie. Rocznik krak. tom XI, str. 32—35.

¹⁾ Tekst napisali: Stanisław Tomkowicz i Leonard Lepszy. Odnosne partje zaczynają się ich monogramami w nawiasie (St. T.) i (L. L.) wskazującymi, że od tak oznaczonego autora pochodzi to, co następuje, aż do ustępu zaczynającego się monogramem drugiego autora.

Dzieje.

Miał tu być stary kościół ś. Trójcy parafjalny Krakowa. R. 1223 Iwo Odrowąż bp. krak. sprowadził dominikanów z Rzymu i osadził ich przy tym drewnianym zap. kościele (Bzovius, Propago d. Hyacinthi), a w zamian wystawił r. 1226 k. paraf. N. P. Marji (Akt erek. Kod. dypl. kat. krakow. tom II, 186—187). Klasztor, początkowo też zapewne drewniany, zniszczał w czasie napadu Mongołów 1241 roku, poczem rozpoczęła się budowa murowanego (Eljasz, Kraków dawny i dzisiejszy, str. 259 i nast.); może jednak części jego są już z przed roku 1241. W r. 1286 prowadzono roboty około budowy kościoła (Kod. dypl. małop. I, 132); prezbiterjum murowane zapewne stało w r. 1289, skoro w niem pochowano Leszka Czarnego (Eljasz, Kraków dawny i dzisiejszy, 259). Kościół od r. 1321 był w toku budowy (Wojciechowski, Katedra w Krakowie, 232). Przez ciąg XIV w. są w aktach miejskich wzmianki o sumach ofiarowanych lub zapisywanych na cel dalszej rozbudowy. Nawa główna stanęła w połowie XIV w. (Eljasz op. cit.). R. 1403 prowadzono większą robotę koło librarji klasztoru (Ptaśnik, Cracovia artificum I, Nr. 142). Chór mały czyli prezbiterjum zasklepiony został kosztem Katarzyny z Melsztyńskich Białuszyny, która um. 1408 r. (za Bzoviusem Niesiecki).

W r. 1462 rozbierano czy miało rozbierać sklepienia kościoła (Ptaśnik, Cracovia artif. I, Nr. 535) oczywiście w następstwie pożaru z tegoż roku. Budowano zaś tu coś jeszcze w XVI w.: »fr. Benedictus Druskowski, diaconus, praesbyterium ad majus altare erexit; obiit a. 1578« (Necrographia Lithuanidesa, rękop. bibl. klasztoru krak.). — Kaplice gotyckie przy nawach bocznych są wogóle z w. XV (Eljasz, op. cit., 261), ale może są między niemi i wcześniejsze. Z r. 1368 jest wiadomość o kaplicy Mikołaja Edelinga (Kod. dypl. m. Krak., 507), którą miała być późniejsza orlikowska, dziś Przeździeckich, Zbawiciela. — Kaplicę p. Jezusa ukrzyżowanego (przy wstępie na schody do ś. Jacka) wzniósł z fundamentów Jan Ligenza z Niewiarowa kaszt. łęczycki † 1418 (A. Grabowski, Kraków wyd. 5-te, 146; według rękopisu klasztoru krak. Conventus Crac. . . . plantatio i t. d. p. 50). Patrz także niżej: kaplica ś. Róży i kaplica Różańcowa. — W r. 1432 wspomniane są jako istniejące kaplice: Mikołaja Penanschkonis (Pieniążka), Jana biskupa chełmińskiego i Piotra Szafrąca woj. sandom. (Kod. dypl. m. Krak., 663). — Stanisław Picus Zawadzki fundował kaplicę (Przem. Pańskiego, r. 1597) przy wejściu do kościoła, z grobem dla studentów bursy filozofów (Necrographia Lithuanidesa p. 31¹⁾) i Paprocki str. 657).

Co do kaplic renesansowych i barokowych połączonych z kościołem, patrz niżej pod kaplice: ś. Róży (Lubomirskich), ś. Dominika (Myszkowskich), Różańcowa, ś. Jacka i ś. Katarzyny (Zbaraskich).

W średnich wiekach, może od końca XIII w. był w obrębie klasztoru młyn, na prowadzonej tędy odnodze Rudawy (Długosz, Lib. ben. III, 454). Tej odnogi używanie, jako istniejącej, zatwierdza przywilej Leszka Czarnego z r. 1286 (K. D. kat. kr. I, 118). Mówi o niej Presinius Protocollum privilegiorum . . . eccl. et conventus ss. Trinitatis, podobno spalony r. 1850 a przechowany w kopji w klasztorze, na k. 537; »per monasterium ss. Trinitatis fluebat fluvius Rudawa, et habebat dictus fluvius notabile in se molendinum in utero monasterii«¹⁾). A Piotr (Wysz) bp. krak. w dekrecie z r. 1395 mówi: »nec non super ductu aquae fluvii Rudawa . . . ab extra civitatis Crac. muros et intra eosdem ad monasterium praefatum et quadam porta circa scolam eccl. s. Mariae . . . per praedictos fratres in ambitu muri ipsorum penes fontem de novo erecta« (Kod. dypl. m. Krak., 110). — Klasztor krakowski dominikanów nazywano czasem »die Pauler«, zapiski odnośne są z lat 1429—1500; w r. 1440 i 1441 czytamy »czu den Pawlern« albo »clostir der Pauler«²⁾ czu der hl. Dreyfaldikeit« (A. Grabowski, Dawne zabytki 46; Dopełnienie dawnych zabytków 1—2; Skarbniczka archeol. 200). — Organy, niegdyś umieszczone w połowie długości kościoła, były dziełem ks. Klemensa z Mielca, jak świadczyła tabliczka z napisem z r. 1534. — Królowa Bona ofiarowała do klasztoru krak. ornat i dalmatyki czerwone aksamitne i antependjum do w. ołtarza, z hh. węzów i koronami (A. Grabowski, Kraków wyd. 5-te, 155 nota). Ks. Jan Waxmann przeor († 1674) przywiózł z Rzymu wspaniały ornat haftowany (z zapisek klasztoru miejsc.). — R. 1630 umarł Erazm z Koniuszy, zw. też Koniuszewski, przeor domi-

¹⁾ Wypisów z rękopisów klasztornych udzielił mi łaskawie P. Józef Muczkowski, radca Sądu wyż.

²⁾ »Paulinerkloster« w Brunszwiku, obecnie arsenał, jest dawnym klasztorom dominikanów (Denkmalspflege r. 1903, nr. 2, 12).

nikanów krak.; ten wiele poczynił dla kościoła, sprawił ołtarz, dał stalle w chórze, zbudował refektarz i bibliotekę, przestawił nowicjat i kapitułarz, który ubrał obrazami, a cały kościół pomalował z organami. (Necrographia Lithuanidesa, por. także Łętowski, Katalog I, 132); wiadomość o tyle nie ścisła, że refektarz jest średniowieczny gotycki, a na również gotyckim kapitułarzu tylko I piętro można odnosić do XVII w. — Jan Wężyk, opat mogiński, później arcyb. gnieźń. dał w r. 1618 postawić w chórze dominikańskim w Krakowie nagrobek Iwonowi biskupowi krak. (Napis na nim i datę przytacza rękopis klasztoru krak. *Conventus Crac. . . plantatio* itd. p. 77). Skarbiec obok zakrystji, za wschodnią ścianą prezbiterjum, zbudowanym został w r. 1640, a wieża przed frotem kościoła, dziś nie istniejąca, w r. 1646 (Eljasz, op. cit., 272 i 263)¹⁾. W pierwszej połowie XVII w. malował wiele obrazów do kościoła i klasztoru dominikanów krak. Tomasz Dolabella malarz wenecki osiadł w Krakowie (A. Grabowski, *Starożytności hist. pol.* I, 414; *Rastawieckiego Słownik*). Zakrystję dał zbudować i przyozdobić obrazami Jan Konstanty Morski przeor krak. († 1665). (*Fundatio ecl. ss. Trinitatis*, rękop. klasztoru krak., folio p. 410). Ołtarz w 1688 r. wystawił ks. Tomasz Szmid prowincjał (A. Grabowski, *Kraków*, wyd. 5-te str. 149). Kazimierz Cisowski, braciszek zak. krak., † 1726, malował 19 obrazów na korytarzach klasztoru krak. zawieszonych, z historii zakonu, przeważnie kopje z obrazów Dolabelli (Sieykowski, *Świątnica Pańska 14*; Grabowski, *Starożytności hist. pol.* I, 421; *Rastawieckiego Słownik*).

Po pożarze 1850 r. odbudowa trwała przez lat szereg, przyczem poczyniono daleko idące zmiany (por. niżej fig. 2). Sklepienia, ściany i filary nawy głównej (nie prezbiterjum) zbudowano na nowo, a po części i ściany naw bocznych i ich sklepienia. Trzem kaplicom gotyckim strony południowej dodano trójkątne szczyty zazębione, których dawniej podobno nie miały. Rozebraną została dzwonnica, luźno stojąca przed fasadą główną zachodnią, tudzież przytykająca do tej fasady kruchta barokowa, czyli kaplica ś. Antonina (Eljasz, op. cit. str. 262—263, gdzie mylnie nazwano go Antonim). Ze starych widoków sądząc, stała tu kruchta i obok niej kaplica, każda z osobną kopułą. R. 1876 do fasady dobudowano pseudogotycką kruchtę; również pseudogot. nowy ołtarz, ukończono w r. 1884, rozebrano wielki sarkofag Iwona Odrowąza na środku prezbiterjum, wystawiono schody z kościoła do kaplicy św. Jacka w miejsce dawniejszych zniszczonych, wykonano pseudogot. stalle w prezbiterjum i szereg olbrzymich konfesjonałów. Później jeszcze odnowiono kaplice Lubomirskich, Myszkowskich i inne. Nad skarbcem przy fasadzie wschodniej prezbiterjum nadbudowano chór zakonników w stylu gotyckim na piętrze.

Krużganki restaurowano naprzód w latach 1851—1861 po zniszczeniach pożaru 1850 r., i wtedy poprzesztawiano wiele pomników grobowych, tudzież poprzekładano ich części. Poraz drugi poddano krużganki daleko idącej restauracji w r. 1898, pod kierunkiem architekta Zygmunta Hendla, który też zbudował nową furkę od ul. Stolarskiej i korytarz od niej do krużganków. Wtedy znów pomniki zostały poprzesztawiane, odrzucano i dobierano ich części składowe, a u niektórych »poprawiano« rzeźby i napisy. Odbito także tynk dla odsłonięcia ściany romańskiej ramienia północnego z jej romańskim portalem i w niej umieszczono kilka epitafiów; również odsłonięto ceglana wczesno gotycką ścianę wejścia z ramienia wschodniego do dawnego kapitułarza.

Pożary, klęski. R. 1462 pożar zniszczył większą część kościoła (Eljasz, op. cit. 260). R. 1656 w dzień ś. Trójcy na rozkaz jen. Wirtza dominikanie musieli opuścić klasztor, a konnica szwedcka zajęła klasztor i pustoszyła go znacznie (Grabowski, *Staroż. hist. polsk.* I, 161). R. 1668²⁾ w dzień ś. Jacka (19 sierpnia) spłonął wielki ołtarz; tak posągi w ołtarzu były drewniane jak i cała jego »struktura, wysokością sklepienia dotykająca«. Spłonęły wtedy lub stopiły się »organy nad zakrystją« i drugie organy wielkie »które melodiej ogromnością i wdzięcznością we wszystkich kościołach krak. będące organy przechodziły«; dalej relikwiarz wielki na ołtarzu przy zakrystji będący, kilkaset relikwii śś. bożych w sobie misternie w srebro oprawnych mający, także antependjum przy w. ołtarzu, kilka tysięcy kosztujące »i inny wszytek apartament tych dwóch ołtarzów w popiół obrócił się«. (Z pamię-

¹⁾ Jeśli Niesiecki, jak się zdaje, tę wieżę nazywa: »znaczna przed kościołem piramidą«, to byłaby ona starszą, a fundatorem jej byłby Sebastjan Lubomirski fundator też przy tym kościele kaplicy rodowej, który um. 1613 r.

²⁾ Przez nieporozumienie spotykamy tu w innych opisach r. 1688 (Grabowski, wyd. 5-te, 149; Eljasz, *Krakow dawny i terażn.* 261), w tym bowiem roku stanął nowszy w. ołtarz w miejsce spalonego w r. 1668.

tnika z XVII w. Grabowski, *Starożytn. hist. pols.* I, 168—169). — R. 1850 zgorzał kościół (fig. 2) i klasztor z bogatą biblioteką. Wypaliło się całe wnętrze kościoła (por. niżej: *Obrazy w klasztorze*). Ocalało tylko kilka kaplic mniej starych, z XVI—XVIII w., zakrystja i skarbiec.

Fig. 2. Kościół dominikanów przed pożarem 1850 r. Według kopji M. Cerchy w Archiwum aktów m. Krakowa.

Odbudowa musiała rozciągnąć się nawet na części murów zabudowań klasztoru i na sklepienia nad nawami kościoła. Jeszcze nie była skończoną, kiedy w r. 1855 runęły nowe sklepienia kościoła, a z nimi i filary wnętrza i wielka część fasady, co pociągnęło za sobą potrzebę ponownej odbudowy.

Kościół.

Budynek kościelny (rzut poziomy A na tabl. II) pod wezw. ś. Trójcy, orjentowany, ceglany z użyciem kamienia do ważniejszych członków architektonicznych i ornamentacyjnych. Budowa trzynawowa; (długość bez przybudów 69 m, szer. naw z kaplicami got. 38·5 m), typu bazylikowego, o systemie krakowskim, o szkarpach nawy głównej biegnących pionowo wzdłuż filarów wewnątrz naw bocznych. Prezbiterjum zakończone od wschodu ścianą prostą (fig. 3) zachowało się w murach w stanie, w jakim było przed pożarem 1850 r. Nawy są niemal całe budową z czasu po pożarze 1850 r. (z wyjątkiem dolnych części niektórych ścian), naśladującą stan jaki był przed pożarem. Tylko nowe filary ciosowe wnętrza ozdobiono dodatkowo w 8-ym dziesiątku lat XIX w., złobiąc w ich gładkich ścianach rowki i wałki w przedłużeniu okroju łuków będących nad nimi — co jest niezgodne z systemem krak. Z budowy średniowiecznej zachowały się w murach niektóre kaplice gotyckie obok naw bocznych, tudzież prezbiterjum. W górnych częściach ściany jego tylnej, wschodniej, zachował się, w późniejszym nadmuruwaniu utopiony, ozdobny fryz (fig. 4) i częściowo trójkąt szczytowy arkadkowy z cegły formowanej, świadczący, że rozpoczęty w XIII w. gmach murowany, już gotycki, był znacznie niższym, ale jeszcze w średniowieczu w górę dźwigniętym został. Pozioma część fryzu, stanowiąca podstawę owego szczytu trójkątnego przechodzi na ściany boczne prezbiterjum (por. fig. 4; widać tam poniżej fryzu staro ostrołuki okien czy wnęk pierwotnej budowy prezbiterjum). Pod szerokim,

wysoko umieszczonem oknem ściany wschodniej, później zamurowanem, znaczą się ślady ostrołuku dawnego okna, które znajdowało się w trójkącie szczytowym fasady wschodniej pierwotnej budowy. — Szkarpy przy prezbiterjum są dostawione do jego ścian i pochodzą zapewne z czasów nadbudowy gmachu na wysokość. — U fasady zachodniej zachował się do niedawna stary rzeźbą roślinną przyozdobiony kamienny portal wejścia do nawy głównej z XIV w. (fig. 5), którego jednak szczegóły przy odnawianiu w latach 1893—1894 przeważnie zastąpiono kopjami. Nowsze jeszcze są dwa w fasadzie wejścia do nawy bocznych. Po stronie północnej kościoła 2 kaplice gotyckie i także 3 po stronie południowej należą w murach przeważnie do budowy średniowiecznej. — Kaplice renesansowe i barokowe są przybudowami odrębnymi i jako całości są niżej osobno opisane. — Zakrystja przy północnej ścianie prezbiterjum stanowi część gmachu klasztorowego.

Wnętrze kościoła, z którym łączą się wnętrza kaplic gotyckich otwartych doń wielkimi arkadami załą, trójnawową. Schodzi się doń z kruchty

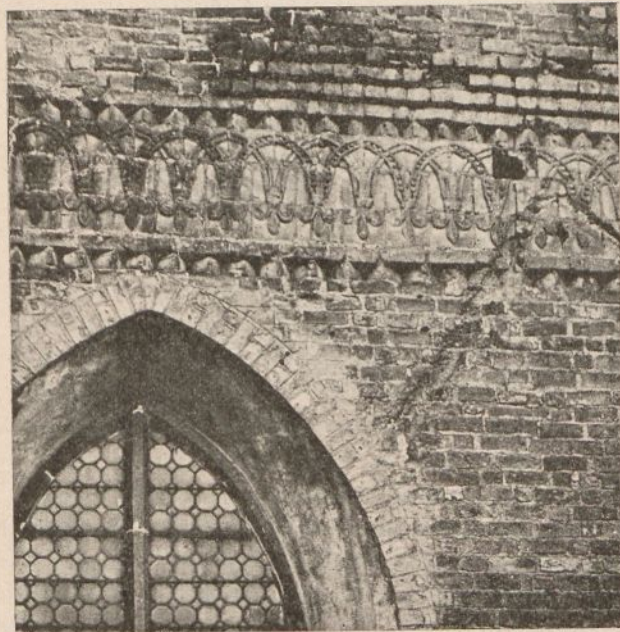

Fig. 4. Fryz romańsko-gotycki kościoła dominikanów w Krakowie.

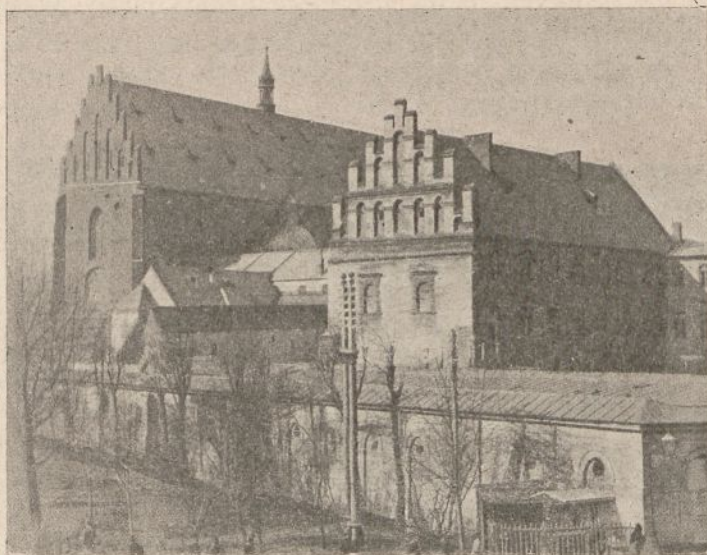

Fig. 3. Kościół i klasztor dominikanów w Krakowie od wschodu. — Fotografia robiona przed dobudową chóru za prezbiterjum. Na prawo budynek dawnej biblioteki.

po 5 wysokich stopniach w portalu głównym. Nawa główna ma wysokości 22·20 m, nawy boczne po 11 m wysokości. Prezbiterjum (fig. 6) nakryte jest sklepieniem siatkowem, na żeb-
rach o okroju wklęsłym, pochodzącem z czasów nadbudowy pierwotnej wysokości ścian; zebrę wspierają się na sławkach (Dinstach) nisko po ścianach schodzących i oddzielone są od sławk gzymsikami gotyckimi. Sławki są naprzemian grubsze o przekroju połowy 8-boku i cieńsze o przekroju półwałka. Pierwsze wspierają się na konsolach w kształcie przewróconego stożka, drugie — kształtu cebuli, zwróconej cienkim końcem na dół. Umieszczone są w wysokości 4·80 m od posadzki. Pierwotnie prezbiterjum było zapewne nakryte pułapem drewnianym, w mniejszej wysokości niż jest sklepienie. Okna są wąskie, ostrołukowe, bardzo wydłużone. Pod podestem schodów marmurowych w nawie bocznej pół-

nocnej (fig. 7 i 8) mieszczą się w głębi arkady odrzwia wejścia do kruzganków, kamienne, barokowe, górą zakończone wielobocznie, z główką aniołka jako zwor-

nikiem. — Kaplice gotyckie po dwu stronach naw, mają sklepienia częścią krzyżowe częścią gwiaździste lub siatkowe o różnych wzorach, na żebrach wyrastających z konsol narożnych wysoko umieszczonych. Kaplica ś. Tomasza, dawniej ś. Bartłomieja, potem ś. Czesława (C planu na tabl. II) obok kaplicy ś. Róży (Lubomirskich) — niegdyś krawiecka (Pruszcz, Klejnoty), ma żebra okroju gruszkowego, pękatego, a z konsol rzeźbionych jedna jest pękiem liści jakby akantu, trzy inne zaś są głowami ludzkimi: jedna młodego mężczyzny o szyi wygiętej, dwie drugie przedstawiają mężczyzn starszych brodatych, z których jeden ma obfite pukle koło twarzy. W kaplicy Zbawiciela, niegdyś ś. Mikołaja, cechu kowalskiego, potem szewskiego (hr. Przędziekich i przez nich odnowionej r. 1857,

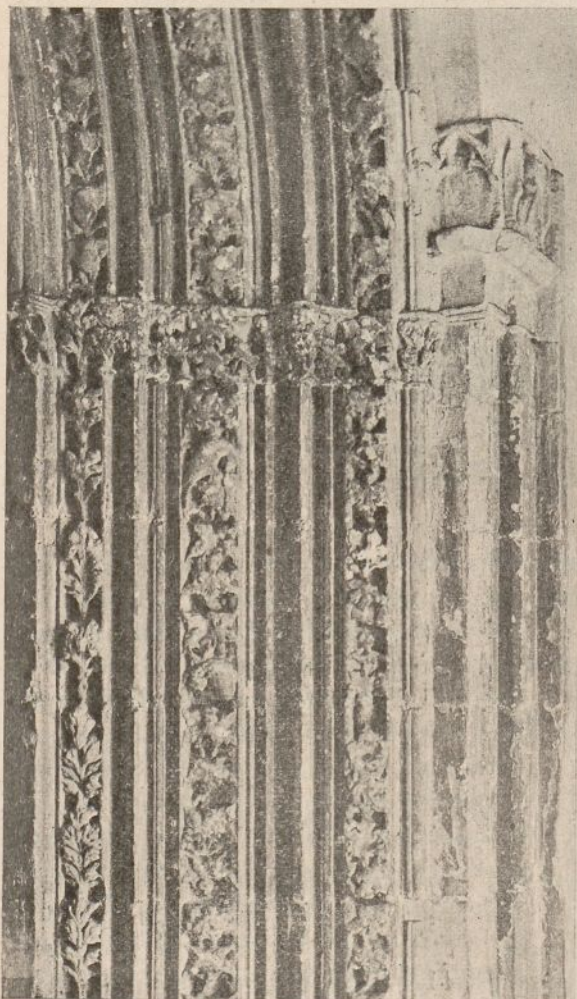

Fig. 5. Kościół dominikanów w Krakowie. Szczygół portalu gotyckiego przed restauracją w końcu XIX w.

D planu na tabl. II) jest w oknie witraż pomysłu Juljusza Hübnera z Drezna sprawiony r. 1855. W kaplicy ś. Magdaleny (Małachowskich, L planu na tabl. II), dawniej ś. Wincentego Ferrer., obok kapl. ś. Katarzyny (Zbaraskich), żebra wyrastają z konsol o motywach roślinnych.

Ołtarze, których kilka dawnych i cennych zachowało się w kaplicach renesansowych i późniejszych, opisano niżej, łącznie z dekoracją wnętrza tych kaplic.

Obrazy w kościele i kaplicach. Obraz: Sceny z życia i męczeństwa ś. Stanisława (fig. 9) — w prezbiterjum na ścianie przy w. ołtarzu, po stronie ewang. Płótn., ol., wys. ok. 1,70 m, szer. ok. 2,16 m.; 6 scen na jednym obrazie: W części górnej, w środku na większą skalę, ś. Stanisław przyprowadza przed króla Piotrowina. Po dwóch bokach po 2 sceny drobniejsze odgraniczone malowaną listwą kształtu \cup albo \subset . Na lewo wyżej: orły znoszą nad sadzawkę członki ludzkie porąbane; niżej: rąbanie ciała na kawałki. Na prawo wyżej: sadzawka po której pływa ryba, nad którą unosi się światło, jak świeca; niżej: składanie razem członków posiekanych. Dolną całą szerokość obrazu zajmuje scena ujęta w malowaną listwę: uro-

czysty pogrzeb. Na I. planie, zwróceniu ku trumnie klękają polonusy ubrani w żupan i płaszcz. Krajobraz, rysunek i perspektywa budynków lepsze od postaci ludzkich. Koloryt ciepły wenecki; karnacje żółto brunatne. Całość przybrudzona.

Obraz: Śmierć ś. Wojciecha (fig. 10). Dzieło Ant. Nozeniego z r. 1649 pod wpływem Dolabelli¹⁾, naprzeciw poprzedn. po stronie epist. Wys. ok. 1,60 m, sz. ok. 2,34 m. Niezły co do kompozycji; uderza w nim dramatyczność wyrazów i ruchów. Słabe ustosunkowanie skali osób stojących bliżej i dalej; niektórych głowy za wielkie. Peizaż z wodą i łódką dobry. Koloryt ciepły wenecki.

¹⁾ Łuszczkiewicz, Malarstwo relig. w Polsce. Artykuł w Encyklopedji kośc. ks. Nowodworskiego.

Obraz: Zwiastowanie, w prezbiterjum nad drzwiami krytymi z za balustrady do zakrystji. Płótno, olej. Wys. 1'96 m, szer. 1'38 m. M. Boska prostując lewą nogę odwraca się od klęcznika przy którym klęczała. Ma suknię czerwoną, płaszcz błękitny, na głowie zasłonę białą z seledynowemi prążkami, która ówinięta jest dokoła gorsu i lewego ramienia. Na twarzy wyraz niewinności i pokory. Anioł zjawia się stając na ziemi prawą nogą, a lewą z tyłu na stopniu. Ma szatę dolną wzorzystą w kwiaty różnobarwne na tle białawem. Na tem rodzaj kaftana długiego

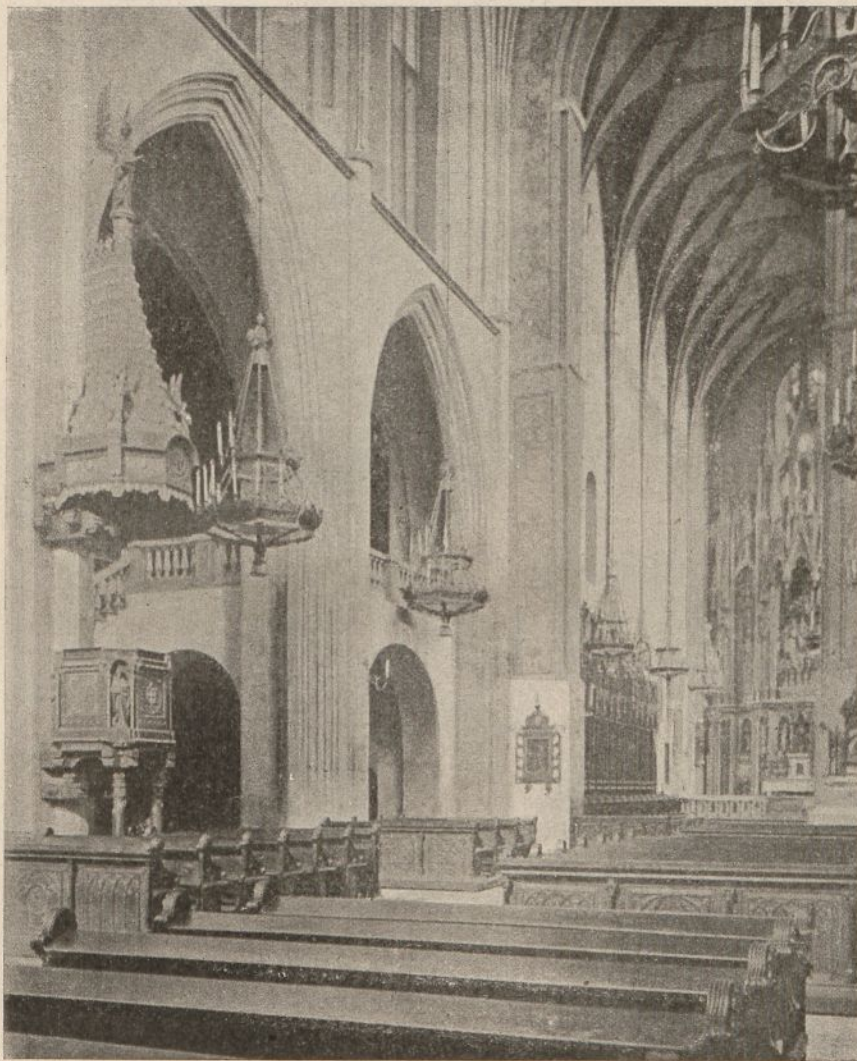

Fig. 6. Kościół dominikanów w Krakowie. Nawa główna z widokiem na prezbiterjum.
(Fot. L. Lepszy).

z podszewką żółtą w cieniach czerwona, dołem podwiniętego, z pod którego wysuwają się końce przepasującej go szarfy fałdzistej zielonej, wskutek pędu w tył unieszone. Z pod krótkich bufiastych rękawów widać brzeg tuniki koloru stalowo-błękitnego, widocznej też koło szyi. Anioł trzyma w prawej ręce lilje, ma włosy blond, kędzierzawo falujące, wyraz jego zamyślony i unізonością nacechowany. Skrzydła jego popielate. Nad głową jego ulata w jasności gołębica. Obie ludzkie postaci mają sandały na bosych stopach. Tłem sceny wewnątrz izby z klęcznikami i półkami, trzymane w tonie oliwkowo-brunatnym. Koloryt postaci dość żywy, barwny, ale farby przybrukane. Zap. wiek XVII.

Obraz: Ś. Jacka wizja, na ścianie prezbiterjum naprzeciw drzwi do kruz-

ganku i zakrystji. Dzieło Dolabelli¹⁾. Płótn., ol. Wys. przeszło 4 m, sz. 2'33 m (tabl. I). Właściwie 2 wizje. Ś. Jackowi ukazuje się M. Boska z Dzieciąciem Jezus, a nad nią zjawia się Bóg Ojciec z Gołębicą w glorii niebieskiej, Matce B. tylko widzialny. Malarz zostawał tu pod wpływem wizyjnych obrazów Tintoretta. Sztwywność postaci, twardość rysunku tła, koloryt ciężki, czasem wpadający w tony ołowiane, dowodzą, że obraz powstał w późniejszym wieku malarza, po dłuższym jego w Polsce pobycie,

Fig. 7. Kościół dominikanów w Krakowie. Nawa boczna północna i schody do kaplicy ś. Jacka. (Fot. L. Lepszy).

w latach 1630—1635. — U dołu pod postacią świętego, na tle posadzki wymalowany h. Odrowąż, samo godło, bez tarczy. Dolna część obrazu częściowo przemalowana.

Obraz: Wieczera Pańska, nad podestem przed wejściem ze schodów do kaplicy ś. Jacka. Dolabelli. Płótn. ol. Wys. 2'81 m, sz. 5'91 m. Około 20 figur wielkości albo nat. albo i większej. Kompozycja oparta na dobrych wzorach włoskich, ale architektura trochę dziwaczna, perspektywa linearna i układ niecałkiem zrozumiałe. Scena odbywa się w wielkiej sali z kolumnami i drzwiami w głębi

¹⁾ Skrudlik, Rocznik krak. XVI str. 128 — z jego pracy bierzemy dalszą charakterystykę obrazu i techniki jego, i za zezwoleniem autora kilka reprodukcji obrazów Dolabelli.

na prawo; stół ustawiony jest skośnie do widza; na pierwszym planie na lewo schodki, po których służdy przynoszą na dół do sali potrawy — na prawo, koło kolumny nad koszem z bułkami, chłopiec trzyma talerze, podczas gdy drugi za nim przelewa płyn z jednej amfory do drugiej. Za nimi mężczyzna brodaty trzyma wielką flaszę, stojącą obok stołu z próżnymi talerzami; z za kolumny nad nim wysuwa się kobieta. Prócz biesiadników (apostołów) i służby, jest kilka osób z tyłu koło drzwi, i na przodzie, przed schodami. W kolorycie równie jak w układzie rysunkowym jest symetria jedynie na planie pierwszym, podczas gdy w głębi sali na prawo jest ciemno, a na lewo jasno. W pozach brak naturalności, głowy i twarze przeważnie banalne, fałszywie idealne, choć w typach jest różnaitość. Barwy mają ton ciepły bursztynowy; na szatach przeważnie szkarłatnych są złamane, a żółte przyciemnione, inne (błękitne i zielone) też złamane. Ruchy biesiadników i służby pełne życia, nawet dramatyczne. Technika malarska pobieżna, na efekt zdala. Farby gęste a na nich gruba warstwa werniksu. Obraz powstał pod widocznym wpływem *Wieczery Tintoretta z San Trovaso*. Przy restauracji w XIX w. przemalowano wszystkie twarze, zmieniono do gruntu koloryt¹⁾.

Obraz: *Gody w Kanie Galilejskiej nad schodami do kaplicy ś. Jacka*. Dolabelli. Płótn., ol. Wys. ok. 3 m, sz. ok. 5·90 m. Tłum z ok. 100 osób. Nieco tylko zmienione powtórzenie obrazu tejże treści w zakrystji *S. Maria della Salute* w Wenecji, a zmiana w lewej części obrazu miała za wzór *Gody w Kanie Veronesa* w Luwrze. Postaci są niemal kopjami albo z Tintoretta albo z Veronesa i to z różnych ich obrazów. Kolorytem obraz przypomina szkic Tintoretta do obrazu *Godów w Salute*, znajdujący się w Uffizi. U dołu obrazu mniej więcej w środku jest tarcza trójdzielna rzucona ukośnie na posadzkę; w polu jej górnem gwiazda, w środkowem ryba, w dolnem lemiesz. Dokoła herbu litery: C. K. G. C. może: Caspar (!) Koniuszewski, Guardianus (!) Cracoviensis?²⁾. Tarczy herbowej pole górne jest ciemno oliwkowe, środkowe białe z rybą szarą, dolne czerwone z lemieszem białym. Na hełmie powtórzona ryba. Dokoła tarczy labry jaskrawo kolorowe jak bukiet różnobarwny. Figury ludzkie pierwszego planu na skalę 1/2 wielk. nat. Kompozycja trochę chaotyczna, na tle portyku z arkad renesansowych, przez które widać niebo i trochę krajobrazu. Koloryt wenecki ale bardzo przyciemniały. Obraz zdaje się nie przemalowany.

Obraz: *Męczeństwo ś. Sadoka*, nad wejściem do kaplicy *Różańcowej*. Według Łuszczkiewicza³⁾, jest Dolabelli. Płótn., olej. Wys. ok. 2 m, sz. 3·80. Ś. Sadok był w r. 1260 zamordowany wraz z 48 braćmi zakonu dominik. w Sandomierzu.

Obraz: *Szkoła ś. Tomasza z Akwinu*, w kaplicy ś. Tomasza (C na planie tabl. II), na ścianie zachodniej naprzeciw ołtarza, wysoko zawieszony. Dolabelli? może z epoki jego późniejszej. Płótn., ol. Wys. ok. 1·60 m, sz. 3·37 m. W sali w głąb wprost wydłużonej, przy tylnej ścianie naprzeciw widza siedzi na katedrze profe-

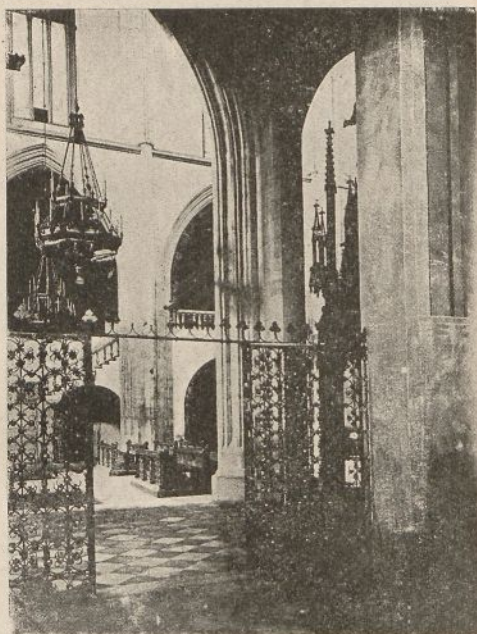

Fig. 8. Kościół dominikanów w Krakowie. Wnętrze nawy głównej, widziane z jednej z kaplic południowych. (Fot. L. Lepszy).

¹⁾ Skrudlik, op. cit. str. 126.

²⁾ Opis i charakterystyka według Skrudlika, op. cit. str. 129 i n.

³⁾ Malarstwo. Encyklopedia kośc. Nowodworskiego, str. 162; obraz wtedy miał znajdować się w krużgankach.

sorskiej ś. Tomasz w habicie i birecie, ze słońcem na piersiach. Obok głowy jego gołębica wśród jasności nadlatująca do jego ucha. Na stopniach katedry mitra książęca, infula i księgi. Święty prawą ręką gestykułuje, lewą przytrzymuje na kolanach księgę otwartą, na której czytamy: »Summa theologiae«. Otaczają go po bokach duchowni i świeccy. Pod bocznymi dłuższymi ścianami sali siedzą kilku rzędami na ławach i przed ławami zakonnicy różnych reguł i kilku świeckich, niektórzy gestykułują żywo jakgdyby się sprzeczali między sobą. Kompozycja i rysunek dobry;

Fig. 9. Obraz ze scenami męczeństwa ś. Stanisława. (Fot. Krieger).

ś. Tomasz stosunkowo cokolwiek za wielki. Postaci wydłużone, o głowach małych. Typy wyraziste, rozmaite, niektóre może portretowane. Wykonanie szat, fałdów i szczegółów poprawne. Koloryt żywy, dużo cynobru i ugru. Ton ogólny brunatno ciepły, wenecki. Stroje świeckie z czasu Zygmunta III, typy niektóre polskie. Znać wzory dobre. Obraz mógłby być Dolabelli z epoki jego późniejszej¹⁾.

Obraz: Chrystus u studni (po scenie ze Samarytanką), w kaplicy ś. Józefa (E na planie tabl. II), na ścianie zachodniej naprzeciw ołtarza. Płótn. ol., wys. ok. 3 m, sz. 3 m. Chrystus w aureoli siedzi przy studni na podwyższeniu, obu rękoma wskazując na pochód zbliżający się w głębi. Około mistrza grupa uczniów: ś. Jan stoi przy prawym brzegu obrazu, za nim ś. Piotr i inni otaczają studnię. Jeden z nich na przodzie do Chrystusa zwrócony przykłada rękę do serca, inny za nim chwyta się za głowę. Studnia jest cysterną kamienną, na której gzymsie czy kra-

¹⁾ Skrudlik o nim nie wspomina.

wędzi leżą chleby. Nad studnią wznosi się przyrząd blokowy ze sznurem do wyciągnięcia kubła. Przed studnią na pierwszym planie stoi na ziemi kilka naczyń na wodę. Za studnią są drzewa liściaste dobrze wykonane, a na dalszych planach wzgórze tarasowate, pokryte zielenią, w głębi zaś miasto. Po wzgórzach idą z miasta dwie duże grupy ludzi w szatach, jakby zarzuconych prześcieradłach, białych. Ku miastu idzie jedna niewiasta (zap. Samarytanka) oraz pędzi dwóch konnych, każdy z osobna. Mury otaczające miasto są białe, częściowo zazębione, oparte na szkarpach, z wieżami i bramami otwartymi; miasto rozległe, zabudowane gmachami kwadratowymi, okrągłymi i 6-bocznymi. Na lewo wysunięty jest przed mury kościół czy klasztor z wieżami, zabudowania mają dachy spadziste, północne. Na rozległym placu wśród miasta dwie grupy ludzi podążają naprzeciw siebie a przed nimi 2 postaci, ubrane

Fig. 10. Obraz Nozeni'ego: Śmierć św. Wojciecha. (Fot. Kriegera).

w szaty różowe wyciągają ku sobie ręce. Gmachy są widocznie kamienne, o architekturze fantastycznej, ale malowane ze zrozumieniem architektury. Co do techniki i wykonania, krajobraz lepszy od postaci ludzkich, które są słabo modelowane. Drzewa i krzewy występują plastycznie, płaszczyzny zieleni mniej udatne. Niebo jasne, żółto różowe. Cały koloryt blady, z przewagą barw żółtawych i różowych z czerwonymi odbłyсками; brak mu siły, a wrażenie raczej dekoracyjne. Skrudlik¹⁾ przypisuje obraz uczniom i naśladowcom Dolabelli, podkreśla słabą bardzo jego kompozycję i inne braki, ale widzi podobieństwo do obrazów Dolabelli w refektarzu.

Obraz: Uczta w domu Szymona, w kaplicy św. Magdaleny, (L na planie tabl. II). Płótn. ol., wys. ok. 1'50 m, sz. 3 m. Sceną jest wnętrze sali z kolumnami, przez arkady widać inne sale. Przestrzeń obszerna w głąb, w jej środku przy stole 6-iu biesiadników, między nimi Chrystus w szacie różowej i płaszczu błękitnym, siedzi pod kolumną z lewego boku obrazu; za nim w górze jest kotara brunatno-oliwkowa, a przed nim i przed stołem na I planie klęczy Magdalena, obcierając włosami jego nogi. Ma ona suknię cynobrową, z poza której wysuwają się u szyi i rąk rąbki koszuli białej; na suknię zarzucony jest płaszcz żółty, niby brokatowy, z bogatym wzorem linearnym z motywów roślinnych stylizowanych. Za plecami

¹⁾ Op. cit., str. 131.

Chrystusa na I. planie chłopiec, widzialny tylko po kolana, niesie półmisk. Z przeciwnego końca obrazu za biesiadnikiem (w czapce-birecie czerwonej), widocznie jakimś dumnym dygnitarzem, sługa wnosi jakby 3 chleby. Kompozycja jasna, w duchu włoskiego renesansu, koloryt ciepły wenecki; szaty przeważnie czerwone, tło w tonie brunatnym. Typy indywidualne, może portretowane, żydowskie, wyrazu pełne. Tylko Chrystus i Magdalena w znacznej części przemalowani, twarze obojga zbanalizowane. Może skutkiem przemalowania są też pewne rażące błędy rysunkowe. Według Skrudlika, obraz na pewne Dolabelli, odznacza się dobrem przeprowadzeniem charakteru głów, doskonałym rysunkiem, pięknnością typów, zwłaszcza Magdaleny, siłą kolorytu nader starannie i umiejętnie traktowanego. Obraz pochodzi z młodszych lat malarza, z najlepszej epoki jego działalności; pomysł jego zrodził się pod wpływem dzieł Veronesa, jego madryckich »Godów w Kanie« i »Uczty u Szymona« w Brerze medjolańskiej. Wartością artystyczną stoi obok »Aniołów«

Dolabelli w kaplicy ś. Jacka. Podpis malarza, który był umieszczony u dołu obrazu, zniknął podczas ostatniej restauracji słabo dokonanej przez Józefa Cholewicza¹⁾.

Obraz: Chrystus na Krzyżu, w nowożytnym ołtarzu kaplicy K na planie tabl. II, olejny na płótnie, jest dziełem Józefa Simmlera w duchu szkoły monachijskiej z połowy XIX w.

(L. L.). Obraz: Popiersie ś. Jacka (fig. 11), na filarze tęczy kościoła, po lewej ręce wchodząc do prezbiterjum — płótno, ol., wys. 0'805 m, sz. 0'570 m. Włosy czarne, oczy ciemne. Malowany szeroko, nieco twardo. Na brunatnym tle od góry napis: Vera Effigies S: Hyacinthi Conf. Ord: Praed: P. R. P. Z lewej strony na wysokości policzka na eliptycznym kartuszu barokowym w czerwonym polu h. Odrowąż. Wiek XVIII.

Fig. 11. Obraz: ś. Jacek. (Fot. L. Lepszy).

(St. T.). Obraz: Portret Andrzeja biskupa kijowskiego, zak. kazn., w kaplicy P. Jez. Ukrzyż. (K na planie tabl. II). Płótn., ol. Dominikanin trzymający dawny relikwiarz lubelski drzewa Krzyża ś.; podpis: »V. P. F. Andreas Polonus episc. Kioviensis a Bonifacio IX anno 1400 rentiatus(?) qui lignum s. Crucis Lublinum apportavit, illudque ibidem sui ordinis fratribus consignavit«. Obraz zap. z XVIII w. — ale

w nowszych czasach częściowo przemalowany wraz z napisem.

Obrazy w ołtarzach kaplic, patrz niżej: Kaplice ś. Róży, ś. Dominika, ś Katarzyny.

Rzeźby w kościele i kaplicach.

(L. L.). Rzeźba: »Matka Boska Jackowa« (fig. 12) niedawno umieszczona w nowszej oszklonej jakby kapliczce, w pewnej wysokości od posadzki, przy łuku tęczy po prawej wchodząc do prezbiterjum. Posążek Madonny jest z alabastru, fotelik z drzewa. Wys. figury 0'61 m, szer. 0'248 m. Opis prof. Jul. Pagaczewskiego w Sprawozdaniach komisji historii sztuki t. VII str. CCCVII i CCCXI fig. 19, uzupełniamy zdjęciem fotograficznym tudzież szczegółami. Ślady zmian i uszkodzeń: nad czołem Madonny w drugim paśmie włosów otworek jakby wybity gwoździem czy rylcem, Z tyłu czaszki w górnej części na rozdziale włosów otwór okrągły 7 mm średnicy zabity kołkiem i obok drugi mały, świadczą o koronie, która zdobiła czoło. We włosach Dzieciątka są 4 dziury, widocznie zrobione również celem umocowania korony.

¹⁾ Skrudlik, op. cit., str. 128—129.

Na ramieniu lewej ręki M. B. otwór podłużny, 5 mm dług., utworzył się prawdopodobnie z powodu wyprysnięcia kawałka alabastru, Z tyłu figura opracowana po rzeźbiarsku, od strony siedzenia widać przycięcie alabastru piłką i dostosowanie do fotelika. Po fałdach sukni da się wywnioskować, że pierwotnie nie było ławy, ale niższe 60 mm krzeselko. Madonna pochodzi według Pagaczewskiego z czasu około 1583 r. Fotelik drewniany jest późniejszy, z XVII w., wys. 0'516 m, sz. zaplecku 0'34 m. Nogi ze zwojów akantusowych, poręcze i szczeble z esownic, deska siedzeniowa wcięta umyślnie, aby posadzić figurę, wskazują, że te dwa przedmioty istniały osobno i później zestawione zostały. Uszkodzenia i naprawy grupy: biust M. B. był urwany aż do połowy ramion. Od prawej piersi biegnie pęknięcie ku szyi i zwraca ku obojczykowi. U szyi aż pod brodę jest wstawiony kawałek masy zamiast alabastru. Pęknięcie znać także z tyłu figur przez grzbiet M. B., podniesiony płaszcz względnie chustę i szyję. Dzieciątka ma przyprawioną rączkę prawą, sztyftem przymocowaną do piersi Matki B. Także tors Dzieciątka jest rozbity i sklefony, całe ramię u kostki i blisko barku było odłamane a potem sklejone. Opracowanie draperji nie dosyć uwzględniające kształty ciała przemawia za tem, by rzeźbę przypisać artyście Północy.

(St. T.). Salvator mundi (fig. 13), w kaplicy Zbawiciela (Przeździeckich) na ołtarzu nowszym. Posąg gipsowy w całej postaci, wys, 1'695 m; typ szlachetny, rysy o wyrazie pełnym powagi, wykonanie poprawne, zwłaszcza fałdów szat.

Jest to dzieło Leona Szuberta, ucznia Karola Ceptowskiego i szkoły wiedeńskiej. — po r. 1848 (Łuszczkiewicz, Kartka z dziejów rzeźby. Kalendarz Czecha, r. 1896 str. 61).

Pomniki w kościele i kaplicach. Leszka Czarnego w prezbiterjum koło w. ołtarza w ścianie północnej¹⁾.

Miała tu być płyta grobowa metalowa, którą zniszczył pożar 1688 r. Postawiony na tem miejscu duży pomnik barokowy drewniany spłonął w r. 1850. I wtedy znalazła się płyta grobowa, jak sądzą najdawniejsza, którą »cokolwiek naprawiono« i w miejscu zostawiono (Grabowski, Kraków, wyd. 5-te, str. 149). Widok dawnego pomnika barokowego drewnianego z r. 1690 znajduje się w wydawnictwie: Groby i pomniki, rys. Aleks. Płonczyński, wyd. Józef Cypcer, 1843, zesz. I tabl. 3. Tamże tekst objaśniający, a na tabl. 2 widok płyty grobowej średniowiecznej, z rytą postacią podobną do obecnie widzialnej, ale nie identyczną; napis na niej czytano wówczas jakoby wyraźnie: A. D. 1289 d. 26... Obit... Lescus d. Niger²⁾.

Płyta piaskowcowa prostokątna wys. 1'06 m, sz. 2'08 m z postacią płasko wykutą stojącą i napisem dokoła krawędzi zdefektowanym, minuskułami got. XV w. płasko wykutym przez wyżłobienie tła; (nad głową): pr^9 leccus | (na prawo): d. niger

¹⁾ U Cerchów i Kopery tabl. 78.

²⁾ W XIX w. były jeszcze ślady ozdób bronzowych i gwoździ, które do płyty były przymocowane. Po pożarze, 1850 r., który zniszczył też powierzchnię kamienia, na starej płycie skopjowano linje konturów, według rysunku zdjętego przed pożarem 1850 r. ale po zniszczeniu pożarem r. 1668. Kopja jest nie ścisłą (»Czas« r. 1857 Nr. 194 z 27/8).

Fig. 12. Matka Boska Jackowa, rzeźba alabastrowa. (Fot. L. Lepszy).

δ..... omi | (dołem)..... | (na lewo) हुत लुत⁹ | w polu środkowym: Α. δ... Σχι (?). — Płyta, zapewne wskutek przeróbek, wydaje się całkiem nowożytną. Pod tem wmurowana jest tablica marmurowa czarna z napisem: Ossa et cineres | lesconis nigri | serenissimi principis Poloniae | huius conv. ord. praed. optime meriti | post dirum incendium a. 1850 inventa | hic iterum composita in pace quiescunt | patres grati animi ergo p. p. 1884.

Kallimacha † 1496 płyta bronzowa (fig. 14) wmurowana w północną ścianę prezbiterjum między krytymi drzwiami do zakrystji a wejściem do przedłużonego wschodniego ramienia krużganków¹⁾.

Pierwotnie jeszcze w końcu XV w. pomnik Kallimacha umieszczony został w ówczesnej kaplicy Różańcowej. Postać zmarłego była na nim dwukrotnie przedstawioną: raz w pozie klęczącej przed obrazem N. Panny z Dzieciątkiem, z napisem wierszowanym, drugi raz w pozycji siedzącej z napisem prozą. Napisy oba były ułożone przez Bernardina Gallo z Zadaru (sekretarza kard. Fryderyka Jag.), kanonika i później oficjała krak. Napis wierszowany łac. ogłoszony jest w kronice Bern. Wapowskiego, Script. rerum polon. tom II, str. 264. Obecnie zachowany pomnik jest częścią dawnego. (Ptaśnik, Kultura włoska w Polsce. Bibl. histor. 1922, str. 61, 131, 134—135, 190—191).

Odlew cyzelowany, złożony z czterech części (środek z płaskorzeźbą figuralną, dwa boczne szlaki arabesk., pas dolny z napisem). Wys. 1'57 m, szer. 1'18 m. Ma pochodzić z pracowni Piotra Vischera, ale jest przypuszczenie, iż modelu dostarczył Wit Stwosz²⁾. Napis płaskimi kapitalikami, powstałymi przez wydrążenie tła, brzmi:

Fig. 13. Salvator mundi. Rzeźba Schuberta w kaplicy Przewdzieckich. (Fot. L. Lepszy).

philippus callimachus experiens, nacione thvscus vir doctis-
[simvs
vtriusque fortune exemplvm imitandum atqve omnis virtutis
[cvtor
precipvvs, divi olim casimiri, et iohannis alberti polonie regv
secretarivs acceptissimvs, relictis ingenii, ac rervm a se
gestarvm, plvribvs monvmentis, cvm svmmo omnium bo
norvm merore, et regie domus atqve huius reipublice
incommodo, anno salvtis nostre MCCCCLXXXVI cal
endis novembris vita decedens hic sepvltvvs est

Mikołaja Bogusza † 1560. W kaplicy ś. Tomasza (C na planie tabl. II) pod oknem pomnik wys. 3'24 m, sz. 3'21 m; z kamienia pinchowskiego jest zrąb architektoniczny pomnika, z marmuru czerwonego pożarem przepalonego jest płyta główna z postacią rycerza, zaś ze sztucznego zdaje się marmuru czerwonego tablica napisowa, płyciny herm po bokach oraz zawróceń fryzu górnego. Na wysokim cokole rustykowanym z zawróceniami jako stylobatami wznosi się część główna ujęta między dwa nad stylobatami pilastry szerokie, od zewnętrznej strony podkrojone, na których tle, na każdym, rodzaj płaskiego obelisku ściętego, przepasanego w środku wysokości gzymsikiem, postawionego cieńszym końcem na parze złączonych wolut, a w górę zwróconego grubszym i zakończonym kapitelem jakoby jońskim. Nad kapitelem płaskorzeźbiona głowa brodacza dźwiga zawrócenie architravu i fryzu; całość zamyka górą gzyms koronujący poziomy z zawróceniami przy dwu końcach. Zewnętrzną stronę każdego z pilastrów podpira bokiem woluta odwrócona i przyozdobiona liśćmi stylizowanymi. Kwadratowe pole między pilastrami podzielone jest poziomo na trzy strefy nierówne co do wysokości: środkową największą zajmuje płaskorzeźbiona na płycie skośno

¹⁾ U Cerchów i Kopery tabl. 58.

²⁾ Komunikat M. Sokołowskiego na posiedzeniu Kom. h. szt. Akad. Umiej. d. 27/VI 1895. »Czas« z d. 29 lipca 1895, nr 169.

³⁾ U Cerchów i Kopery tabl. 138.

nachylonej postać rycerza leżącego, z torsem dźwigniętym i głową, którą podpira lewa ręka na tle dużej poduszki, zwracającego się niemal frontem ku widzowi; noga prawa zgięta przełożona jest przed wyciągniętą prosto lewą. Ręka prawa nad kolanem prawem trzyma nienaturalnym układem palców buzdygan. Nad stopą prawą zaznaczony w głębi szyszak z pióropuszem. Strefę górną najmniejszą zapełnia płaskorzeźbiony feston z owoców, liści wawrzynu i wstęg falisto ulatujących. Kompozycja architekto-

Fig. 14. Epitafium bronzowe Kallimacha. (Fot. Krieger).

nicznie niezwykła, jest pomysłu i wykonania szlachetnego, a postać rycerza i festony nad nim są dziełem o cechach artystycznych. Na strefie dolnej, przedstawiającej podmurowanie czy bok sarkofagu, na tablicy ujętej bokami w dwie pary złączonych płaskich wolut, napis wykuty kapitalikami:

d. o. m.

nicolao bogusz tribv^o lvblinense(s) capitaneo crasno
staviense(s.) viro suma(s.) prvdentia atqz fide singlari-

qz. svavitae oracionis predito(s) ac simvl etiam
scientia rei militaris ceterisqz preclaris
ornamentis cvmvlato ex (s.) cvratores testamen
ti amico de se optime merito posvervnt obiit
VI septembris anno domini MDLX etalis(s.)
vero svae anno LXVIII. ¹⁾

Bogusława Krzęckiego † 1593²⁾. W tejże kaplicy co poprzedni tablica wmurowana na grubości ściany wejścia z nawy, wchodząc na lewo. Najw. wys. 1'67 m, najw. sz. 1'08 m. Tablica z marmuru czerwonego przepalona, w obramieniu z kamienia pinczowskiego, barokowem, bogatem, złożonem z dwóch bocznych pilastrów jońskich o płycinach plecionkowych, wspartych na dolnym gzymśie a dźwigających fryz pokryty rzędem liści akantu zwróconych w górę i gzymś ząbkowany. Nad gzymsem nasada: pomiędzy wolutami z rozgałęzionych strzępiastych skrętów liściowych kartusz o brzegach wykrawanych i zawijanych, a na jego tle rzeźbiona tarcza również wykrawana i zawijana z h. Jelita. Kartusz górą zakończony sterczącym liściem akantusu. Po zewnętrznej stronie pilastrów bocznych występują na ścianę pary wolut liściastych połączone w kształt jakby klamry. U dołu przez całą szerokość epitafium płaskorzeźbiony wisior ze skrętów liściastych rozgałęzionych obejmujących środkiem duży kartusz wykrawany i zawijany brzegami, na którego tle jest tarcza eliptyczna czworodzielna z herbami 1) Jelita, 2) Dryja(?), 3) Szreniawa (z krzyżykiem) i 4) Jastrzębiec³⁾. Napis na tablicy kuty kapitalikami:

bogvslao
lavrentii krzęczki de krzeti
ex elizabeta de chlapovo filio o
ptinæ indolis et supra ætatē præ
cocis ingeny gratioso nimirum et ama
bili pvero qvi septimo ætatis svæ an
no symmo svi ardore et desyderio
relicto vivere desiit crac. anno do
mini 1593 diæ(s.) 5 februar ioañes
krzęczky(s.) nepoti ac si filio svavissi
mo dolens̄ posvit vixit annis sex
mensibvs tribvs diebvs novem

Stanisława Orlika † 1559 i Katarzyny Komorowskiej jego żony w kaplicy Zbawiciela (Przeddzieckich, D na planie tabl. II), w ścianie pod oknem. Tablica z marmuru brunatn. prostokątna, nowsza w obramieniu pseudogotyckiem. U góry rzeźbione małe herby: Korczak i Nowina, a pod niemi napis w dwóch kolumnach obok siebie, skopjowany z epitafium dawnego:

<p>g. d. catherina de komorów cojvgi fidiss̄o g. d. stanislao orlik de łaziska teř. rvš. zupar. ac honorificētisse primo hic se pvlto lapidē hvč̄ illi svperpo ni et deide sacellv̄ hoc jã pe nitv̄s neglectv̄ restavrari il</p>	<p>stanislao orlik de laziska militi hierosolimitano zvp — parum rvssiæ præfecto qvi mortvvs est anno domi = ni m. d. l. IX. die VI men = sis jvnii. anno vero æta tis svæ 50. catherina de</p>
--	---

¹⁾ Jak świadczą napisy na rustyce cokołu, pomnik dwa razy w XIX w. był restaurowany; zapewne wtedy napis uszkodzony pożarem źle naprawiono, co tłumaczy rażące błędy gramatyczne, oraz w 6-tym wierszu „ex“ zam. etc.

²⁾ Reprodukowany u Cerchów i Kopyry na tabl. 185.

³⁾ Z tych obu tarcz herbowych wypada, że zmarły był herbu Jelita. Natomiast Niesiecki zna tylko Krzęckich z Krzęt h. Łódzia, choć mówi nawet o Wawrzyńcu ożenionym z Elżbietą Chłapowską.

lvdqꝰ liberaliter dotari cv
 ravit in quo etiã corpvs sṽ
 hṽmari volvit: vt qvos fides
 conjugalis viventes teneret eos
 idẽ locus qviqꝰ mortuos haberet

komorów conjvx m̃bestissi
 ma conjugii desideratissi-
 mo ac de se optime merito
 posvit.

U dołu Aleksander hr. Przeddziecki kazał wyryć, że niniejsze epitafium dał w r. 1857 w miejsce zniszczonego przez pożar r. 1850¹⁾.

Prospera Provany † 1584²⁾ w kaplicy ś. Józefa (E na planie tabl. II). Przy ścianie pod oknem, częściowo na okno zachodzący pomnik jest z kamienia pin-czowskiego, tylko z marmuru czerw. przepalonego: płyta główna z postacią rycerza, orzeł w medaljonie nad nią, płyta napisowa i płyciny w stylobatach po jej bokach. Wkładki fryzu głównego i zawróceń nad kolumnami, oraz w ćwiklach nad archi-woltą wnęki są z marmuru, a może stiuku różowego. Wys. najw. ok. 5·30 m — sz. najw. 4·21 m. Cały pokryty bogatą rzeźbą barokową. Na niskim dolnem podmuro-waniu są skręty roślin stylizowanych, rozety, maskarony głów lwich, trupie głowy i kości. Wyżej na cokole z zawróceniami, po bokach panoplie, a w środku tablica napisowa obramiona zawijasami, które po dwóch bokach znów zawierają maski z lwiami głowami. Zawrócenia stanowią stylobaty, na których w części głównej dwie kolumny korynckie żłobkowane tworzą ramy wnęki środkowej i dźwigają architraw. Fryz urozmaicony płycinami i gzymś ząbkowany, z jajownikami i pereł-kami. Nad gzymsem nasada przyozdobiona bogato płaskorzeźbionemi i sztucznie skombinowanemi wolutami z liści strzępiastych i maskaronów, wybiegającemi górą i dołem w głowy orłów czy gryfów. Pomiędzy niemi środek pola nasady zajmuje pod hełmem z koroną i labrami kartusz wykrawany i zawijany z banderolami, z któ-rego na dwie strony rozchodzą się zawiesziste festony owoców. Na kartuszu na rzeź-bionej tarczy eliptycznej czworodzielnej herby 1) i 4) Kolumna, a 2) i 3) gałązka winnej latorośli z gronami. Nad kartuszem na postumencie z maskaronami z lwich łbów stoi wieńczący całość nagi putto, trzymając lewą rękę przy ustach a prawą wspartą na tarczy. Po zewnętrznych bokach kolumn części głównej nad panopljami cokołu naddatki boczne architektoniczne z rzeźbiarsko dekorowanemi wnękami zawierają postaci kobiece, zap. alegorje cnót zmarłego. Nad niemi siedzące aniołki, wsparte na dużym liściu akantusu, trzymają trupie głowy. Boczne zakończenie two-rzą pilastry jońskie, ponad którymi wznoszą się na osobnych stylobatach wazony z płomieniami. Na stylobatach tych i wazonach są rzeźbione maskarony. Pole główne środkowe wypełnia płytka wnęka, górą półkolista, o obramieniu rzeźbionem, w której dolnej połowie na bogato dekorowanej trumnie, wspartej na łbach potworów z pasz-czami zębatego i łapami uzbrojonemi w pazury, leży w pozie śpiącej rycerz brodaty w rzeźbie pełnej, który ma nogę prawą zgiętą w kolanie i przełożoną przez lewą. W półkolistej nad nim lunecie płaskorzeźb. medaljon z orłem polskim na tarczy barokowej sztucznie wykrawanej i zawijanej wśród wstęg falujących, obfitych fes-tonów owocowych, głów aniołków i rozet. (Patrz niżej fig. 39).

Tablica na cokole głównym między stylobatami kolumn ma napis kuty kapi-talikami jednostajnymi:

d. o. m.

prosper. provana. apvd svos. maiorvm. nobilitate. clarvs. apud. exteros.
 virtvtis. splendore. clarior. cvm. tribus. sṽmis. polonorum regibus.
 sigismvndo. avgvsto. henrico. valesio. stephano. bathoreo. vni. vngarorv.
 ioanni secvndo. sva. fide. atque. indvstria. probata. amplissima
 mvnera. administrasset. in. his salinarvm. cracoviensiṽ. præfecturam.
 quam. ingenti. proventv. avxit. desperato. in. hac. mortali. vita.

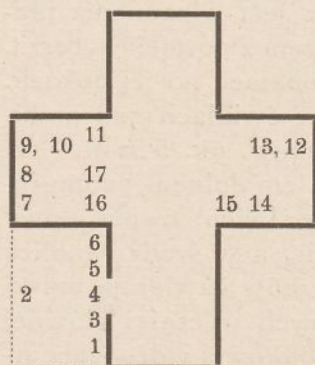
¹⁾ Widok i opis owego pierwotnego, patrz Spraw. Kom. hist. szt. t. VIII, str. CCXVI i n.

²⁾ U Cerchów i Kopyry tabl. 176, — por. pomnik Leśniowolskiego z kościoła Marjackiego, tamże tabl. 189.

honestissimorum. laborum. præmio. ad. immortalem. vnde. verum.
præmivm. rectæ. vitæ. mvnere. defvinctos. manet. avolavit. die: XX.
mensis. septembris. año. dñi. MDLXXX. qvarto.

c. U. nicolao(s.) koricinski. et ioan. bap cvtis(s.) cvratores. testamen. p. p.

Generała Skrzyneckiego (fig. 15) w kaplicy P. Jezusa Ukrzyżowanego (K na planie II). Grupa z wapienia drobnoziarnistego, o postaciach wielkości $1\frac{1}{4}$ nat. Na przedniej stronie podstawy, przedstawiającej teren, wykuty napis: fecit w. ole-

Kaplica Różańcowa. Planik orientacyjny dla wskazania miejsca epitafjów. Liczby wyższe obok niższych oznaczają epitafja nad poprzednimi umieszczone w ścianach.

szczyński 1865. Na bocznej ścianie murku pod aniołem, po prawej od widza, jeszcze drugi napis: f. c. władysław ole-szczyński 1865. Na przedniej ścianie postumentu, z marmuru śląskiego, szarego, jest u góry rzeźbiona mała tarcza z h. Bończa, a pod nią we wnęce prostokątnej (jakoby płycinie) napis kuty:

jan zygmont bończa z skrzynek
skrzynecki
wódz naczelny 1831 r.
urodzony w siedlcach d. 8 lutego 1785
zmarł w krakowie d. 12 stycznia 1860.

Józefa Jana Łancuckiego † 16...¹⁾ w kaplicy Różańcowej (G na planie tabl. II) na prawo od wejścia w ciemnym przedsionku (przy 1 planiku orientacyjnego) wmurowany w dość znacznej wysokości nad posadzką. Najw. wys. 1'69 m, najw. sz. 1'04. Jest z marmuru czarnego krajowego i składa się z tablicy prostokątnej, w obramieniu skromnem barokowem z listwy otoczonej wolutami, które są urozmaicone festonami owoców, trupiemi głowami i kartuszami. U góry na kartuszu wykrawanym i zawijanym medaljon eliptyczny z malowaną na blasze olejno głową portretową szlachcica o czuprynie podgolonej. Nad tem sterzący w górę krzyżyk. U dołu pod tablicą z napisem tarcza rzeźbiona z h. Strze-mię²⁾, pomiędzy dwiema gałązkami pod koroną. Napis kuty na tablicy antykwą, częściowo kursywą:

d. o m
szlachetnie urodzonego
ję_ mci pana
jozefa jana lancvckiego (s.)
oekonoma dzielnego ziemianskiego
tu leży proch z ciała przez smierc(s.) zmarlego(s.)
oekonoma sprawą w snopkach biegłego
w domach senatorskich przy swey zacności
urodzeniem sławą y w pobożności
strzemieniem doieżdżał s przodków w porządek
ziemskiey y rycerskiey herb iego swiadek
którego imieniem na tym kamieniu
niech żyje pamięcią przy swoim mieniu,
josef jan lancvcki sławny gospodarz
lecz teraz nie rolę zasiewa smętarz
zostawiwszy światu z rodzaju swego
zywego(s.) potomstwa z dwu małżeńskiego

¹⁾ U Cerchów i Kopyry tabl. 414. Na pomniku na końcu napisu data niedokończona, brak dwóch cyfr ostatnich; również opuszczono cyfrę po słowach: »żył lat«.

²⁾ Niesieckiemu znani są tylko Łancuccy h. Łodzian i h. Sokola.

z pierwszego z heleny z oycy gawrońskiej
z pozostałą wdową z męża osieckiej
odchowane snopki bogu ku chwalej
a ludziom pobożnym niech będzie valed

Fig. 15. Pomnik gener. Skrzyneckiego. Dzieło Wład. Oleszczyńskiego. (Fot. L. Lepszy).

którzy swym westchnieniem za iego duszę
paciorek za grzechy odmówią proszę
w tey kaplicy świętey(s.) stwórcy wiecznemu
na tę intencyą bogu swojemu.
w żalu ku małżonku, dla tey pamięci
anny obalkowskiej kamień się święci

żył lat... bogu ducha oddał
w roku panskim MDC...

Wacława Hieronima Sierakowskiego arcyb. lwowsk. † 1780¹⁾ w ciemnym przedsiönku kaplicy Różańcowej na lewo wejścia (przy 2 pl. or.) wysoko w ścianę wmurowany. Najw. wys. 3·12 m, najw. sz. 1·98 m. Płaskorzeźba: na gzymsie stanowiącym podstawę bok trumny na łapach zwierzęcych, a na niej piramida, raczej szeroki u dołu obelisk. Wszystko z czarnego marmuru kraj. z ozdobami gipsowymi białymi w duchu stylu rokoko. W górnym końcu piramidy, jakby uwieszony, w ramie eliptycznej medaljon z portretem olejnym na blasze. Na boku trumny ślady, że tu był przytwierdzony jakiś ornament — zap. herb zmarłego. Napis kuty pokrywa całą niemal powierzchnię piramidy.

d. o. m

in perpetuam laudabilis et piissimæ vitæ memoriam
venceslao hieronimo a bogusławicce comiti

sierakowski

archiepiscopo metropolitano leopoliensi abbati tinecensi
ordinum magnæ crucis sancti stephani et aqvilæ albæ æquiti
qvi superstes in vita commissi sibi gregis indefessus et
exemplarissimus pastor a teneris usqve ad senium sem
per prudens mitis pacificus et domus dei zelo conspicuus fuit
primum canonicus cathedralis cracoviensis custos coronarum
regis, dein episcopales ascendendo sedes livoniæ, camenecensis
in podolia præmisliensis ac tandem leopoliensis cathedrarum
præsul

ecclesiæ cathedrali premisliensi a se co.secratæ capellam ss
reliquiarum addidit palatium episcopale a nova radice extru
xit, seminarium s: vincentii a paulo auxit et cænobium mendicantium
fundavit post premisliensem qvam duo de viginti rexerat annis,
cum cathedram archiepiscopalem leopoliensem anno 1.7.6.0. a
scendisset basilicam archicatedralem e veteri forma qvasi
ex integro restauravit, et multas alias consecravit.

omnes suos proventus in pauperes et pro bono ecclesiæ largiter ero
gando, suam deniqve vitam et salutem laboriosissimis visitationibus consumendo
præsciis mortis, obiit in obrożyn super sedem sedens, ad verba com
mendationis animæ mitis atqve festivus christi iesu tibi aspectus appareat

MDCCLXXX : VIII kalend : novembris.

viro in republica emeritissimo in ecclesia exemplarissimo.
romanus a boguslavice comes sierakowski vexillifer
palatinatus cracoviensis ordinis sancti stanislai eqves fra
ter germanus ex animi gratitudine et pietate hoc monumen
tum posuit anno 1.7.8.1. die 1 decembris.

Romana i Teresy Sierakowskich²⁾ † 1783 i † 1791 w kaplicy Różańcowej w ramieniu północnem, przy 8 pl. or. w ścianę wmurowany, z marmuru czarnego z wkładkami różowego. Najw. wys. 2·97 m, najw. sz. 1·72 m; płaskorzeźbiony w stylu rokoko. Składa się ze wspartej na trupiej głowie szerokiej panoplii z broni siecznej, palnej i sztandarów oraz trumny widzianej od strony głów, nad którą ujęte w woluty i gałęzie palm rozchodzą się symetrycznie dwie sztucznie wykrojone tablice napisowe; nad każdą z nich medaljon eliptyczny z portretem, olejno malowaną głową portre-

¹⁾ Reprod. u Cerchów i Kopery, na tabl. 455.

²⁾ U Cerchów i Kopery tablica 452.

tową — jeden mężczyzny podgolonego, drugi kobiety w czepcu, wygorsowanej. W górze zakończenie z muszlą zwieszoną w dół. Całość strzępiasta i niespokojna. Trumnę w części zasłania wielki rzeźbiony kartusz pod koroną, na którym są dwie tarcze z herbami: Ogończyk i Dołęga. Napisy na tablicach kute antykwą, majuskułami.

Na tablicy po lewej:

roman
z bogusławic chrabia (sic)
sierakowski
chorąży woiewodztwa (s.)
krakowskiego
starosta olszowski,
orderu s. stanisława
kawaler
po odbytych różnych w oy
czyźnie urządach lat
ośmdziesiąt mając
przykładne
zakończył życie
w krakowie
r. p. 1783 dnia 16
październi
ka.

Na tablicy po prawej:

theressa
z sierakowskich chrabina (sic)
sierakowska
chorążyna krakowska
iózefa sierakowskie
go
strażnika w. koronnego
córka
lat siedmdziesiąt cztery
przeżywszy
pobożnie zakończyła
życie
w krakowie
r. p. 1791 dnia 8
stycz
nia

Klary Rysiewiczowej † 1771¹⁾ w kaplicy Różańcowej, w ramieniu północnem (przy 10 pl. or.) w ścianie północnej nad posadzką. Najw. wys. 1'81 m, sz. 1'22 m. Z marmuru czarnego krajowego, o formach architektonicznych. Nad cokołem dół tablicy napisowej zajmuje płaskorzeźbiony na niej kartusz skromny rokokowy z medaljonem eliptycznym, na którym h. Kroje. W wykroju górnego brzegu prostokątnej tablicy napisowej medaljon eliptyczny, nad którym poziomy gzyms koronujący wygina się w obdasznicę łukowatą; z tej sterczy w górę wielki liść trójdzielny strzępiasty. W medaljonie na blasze olejno malowana głowa portretowa kobiety w zawoju z koronek, wygorsowanej. Na tablicy napis kuty antykwą, majuskułami:

t. (s.) o. m.

wielkorządów krakowskich niegdyś pisarzowa,
jego (s.) królewskiej mości wraz sekretarzowa,
klara rysiewiczowa w cne przybrana cnoty
tu spoczywa skończywszy światowe kłopoty
pod ołtarzem maryi dom sobie obrała
znac (s.) że w życiu maryą nad wszystko kochała.
czterdzieści lat y dziewięć na tym świecie żyła,
dług śmiertelności płacąc życia się pozbyła.
kto więc czytasz wryte słów tych wyrażenia,
prosi byś za jey (s.) duszę tve czynił westchnienia
do boga by ją (s.) przyjął co prędzey do siebie.
mów w głos niech dusza klary z bogiem żyje (s.) w niebie
umarła dnia 30 marca.
roku panskiego (s.) 1771.

Rysiewiczza (bez imienia) † 1779 w kaplicy Różańcowej, w ramieniu południowem wmurowany w ścianę południową nisko nad samą posadzką (przy 13 pl.

¹⁾ U Cerchów i Kopyry tabl. 449.

or.), zupełnie taki jak poprzedni, tylko na medaljonie górnym jest popiersie portretowe mężczyzny w sile wieku, z wąsikami i czupryną podgoloną, w żupanie i kontuszu. U dołu na kartuszu herb, złożony z ręki wzniesionej z mieczem w dłoni, a nad nią i pod nią pniak sękaty, oba skośnie położone. Napis:

d. o. m.

tu zwłoki żony swoiey mąż miły położył
te nagrobki wystawił tu swe ciało złożył
wielmożny imc pan rysiewicz pisarz wielkorządów
u dwu królów sekretarz wart był większych względów
lecz w fortuny mierności bezpieczniej dochował
ostrey cnoty bóg świadek że w niey nie szwankował
przykład w wierze w wierności urząd sprawuiącym
przykład w pracy statysta miłym(s.) kochaiącym
dzieciom oyciec połączył rozliczne przymioty
przydał y w tych marmurach nie z chluby lecz z cnoty
wystawionych ten bodziec byś duszę ratował
myśl o śmierci żyj dobrze byś z bogiem wiekował
umarł dnia 7 maja roku pańskiego 1779¹⁾

Prócz powyższych są jeszcze pomniki i epitafja: Artura Grottgera (3²⁾ bez daty), Stanisława Rostworowskiego (5) art. malarza † 1888, małżonków Mateusza † 1797 i Teresy † 1813 Gołuszczyńskich (6), Mikołaja hr. Russockiego i jego żony Magdaleny z Dobińskich (7) † 1829, Kazimierza Bystrzonowskiego † 1840 i żony jego Anny z hr. Russockich (9) † 1844, Kajetana hr. Sierakowskiego (12) † 1841, Stanisława hr. Sołtyka (14) † 1840 (grupa z marmuru kararyjskiego, dwie postaci wielk. nat.: kobiecie siedzącej nad urną anioł wskazuje ręką niebo. Na podstawie z boku wyryto podpis: »F. Pozzi scolpi in Firenze 1840«), Marjanny z Barskich bar. Horochowej † 1859 (17), Marcjana Żeleńskiego † 1846 i żony jego Kamilli z Russockich † 1881 (16), Anieli Sołtykównej † 1832 (15) itd. — te wszystkie w kaplicy Różańcowej.

Anny z Walewskich Slaskiej † 1832 w kaplicy P. Jezusa Ukrzyżowanego, gdzie pomnik Skrzyneckiego. »Żyła lat 104«.

Henryka Kieszkowskiego † 1905 w ścianie nawy północnej kościoła nad początkiem schodów do kaplicy ś. Jacka.

X. Zygmunta Goliana † 1885 i na tej samej tablicy Ant. Zygm. Helcla † 1870 oraz kilku osób z rodziny Helclów i Skrudzińskich, w kaplicy ś. Katarzyny, czyli Zbaraskich (M na planie tabl. II).

Kazimierza Podgórskiego † 1828, w kaplicy L na planie tabl. II.

Pomniki Zbaraskich, należące do dekoracji kaplicy ich, niżej, w opisie kaplicy Zbaraskich³⁾.

Napisy pamiątkowe.

Zewnątrz kaplicy ś. Róży (B na planie tabl. II), na ścianie jej zachodniej, wyżej połowy wysokości, tablica mała z marmuru czerwonego, w skromnej rzeźbionej oprawie kamiennej. Napis kuty kapitalikami, złożony:

monvmento pietatis
a maioribvs erecto

¹⁾ Oba pomniki Rysiewiczów były niegdyś w pobliżu w ołtarza kaplicy Różańcowej i dopiero ok. r. 1873 na obecne miejsca przeniesione zostały. O. Konst. Marj. Żukiewicz, op. cit. str. 250, nota 3.

²⁾ Liczby w nawiasie po nazwisku dane oznaczają miejsce tąż liczbą oznaczone na planiku orientacyjnym, str. 18.

³⁾ Nadto w dziele Cerchów i Kopery: »Pomniki Krakowa« jest mowa o szeregu epitafjów, które były w kościele do pożaru 1850 r. i później, lecz dziś nie istnieją.

posterī gentis
lvbomirscianae
pristinvm splendorem
restitvervnt a. d. MDCCCXCVIII.

Zewnątrz kaplicy ś. Dominika (Myszkowskich, F na planie tabl. II), na ścianie jej południowej wmurowana jest tablica z piaskowca (fig. 16)¹⁾ w bogatym rzeźbionym obramieniu kartuszowym. W nasadzie górnej jest kartusz z h. skombinowanym: pod koroną król. ze szpangami, tarcza 4-dzielna z 4 razy powtórzonemi orłami jedno-

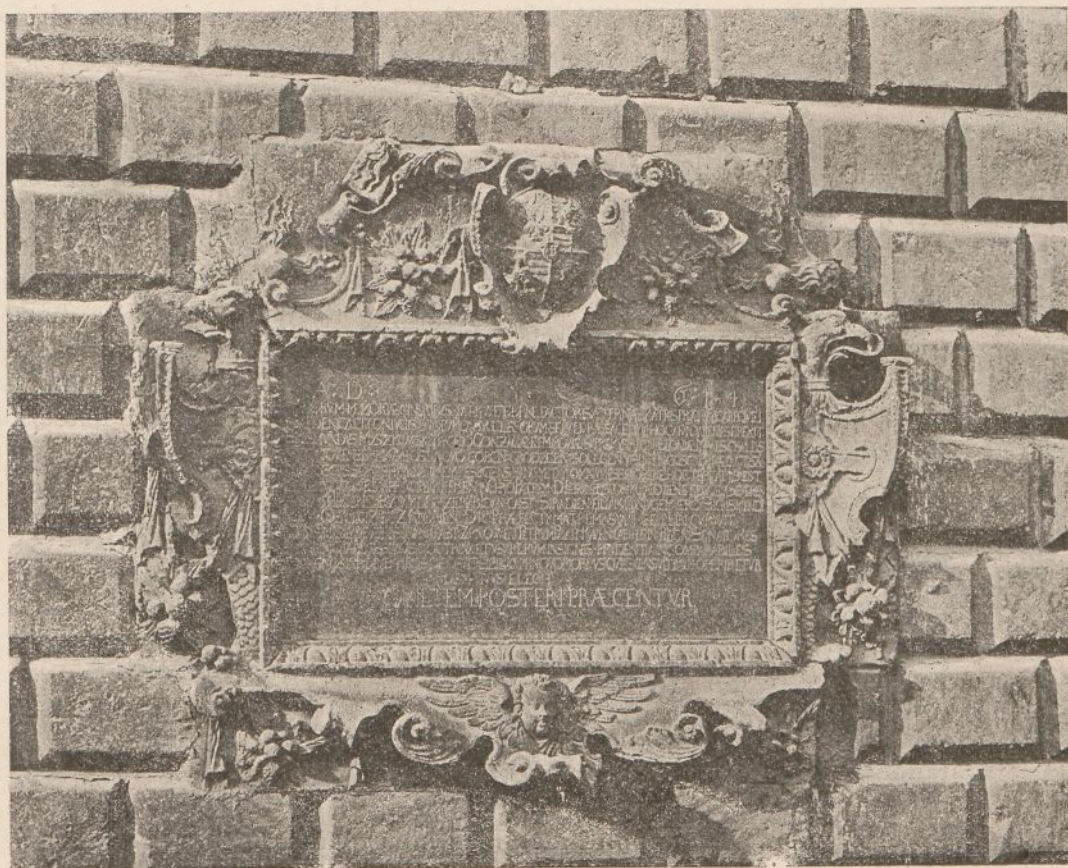

Fig. 16. Napis fundacyjny na zewnątrz kaplicy Myszkowskich. (Fot. Krieger).

głowemi, na niej druga czworodzielna z hh. 1) i 4) lew skaczący, 2) i 3) Korczak (?), na jej środku na małej tarczy h. Jastrzębiec. Na tablicy kuty kapitalikami napis:

d: o: m:
a: d: 1 · 6 · 1 · 4
maiorvm · memoriæ · cineribvs · patrvi · et · benefactoris · æternæ · matris fratrvmqve
[reqvici
svæ · deniq, · et conivgis · svorumq, · svccessorum · seplvtræ sacellvm · hoc · a · fvnda-
[mentis · erexit
sigismvndvs myszkowski marchio gonzagæ · et · miroviæ · svpremus · regni · polonia
[mareschallvs
petricoviensis · primvm · post · novo · corciñ : grodeceñ : soleceñ : vislicen : goscineñ : præ-
[fectvs etc.

1) U Cerchów i Koperu tabl. 220.

non inscivs · sortis · hvmanæ · finem · respiciens · hanc · metam · omnivm · esse · opere ·
 [hoc · testatvs · est
 et · eo · in · loco · vbi illmvm : principem · et · r⁹enmvm : in chrō patrem · d · petrvm epi-
 [scopvm cracovien · et · ducem severieñ
 hvmavit · ibidem illmā : beatam · de · przerab(s.) ioan : cast : siradien · filiam : coniv-
 [gem · vero · sigismvndi
 osviciñ · et · zatorien : dvc : præfecti · matrem · svam · sepeliri · cvravit
 dvos · itidem fratres ioan : cast : zarnow : et petrvm palati : raveñ : cap. checiñ : regni ·
 [senatores
 ingenio · fælicissimos · doctrina · et · vsv · rervm · insignes · prvdentia · incomparabiles
 magnos · in repvb : viros · deposvit : sibi locvm · in qvo mortvvs qviescens · vltimvm ·
 [operiretvr
 diem vivvs elegit
 qvietem posterī præcentvr

W kaplicy P. Jezusa Ukrzyżowanego (K na planie tabl. II) na tabliczce z marmuru szarego napis wykuty: że w tej kaplicy odprawianą bywa msza ś. d. 25 lutego, jako w rocznicę bitwy pod Grochowem, za dusze poległych za ojczyznę w r. 1831.

Wewnątrz kościoła, w nawie północnej, nad podestem I piętra przy samym wejściu ze schodów do kaplicy ś. Jacka, wmurowana w ścianę tablica z marmuru czerwonego prostokątna, wys. 1.32 m, sz. 0.85 m. W obramieniu z kamienia pinczowskiego rzeźbionem, z gzymsem zdobnym w jajowniki i perełki, z zawijasami (style auriculaire) po bokach a wolutami u góry i dołu; listwa zewnętrzna z listeczkami. Napis kuty kapitalikami naprawkami popsuty:

d. o. m

sanctvs hiacinctvs de familia odrowasz(s.) ordinis sã
 cti dominici, per totvm septētrionē præcipve in regno
 poloniæ fyndator, vir sãctitate miraculor⁹q, ope
 ratione celeberrim⁹ año salutis MCCLVII die 13 avgvz.
 vita fvnct⁹, svb leonē avtē X pont. max^o et sigismvdo pri
 mo, poloniæ rege fælicissimo, anno dñi 1524 romæ
 sacra apoteosi(s.) inchoata et per mvltos pōtificates agitata
 tandē per r⁹. p. magistrv severinv, convēt⁹ cracovieñ
 patrē apvd sixtv V. vrbanv, VII, gregori v XIII, iñocētiv,
 IX et clementē VIII. pontifices maximos qvam diligētis
 sime sexennio procvrata, et anno 1594 die XVI aprilz
 a sanctiss^o d. n. clemēte VIII instātibvs svpdicto patre m.
 severino et illustriss. d. stanislao mynsky(s.) palatino len
 cicieñ tvnc sereniss. sio(s.) smvdi(s.) III poloniæ et svetie
 regis, apvd. s. sedē apostolicã oratore svæ canoniza
 tionis decreto solenni(s.) accepto totivs eclesie ca
 tolicæ(s.) applau...a(s.) non sine magno miraculor⁹ cōcvr
 sv, in catalogv sanctor⁹ adscitvs est, civs ossa
 sacpatissima(s.) in hoc altari svo nomini p p. mag⁹m se
 verinv, costrvcto, et dicato, stanea(s.) et alabastrina
 teca(s.) inlvsa(s.) in pace reqviescvt in ei⁹dē altāris svpe
 riori parte sub imagine s. iacīcti, alabastrina svpine
 posita, ossa beati vittī(s.) confessoris episcopi lvbecēñ
 ex eodē ordine assvpti, qvae ex loco sepvltrv(s.) ape(s.)
 tro de gamratis archiēpo gnesneñ. nec nō episcopo cra
 covieñ. vna cv ossib sãcti iacīcti svblevata et separa
 ti in altari sanctæ crvcis recōdita fvete anno avtē.
 dñi 1595 die qvita aprilis, procvrāte eodē p. mag⁹fo

severino p̄ illvstriss(s.), et r^odissim̄ p̄icipē d. d. georgiū
radzivil ep̄m c(r)acovieñ, et s. r. ecclesie cardinalem
p̄sēntib⁹ r̄emis. d. bernardo maczieiowsky. lvceorieñ
et stanislao volvczky. cameneceñ episcopis, et r̄edī
capli(s.) cracovieñ. p̄latis nec non plvrimor̄ senatorij et
eqvestris ordinis honoratis p̄sonis(s.), et popvlor̄ asistē
tia. in locū vnde brachiū s. iacicti reliqviario argē
teo cōdendū. acceptū est, honorificētissie in teca(s.) stanea(s.)
sīgilis(s.) cōmonita, deposita chrifideliv, p̄ia devotōne venerāt
ad maiorē dei, sanctor̄qve gloriā ex voto posvit.

W nawie bocznej północnej przy początku schodów do kaplicy ś. Jacka wmurowana w ścianę tablica ¹⁾ z marmuru krajow. żółtawo białawego, prostokątna, wys. 0.47 m, sz. 0.89 m, otoczona szlakiem ozdobionym szeregiem kółek płaskich z krzyżkami w środku. Na polu nieco wzniesionem o krawędziach zaokrąglonych napis kuty kapitalikami:

flvctib⁹ oppressi navtæ cæliqvæ(s.) rvina
cvm fverāt : clamāt sc̄te hyacite fave
tvm cvet⁹(s.) pelagi cecidit fragor : æqra vēti
stravērvt : port⁹ navfraga tvrba p̄etit.
hic qvoq² fallacē sacris(s.) cacodæmona verbi(s.)
torsit; et in stygias ivssit abire domos.
quid memorē c̄vctos vitali lvmie casso
qvois dederat vita cōmodiore frvi

W kaplicy Różańcowej na grubości ściany między przedsiönkiem ciemnym a ramieniem zachodniem (przy 4 planiku orjent.) tablica z czarnego marmuru prostokątna, wys. 0.88 m, szer. 0.515 m, w listewce drewnianej złoconej. Napis kuty antykwą, złocony:

benedykt XIII

papież

przed tym obrazem

wiecznemi czasy pozwoił, iż każdy ka
płan odprawwający mszą ś: o różancv
ś: wybawia dvszę z czyszcza (s.) y wszyt
kich różańcowi ś: nadanych dostępv
ie odpvstów oktawę n. p. maryi
różan: nadał, ivbilevsz na trzy
dni przed nowym latem, od innych
oo: śś: dany potwierdził
leo X. pivs IV. nawiedzającym to
mieysce w święta zwiasto: oczysz:
nawiedz. wniebowzię: narodzenia n:
p: poczęcia ofiarowania odpvst
zvpełny. w każdą niedzielę pier
wszą y drugą miesiąca grze
gorz XIII odpvst zvpełny któregokol
wiek zaś dnia kto to mieysce na
wiedzi klemens VIII odpvstv dni sto
tv mowiącym różaniec ś: prócz in
nych lat dziesięć y stacyi rzym

¹⁾ U Cerchów i Kopyry tabl. 273.

skich wiecznemi czasy
pozwolili
ad m: d: g: b: v: mariæ rosarianæ h:
et animarvm salvtem F. K.

Sprzęty w kościele i kaplicach.

Krucyfiks na ołtarzu w kaplicy ś. Jacka, duży, z blachy posrebrzanej i pozłacanej. Postać Chrystusa otacza mandorla metalowa, a nadto za głową i rękoma są promienie złocene.

Lichtarze na ołtarzu kaplicy ś. Jacka, z cyny (?) posrebrzanej. Wys. 1'00 m. Na trzech nóżkach stopa trójboczna, o bokach wklęsłych, zwężająca się ku górze, wyżej okrój okrągły balasowy, z kilku zgrubieniami, sztucznie profilowany. Przeładowane w duchu stylu rokoko gzymśnikami, skrętami z blachy wykuwanymi, liśćmi, bukietami kwiatów, muszlami i lambrekinami. Na tem tle przytwierdzone plakiety mosiężne lane i pozłacane, kształtu tarczy herbowej szerokiej, przewróconej. Na trzech ścianach wklęsłych stopy jest na każdej po jednej plakiecie większej, w kształcie kartusza sztucznego okroju, a na nim Orzeł polski z h. Odrowąż na piersiach, u dołu na lewo monogram ST (ś. Trójca?) i godło dominikanów: pies z pochodnią. Zapewne pochodzą z XIX wieku.

Świeczniki w kaplicy Różańcowej, przed stopniami w. ołtarza stojące na ziemi, drewniane niklowane, wys. 2'42 m rzeźbione, barokowe wcale dobrego pomysłu, lecz grubego wykonania. Motywy: balasy, liście akantusu, owoce, maskarony.

Lichtarze drewniane w stylu empire na ołtarzu w kaplicy ś. Katarzyny (Zbarskich) 6 większych wys. 0'71 m i 4 mniejsze wys. 0'37 m. Na trzech łapkach zwierzęcych dolna część trzonu kolumny żłobkowanej, dołem obwiedzionej liśćmi akantusu, zwróconymi w górę; wyżej balas o zgrubieniu otoczonym liśćmi akantusu; górne zakończenie w kształcie wazonu. Całość lakierowana biało ze złoceniem na rzeźbach. — Podobne są w kaplicy Nowicjatu — patrz niżej: Sprzęty w klasztorze.

Dwie ławki długie w kaplicy ś. Jacka, we framugach przy obu ścianach bocznych. Dębowe, każda na 5-6 osób, mająca niewysoki zaplecek i przód kłęcznika skromnie przyozdobione intarsją z drzewa czarnego i żółtego. Na zaplecekach, wśród wzoru geometrycznego jest h. Odrowąż. Na przodzie kłęcznika ławki pod ścianą północną są dwie kompozycje złożone każda z jednej figury stojącej na posadzce narysowanej perspektywicznie, z akcesorjami i z podpisem na dodanej tarczy: 1) ś. Bronisława, 2) B. Iwo biskup krak. — 1770. — Na ławce przeciwległej: 1) B. Herman Z. O. S. D., 2) B. Czesław Z. O. S. D. — 1770.

Ławki z kaplicy ś. Róży (Lubomirskich), patrz: Sprzęty w klasztorze.

Kaplice należące do kościoła.

Kaplica ś. Róży (Lubomirskich) obok fasady zach. po stronie południowej (B na planie tabl. II), widoczna na fig. 1.

Na jej miejscu była kaplica średniowieczna, wspomniana już 1388 r. jako »Królewska« z okazji uposażenia na cle królewskim przez Ottona z Pilczy (Summae capitales pecuniarie, rękop. bibl. dominikańskiej, p. 11, 42, 72 i Descriptio foundationis, rękop. bibl. dom. p. 143). Według rękop. klasztorowego »Conventus Crac. . . plantatio« itd. (p. 81 i 84) rodzina Pileckich w latach 1388—1464 miała tutaj swoje groby i kaplicę za swoją uważała. — Kaplicę obecną fundował Sebastjan Lubomirski † 1613 jako grobową rodziny Lubomirskich (Niesiecki). Odnowiona w r. 1898.

Budowa centralna na planie kwadratu, z kopułą bez bębna i latarnią. Ściany zewnętrzne całe obłożone ciosem, rustykowane (okładka dana w końcu XIX w. — kopja dawnej). Na kopule dach miedziany. Latarnia ciosowa rozczłonkowana pilastrkami jońskimi, między którymi są okienka wąskie prostokątne, górą zamknięte półkołem na impostach. Kopułkowaty dach latarni jest kamienny, naśladowujący łuskę. Wieńczy go postumencik kamienny z wolutami i krzyż metalowy. Na ścianach ka-

płycy od zachodu i południa jest wysoko po jednym oknie kolistem. — Napis pamiątkowy, o restauracji z r. 1898, patrz wyżej pod: Napisy pamiątkowe, str. 22 n. Wchód jest z nawy południowej kościoła. Przed portalem okazałym (fig. 17) płyta grobowa marmurowa w posadzce kościoła, mocno starta, na niej wyryta tarcza, na

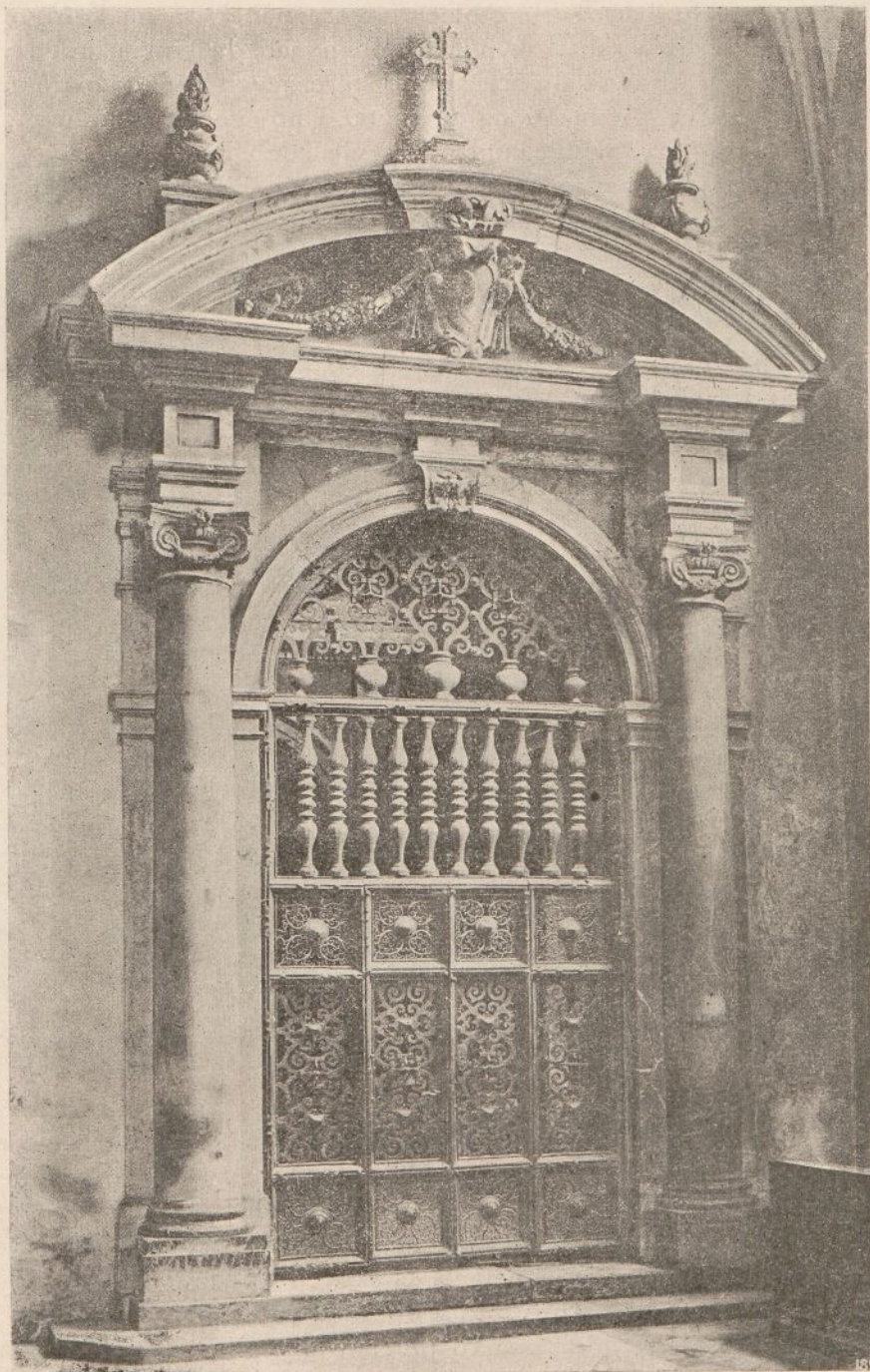

Fig. 17. Portal wejścia do kaplicy Lubomirskich. (Fot. Krieger).

której herbu nie znać i napis: *corpora... in pace sepulta sunt potasne vivent... in momento..... oculi...* — Za płytą dwa stopnie marmurowe czerwono brunatne, biało żyłkowane i z takiegoż marmuru bazy półkolumn, których trzony z marmuru czarnego przepalonego są na tle szerokich pilastrów z marmuru sztucznego czerwonego. Z czerwonego marmuru są kapitele kolumn i cały z kartuszem herbowym

szczyt portalu z wyjątkiem wkładek czarnych w ówklach nad archiwoltą i w prostokątach belkowania nad kapitelami kolumn. Na kartuszu płaskorzeźbiony h. Szreniawa (bez krzyżyka). Cała wysokość portalu z krzyżem ok. 8 m. Wysokość otworu wejścia ok. 5 m, szerokość 2'63 m. Wypełnia go krata ażurowa brązowa, której połowa dolna przerwana jest drzwiami dwuskrzydłowymi. W tej dolnej połowy polu środkowym, na tle ażurowym z blachy wyrzynanej, są na każdym prostokątnym przedziale jakby dwa rauty wypukłe, jeden nad drugim, a między każdą ich parą klamra ze skrzyżowanych dwóch antab, sterczących ponad powierzchnię kraty. Klamka brązowa drzwi — jednaka na zewnątrz i od wnętrza kaplicy — ma koniec krótszy w górę wzniesiony, wybiegający w szyję i łeb lwa.

Wnętrze stanowi przestrzeń nader harmonijnych proporcji i szlachetnie przyozdobioną, raczej późno renesansową niż barokową, wzniesioną na kwadracie. Każda

Fig. 18. Malowidło ściennie w kopule kaplicy Lubomirskich: ś. Anna samotrzecia i ś. Grzegorz pap. (Fot. Krieger).

ściana jednakowo rozczłonkowana jest pilastrami o rodzaju kapiteli gzymsovych w ten sposób, że pomiędzy dwoma polami węższymi, jest pole środkowe znacznie szersze. Pilaster narożny pionowo przełamany, stoi połową przy jednej ścianie a połową przy sąsiedniej. Między środkową parą pilastrów w polu szerszym od bocznych jest wnęka górą zakreślona półkolem. Także arkada otwarta stanowi otwór wejścia. Pilastry stoją na stylobatach, a w polach bocznych między pilastrami jest wnęka z konchą u góry. Stylobaty pilastrów, pola boczne i wnęki (puste) między pilastrami, oraz fryz obiegający ściany górą i tylko przerywany pilastrami, wyłożone są marmurem różowym. Pola dolne boczne między stylobatami, tudzież kwadraty duże nad wnękami konchowymi wyłożone są marmurem czarnym. Reszta, tj. wnęki pół środkowych każdej ściany, pilastry i partje ścian pozostające poza wyliczonymi wyżej, są z tynku białawego. Ale wkładki marmuru różowego są jeszcze na fryzach pilastrów i spandrylach koło łuków wnęk pół środkowych każdej ściany. Nad każdą ze ścian jest nad gzymsem koronującym pionowe przedłużenie półkoliste, obwiedzione szerokim pasem z marmuru różowego, a środek każdego półkola wypełnia tak samo obwiedziony krąg. Z tych kręgów dwa otwarte, mieszczą okrągłe

okna (w jednym ma być data 1616 r.¹⁾), dwa inne (północny i wschodni) są ślepe, o dnach pokrytych portretami fundatorów, malowanymi w półfigurach: we wschodnim Sebastjana Lubomirskiego, w stroju czarnym, w północnym (nad wejściem) Anny z Branickich Lubomirskiej, w habicie dominikańskim. Każde z nich stoi przy stole czerwono nakrytym. Także kąty tych pół półkolistych, pozostałe po bokach kręgów środkowych, pokryte są malowaniem: po bokach portretu Sebastjana Lubomirskiego widzimy w półfigurach biskupa (Iwo Odrowąż?) i dominikanina (ś. Jacek?), po bokach Róży Lubomirskiej dwie śś. dominikanki; z nich jedna, ś. Katarzyna sjeneńska z lilją i książką; a po bokach okien w półkołu południowym (nad

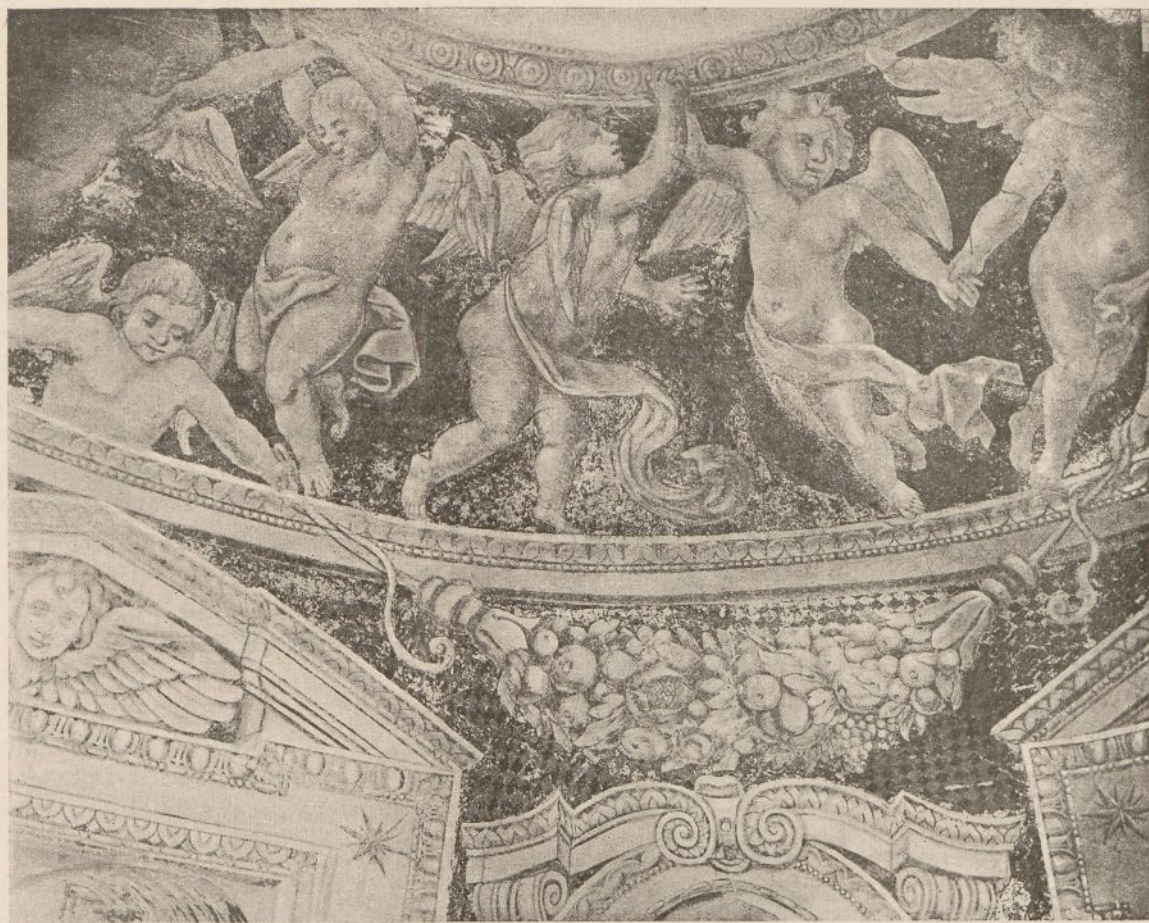

Fig. 19. Malowidło ścienne w kopule kaplicy Lubomirskich. (Fot. Krieger).

ołtarzem) dwóch dominikanów (ś. Dominik? i ś. Wincenty Ferr.?), w półkołu zachodnim dwóch świętych mężczyzn. Stanowiące przejście z kwadratu do koła 4 ćwikle między temi półkolami pokryte są malowaniem: na tle naśladowującym mozaikę złocistą wielkie kartusze en grisaille z girlandami i banderolami bujającymi szeroko, a na środku każdego z tych 4 kartuszków umieszczony jest mniejszy kartuszek rzeźbiony biały, naprzemian z herbem Szreniawa (bez krzyża) i Gryf. Wyżej gzyms o niezbyt silnym wyskoku, z ząbkami, fryzem i listkami na simie zatacza koło poziome, nad którym wznosi się kopuła półkulista, o podniebieniu pokrytem malowaniem en grisaille na tle udającym mozaikę złocistą. Dolną część pokrywa 8 obrazów barwnych malowanych na tynku, ujętych w ramy barokowe en grisaille, naprzemian szerszych i węższych; 4 szersze przedstawiają: na stronie wschodniej, nad

¹⁾ Komunikat p. Z. Hendla, Sprawozd. Kom. hist. szt. tom VII szp. XXXIII.

portretem Seb. Lubomirskiego, ś. Sebastjana męczeństwo; na stronie południowej, nad ołtarzem, ś. Annę samotrzecią (fig. 18) i na stronie zachodniej proroka Eljasza na puszczy; nad wejściem zaś obraz nowszy Kaspra Żelechowskiego: ś. Stanisław b. otoczony czcicielami, w miejsce zniszczonego pożarem dany w r. 1898. Na polach węższych między niemi jest czterech ojców Kościoła w postawach stojących. W części górnej krąg płasających aniołków (fig. 19) otacza podstawę latarni, której obwód wewnętrzny obiega dołem wysokie belkowanie i gzysmik. Oświetla ją 8 okienek

Fig. 20. Retabulum ołtarza kaplicy Lubomirskich przed restauracją z r. 1898. (Fot. Krieger).

podłużnych, górą zamkniętych półkołem, od siebie przedzielonych pilasterkami o kapitelach jakby z blachy zawijanej. Nad gzysikiem górnym zawracanym nad pilastrami jest sklepienie kopułki małej, podzielone pasami w kierunku promieni koła, a w punkcie jego najwyższym przytwierdzona duża rozeta — zdaje się drewniana — o motywach naśladowujących blachę skręcaną i wstęgi.

Dekoracja wnętrza kopuły wysoce artystyczna — lecz malowanie częściowo zniszczone, restaurowane, jak się zdaje, farbami olejnymi niezbyt szczęśliwie. Całe partje, wskutek połysku mało widzialne. Posadzka marmurowa biało czarna we wzór ośmioboków z kwadracikami w miejscu świątynych narożników. Kwadraty białe, ośmioboki czarne.

Ołtarz naprzeciw wejścia, przy ścianie południowej. Mensa w rodzaju konsoli z płyty marmuru szaro brunatnego z tyłu wsuniętej w ścianę, z przodu podpartej trzema balasami kamiennymi w rzucie poziom. kwadratowym. Na niej retabulum (fig. 20) barok. z reminiscencjami renesans., drewniane, wys. z figurką szczytową ok. 4'58 m, najw. szerok. 2'30 m. Tło czarne, rzeźby i wypukłości złoczone. Kolumny na wyskakujących naprzód stylobatach odstają daleko od zrębu ołtarza. Na dolnych gładkich częściach trzonów z frontu popod główkami skrzydlatymi kartusze rzeźbione złoczone z herbami: na jednym Szreniawa (bez krzyżyka), na drugim Gryf. Po bokach obrazu głównego we wnękach posągi: na lewo ś. Piotr z kluczem, na prawo ś. Paweł(?) z księgą. Klucze ś. Piotra dodane w czasie ostatniej restauracji. Obraz główny olejny, wys. 1'80 m, sz. 0'83 m: ś. Róża z Limy, pierwotnie pół figury na płótnie kształtu ośmioboku pionowo wydłużonego, potem dołem i nad głową dorobiony na desce; malowanie dość szlachetne, lecz pobieżne, płaskie i z błędami, może przemalowane przy nadsztukowaniu. Całość bardzo ciemna. Na wyższej kondygnacji obrazek kwadratowy (płótno, olej.): Koronacja M. Boskiej; Bóg O. i Chrystus trzymają wspólnie koronę nad jej głową. Koloryt dość żywy, czerwono błękitny, lecz ściemniały

może od brudu. — Wieńczący szczyt posążek złożony: biskup (ś. Stanisław), u którego nóg leży człowiek o torsie obnażonym. Rzeźba mało artystyczna, uszkodzona. Pastorał dodano w czasie ostatniej restauracji. — Piękne rzeźbione i intarsjowane ławki z tej kaplicy stoją obecnie na I. piętrze klasztoru w starym chórze zakonników.

Kaplica ś. Dominika (Myszkowskich, F na planie tabl. II).

Niegdyś stolarska (A. Grabowski, Kraków, wyd. 5-te, str. 147). Renesansowej budowli fundatorami byli: Piotr Myszkowski, bp. krak., † 1591, który sobie tu grób przygotował, oraz bratankowie jego, Zygmunt marsz. w. kor. i Piotr woj. rawski (Niesiecki), którzy dokonali wspaniałej dekoracji. Na pocz. XVII w. były na nią dopiero przygotowane marmury (Opisanie kościołów krak. z r. 1603). Według tablicy pamiątkowej (p. wyżej str. 23) fundatorem byłby wyłącznie Zygmunt marsz. w. kor., a budowa ukończoną została w r. 1614.

Budynek centralny na kwadracie (fig. 21), o ścianach zewn. południowej i części zachodniej ciosowych z wapienia, rustykowanych. Nad gzymsem bęben 8boczny. Okna jego okrągłe mają ościeże zdobne w kasetony wypełnione jedne krążkami, drugie częściami zbroi rzeźbionymi. Kopuła wyższa niż półkulista ma dach kamienny w łuskę. Między okienkami latarni pilasterki jońskie mają płyciny rzeźbione w groteski z trofeami.

Wnętrze. Wielką szeroką arkadę wejścia z nawy południowej kościoła, otwartą, zamyka tylko niska nowa balustrada z czerwonego marmuru i drzwiczki z kraty mosiężnej. Grubość muru w arkadzie obłożona marmurem polerowanym brunatno popielatym krajowym; wnętrze całe, jak sięgają ściany pionowe, obłożone marmurem krajowym w dwóch odcieniach: brunatno popielatym z żyłkami białawymi i jasnym, niemal cielistym z żyłkami żółto różowymi. Płaszczyzny ścian ciemniejsze, a członki architektoniczne jasne. Każdą ścianę wypełnia obramiona płytka wnętrza, półkołem górą zamknięta. Narożniki są ujęte

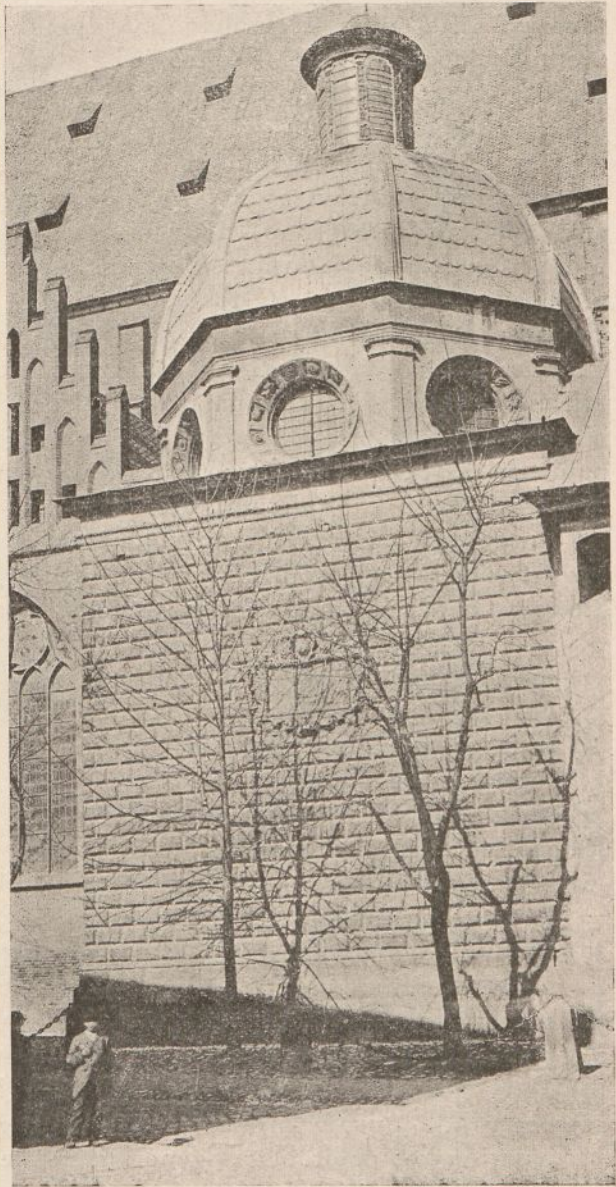

Fig. 21. Kaplica ś. Dominika (Myszkowskich).
(Fot. Em. Świeykowski).

każdy pomiędzy dwie pary półkolumnien jońskich, wyrastające z cokołu, którego zawrócenia tworzą stylobaty i który łączy każdą z dwóch par przy narożnikach. Wnęki obwiedzione są gładkimi węgarami i gładką archiwoltą na impostach. Nad nimi i nad jaśniejszym fryzem a ciemnym gzymsem są lunety zakreślone odcinkiem łuku o promieniu większym niż połowa boku kaplicy, obwiedzone wałkiem z rodzajem cekinów rzeźbionych; jako zworniki mają maskę lwa; w polu każdej lunety znajduje się krąg naśladujący obramienie okna (ślepego), podzielony na małe płaskie kasetony z rozetami w środku. Tynkowanych ćwikłów nad narożnikami kaplicy,

stanowiących przejście z kwadratu ścian do koła bębna kopuły, ozdobą są rzeźbione kartusze marmurowe, barokowe z tarczami herbowymi, uwieńczone koroną królewską ze szpangami. Herby złożone takie same jak h. na tablicy fundacyjnej zewnętrznej (patrz wyżej str. 23). Bęben kopuły, wewnątrz zakreślony rzutem poziomym koła, jest niski; pilastry z płycinami groteskowymi złożonymi z emblematów wojennych osiowo ustawionych w płaskorzeźbie dzielą go na ośm przęseł, w których znajduje się ośm okien okrągłych, a z tych dwa ślepe. Ościeże okien utworzone są z rzeźbionych kasetonów trapezowych, wypełnianych częściami zbroi, bębnami itp. U dołu tamburu biegnie gzyms, dokoła jego obwodu górnego gzyms bogatszy, nad którym wznosi się kopuła. Podniebienie jej (fig. 22) zdobią plastyczne kasetony; w każdym jest główka skrzydlata w płaskorzeźbie. W strefie najwyższej głowy bardziej od innych wystają i nachylone są ku dołowi. Kant początku latarni składa się z rzeźbionych głów puttów pyzatych, połączonych girlandami złożonymi zawsze z dwóch grup (liść i winne grono). Latarnia o ośmiu okienkach jest gładka, ma tylko rzeźbioną rozetę jako zwornik sklepienia. Kasetony dolne kopuły, nad samym gzymsem tamburu wypełnione są stojącymi na tym gzymsem półfigurami rycerzy, o typach charakterystycznych, jakby portretowanych, ale przeważnie mających rysy twarzy gminne, niemal kałmuckie. Niektórzy z nich trzymają w ręku buławy, buzdygany, miecze itp. Piersi i ramiona ich są płaskorzeźbione, a głowy blisko w pełnej rzeźbie, lecz od tła nie odstające. Półfigur tych jest 16. Do każdej postaci odnosi się napis na kartuszu umieszczonym poniżej na fryzie pod gzymsem górnym tamburu. Napisy są kute kapitalikami, niektóre czerwono zabarwione. Wymieniamy je kolejno od lewego ku prawemu, zaczynając od tego, który znajduje się nad wejściem, na lewo (wchodzącego) od osi kaplicy idącej poprzecznie do długości kościoła (kreski pionowe oznaczają początek nowego wiersza):

- 1) ioannes de mirow | myskowski castel. | oswiencinēnsis (s.)
- 2) christophervs de | mirow myskowski | castelanvs (s.) ravensis
- 3) sigimvndvs (s.) myskowski | de mirow oswiencinensis (s.) et zatoriensis dvcatv
præfectvs et capitanevs
- 4) petrvs de mirow my | skowski ep̄s | cracoviensis dvx | severiensis
- 5) ioannes de mirow | myskowski castel | lanvs zarnoviensis
- 6) petrvs myskowski gon | zaga marchio de mirow | palatinvs ravensis et ca | pita
nevs chencinensis
- 7) sigimvndvs myskowski | gonzaga marchio de mi | row svpremvvs regni mar |
salcvvs corcinensis et so | licensis (s.) ec. capitanevs
- 8) nicolavs mysko | wski de mirow pa | latin⁹ siradiensis et |
- 9) pavlvvs de mirow | myskowski pala | tinvs lēciciensis
- 10) petrvs de mirow | myskowski palatinvs | leciciensis (s.) regni sv | premvvs marsalcvs
- 11) petrvs de mirow mysko | wski svpremvvs regn. mar | salcvvs dvx exercitvum |
palatinvs et capitanevs | generalis rvsiaē (s.)
- 12) lavrentivs de mi | row myskowski ca | stellan⁹ sandecōsis
- 13) martinvs myskow | ski de mirow | castellan⁹ wielvnēsis
- 14) nicolavs de mirow my | skowski castellanvs woini | censis dvcatvm (s.) oswien
cinēn | sis et zatoziensis (s.) præfectvs et | miedziricensis ec. capitanevs
- 15) stanislavs myskowski | de mirow palatinvs et ca | pitanevs gñalis cracoviensis |
rāchnensis mariebvr gensis | slomniczēsis rohatine. capitanevs
- 16) andreas de mirow my | skowski castellanvs | lvblinensis capitane | vs lvbaczo
wiensis

Ołtarz naprzeciw wejścia późnorenesansowy z marmurów różnych odcieni szaropopielatych i białawych, tudzież alabastru, jest nowy z czasów ostatniej restauracji kaplicy, pomysłu p. Zygmunta Hendla. Jedynie obraz ś. Dominika w nim

jest starszy, malowany na pł. olejno w całej postaci. Widać tylko głowę i ręce; głowa stylizowana, bez pretensji do portretu, oczy mają wyraz pusty, na czole gwiazdka metalowa złożona. Tło obrazu przykryte aksamitem czerwonym, a szaty sukienką srebrną, kroju habitu dominikańskiego, trybowaną we wzór późno renesansowy łamanych wolut i zwojów gałązek z liśćmi. Wzór płaszcza odmienny i trak-

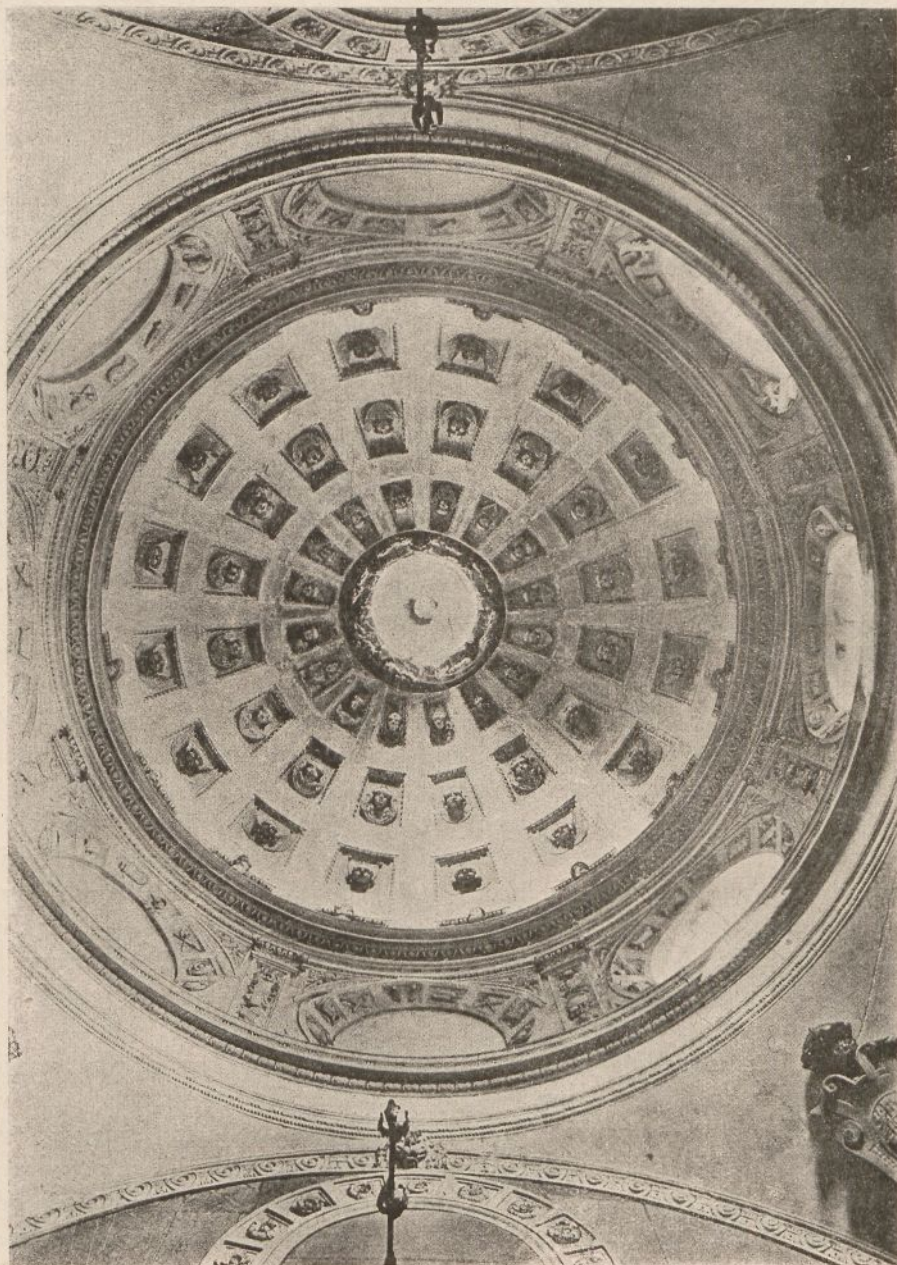

Fig. 22. Podniebienie kopuły kaplicy Myszkowskich. (Fot. L. Lepszy).

towany bardziej wypukle: są to motywy roślinne, owoce i liście, wykonane więcej naturalistycznie. Święty trzyma w ręce książkę z okuciem renesansowym, misternie z blachy srebrnej wyrobioną, z monogramem IHS wśród promieni na środku oprawy; w lewej ręce ma gałązkę lilji, koło głowy aureolę promienistą¹⁾.

¹⁾ Według twierdzenia X. Plebankiewicza, przytoczonego u Barącza (op. cit. str. 55) obraz ma być z czasów przeora Jana Waxmana, który † 1674.

Kaplica Różańcowa, przytykająca do presbiterjum kościoła i do nawy południowej (G na planie II).

Jest prawdopodobnym, że w tem miejscu była dawniejsza kaplica, według aktu Juliana legata z r. 1442 (archiwum miejscowe) uposażona przez Mikołaja Serafina z Barwałdu, żupnika wielickiego, a według Lithuanidesa »Nekrografji« pod wezw. Zwiastowania M. Bożej. Zapewne tutaj znajdował się nieistniejący dziś nagrobek z r. 1503, położony »Joanni Polak Karnkowski«, którego tekst ogłosił Starowolski (Monumenta, wyd. 1655, str. 134¹). Czytano tam, że bratanek jego »hic sepulchrum posuit et sacellum hoc restauratum exornatumque ad laudem Dei et in ejusdem defuncti memoriam dicavit a. d. 1503«. Po zwycięstwie wiedeńskim rozpoczęto przebudowę i rozszerzenie kaplicy, ok. 1685 r. (Siejkowski, Świątnica Pańska, str. 17; Mączyński, Wiadomość histor., str. 43) i w r. 1688 do nowego budynku wprowadzono obraz M. B. Różańcowej z kaplicy dziś ś. Piusa (N. Konst. Mar. Żukiewicz, Cudowny obraz M. B. Różańcowej, str. 149). Ołtarz główny stanął ok. r. 1768 kosztem Romana hr. Sierakowskiego (Inwentarz z XVIII w., rękopis klasztoru krak.). Wnętrze przyozdobił malowaniami ściennymi (sceny z życia P. Marji) Teodor Stachowicz na początku XIX w. (Z rękop. Plebankiewicza z przed 1850 r. Barącz op. cit str. 52).

Jest to właściwie kościółek osobny na rzucie poziom. krzyża greckiego o nieściśle równych ramionach postawiony. Na przecięciu naw podłużnej z poprzeczną wznosi się kopuła półkulista na pendentywach stanowiących przejście z kwadratu do koła. Budowa zewnątrz i wewnątrz tynkowana, architektonicznie nieudolna, mało staranna w wykonaniu. Wnętrze, do którego wchodzi się z końca nawy południowej przez portal kamienny ostrołukowy, ma ściany rozczłonkowane pilastrami nibykorynckimi; nad nimi gurdy podtrzymują sklepienie beczkowe, które nad końcem każdego z ramion krzyża przechodzi w konchę. Latarnia nad kopułą ma 4 okienka pionowo podłużne, umieszczone na przekątniach środkowego kwadratu kaplicy. Górne części murów wnętrza pokrywa malowanie klejowe, nie pierwotne; uległo ono przemalowaniu a nawet częściowo ustąpiło miejsca kompozycjom nowszym w bliższych nam czasach. Na podniebieniu kopuły widzimy pochod świętych do nieba, w którym króluje Trójca ś. W ćwiłkach pod kopułą czterech ewangelistów, w konchach na sklepieniach sceny z życia M. Boskiej i Męki Chrystusa, w konsze nad organami glorijska anielska, czy apoteoza muzyki, na ścianie pod chórem organowym Zesłanie Ducha ś. W ćwiłkach pod konchami drobne sceny z Męki Pańskiej. Ołtarze trzy rokokowe ze stiuku, licho naśladowujące marmur; a z nich ołtarz główny z r. 1705 (boczne są z r. 1768), ma wkładki z marmuru. Zdobia je rzeźby z gipsu, i boczne posągi, częściowo z drzewa biało lakierowanego. Z marmuru krajowego są czarne stopnie ołtarzy i balustrada rokokowa z r. 1768 przed w. ołtarzem; oraz posadzka w szachownicę czarno białą.

Obrazy w ołtarzach: W głównym obraz M. Boskiej różańcowej, kopja z obrazu S. Maria Maggiore zwanej też Zwycięską (modły przed tym obrazem miały wyprosić zwycięstwo pod Lepanto 7/10 1571), pochodzącego prawdopodobnie z V w. i z Konstantynopola. Kopja ta miała być zrobioną jeszcze w XVI w., a poświęcona przez Klemensa VIII papieża; znajduje się w Krakowie zapewne co najmniej od r. 1601²). Obraz ten przez część roku umieszczony bywa w ołtarzyku stawianym w środku prezbiterjum kościoła, a w ołtarzu w. kaplicy Różańcowej zastępuje go jako zasłona obraz będący kopją z M. B. Różańcowej Sassoferraty, znajdującego się w Rzymie w kościele ś. Sabiny. (Z tradycji miejscowej, a częściowo według O. K. O. Żukie-

¹) Twierdzenie A. Grabowskiego (Kraków, wyd. 5, str. 147), jakoby kaplica była wystawiona kosztem Polakowskich, polega na widocznym nieporozumieniu.

²) O. Konst. Mar. Żukiewicz, cudowny obraz M. B. Różańcowej. Kraków 1921, str. 21, 25, 35. Wyrażono tam jednak przypuszczenie, że była już w r. 1597 (tamże str. 47 i n.). — Inna wersja. Stary obraz M. B., który tutaj był pierwotnie, zniszczył w pożarze 1462 r. Obecny zaś M. B. Różańcowej był naprzód w mieszkaniu ś. Stanisława Kostki w Wiedniu czy w Rzymie, i stamtąd przywieziony r. 1597, jako dar Jezuitów (Józef Mączyński, Wiad. hist. o cudownym obrazie M. B. Różańcowej, Kraków 1863).

wicza, op. cit.). W ołtarzach zaś dwóch bocznych, w jednym jest obraz P. Jezusa Miłosiernego, zasłona olej. pł. przedstawia ś. Wojciecha; w drugim obraz ś. Wincentego Ferrer. przywieziony z Rzymu w połowie XVIII w., zasłona przedstawia

Fig. 23. Widok z klasztoru na kaplicę ś. Jacka i północną ścianę prezbiterjum.

również ś. Wincentego Ferr. Obie zasłony malowane przez Mikołaja Janowskiego ok. połowy XVIII w.¹⁾

Organy (pozytyw) mają być z r. 1689²⁾.

Kaplica ś. Jacka na I piętrze (b na planie tabl. III) we wschodnim przedłużeniu nawy północnej, z której schody otwarte marmurowe prowadzą do niej.

¹⁾ Tamże, oraz Rastawiecki, Słownik III, 244.

²⁾ Barącz, op. cit., str. 54.

Według niesprawdzonej tradycji miejsc. miało tu być mieszkanie ś. Jacka. Kaplica w części fundowana przez Zygmunta I, Bernarda Maciejowskiego bp. krak. i Katarzynę Wapowską, stanęła w r. 1545, a została powiększoną i przerobioną w r. 1583 przez Jana z Wrocławia, konwersa zak. kazn., staraniem magistra Seweryna Lubomlczyka tegoż zakonu, zw. też Roxolańczykiem, Krakowczykiem i Hebraeus¹⁾, który sprawił nadto trumnę alabastrową i posąg alabastrowy ś. Jacka, oraz schody z kościoła do kaplicy (patrz wyżej: Napisy pamiątkowe, str. 24; por. Monumenta Pol. hist. tom IV, str. 820 i 900). Obecnie istniejące ołtarz, trumna i rzeźby ołtarzowe są stylowo późniejsze. Zofja z Siemieńskich Stadnicka, † 1616, wojewodzianka podol., a żona Andrzeja Piotra Stadnickiego, w Krakowie u ś. Trójcy ś. Jackowi kaplicę wspianale marmurem ofutrowała (Niesiecki). Ok. r. 1700 Fontanowie, zap. Baltazar Fontana, przyozdobili wnętrze kaplicy stiukami (Sprawozd. Kom. hist. szt., tom VII, str. CCCVIII; por. Rocznik krak. XI, r. 1909, str. 32–33, rozprawa J. Pagaczewskiego, który Fontanie przypisuje nietylko stiuki na sklepieniu, ale także ołtarz z tumbą ś. Jacka).

Budowa renesansowa centralna, z kopułą bez bębna i z latarnią tynkowaną. Zewnątrz ściana kaplicy północna, widzialna z wirydarza krużganków głównych (fig. 23), obłożona kamienną rustyką. W niej i we wschodniej okno okrągłe. Trzy silne a krótkie przypory podpierają północną ścianę kaplicy, a łuki przyporne pod dachem budynku klasztornego przenoszą ciśnienie na trzy grube ciosowe szkarpy między oknami krużganku, dane zapewne w czasie budowy kaplicy z powodu, że ściana jej północna nie spoczywa na ścianie lub gurtach sklepiennych parteru, ale na gotyckim zasklepieniu krużganku dolnego. — Wnętrze jest przestrzenią na rzucie poziom. kwadratu o długości boku 6.45 m. Każda z czterech ścian ożywiona jest środkową arkadą z półkolistą archiwoltą. Dwie boczne arkady są płytkimi wnękami; zachodnia otwarta na przestrzał, stanowi wejście z podestu schodów z bocznej nawy kościoła. Obok tych arkad jest z każdego ich boku po parze pilastrów dość szeroko rozstawionych, o kapitelach dorycko tokańskich, a bazach jońskich, na wysokim cokole zawracanym, obchodzącym wewnątrz dokoła, i przerywanym tylko wnękami arkadowymi. Wszystkie architektoniczne członki wnętrza są kamienne (kamień pińczowski i marmur) i ozdobne. Przestrzenie cokołu między parzystymi pilastrami wypełnione są wypukłymi płaskorzeźbami, 8 postaciami alegorycznymi cnót i darów Ducha ś. Bazy pilastrów z marmuru brunatnego; płyciny stylobatów cokołu, wkładki w powierzchniach pilastrów, gzymsy poziome, imposty i gzymsy archiwolt, fryz nad gzymsem głównym, podniebienia archiwolt są z marmuru różowego żyłkowanego biało. Obramienia arkad zewnętrzne, boczne ściany stylobatów i pilastrów pokrywa rzeźba groteskowa — arabeski, liście, owoce, trofea, maski, postaci ludzkie, satyry, gryfy, ptaki, delfiny, kandelabry, wazony, liście akantusu — bogata, częściowo *en ronde bosse*, i złożona. Robota jest bardzo szlachetnego pomysłu i rysunku, lecz robi wrażenie grubej, z powodu pokrywającej ją warstwy złota, farb, gruntu a może i tynku. Arkada wejścia od strony schodów z kościoła ma ościeże głębokie z powodu grubości muru, rozczłonkowane pilastrami, ozdobione płaskorzeźbą i wkładkami marmuru różowego biało żyłkowanego. Podniebienie jej archiwoltę zdobią rozety w kasetonach o dnie z marmuru różowego. Gzymsy stylobatów i archiwolt zdobne są wołowymi oczami i perełkami.

Arkadę zachodnią wejścia zamyka wielka krata żelazna, wys. 5.80 m, szer. 4.50 m. Ślusarska robota dobrego rysunku, XVII w. Pomiedzy tą kratą a pilastrami ościeży umocowano dość wysoko po jednej i drugiej stronie w grubości muru jednakowe kartusze rzeźbione z marmuru czarnego z tarczami czworodzielnymi, na których płasko wyrobione herby: 1) Dębno, 2) Junosza, 3) Topór, 4) Prus I, bez koron. W wyłożonej marmurem wnęce arkadowej ściany wschodniej są barokowe kamienne odrzwia prostokątne wejścia z dawnego chóru zakonnego, z uszami u narożników

¹⁾ Nazywano go Żydek (A. Grabowski, Kraków, wyd. 6-te, str. 375).

górnym i kropkami przy nich, a do ich nadproża przydano dużą głowę skrzydlatą z gipsu, z której na dwie strony rozchodzi się feston udający tkaninę. Nad tą głową jest (też gipsowy?) kartusz z h. Odrowąż. W ścianie południowej w przestrzeniach między parzystymi pilastrami po bokach arkadowej wnęki są dwa okna wąskie

Fig. 24. Dolabelli: Aniołowie w kaplicy ś. Jacka.

a długie, otwarte do prezbiterjum kościoła i zakratowane dobrą robotą ślusarską z XVIII w. Ościeże ich wyłożone są marmurowymi wkładkami, a podniebienie łuku górnego pokryte groteskową płaskorzeźbą. Od strony kaplicy mają te okna chudo narysowaną obdasznicę, której trójkąt wypełnia skrzydłata główka. Ściany wnętrza kaplicy obiega górą nad arkadami i pilastrami fryz i gzyms koronujący z wołowemi

oczami, perełkami i zębami. Nad nim bezpośrednio przejście do kręgu kopuły półkulistej z latarnią stanowią cztery półkoliste lunety i między nimi pendentywy. W dwóch lunetach są koliste okna o ościeżach wykładanych marmurem i rzeźbionych; w dwóch drugich koliste wnęki; w jednej z nich półfigury ś. Jacka w półwypukłorzeźbie, z posążkiem M. Boskiej w ręku i tarczą z h. Odrowąż, w drugiej, nad wejściem z kościoła na murze malowana półfigura Iwona Odrowąza z modelem k. ś. Trójcy. Malowanie zniszczone, zdaje się nowsze.

Powierzchnie pendentywów wypełnione są stiukowymi postaciami alegorycznymi cnót w płaskorzeźbie późnobarokowej, i całe złocone. Całe podniebienie kopuły

Fig. 25. Ś. Jacek głosi wiarę chrześcijańską ludom pogańskim. Obraz Dolabelli.

(fig. 39) dekoracja rzeźbiarska, częściowo płaska, częściowo wypukła, a nawet miejscami całkiem pełna; wśród niej 8 medaljonów naprzemian płaskorzeźbionych stiukowych, złoconych i malowanych na tynku. Na pierwszych widzimy trzy cnoty (teologiczne?) i na czwartym półfigury mężczyzny brodatego przed krucyfiksem, a nad nim napis: Eustachiusz Odrowąż. Pismo wydaje się z nowszych czasów, a rzeźba gorsza od trzech innych. Na drugich większych apoteoza ś. Jacka w czterech warjantach(?).

Do dekoracji kaplicy należą też obrazy Dolabelli, na płótnie, olejne. Mianowicie na ścianach: zachodniej, północnej i wschodniej powierzchnie węższe boczne między pilastrami są wypełnione postaciami stojącymi, właściwie ulatującymi w postawie pionowej aniołów (fig. 24). Typy trochę może zażywe i ciężkie, ale wykonane z wielką wirtuozją, w duchu dobrych tradycji renesansu weneckiego, i świetne w kolorycie, dają pojęcie o najlepszej manierze artysty. Malowane były w latach 1619—1625 (Skrudlik op. cit.). Jest ich pięć, na polach nie całkiem między sobą równych, mierzących wysokości ok. 3·50 m, a szerok. od 0·67 m do 1·07 m. Anioł szósty w miejsce zniszczonego przez pożar domalowany został po roku 1850 przez Izydora Jabłońskiego, z widokiem u dołu płonącego kościoła dominikanów. Inni

aniołowie ulegli częściowo restauracji. W dwóch wnękach w środku dwóch ścian kaplicy są po dwa obrazy Dolabelli. Na ścianie południowej, niżej, powierzchnię prostokątną szer. 2,34 m wypełnia scena: ś. Jacek wypędzający djabła z drzewa na wyspie dniewrowej (fig. 26). Typy wydłużone ale szlachetne, układ dobry, koloryt ciepły i żywy. Nad tem w półkoło scena: ś. Jacek po drodze na zamek uzdrawia dwie ślepe kobiety przywiezione doń na wózku. Otacza go grono zakonników i świeckich. Na tle ulica z domami. Odpowiednie obrazy ściany północnej, dolny: ś. Jacek głoszący wiarę chrześcijańską różnym ludom (fig. 25), obraz jako kompozycja słabszy od swego pendant, zresztą o właściwościach podobnych; nad nim w lunecie

Fig. 26. Ś. Jacek wypędza djabła z drzewa na wyspie dniewrowej. Obraz Dolabelli.

(malowany na desce): M. Boska zjawiająca się ś. Jackowi (fig. 27). W narożniku prawym jest tu popiersie mężczyzny, podobno portret Dolabelli (Skrudlik, op. cit. str. 126).

Ołtarz w środku kaplicy wolno stojący (fig. 28) składa się z mensy, ustawionej na dwóch stopniach z marmuru czarnego. Płytę mensy — nowszą — z marmuru szarego żyłkowanego jasno, podpierają od przodu dwa pękate balasy z marmuru brunatnego kieleckiego, a w głębi dwa półbalasy przystawione do tylnej płyty pionowej marmuru szaro czarnego, na której środkowym pasie pionowym czarniejszym wyryty jest h. Odroważ, złożony. Za tą płytą z tyłu ołtarza jest podmurowanie z marmuru czarnego — podobno stanowiące sarkofag z relikwią ciała ś. Wita — a na niem rodzaj cokołu z marmuru czarnego, z ogzysowaniem dołem i górą, i z wkładkami z marmuru różowego jasno żyłkowanego, które wypełniają całe niemal trzy jego ściany; tylko ściana przednia nad mensą jest cała czarna. Na tym cokole klęczący czterej aniołowie z drzewa i stiuku(?) więksi od natury, w całości pozłoceni, podtrzymują trumnę marmurową czarną, na której cała grupa wieńcząca — obłoki, aniołki, w górze ś. Jacek wielkości $\frac{3}{4}$ natury — jest z drzewa złożonego. Kompozycja teatralnie przesadna, świadczy o niezwykłej wirtuozyi rzeźbiarza z czasu ok. r. 1700.

Kaplica ś. Katarzyny Zbaraskich, M na planie tabl. II).

»Kaplicę Zbaraskich przy dominikanach krak. stawiali bracia Antoni i Andrzej Castelli« (Kraków, Rocznik krak. tom VI, art. F. Kopery, str. 138). Andrzej Castelli żył na początku XVII w., robił w r. 1631 pomnik Mik. Wolskiego na Bielanach pod Krakowem (Zarewicz, Zakon kamedułów w Polsce, str. 223 i 225)¹⁾.

Na rzucie poziomym prostokąta wydłużonego w kierunku osi podłużnej kościoła, tynkowana, u ścian narożne pilastry doryckie ciosowe, takiż fryz z tryglifami, nad nim gzyms barokowy, o wysokości znacznym, wyżej bęben niewysoki ośmioboczny z narożnemi lizenami, w nim czworoboczne okna z obramieniami o płaskim okroju z uszami. Nad dachem cynkowym latarnia eliptyczna rozczłonkowana lizenami cecinowymi (zakręconymi u dołu w woluty, a zam. kapiteli mającemi krople), między którymi 8 okienek prostokątnych zakończonych półkolem. Na latarni daszek kopuł-

Fig. 27. Ś. Jackowi zjawia się M. Boska. Obraz Dolabelli. U dołu na prawo portret malarza.

kowy metalowy i krzyż. Wchód przez portal okazały z nawy północnej, z trzema stopniami marmurowymi czarnymi do góry. Przed stopniami w posadzce płyta marmurowa jasno brunatna, starta, z napisem zniszczonym:

QUOR ISSO
IN PACE SEPULTA
SUNT

Płyta nakrywa wejście do grobu Zbaraskich, a może i Warszyckich pod kaplicą. Wielką arkadę (wys. ok. 6 m, szer. 2,91 m) portalu kaplicy otacza barokowe obramienie z marmuru kraj. czarnego polerowanego. Kształtu prostokąta górą zamkniętego łukiem, oprofilowane starannie okrojem płaskim barokowym. Przed nią stoją po bokach dwie $\frac{3}{4}$ kolumny o postumentach i bazach z marmuru czarnego krajowego a trzonach brunatno różowych z marmuru sztucznego, naśladowującego breccię (górną nadsztukowanych marmurem zdaje się prawdziwym²⁾). Kapitele ich są z marmuru czarnego pseudojońskie z girlandami. Kolumny są na tle pilastrów z czarnego marmuru, podobnego stylu, z boku częściowo widocznych. Nad zwornikiem konsolowym łuku zamykającego arkadę koronuje cały portal niski fryz i gzyms, zawracany

¹⁾ Stylowego jednak pokrewieństwa między temi zabytkami dopatrzeć się trudno. Twierdzenie o autorach architektury kaplicy Zbaraskich oparte jest na wiadomości w książce Barącz (str. 33), zaczerpniętej przez ks. W. Plebankiewicza z jakiejś zapiski klasztornej z d. 4 stycznia 1629 r.

²⁾ Anomalję tę tłumaczy widok wnętrza kościoła po pożarze 1850 r. w Pomnikach Krakowa Cerków i Kopery, tabl. 474, gdzie widzimy portal ten zasypany gruzami aż po tę właśnie wysokość; gruzy więc ochroniły trzony stiukowych kolumn, których tylko górne części wymagały odnowy.

nad kolumnami, tak jak i obdasznica, tworząca szczyt trójkątny, spłaszczony; cała ta górna część z marmuru czarnego. W polu trójkąta luźno przyczepiony jest nadwieszony kartusz rzeźbiony, o medaljonie wybrzuszonym gładkim i bez herbu, nad którym jest główka aniołka. Kartusz jest z marmuru brunatnego krajowego, tak jak po jego dwu stronach woluty, wypełniające trójkątne pole. Dolną część arkady zamyka balustrada z marmuru brunatnego, z przerwą do przejścia w środku. Krata zamykająca dolną połowę arkady jest z żelaza lanego, nowsza.

Wnętrze kaplicy przedstawia się jako przestrzeń prostokątna, wydłużona w kierunku osi kościoła, wyłożona marmurem. Po obu bokach każdego narożnika na

cokołach wznoszą się szerokie pilastry dwustopniowe, z kapitelami; nad nimi obiega ściany dokoła architraw, fryz wysoki i gzyms koronujący, bogato profilowany, z zawróceniami; między każdą parą pilastrów w samym narożniku stoi kolumna. Porządek stylowy ten sam co portalu. Cokoły są czarne, bazy kolumn i pilastrów białe, trzony kolumn z marmuru sztucznego udającego breccię różowo brunatną; kapitele białe kamienne. Fryz tynkowany na popielato, czy też z płyt kamiennych. Architraw i gzyms koronujący czarny. Przejście z prostokąta do kopuły tworzą, stosownie do nierównych ścian, dwie pary lunet różnej szerokości, dwie szersze mają łuk spłaszczony, między nimi są pendentywy. W lunecie zachodniej jest okno półkolistе. Począwszy od gzymsu koronującego w górę, wszystko jest z muru tynkowanego lub z gipsu matowego. Łuki lunet ogzymsowane delikatnym profilem z listeczkami, perełkami i jajownikami, mają konsolowe zworniki. Wyżej biegnie gzyms daleko nadwieszony i bogato profilowany, rzut poziomy tamburu i kopuły eliptycznej (fig. 29). Zworniki lunet łączą się z konsolami podpierającymi gzyms pod tamburem kopuły; na każdym z tych zworników jest główka aniołka. Konsole mają kształt kartusza, dołem podwiniętego; na tej, która jest nad ołtarzem, jest głowa aniołka z podbródkiem festonowym; na każdej z trzech innych maskaron. Tambur niski ma ściany rozczłonkowane ośmiu pilasterkami hermowemi, z płycinami łuskowemi, plastycznie wyrobionemi; każdy z nich ma u góry głowę dominikanki z zasłoną i podbródkiem. Między pilastrami cztery pola tamburu są z wnękami prostokątnymi, a naprzemian cztery inne mają otwory okienne (dwa ślepe) ujęte w ramy z uszami. Dokoła tamburu biegnie górą skromny gzyms. Podniebienie kopuły podzielone jest pasami tynkowemi na ośm pól ku górze się zewężających. Mała latarnia, gładka z okienkami zakończy budowę. Ściany kaplicy mają między pilastrami narożnymi pola tynkowane, lecz z tych trzy niemal całe wypełnione są szczegółami marmurowemi. Posadzka jest z marmuru w kolorach czarnym, białym i różowo brunatnym w układzie rombowym □.

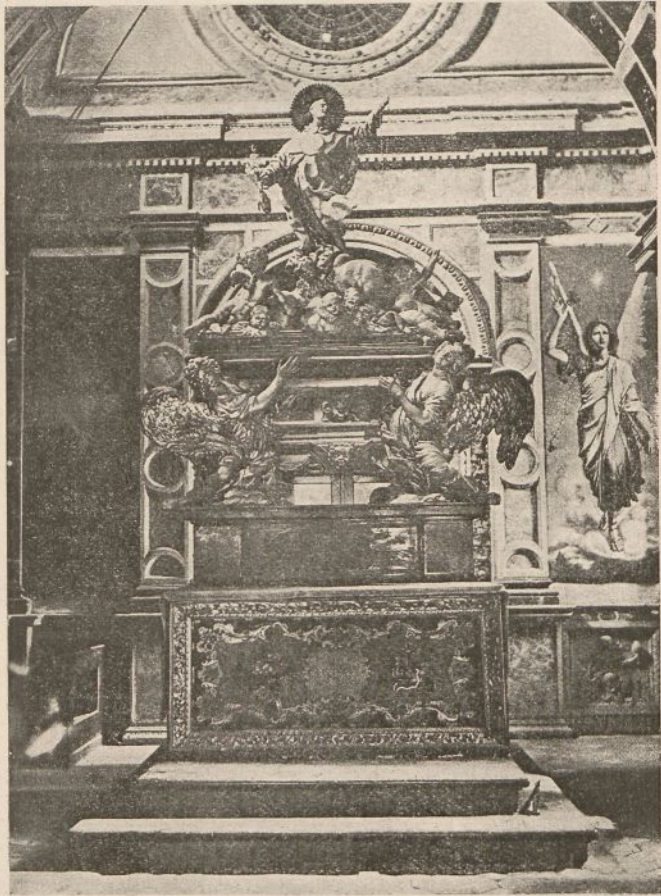

Fig. 28. Ołtarz kaplicy ś. Jacka na tle ściany jej wschodniej (Fot. Krieger).

Zabývki sztuki w Polsce. I.

Ołtarz (fig. 30) naprzeciw wejścia na dwóch stopniach czarnych marmurowych wraz z mensą i retabulum, jest z marmuru czarnego, tylko dwie kolumny dzielące jego wyższy środek od niższych boków są ze sztucznej(?) breccji. Retabulum idące po bokach mensy od posadzki, a sięgające środkiem do gzymsu koronującego ściany kaplicy, ma ok. 7 m najw. wys., 5·10 m najw. szer. Obraz w głównym polu ołtarza: ś. Katarzyna sienneńska. Płótno, olej. Najw. wys. ok. 3·30 m, szer. 1·60 m. Święta dominikanka, wielk. nat., słania się w zachwyceniu przed krucyfisem, który jej się zjawia wśród jasności. Kompozycja szlachetna, rysunek poprawny, wyraz twarzy uduchowiony; koloryt zimny, ton zielonkowaty, całość mocno ściemniała¹⁾. — Posągi

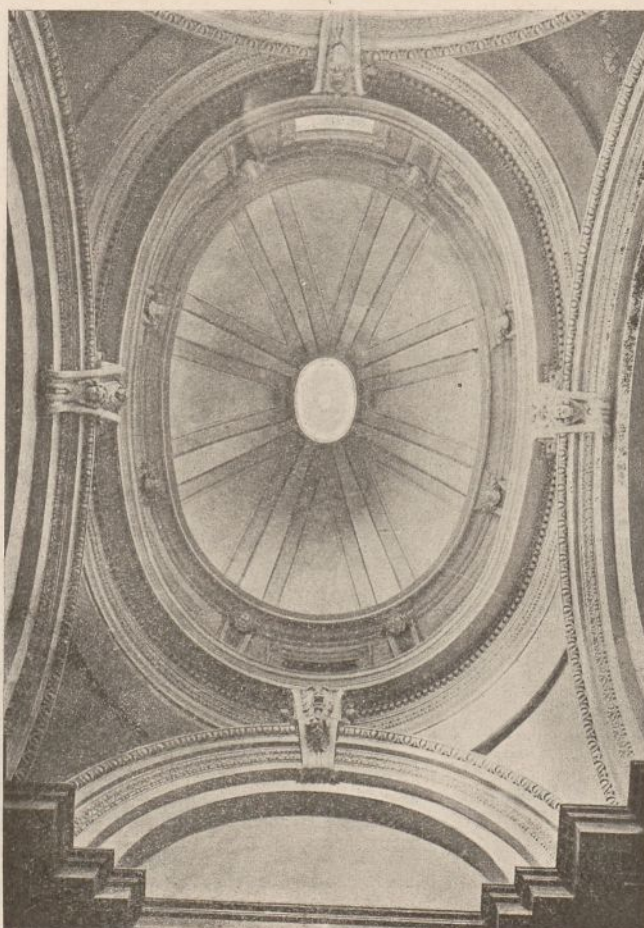

Fig. 29. Wnętrze kopuły kaplicy Zbaraskich widziane z dołu.
(Fot. L. Lepszy).

wem kolanem głowa buławy, bez trzonka, pod nią wzdłuż uda leży miecz. Za prawem goleniem przy ścianie mitra książecka przepołowiona (w swej grubości w głąb). Łokieć lewej ręki, który był przyprawiony, oderwany. Palce prawej ręki odtłuczone. Prawa stopa doprawiona odstaje. Na polu obramionem nad rycerzem napis kuty dużemi kapitalikami, złożony, bez interpunkcji:

hospes
disc (s.) sortem tvam fato magnorvm virorvm
christophorvs dvx in zbaraz svpremvvs regni

¹⁾ Według opisu ks. Plebankiewicza z przed pożaru 1850 r., przytoczonego w książce ks. Barącza (str. 49), obraz ten ma być dziełem Teodora Stachowicza, co nie wydaje się prawdopodobnem. Utwór ten, przypominający nieco późne płody szkoły holenderskiej, wznosi się ponad zwykły poziom obrazów Stachowicza (syna).

²⁾ Oszczep na barku półksiężycy, jakby odmiana Ogończyka, zatem całkiem odmienny od h. Wiśniewieckich, o jakim przy Zbaraskich mówi Niesiecki.

stabvli præfectvs hic sitvs est
qvem
ad svmmas civiles ac bellicas virtvtes natvm vitæ
ac fortvnarvm omnivno pro salvte reipvb prodigvm
frater natv maior

Fig. 30. Ściana północna wnętrza kaplicy Zbaraskich z oltarzem. (Fot. L. Lepszy).

hev infelix ordine inverso svperstes vltimvs familiae svæ
castellanvs crac. coactvs ipse a svperis in mille ærvmnas
vivere tota lvgente repvb qvæ illivs ope tvm vel maxime indigebat
prior ivniorem mæstissimvs tvmvlavit
excessit in konska wolia (s.) nonas marty
anno salvtis 1627 ætatit 47

Pomnik po prawej ręce (przy ścianie wschodniej) Jerzego Zbaraskiego † 1631¹⁾ (fig. 31). Pod prawym ramieniem leżącego rycerza poduszka, a od przodu księga czy deska. Obok niego leży miecz; po lewej ręce rycerz trzyma jakiś trzonek urwany, przy prawej brak herbu czy szyszaka, który był z osobnej sztuki kamienia doprawiony, podobnie brak lewej stopy niegdyś doprawionej. Na polu obramionem nad rycerzem napis kuty małemi kapitalikami złożonemi:

(na ramie, niezłożone):

d. o. m.

(dalej, na samem polu): et perenni memoriae sacrum esto marmor

georgii dvcis in zbaraz castellani cracovieñ sokalieñ piscen(s.) zarnovceñ et visliceñ

qvem tv qvâ pivs es hospes, vel muta hac in imagine, [capnei(s.)

qvæ dvrissimo licet in lapide, heroem spirat

venerare

• qvi cvm rempvb: salvtaribvs consiliis ivvisset regnv̄m palatys, affabre factis ornasset patriam fortissimo præsidio mvnivisset avitæ virtvtis ac magnanimitatis vbiq̄, memor quidquid pvblice salvtare non esset, privatim non sv̄m existimavit.

hinc bersadam sv̄m dvcale oppidvm vltro in cineres,

ne quid pericvli patria a tvrcis sv̄b expeditione ad bv̄rsam sv̄biret,

magnanimvs hic privati dispendii contemptor

redegit

arcem zbaravieñ sv̄b qva regnī exercitvs, castris hostis oppositis,

ingentem rebellivm kosacorvm(s.) et scytarvm potentiam fregit,

vt etiam post mortem reipvb prodesset,

firmavit.

salvtē patriæ mtem(s.) reipvb integritatem libertatis, scivit, volvit, potvit, sv̄stentare.

bono beipvb(s.) natvs. illa qva vixit ætas, parem non vidit senatorem,

fortvnatissimvs alioqvin fvtvrvs, si familiam vna secvm non tmvlasset.

ast et posteritati providit, quando immortalē virtvtvm et nominis svi victvrā memoriā reliqv̄it.

e vivis sv̄blatvs est crac. 30 ivlii

anno cvrren. secvli, 1631, ætatis sv̄æ LVIII.

Poniżej trumny, na płycinie cokołu górnego, napis kuty większemi kapitalikami, niezłożony:

illvstrissimvs dñvs stanislavs warszycki palatinvs

generalis mazovia(s.) svo sv̄æq̄, illvstrissimæ consortis dnæ helenæ

korybvtæ de wisniowiec tanqvā charissimæ neptis nomine

avo materno ac benefactori,

pietatis ergo

mærens poni cvravit

Zakrystja.

Wielka sala (fig. 32) przyległa od północy do prezbiterjum kościoła (I na planie tabl. II), zasklepiona barokowem sklepieniem klasztorzem z lunetami W narożnikach, na rzucie poziomym, druty lunet są rozszczepione. W narożniku południowo wschodnim narożnik skarbca wrzyna się trapezem w przestrzeń zakrystji i tu znajdują się drzwi przejścia do skarbca. Sklepienie całe barokowo udekorowane listwami stiukowemi, zarówno na drutach, jak na powierzchniach wewnątrz i zewnątrz lunet. Listwy te wydatne, profilowane i w wielu miejscach przewiązane zawijasami, tworzą różne figury geometryczne. Na środku sklepienia tworzą one rodzaj zwierciadła, a na ościeżach okien — ramy. W zwierciadle przestrzeń wewnętrzną wypełnia ma-

¹⁾ U Cerchów i Koperzy tabl. 284.

lowana na tynku postać więcej niż nat. wielkości ś. Jacka (fig. 33). Na 4 ościeżach okien są malowane olejno na tynku, wielkości natur. cztery postaci dominikanów z podpisami (licząc od skarbca): 1) ś. Czesław z granatem płomienistym w ręku, 2) bł. Iwo, 3) ś. Wincenty Ferrerjusz ze skrzydłami, 4) ś. Dominik z medaljonom otoczonym różami. Malowanie zap. z XVIII w. W ścianie północnej blisko narożnika

Fig. 31. Pomnik Jerzego Zbaraskiego w kaplicy Zbaraskich. (Fot. L. Lepszy).

półn. zach., a pod wielkimi schodami wolnymi, prowadzącymi stąd na I piętro klasztoru, obramienie ciosowe przejścia do ogródka, z kamienia pinczowskiego późnogotyckie z laskami i wałeczkami tworzącymi ośli grzbiet (patrz na fig. 11, na lewo od lawaterza).

Lawaterz marmurowy czarny barokowy (fig. 34) przy północnej ścianie zakrystji. Wysok. ok. 3 40 m, szer. najw. blisko 2 m. We wnęce umocowany zbiornik wody, jest to kociołek miedziany muszlowaty, trybowany, podtrzymywany przez dwóch

mosiężnych aniołków po bokach jego ulatujących, płasko z blachy wykutych. Pod szyją kociołka, zdobną w trybowane kwiaty, perły i rauty, jest napis utworzony z kapitalików wycinanych z blachy i przynitowanych:

LAVAMINI ET MUNDI ESTOTE

Całość złożona, dobrego pomysłu i wcale kunsztowna, choć nie artystyczna.

Odrzwia przejścia do skarbcza są kamienne olejno marmoryzowane, skromnie

Fig. 32. Wnętrze zakrystji z widokiem na wejście od kościoła i krużganków. (Fot. L. Lepszy).

profilowane barokowo, z uszami w górnych narożnikach i gzymsem poziomym, pod którym na fryzie napis wykuty kapitalikami:

MVNDAMINI QVI
FERTIS VASA
DOMINI

a po jego końcach na zawróceniach fryzu nad pilastrami na tle czarnem (marmurowem?) na jednym końcu pies trzymający pochodnię, a nad nią kula światła ☉, na drugim h. Odrowąż. Są to zdaje się inkrustacje z marmuru białego czy alabastru — pies jest wycieniowany szrafirunkiem.

Drzwi są z grubej blachy żelaznej, pokrytej kratą skośną z listew żelaznych. Zamek tych drzwi (fig. 35) staroświecki i z urządzeniem skomplikowanym, ma od strony zakrystji duży szyld późnogotycki, najw. wys. 0:38 m, a szer. 0:35 m. Zakończenia ornamentów wybiegają w głowy zwierzęce z uszami i pyskiem. Strona ryglów od skarbca ma zamek grubszej roboty i może późniejszy, ale konturów kształtu podobnego i też z głowami zwierzęcymi na końcach. Na sztabie pionowej załamanej, zamykającej bok od węguru, wyryty jest napis ANO DO (na części wysuniętej:) AN- (a znów głębiej, czyli na dalszym planie, jak początek:) MI 1585. Do tego zamku klucz wielki ze skomplikowanym wyrzynanym rejestrem. Kłódka przy tych drzwiach wielka staroświecka.

Dekoracja stolarska zakrystji. Pod ścianami zakrystji: północną, wschodnią i kawałkiem południowej (między oknem a drzwiami do skarbca) ciągnie się szereg szaf dolnych nakrytych stołem, nad którym buazerja zakrywa także ścianę do znacznej wysokości, stosując się do architektury, okrążając nawet początki sklepień (stopy) między lunetami. Szafki dolne, do których przystęp po jednym stopniu, mają ścianę frontową rozczłonkowaną na przęsła pilastrami hermowymi (zwiężonemi ku dołowi) o płycinach ozdobionych snycersko wzorem cekinowym a kapitalikach jońskich. Pole każdego przęsła ujęte jest ramami bogato profilowanymi z uszami narożnymi, ma w górze fryz i gzyms. Płaszczyzny wewnątrz tych ram, cokół i fryz zewnątrz ram ozdobione naśladowaną intarsją żółtawo brunatną na tle ciemno brunatnem, wzór arabeskowy i groteskowy. Nad stołem znów przęsła buazerji na ścianach (bez szafek), z podziałem odpowiadającym szafkom dolnym, z podobnymi pilastrami

Fig. 33. Ś. Jacek, obraz na zwierciadle sklepienia zakrystji.
(Fot. L. Lepszy).

i obramieniami płycin, ale ozdobniejsze (fig. 36). Jedyne gładkimi są pola większych płycin między pilastrami, ujęte w ramy i pokryte rysunkami geometryczno arabeskowymi, naśladowującymi dwubarwne intarsje. Poza tem pola zewnątrz tych ram i wszystkie inne powierzchnie pokrywa delikatna płaskorzeźba. Robota snycerska misterna, jakby złotnicza, całość bogata, co do kompozycji i rysunku szlachetna. Dekoracja ta na ścianie wschodniej dostosowuje się do otworów okien, pokrywając przestrzenie międzyokienne, a przebiegając wąskimi pasami nad stołem popod oknami. Pod częścią ściany południowej, między drzwiami do skarbca a drzwiami do prezbiterjum, stoją nowsze sprzęty intarsjowane.

Obrazy w zakrystji.

W lunetach ściany północnej dwa duże płótna prostokątne, górą półkoliste, szer. 2·38 m, olejno malowane, bardzo ciemne, średniej wartości, zap. wiek XVIII: oba obrazy odnoszą się do ś. Katarzyny sienneńskiej.

1) Trzy sceny w jednej kompozycji. Odtwarzają cud z przygarniętym chorym, w którym spowiednik Świętej, po przyjęciu przez nią Komunii ś. ujrzał postać Chrystusa. Świętej uniesionej na obłoku P. Jezus podaje Komunię ś. Z boku ksiądz odprawia mszę ś. W głębi, na dalszym planie, na łożu leży P. Jezus w jasności, a u nóg

Fig. 34. Lawaterz marmurowy w zakrystji. (Fot. L. Lepszy).

jego siedzący dominikanin ze zdumieniem podnosi dwie dłonie. Koloryt mimo ściemnienia żywy. Płótno zniszczone, miejscami podarte.

2) Ś. Katarzynie omdlewającej i podtrzymywanej przez aniołów P. Jezus podaje serce. W głębi druga scena: zaślubiny mistyczne ś. Katarzyny.

Petrus męczennik, niewielki obraz olejny na płótnie nad drzwiami do sieni między kościołem a krużgankiem.

Skarbiec.

Sala (fig. 37) przytykająca do wschodniej ściany prezbiterjum (H na planie tabl. II) czworoboczna, nie ściśle prostokątna, z 3 oknami od wschodu. Sklepienie beczkowe z lunetami całe pokryte malowaniem, zdaje się klejowem, z pierwszej zap. połowy w. XVIII. Koloryt przeważnie rudawy i żółty oddający złocenia; dużo

też partyj błękitnych. Ramy i tło stanowi architektura w skrótach, gzymsy, kolumny z dołu widziane. Na polu środkowym, jakby w otworze, scena figuralna: ś. Tomasz z Akwinu piszący swoje traktaty, nad nim monstrancję unoszą aniołowie w obłokach. Mnóstwo figur ludzkich w skrótach. Na sześciu podniebieniach sklepień lunet sześć kartuszków obramionych żółto, zawierających sześć pejzażów alegorycznych w tonie błękitnym, niezbyt wyraźnych, których znaczenie tłómaczą cytaty z prozy

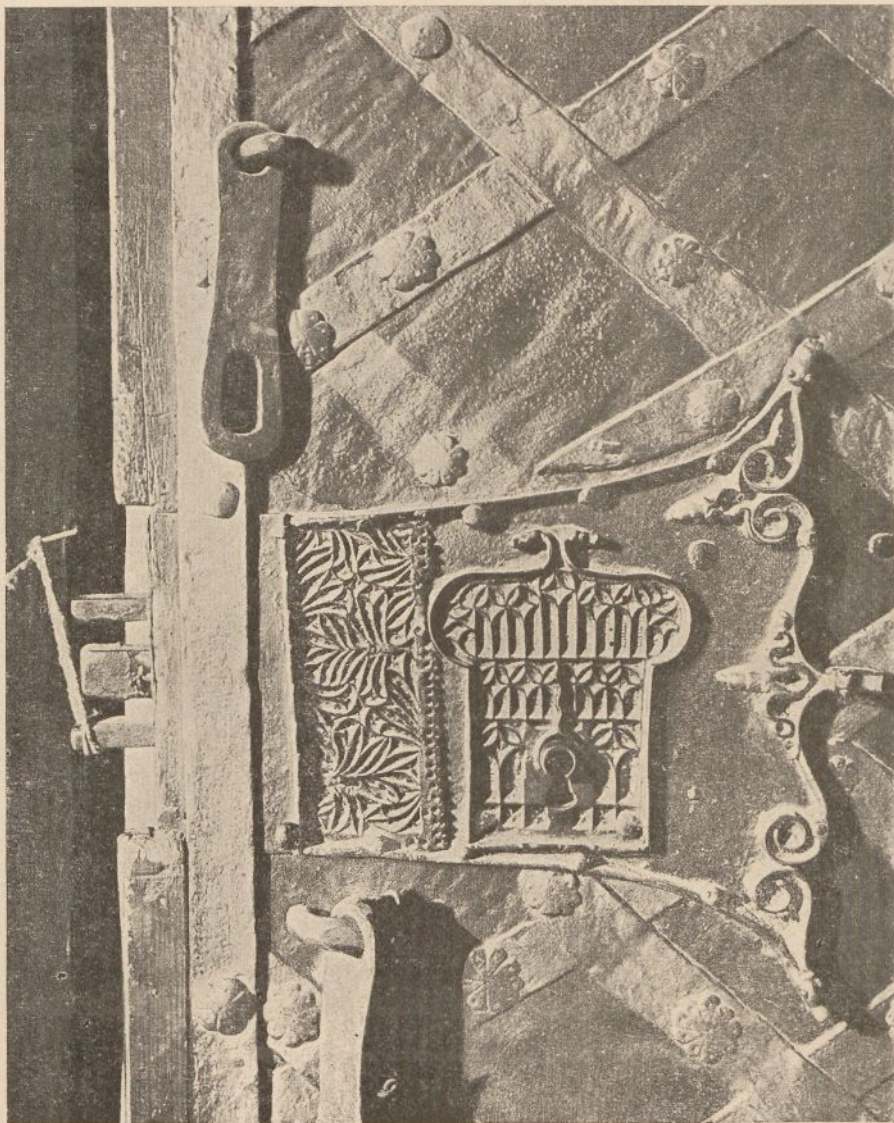

Fig. 35. Szyld zamku we drzwiach z zakrystji do skarbcu. (Fot. L. Lepszy).

ś. Tomasza o N. Sakramencie »Lauda Sion«, nad każdym z nich wypisane kapitalikami, częściowo popsute przemalowaniem: »dispar exitus« (róża i skała), »latent res eximiae« (pływająca otwarta muszla z perłą), »ne vaccilles« (ręka z nieba uderza łaską w skałę), »non contractus (zam. confractus) non divisus« (zwierciadło obok leżących kawałków rozbitej szyby), »si munt non (zam. sumunt boni) sumunt mali« (obraz zatarty czy splókany od wilgoci), »animus a firmat« (zam. animosa firmat fides — ołtarz czy arka przymierza wśród krajobrazu). Pomiedzy temi lunetami, na stopach sklepienia (których widać cztery), wyobrażenia symboliczne, nad którymi unoszą się wstęgi z napisami: »dogma datur christianis« (stos ksiąg, na kartach jednej otwartej czytamy: *officium corporis christi. s. tho. aqui. opusc. 57*), »vetu-

statem novitas« (sноп pszenicy skrzyżowany z gałęzią winną z gronem, a poniżej taca z nalewką, tablica arcykapłana $\square\square\square$ i mitra arcykapłana), »umbram dicet (? zam. fugat) veritas« (stos chlebów na obłoku), »noctem lux elusit« (? zam. eliminat — księga i na otwartych kartach: *ego sum panis vivus qui de caelo descendi*.

Joan. 6¹⁰ V. (zam. VI) 51). Na okładce jednej księgi litery jakby $\begin{matrix} \text{LERHE} \\ \text{RVS} \end{matrix}$ — innych napisy zatarte. Całość odnosi się do czci Najśw. Sakramentu. — Na południowym skłonie sklepienia, pod nogami ś. Tomasza z wielkiej sceny środkowej odrębna kompozycja: człowiekowi leżącemu anioł podaje nalewkę, nad tem napis: »viatorum« (może było: *factus cibus viatorum*).

Szafy z komodami, wielkie, głębokie, biegną dokoła ścian skarbcza, idąc pod samo sklepienie; niższe są tylko pod ścianą z oknami. Kształty mają rokokowe,

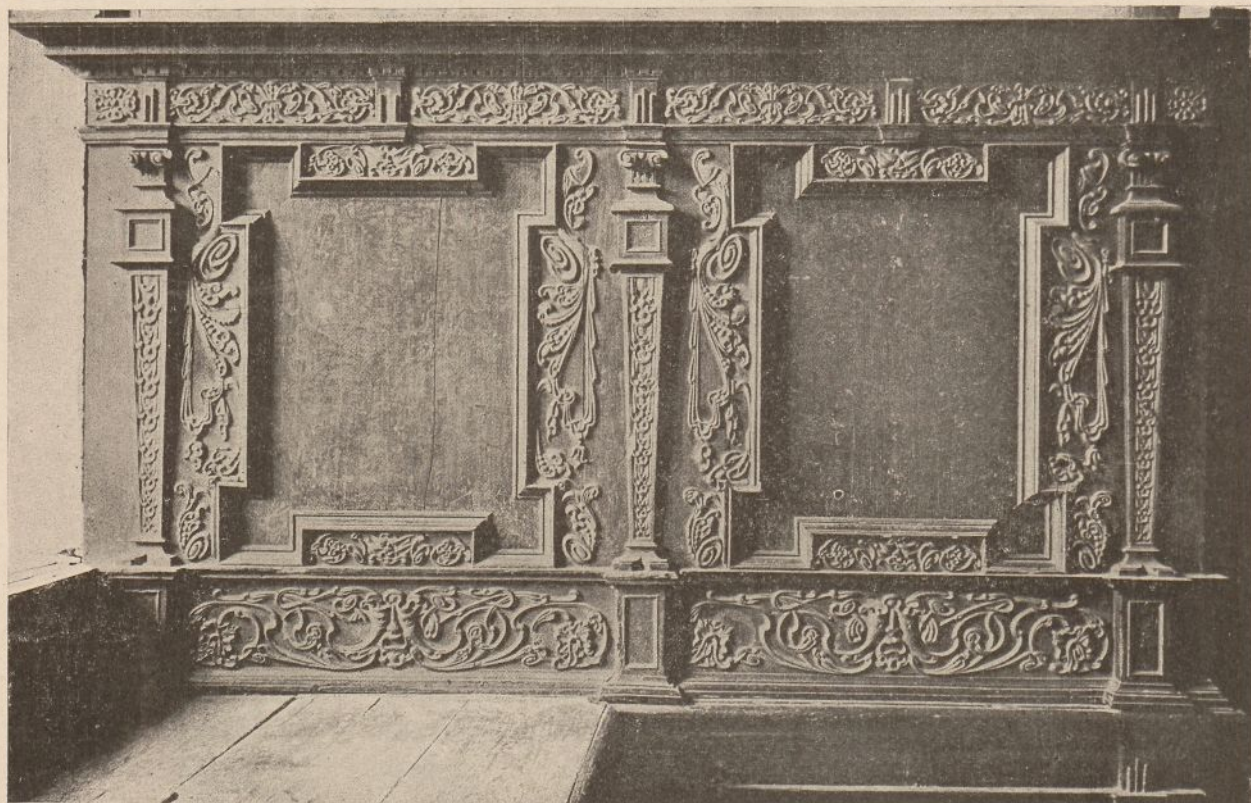

Fig. 36. Buzerja nad szafami dolnymi w zakrystji. (Fot. L. Lepszy).

kunsztownie wyginane w kierunku tak pionowym jak i poziomym. Wskutek tego np. szuflady mają dziwaczny rzut poziomy. Szafy te są gładkie, nie politurowane, tylko na drewniane kolory bejcowane i skromnie intarsjowane listewkami prostoliniijnymi z drzewa czarnego i żółtego, tworzącymi figury geometryczne. Jedynie górne ich zakończenia zdobią rzeźbione arabeski przezrocze, wieńce i wazony. Rzeźby są złożone. Najbogaciej ozdobiona jest szafa zajmująca całą ścianę południową naprzeciw wejścia (patrz fig. 37). Środek kompozycji tworzy zwierciadło spore w ramie eglomizowanej w ornament listewkowy; płyciny jej ujęte są w ramy z uszami, powierzchnie pionowe, tworzące co do głębokości różne plany, pokryte są rzeźbionymi festonami liści, owoców i kwiatów, tudzież esownicami; w górze sterczą ażurowe galeryjki i attyki z wazonami. Całość dekoracyjnie bogata, choć robota nieco gruba. Na drzwiach głównej szafki środkowej, poniżej zwierciadła intarsją wykonany h. Odrowąż i data A. 1764.

Szafy te, późniejsze od malowań na sklepieniu, częściowo zasłaniają dolne ich kończyny.

Obrazy w skarbcu.

Sześć blach przybitych na drzwiczkach szaf naprzeciw okien, zawiera obrazki olejne bez ram; z nich pięć jest wys. 0'27 m, szer. 0'18 m, średniej wartości artystycznej, malowanie niemal minjaturowe, koloryt soczysty i ciepły, wiek XVIII. 1) ś. Józef z Dzieciąciem Jezus i małym ś. Janem; 2) gloryfikacja zakonu domini-

Fig. 37. Wnętrze skarbcu z widokiem na ścianę wschodnią. (Fot. L. Lepszy).

kańskiego: dwóch papieży klęczących, za nimi grupa dominikanów i dominikanek, w górze I H S wśród jasności; 3) cudy ś. Wincentego Ferr. Wcale piękna grupa kalek i chorych; stroje XVIII w.; w górze Trójca ś.; 4) ś. Antoni z Dzieciąciem Jezus i ś. Franciszek z wielkim krzyżem; 5) ś. Fr. Ksawery umierający leży bosy w sandałach, ręką wskazuje rozwarte na piersiach szaty; 6) Matka Boska, wys. 0'22½ m, szer. 0'17 m. Madonna w całej postaci, z wyjątkiem stóp, siedzi trzymając na kolanach stojące nagie Dzieciątko Jezus. Tło złote; wykonanie szlachetniejsze od poprzednich, może szkoła włoska XVII w.

Dwa obrazki w ramkach na ścianie między ostatnią parą okien. Oba olejne na blasze miedzianej, wys. 0'275 m, szer. 0'21 m. Na obu półfigury, jedna P. Jezusa

w cierniowej koronie z trzcina w ręku, druga Madonna. Malowanie poprawne, ale zbyt wylizane, jakby na porcelanie. Twarze wyraziste, lecz przesadnie słodkie. Może kopje według Carlo Dolce. Na tylnej stronie obu blach czarny napis dużemi literami: »Bartol. Mancini f. Romae 1723. Hoc votum offert ad sepulchrum divinissimi Hiacinthi Franciscus Jełowicki ad suam intentionem anno Domini 1726 die 1ma Januarii«.

Dwa maleńkie obrazki eliptyczne w kunsztownych ramkach brązowych rokokowych, na ścianie między oknami. Popiersia: P. Jezus typ bizantyński, Madonna w rodzaju Sassoferrata.

Dwa portrety, płótn. olej., na ścianie południowej nad bokami szafy. Jeden przedstawia w półfigurze prałata, przy nim pastorał i infuła. W narożniku górnym

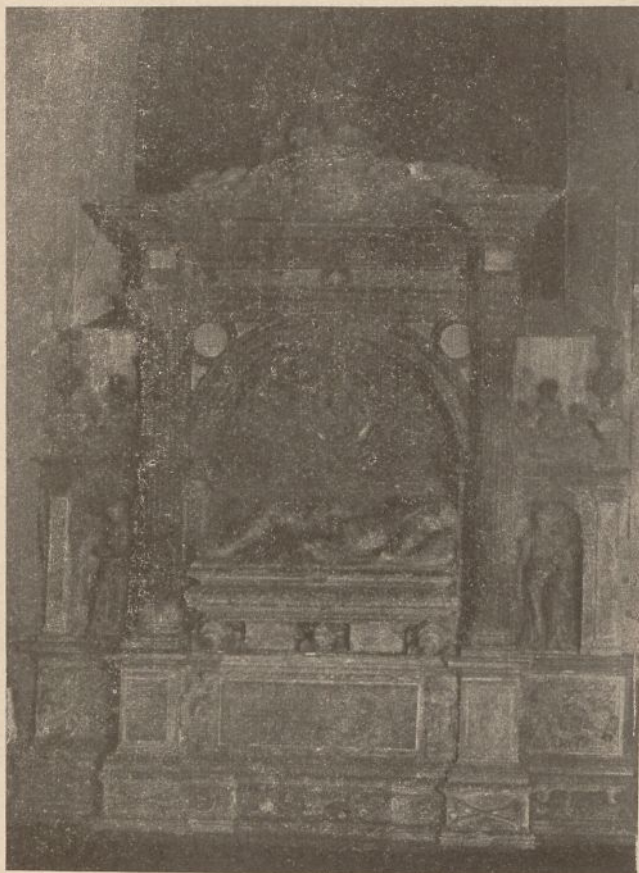

Fig. 38. Pomnik Prospera Provany († 1584) w kaplicy ś. Józefa.
(Do str. 17. — Fot. L. Lepszy).

prawym napis malowany: »...Stanislaus Raymundus Jezinski, episcopus Bacoviensis et Moldaviae, ordinis Praedicatorum a Clemente XII Revanciatus (sic) A. D. 1737«. W narożniku dolnym prawym malowany wyblakły herb Nowina (?) w niezwyklej postaci, bo zamiast ucha od kotła jest podkowa z dziurkami na ufnale¹⁾. — Drugi trudno przystępny, podobno bez podpisu.

Wyroby złotnicze w skarbcu.

(L. L.) Monstrancja srebrna cała złocona. Wysok. 0.80 m, średnice stopy 0.265 m i 0.205 m. Stopa na rzucie poziomym wydłużonego w poprzek czworoliścia, ma trzy kondygnacje, ozdobione trybowaniem; na drugiej muszle i liście załamywane, na trzeciej na każdym z 4 pól, odpowiadających łukom, po jednej główce na tle jakby liścia z obramieniem ślimaków. Ujęcie rozczłonkowane, nad gruszką odwróconą balas, a na nim umocowane ramki trybowane z kamieniami szklanymi różnobarwnymi; z pod ramek wysuwają się promienie wycinane z blachy, częściowo ozdobione

szkiełkami naśladowującymi brylanty. Szczyt wieńczy baldachim z frandzlami i krzyż. Ornamentacja rokokowa, koniec wieku XVIII.

Monstrancja srebrna ze złoceniami (fig. 40). Wys. 0.795 m, średnice stopy wydłużonej w poprzek: 0.285 m i 0.217 m. Stopa na rzucie poziomym wielołuczny, przybliżenie eliptycznym, ozdobiona trybowaniami muszlami i płomieniami. Ujęcie tworzy gruszka trójgraniasta odwrócona, nad nią balas; część główna: słońce z podwójnym wieńcem promieni wycinanych z blachy złoconej. Ramki podwójne ozdobione kamieniami szklanymi (Glasfluss) różnobarwnymi, z przewagą pseudotopazów.

¹⁾ Szlachecka rodzina Jezińskich nieznana. Niesiecki mówi o Jezierskich h. Prus drugi i przy nich Krasicki zapisał r. 1778 Rajmunda Jezierskiego bisk. »bakońskiego«, dominikanina kan. lwowsk. (por. Niesiecki, wyd. Bobrowicza tom I str. 99 nota). Według tradycji klasztoru krak. zwał on się Jeziorskim.

Wieńczy kompozycję górą trybowany Bóg O. na obłokach na tle aureoli promienistej. Znak kontrybucyjny **CB** na stopie i promieniach. Styl połowy XVIII w.

(L. L. i S. T.) Relikwjarz z głową ś. Jacka (fig. 41).

Według tradycji miejscowej dzieło własnoręczne Zygmunta III i dar jego. Napisów ani znaków nie widać. Podstawa (cokół) z czasów Wol. m. Krakowa. Przykrywa też nowsza, mosiężna, złocona, roboty Fr. Kopaczyńskiego.

Puszka srebrna, pozłacana, ośmioboczna, wys. 0'265 m, najw. średnica 0'27 m. Na narożnikach ścian $\frac{3}{4}$ kolumny gładko polerowane, na niektórych trzonach u dołu

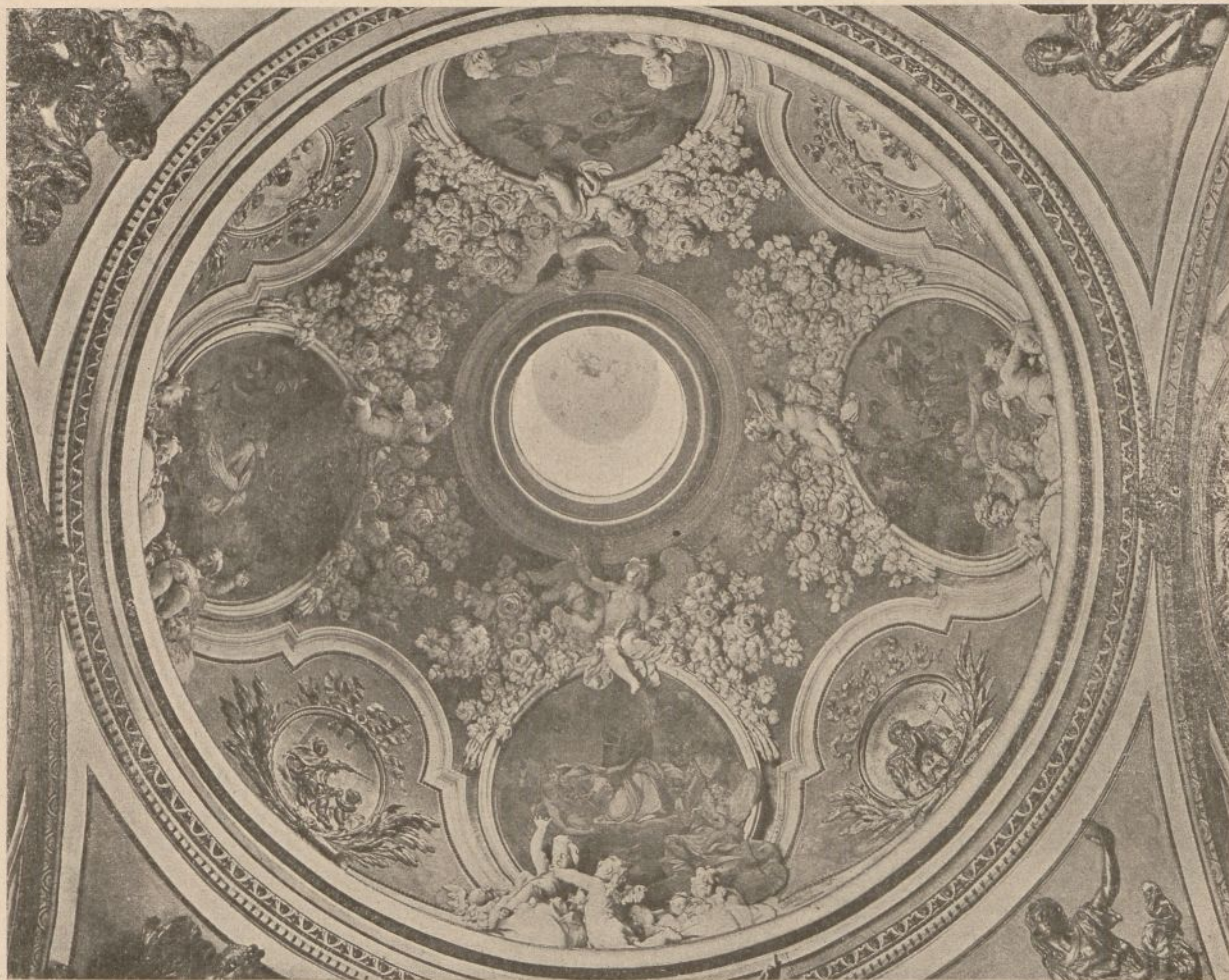

Fig. 39. Podniebienie kopuły kaplicy ś. Jacka. (Do str. 38. — Fot. Pawlikowski).

ryty drobny ornament esowaty, ledwo dostrzegalny — na innych snać starty. Ornamenty wypukłe na powierzchniach dolnych i górnych części relikwjarza są lane, przytwierdzone, na ścianach cokołu między stylobatami kolumn naprzemian rozety i herby: Orzeł polski, Pogoń, h. Krakowa i Odrowąż na tarczach; na ściankach między bazami kolumn główki jednakowe wśród arabesek; na przykrywie żebra wolutowe przyozdobione rozetami i kamieniami. Pola między żebrami zdobi trybowany ornament: wśród arabesek główki skrzydlate *en face* naprzemian z głowami kobiecemi w zasłonie tworzącej kaptur dzwonkowaty. Pierwsze mają po bokach rozetki z pereł z rubinem lub szmaragdem w środku i trzecią rozetkę podobną u dołu, drugie tylko po bokach rozetki z koralu z szafirem w środku. Grzbiet każdego żebra kopuły również przyozdobiony jest brylancikiem, nad którym jest rozetka

brylantowa, a nad nią mały szafir i jeszcze wyżej szafir, w oprawach złotniczych t. zw. kasztach. Denko kopuły tworzy szybka ośmioboczna, na którą nasadza się przykrywkę konchową z krzyżykiem wieńczącym. — Na ścianach puszek między kolumnami widzimy ośm plaket, obwiedzionych ramką trybowaną, wys. 0'085 m, szer. 0'053 m ze scenami Męki Pańskiej: 1) Wieczera, 2) Umywanie nóg, 3) Chrystus w Ogrojcu, 4) Biczowanie (fig. 41), 5) Cierniem koronowanie, 6) Piłat umywa ręce (fig. 42), 7) Upadek pod krzyżem, 8) Ukrzyżowanie. Kompozycje szlachetnego pomysłu i wykonania; rysunek i modelowanie poprawne i staranne. Między wszystkimi odznacza się cechami artystycznymi Biczowanie. Na kilku scenach architektura wewnątrz renesansowych dobrze pojęta, perspektywa umiejętna. Znać wpływ renesansu włoskiego, ale na budynkach dachy polskie, z kominami dymiącymi. — Nad temi plaketami, w każdym z zagłębień eliptycznych, przytwierdzony kanak

przeźroczy, delikatnego rysunku, emaljowany, każdy odmiennego kształtu z perłami i kilku kamieniami (szmaragdzyki, rubinki). Trójkątne pola między temi zagłębieniami a łukami plaket pod nimi wypełniają rozetki, każda z 4 perełek i rubinka w środku. — Kamienie w relikwiarzu są przeważnie almandyny, ale są i prawdziwe rubiny szlifowane w tafelsztyny, są i szmaragdy. Niektóre kanaki mają kaszty emaljowane i roboty delikatnej. Pewna ich ilość jest uszkodzona, jednego w zagłębieniu eliptycznym nad plaketą figuralną całkiem brak, jak również kilku pereł i rubinów w środku.

Fig. 40. Monstrancja z XVIII w.
(Fot. L. Lepszy).

(L. L.) Relikwiarz drzewa Krzyża ś. z orłem, śś. Władysławem i Cecylją (fig. 43). Wys. 0'715 m, średnice stopy w poprzek wydłużonej 0'247 m i 0'22 m. Srebrny częściowo pozłacany. Rozpiętość najw. części głównej 0'49 m. Stopa zakreślona ośmiu łukami naprzemian większymi i mniejszymi, 4 razy idąc w górę powtarzającymi na mniejszą skalę i tworzącymi 4 stopnie. Na szczytowych punktach łuków sterczyny. Na wyższej kondygnacji stopy trybowany ornament z muszli i zwójów barokowych, a na osi dłuższej (poprzecznej) trybowane główki aniołków. Wyżej nad trzonem ostrosłupowym na białej srebrnej koronie usadzony jest w pełnej rzeźbie orzeł jednogłowy (podobny do indyka) z szyją obwieszoną festonami owoców, a na orle (jak mężczyzna na koniu) siedzi niewiasta, która wzniesionymi w górę rękoma podtrzymuje opartą na jej głowie główną część relikwiarza, pod którą rozchodzą się na dwie strony długie ramiona, wycięte z grubej, srebrnej blachy, z nałożonymi odlewami festonów owoców, białych srebrnych gwiazdek, główek skrzydlatych. Skręty ozdobione przytwierdzeniem stylizowanymi kwiatami

podpierają belki proste, na których stoją spore posążki świętych. Na osi nad trzonem stopy, ponad wypukłorzeźbioną główką dziecięcą jest »słońce« w kształcie koła z blachy, szer. 0'033 m, owite wieńcem liści laurowych w robocie cyzelerskiej. Na stronie jego przodkowej przytwierdzone kapsułki srebrne, oszklone, obramione drutem skręconym i ząbkami, mieszczą relikwje. Partykuła Krzyża ś. mieści się na piersiach orła dwugłowego w środku koła, misternie wykutego i cyzelowanego. Boczne dwa posążki, płasko trybowane, mają na szatach starannie cyzelowany wzór późnorenesans. Mężczyzna trzyma miecz, na którym napis: »bello pro deo«. Na aureoli czytamy: »S. Vladislavs«. Kobieta niegdyś trzymała podobno palmę, dziś odłamaną. Na jej aureoli czytamy:

»S. Cecilia v. et m.« Obie postaci mają twarze i ręce nie złoczone, włosy złoczone. Nad czarą kielicha w aureoli pod koroną wieńczącą całość kompozycji wznosi się pionowo hostja z próżnym dziś kasztem na jakiś kamień drogi. Odwrotna strona tego słońca czyli głównej części relikwjarza jest z blachy płaskiej (fig. 44), którą pokrywa grawirunek odtwarzający plastyczne kształty ornamentów strony przedniej,

Fig. 41. Relikwjarz z głową ś. Jacka. (Fot. L. Lepszy).

więc orła, wieńców roślinnych, oraz udających tyły posągów świętych i aniołów. Na szatach jednak opuszczono grawirowane z przodu wzory. Na tylnej stronie koła (z relikwjami) są przymocowane renesansowe srebrne rozety ażurowe, białe, w liczbie 15 — pierwotnie było ich 16. Rozety podobne są też na belkach i ramionach podtrzymujących posągi boczne świętych. Są ślady, że było ich więcej. Pod stopą, na blasze zamykającej jej próżnię, napis ryty: *Raphael Korsak Dei et Apostolicae Sedis Gratia Archiepiscopus⁹ Metropolita Kioviensis, Haliciensis, Tociusq, Russiae*

in Signum Perpetuae Subiectionis vt Fidelis Svditus sacrae Reginali Maiestati Pro Sacrarum Nuptiarum Anno 1637 D. D. D. Poniżej napisu odbity dwa razy znak cechu złotniczego wileńskiego Olgierdowa brama w kwadraciku i raz odcisnięty monogram złotnika na tarczy. Na stopie z wierzchu, na skrzydle anioła (lewego od widza), oraz dwukrotnie na kole z relikwiami znak kontryb. .

Relikwjarz ś. Tomasza z Akwinu (fig. 45). Najw. wys. 0'546 m. Średnica stopy wydłużonej poprzecznie 0'247 m i 0'191 m. Srebrny, częściowo złożony. Najw. rozpiętość części głównej 0'25 m. Stopa jest wieloboczna, zakreślona w rzucie poziomym naprzemian 4 łukami półelipsy, 4 oślemi grzbietami i 8 liniami prostymi, a w ogólnym konturze zbliża się do elipsy. Stopa w dwóch uskokach, trybowana w kratkę oraz ramy z wolut miejscami łamanych, złożonych. Srebrne zaś białe i zmatowane lekkim cyzelunkiem są ornamenty złożone z liści zbliżonych do akantusu i dzwinkowatych zwisających kwiatów. Ujęcie tworzy gruszka z festonami owoców niezłożonych. Część główna wykrojona z blachy srebrnej polerowanej i złożonej, na którą nałożone są i przynitowane z jednej i drugiej strony wijące się liście, a między nimi dwa kwiaty. Środek zajmuje czworoliść otoczony ornamentem o motywie umiarowych obłoków. Za jego oszkleniem jest posążek ś. Tomasza, siedzący, srebrny cały polichromowany olejno; na piersiach ma słońce złożone, w lewej ręce książkę. Krzeselko, na którym siedzi, jest na wywyższeniu o pięciu złożonych stopniach, obok których widzimy z każdej strony 5 potworków (djabelków) ogoniastych, o głowach jakby z psim pyskiem. Pod i nad czworoliściem krzyżyk; dolny kształtu X z imitacją brylancików, górny z topazów fasetowanych. W puzderku, srebrnym oszklonem, eliptycznym, zwitek pergaminowy z napisem: *Thomas Aquin*. U góry tarczy 2 nagie putta srebrne z palmami złożonemi trzymają sporą koronę złożoną, na której jest jabłko świata z krzyżykiem. Tylna strona tarczy ozdobiona podobnym nakładanym ornamentem jak przednia, lecz opracowana jest pobieżnie i grubo.

Fig. 42. Szczegół z relikwjarza z głową ś. Jacka. (Fot. L. Lepszy).

Na dolnej listwie blachy stopy, z przedniej i tylnej strony, tudzież na krzyżyku u szczytu znak kontrybucyjny jak wyżej na str. 53. Koniec XVII lub początek XVIII w.

Relikwjarz ś. Dominika (fig. 46). Najw. wys. 0'565 m, średnice podstawy eliptycznej 0'231 m i 0'174 m. Rozpiętość tarczy 0'24 m. Srebrny, częściowo złożony. Stopa o rzucie poziomym, zakreślonym wielobocznie łagodnymi łukami i tworzącym figurę zbliżoną do elipsy, wznosi się kondygnacjami w robocie trybowanej. Na pierwszej obiega wokół wieniec luźnych ornamentów ujętych i przegradzanych jakby ramką z motywów kwiatów częściowo naturalistycznych, częściowo stylizowanych. W drugiej kondygnacji w 4 ramkach po 2 główki skrzydlate, niezłożone, o twarzach śmiejących się; bujne włosy rozwiane i pióra mają złożone. Po bokach są ramki

wielkości dwójakiej, a w nich po jednej główce skrzydlatej, wypukle trybowanej. Resztę powierzchni między ramkami wypełnia ornament z wolut, kwiatów i muszli. Ta część relikwiarza wskazuje rękę zdolnego cyzelera; dalsze części są wykonane niedbalej. Ujęcie gruszkowe ma z 4 stron w ramkach po 2 głowy jakby całujących się i śmiejących aniołków, o włosach rozwianych. Środek części głównej zajmuje

Fig. 43. Relikwiarz drzewa krzyża ś. z r. 1637. Po bokach posążki śś. Władysława i Cecylji. (Fot. Krieger).

ramka oszklona z karbowanych listewek. Za szkłem stojący posążek ś. Dominika w pozie wygiętej, znamionującej ekstazę; srebrny w złożonym płaszczu, w prawej ręce trzyma medaljonik oszklony z relikwią, a na środku jest napis: »*Dominici con*«. Po lewej stronie u stóp jego: pies trzymający pochodnię. Do blachy polerowanej i złożonej, z której jest główna część relikwiarza, doczepiony jest barokowy odstający ornament z 4 aniołkami wlatującymi: jeden z lilją, drugi z krzyżykiem, trzeci z wieńcem, czwarty siedzi z książką. Wszystko wieńczy baldachim z kulą i krzyżem. Ta sama dekoracja co na przodzie powtarza się na odwrociu tarczy. Jedna i druga

strona traktowana ciężką ręką robotnika, jest o wiele niższej wartości od stopy. Na stopie, na dolnej listwie z przodu i z tyłu, na białym ornamencie z lewej strony tarczy, na krzyżyku u szczytu znak kontrybucyjny jak wyżej na str. 53. Styl przejściowy do rokoka, wiek XVIII.

Relikwiarz ś. Wincentego Ferrerjusza. Wys. 0.685 m, średnice stopy wpoprzek wydłużonej: 0.237 m i 0.184 m. Najw. rozpiętość części środkowej 0.30 m. Srebrny, a złożone tylko ramki z relikwiami tudzież aureola. Stopa zakreślona płaskimi łukami, zbliża się do elipsy. Powierzchnia jej wznosi się w 2 kondygnacjach, pokryta trybowanym ornamentem typowo rokokowym, podzielonym na grupy zapożyczającą dwóch jakby wstęg skrzyżowanych w kształt litery X. Na bokach widzimy

Fig. 44. Odwrocie relikwiarza drzewa krzyża ś. (Fot. L. Lepszy).

po jednej głowie aniołka. Ujęcie stanowi wielka gruszka z płasko trybowanymi zwojami i muszlami. Tarcza części głównej rozszerza się ku górze, zdobi ją ornament frontalny. Uderzają rzeźbiarskie cechy ozdób, zwłaszcza umieszczenie biustu ś. Wincentego z postumentem. W środku tarczy medaljon z relikwią i napisem: *S. Vincenzo*. Na stopie dwukrotnie znak kontrybucyjny jak wyżej na str. 53. W. XVIII.

Relikwiarz gotycki (fig. 47) wzgl. naczynie na oleje ś. — obecnie w mieszkaniu przeora i używany na oleje ś. Srebrny, złożony. Wys. 0.32 m, średnica stopy 0.136 m.

Na spodniej stronie listwy okalającej brzeg stopy rytowana tarcza ze znakiem klucz (może h. Jasiończyk) i gotyckimi literami *f l* (albo *i*) może inicjały fundatora albo złotnika. Na jej powierzchni na wypukłym sześcioliściu liljowatym 6 plakiet było pierwotnie, lecz 2 odpadły. Trzy miały kształt czterolistnej rozety zakreślonej ostreimi łukami. Na jedynej z nich pozostałej, ślady niebieskiego tła emaljowanego i postać ś. dominikanina. Naprzemian z niemi 3 plakiety mniejsze rombowe miały tło emaljowane zielone, istniejące w szcząt-

kach, a na nich popiersia świętych: jednego biskupa w infule, drugiego dominikana, a trzeciego zakonnika, trudnego do określenia. W przestrzeniach pomiędzy plaketami rodzaje maswerków czworolistnych, z cieniami rytowanymi, a pod nimi prostokąty podłużne też cieniowane. Nadto na stopie wyciśnięte są dwie cechy złotnicze, z których mniejsza, kwadratowa wybita jest na samej krawędzi i ma znak podobny do litery G; druga, również kwadratowa, większa wyobraża jakby popier-

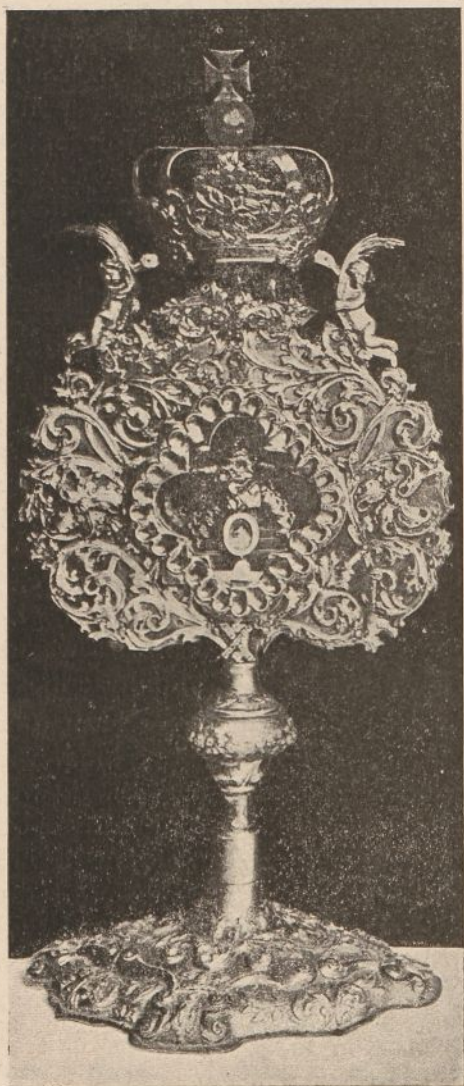

Fig. 45. Relikwjarz ś. Tomasza z Akwinu.
(Fot. L. Lepszy).

Fig. 46. Relikwjarz ś. Dominika z XVIII w.
(Fot. L. Lepszy).

się; figury tej zniekształconej podczas wytłoczenia oznaczyć bliżej niepodobna. Ujęcie stanowi słupek sześcioboczny; w środku jego wysokości nodus trybowany z 6 listków z dołu i 6 z góry, między którymi jest 6 kwiatków wolno sterzających, każdy z koralem kościanym na czerwono farbowanym. (Brak całego jednego z tych kwiatków i 4 korali). Nad nodusem i pod nim słupek zdobią okienka grawirowane. Czara z kryształu górnego ma kształt kielicha w pasy pionowe szlifowanego; w nim znajduje się luźnie wsadzony kubeczek »vasa olei«, w srebrze trybowany, w kształcie świętego jaja wys. 0'058 m, średn. otworu 0'064 m z napisem (patrz rys. obok). Według informacji ks. przeora Żukiewicza, podobnych

F·V·O
1600

naczyń używano także do przechowywania relikwii krwi męczenników. Według H. Ottego (Hb. d. kirchl. Kunstarchäologie, wyd. 5, I 260, 431) na podobnych naczyniach oznaczano literami rodzaj oleju wzgl. krzyżma. Być więc może, że początkowo był to relikwiarz, a od r. 1600 naczynie na oleje ś. Srebrna oprawa czary ma dołem i górą

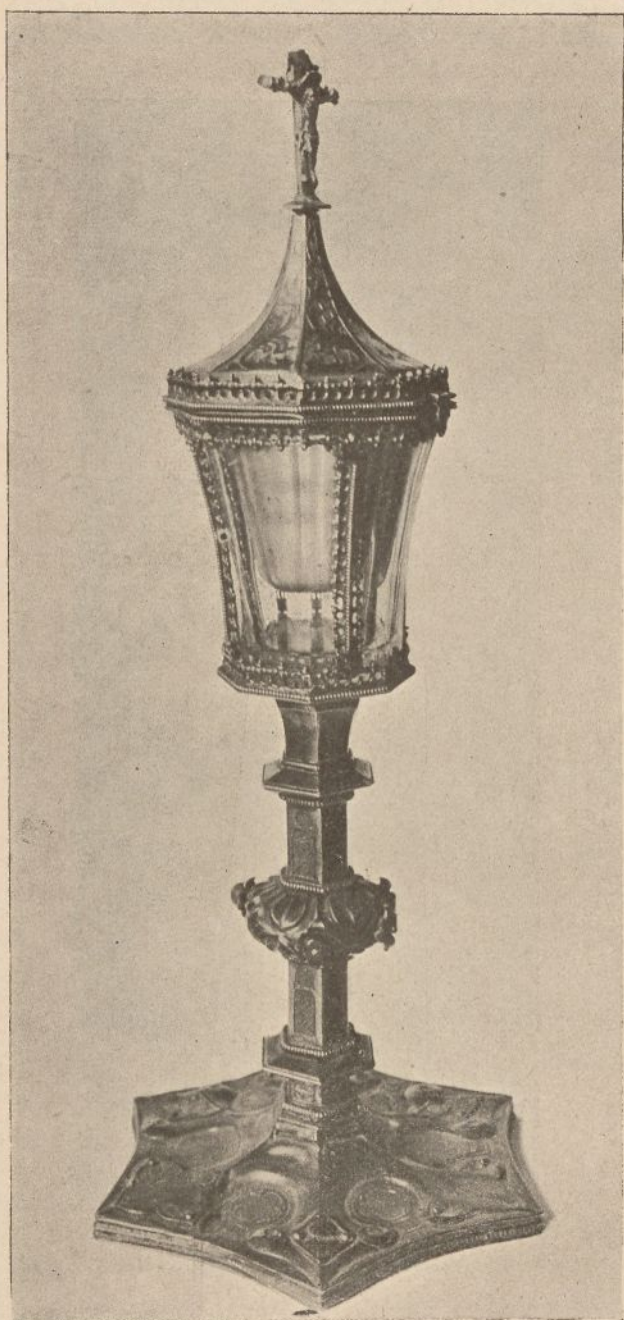

Fig. 47. Relikwiarz gotycki z początku XV w. (Fot. L. Lepszy).

rzut poziomy ośmioboku; spód jej z górą połączony jest 4-ma pionowymi paskami z delikatnej koronki gotyckiej. Pokrywa srebrna ma pości nieco wklęsłe, pokryte późnogotyckim ornamentem skrętów liściastych grawirowanych. Dolną jej krawędź poziomą zdobi podwójna koronka delikatnej złotniczej roboty. Szczyt pokrywy wieńczy krucyfik; Chrystus miniaturowo opracowany, z wielką stosunkowo aureolą, przymocowany jest 3 ma gwoździami do krzyża naśladowującego drzewo sękatę. Według Essenweina (Mittelalt. Denkmale d. Stadt Krakau, str. 174 fig. 95), jest to zabytek z początku XV wieku. Publikowany również u L. Lepszego, Katalog wystawy zabytków metalowych, Kraków, 1904, nr 250, fig. 1.

(St. T.) Szaty liturgiczne, hafty i tkaniny w skarbcu, a głównie wewnątrz klasztoru w małym skarbczyku na I piętrze klasztoru.

Krzyż z pleców ornatu (obecnie oprawiony w ramę oszkloną, w mieszkaniu przeora — fig. 48). Najw. wys. 1'03 m, sz. kolumny pionowej 0'25 m, rozpiętość ramion 0'67 m. Składa się z 5 prostokątów; pierwszy dłuższy od innych jest górą wycięty kątowato. Całe te pola prostokątne są zahaftowane figuralnymi kompozycjami wykonanymi jedwabiami kolorowymi na tle haftowanym nitkami srebrnymi i złotymi, których kierunek tworzy linje ślimakowatych skrętów. 1) U góry Bóg Ojciec, trzymający Ukrzyżowanego przed sobą, ma wielką brodę siwą i aureolę złotą, płaszcz żółtawo zielony na sukni

spelzle różowej. 2) i 3) Po bokach poprzedniego: postaci proroków, w szatach błękitnych, w polu ujętem czworoliściem zielonym w kilku odmianach odcienia; czworoliść znów ujęty jest we wstęgę białawą. 4) Pod Bogiem Ojcem: śś. Piotr i Paweł, z właściwymi emblematami. 5) U dołu dwaj święci, jeden ś. Jakób st. z księgą i muszlą, drugi prawdopodobnie ś. Andrzej jakby z długim kijem, czy śladem ramienia skośnego krzyża (obaj apostołowie bywają razem przedstawiani). Wszyscy czterej powyżsi święci mają długie brody, jedni z nich siwi, inni szatyni lub z włosami

kasztanowatemi. Szaty ich spelzłe, blade różowe lub fioletowe, u niektórych ślady płaszców zielono żółtych (jak płaszcz Boga O.). Rysunek wogóle stylizowany, drobiazgowy, szematyczny, haft wprawdzie płaski, rozlupany (Nadelmalerei), ale nitka gruba. Całość wywiera wrażenie silne patyną starości i archaizmem wykonania i pojęcia. Kolumna jest krótka, może brak jeszcze jednego prostokąta. Ramiona

Fig. 48. Fragment ornatu haftowanego z XV w. (Fot. L. Lepszy).

poziome widocznie przycięte. Druga połowa XV w. Ma pochodzić z Krakowa czy z jednego z małopolskich klasztorów dominikańskich.

Ornat rzymski (fig. 49 i 50).

Legendą jest powtarzana wiadomość, jakoby przysłany był przez papieża na kanonizację ś. Jacka w r. 1594. Według zapisek klasztornych przywiózł go z Rzymu ks. Jan Waxmann przeor, który żył do r. 1674.

Cały haftowany, przeważnie złotem i srebrem; figury ludzkie bardzo wypukłe na tle złotem bardziej płaskim. Wys. pleców 1·29 m, szer. 0·86 m. Wys. przodu 0·86 m.

Przód i tył pokryte postaciami świętych wśród skrętów roślinnych, na dość dużą skalę, niezwyklej wypukłości, jakby w płaskorzeźbie. Na plecach drzewo geneal. zakonu dominikańskiego. U dołu (jak Jesse) leży ś. Dominik, w habicie, z gwiazdą na czole; na gałęziach w półfigurach umieszczeni, na I kondygnacji śś. Rajmund de Pennaforte (czy Wincenty Ferrer., czy Jacek?) i Antonin arcyb. florencki z ra-

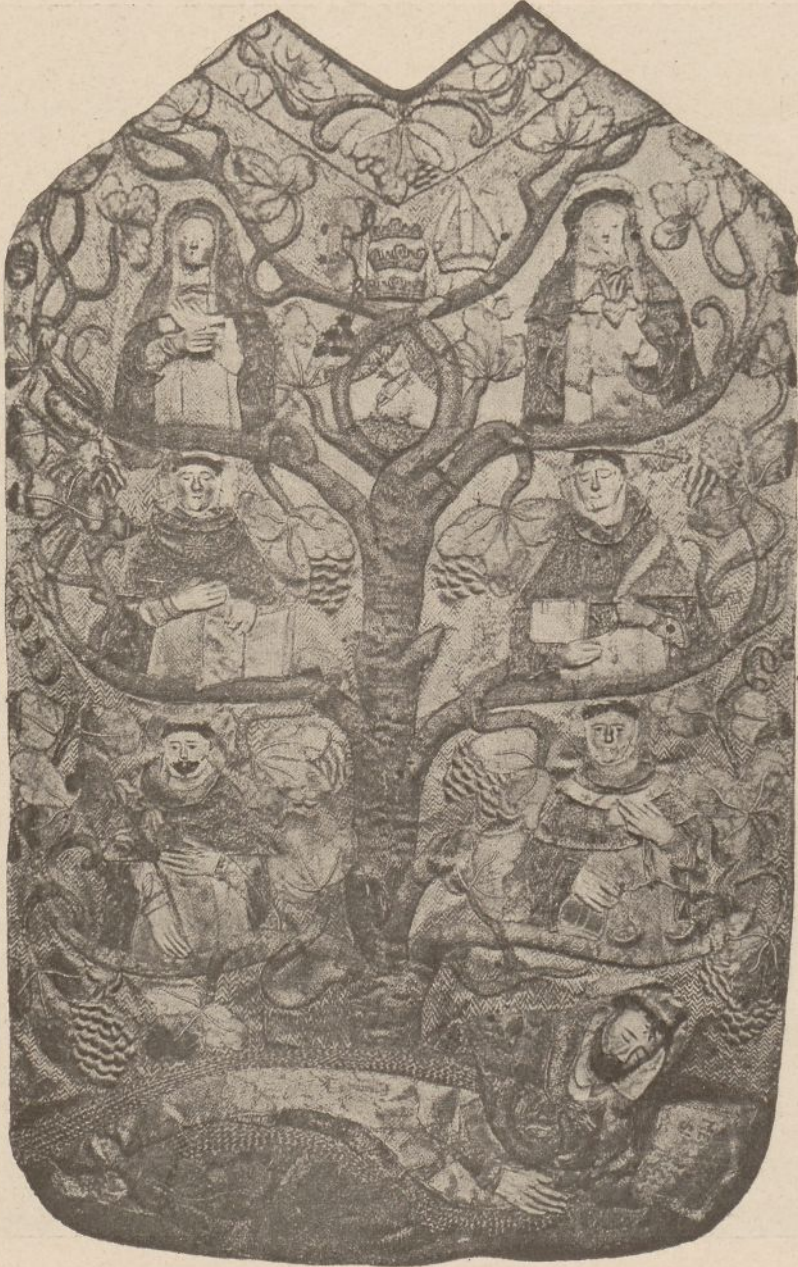

Fig. 49. Plecy ornatu »rzymskiego« z drugiej połowy XVII w. (Fot. L. Lepszy).

cjonalem i wagą; na II kondygn. śś. Tomasz z Akwinu, z łańcuchem i słońcem na piersiach a księgą w ręce i Petrus męczennik. Na III kondygn. śś. Agnieszka de Montepolitano (czy Katarzyna Ricci) i Katarzyna sienieńska trzymająca serce płomienne. Na osi pionowej w górze godło dominikańskie, a nad nim tjara, kapelusz prałacki i infuła. — Na przodku w całościach: ś. Dominik z Suriano z lilją, a nad nim trzy niewiasty: ś. Katarzyna aleksandryjska z kołem u nóg i Magdalena, u nóg jej słońce, a w środku między nimi w półfigurze Matka Boska (?). — Twarze i ręce

świętych są rzeźbione z drzewa i olejno na gipsowym gruncie polichromowane — jakby maski; niektóre dłonie rąk sterczą wolno w powietrzu. Ś. Dominik (na plecach) ma ręce mięko wypchane. Ściegi haftu rozmaite, na szatach złoto mieszane z nitkami jedwabi różnokolorowych tak, że są kolorowe ale złamane i stonowane złotem. Wiek XVII.

Garnitur biały. Cały haftowany. Na tle haft. srebrnym wielkie skręty roślinne haftowane jedwabiami różnokolorowymi. Barwy jaskrawe. dużo zielonego, czerwonego, fioletowego, żółtego. Gwoździki i kielichy różnych kwiatów. Na szkaplerzu kapy scena figuralna: ś. Wincenty Ferrer. wskrzesza dziecko przypadkiem upieczone, trzy osoby dorosłe w całych postaciach i dziecko na półmisku. Tło szkaplerza haftowane złotem. Galon przszyty. W. XVII.

Garnitur biały. Na tle tkaniny srebrnej, nowszej, aplikowany starszy haft złoty i srebrny, wypukły, skręty arabeskowe i kielichy kwiatów stylizowane. Wzór nie gęsty, wiek XVII. Ornat przerobiony w r. 1894 na jubileusz ś. Jacka.

Garnitur biały, tzw. Marji Teresy (fig. 51). Cały tkany, na tle złotego brokatu matowego wzór falisto-zygzakowaty, złoty, błyszczący i srebrny, a między dwoma równoległymi wstęgami bukiety z kilku kwiatów, jakby róży dzikiej fantastycznej, z jedwabiołów o dość żywych barwach: czerwonej i białej z cieniami błękitnymi; listki są zielone, bukiety otoczone ramką ze skrętów srebrnych. Na wstęgach zygzakowatych rzucone ostrza strzałek błękitnych przez pół jasnych, przez pół ciemniejszych. Są jeszcze inne kwiaty, traktowane naturalistycznie. Rzecz kolorystycznie bardzo bogata. Wiek XVIII. Według tradycji garnitur zrobiony z sukni ślubnej czy koronacyjnej cesarzowej Marji Teresy.

Fig. 50. Przód ornatu fig. 49. (Fot. L. Lepszy).

Garnitur biały. Cały tkany, jednolity.

Na tle złotym, jasnym matowym, wzór gęsty złoty błyszczący i żółty jedwabny. Bardzo efektowny. Wiek XVIII.

Garnitur biały (fig. 52). Cały tkany, jednolity. Tło jasno morelowe jedwabne rodzaj adamaszku, srebrną cieniutką nitką przetykanego, którego widać bardzo mało. Na tem wzór roślinny, częścią srebrny brokatowy, częścią konturowy jedwabny: zielony, zielonawo żółty, fioletowy, siwy, i nieco ceglaste. Liście są w połowie zaznaczone zielono, w połowie żółtawo. Każdy kawałeczek srebrnej tkaniny ma ścieg odmienny i blask inny. Są partje skośnie prążkowane. Niektóre kwiatki okonturowane morelowo, ale jedwabiem wpadającym w ceglaste lub miedziane. Przestrzenie tła morelowego całe pokrywa drobny adamszkowy wzór srebrny roślinny, z listeczkami, kwiateczkami czterolistnymi i jagódkami. Efekt kolorystyczny nadzwyczajny. Wyrób francuski XVIII w. pod wpływem chińszczyzny.

Garnitur biały. Tkanina; na tle kanarkowo złotym wzór kwiatów złotych błyszczących, ze środkami srebrnymi. Efektowny, choć mało szlachetny. W. XVIII.

Garnitur biały (fig. 53). Cały tkany, jedwabny. Na tle żółtym adamszkowym, wpadającym w odcień oliwkowy, rodzaj rzutu we wzór roślin fantastycznych z motywem jakby kity z piór i liścia lancetowatego, i owocu orzecha. Z niektórych łodyżek ciemniejszych podobnych do smoków chińskich wychodzą w trzy strony

latorośle. Kwiaty i liście ponsowe, ceglaste, różowe, zielone, błękitne, fioletowe, szare, białe, szerniałe srebro. Kolory wypełzłe. Kapa ma szlak o kolorycie podobnym, ale mniej efektownym i wzorze więcej europejskim. Wiek XVIII. Tkanina francuska według wzorów chińskich.

Garnitur czerwony. Altembas florencki. Pyszny wzór granatu, tło aksamitne

Fig. 54. Ornat biały »Marji Teresy«. (Fot. L. Lepszy).

ciemno wiśniowe, wzór tkany złotem, bogaty. Około r. 1480. Kapa (fig. 54) ma szlak lichy, później dodany.

Garnitur czerwony. cały tkany. Na tle adamaszku wzorzystego, ciemno morelowego sploty kwiatów i liści: błękitnych, żółtych, srebrnych i zielonych. W. XVIII.

Garnitur czerwony, cały tkany. Na tle jasno ceglasm jedwabnem tkane srebrne kwiaty i sploty roślinne. Kapa ma szlak o barwach podobnych, lecz wzór trochę odmienny z kokardami wstęg srebrnych. Wiek XVIII.

(L. L.) Garnitur (fig. 55) według tradycji klasztornej po królu Janie Sobieskim. Z altembasu: na żółtem tle jedwabnem, przetykanem złotą nicią, srebrne kordon-

kowe kwiaty granatu na tle liści tkanych w drobne złote sterczące oczka (baranek), a razem z nimi otoczone arabeską maurytańską ze strzyżonego wiśniowego aksamitu. Tkanina hiszpańska z XVI w. U kapy ozdobny szlak i szkaplerz z różowego wzorzystego adamaszku wypełniony aplikacją srebrnych kwiecistych smukłych ga-

Fig. 52. Ornat z garnituru białego z XVIII w. — do str. 63. (Fot. L. Lepszy).

łazek, pochodzi z drugiej połowy XVII w., — z tego samego czasu pochodzi kolumna ornatu, na której grubo haft złotych owoców granatu.

Garnitur czerwony. Na tle aksamitu wiśniowego nowszego aplikowany haft złoty i srebrny, bogaty, wypukły: rozety i kielich kwiatów palmetowe, na łodygach arabeskowo skręcanych. Łodygi były pierwotnie też haftowane, ale podobno zniszczone zastąpiono galonkiem złotym. U kapy cały szlak wraz z galonami haftowany: na tle srebrnym haftowanym wielkie kielichy kwiatowe złote wypukłe, osiowo ułożone. Galon haftowany złoto-srebrny. Szkaplerz jak szlak. Wiek XVII.

Garnitur czerwony, nowszy. Tkanina jedwabna; na tle matowo wiśniowym, przetykanem złotem, rozetki dwunastolistne wpisane w kwadrat, układu skośnego, złote, ciemno okonturowane. Obie kolumny ornatu (fig. 56) na tle aksamitu starego, wiśniowego mają aplikację z rodzaju gipiury złotej o motywach roślinnych. Łodygi grube są kordonkowe, kielichy małych kwiatów z blaszek złotych obszywanych sznureczkiem złotym. Po bokach kolumny galon złoty koronkowy. Ta sama gipiura tworzy naramionczka i przechodzi na piersi, łącząc się z kolumną przodu. Wiek (kolumny i galonu) XVIII.

Garnitur czerwony. Ornat (fig. 57) cały z tkaniny jedwabnej: na tle atlasu koloru miedziano poziomkowego motyw wzoru tworzy szeroka wstęga srebrna, po-

Fig. 53. Kapa z garnituru z tkaniny jedwabnej we wzór chiński — do str. 63. (Fot. L. Lepszy).

dwójna, wijąca się pionowo węzową linią i przewiązywana kokardami; równoległe do niej faluje srebrna latorośl winna. Wyrób francuski. Wiek XVIII.

Garnitur zielony. Na atlasie zielonym, nowszym, aplikowany haft srebrny i złoty, wielkie arabeski z kwiatami stylizowanymi. Wzór nie gęsty. Szlak kapy cały haftowany: na tle haft. srebrnym, kwiaty jedwabne różnokolorowe, haft płaski, na dwu końcach szlaku haft. tarcze herbowe: na jednym h. Roch, na drugim Kolumna. Wiek XVII.

Garnitur fioletowy. Boki: aksamit fioletowy nowszy, kolumna: na tymże aksamicie aplikowany haft złoty, bardzo wypukły, wzór osiowy, fantastyczne kielichy kwiatów w kilku odmianach: jedne 8-listne, o listkach zakreślonych oślim grzbietem, płomykowatych, jakby z góry widziane, z bułą w środku; drugie widziane z boku, niejako w elewacji; inne niby palmety. Ścieg naśladowujący pikowanie. Wiek XVII.

Garnitur żałobny zw. Marji Teresy cesarzowej (z niego kapa fig. 58). Cały tkany; na tle aksamitu czarnego gałązki i liście z wielkimi kwiatami maku pełnego

czerwono-złotego, przeplatane gałązkami kolczastymi z pączkami róży. Żyłki złotych liści oraz cieniowanie łodyg i listków kwiatowych jasno zielone, jedwabne. Prócz tego w drobnych szczegółach kolory: karmazynowy, ceglasty, fioletowo popielaty. Złota dużo. Wzór rokokowy bogaty a harmonijny. Galon z koronki złotej, kordonkowy. Wiek XVIII, wyrób francuski. Według tradycji garnitur zrobiony z całunu, który był na katafalku cesarzowej.

(St. T.) Ornaty bez garniturów.

Biały. Cały haftowany (fig. 59). Pleców wys. 1'27 m, szer. 0'73 m. Na tle haft. srebrnym, jakby pikowanym, haft złoty lekko wypukły. Wielka różnaitość ściągów haftu złotego. Dokoła brzegów frandzelka złota Wiek XVII.

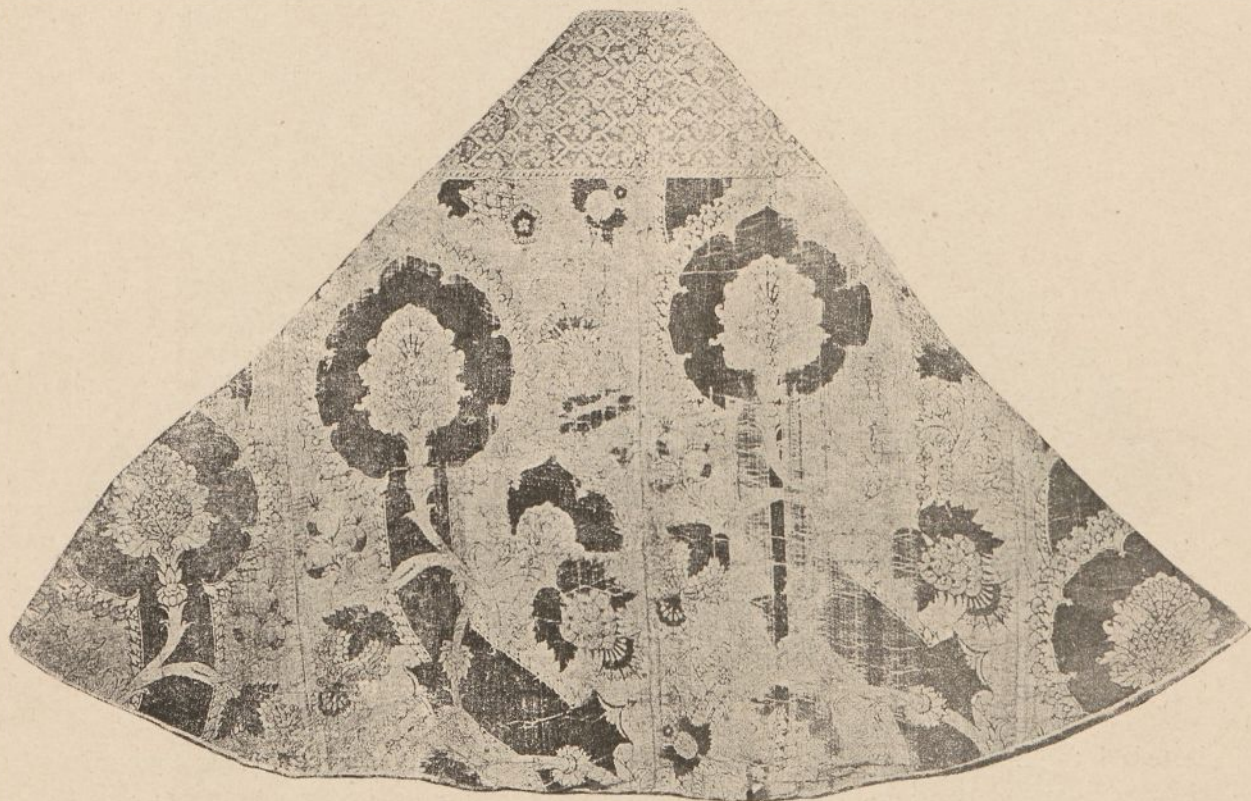

Fig. 54. Kapa z garnituru czerwonego z altembasu florenckiego — do str. 64. (Fot. L. Lepszy).

Biały. Cały z tkaniny. Boki: brokat złoty, z nitką żółtą; na tle błyszczącym skręty roślinne stylizowane, z owocami i liśćmi szerokimi, zawsze przez połowę tkane nitką gładką, a przez połowę kordonkiem czy łańcuszkiem, niektóre jakby pikowane, i wszystkie ich powierzchnie drobno wzorzyste z małymi wypukłościami. Kolumna o pewnym podobieństwie do pasa polskiego: na tle blade złotem, błyszczącym wzór złożony z rzuciku, w którym motywem łodyżka półksiężycowo wygięta, oliwkowo srebrna. Na zagięciu w środku jej długości mała różyczka różowo biała wśród liści zielonych, na końcach bukiet z niezapominajek i listeczków zielonych. Tworzy to rodzaj kratki przerywanej. W środku każdego jej oka jest pęczek roślinny srebrno zielony. Brzegi obiega galon gładki, błyszcząco złoty. Całość szlachetna i wytworna. Wiek XVIII.

Biały (fig. 60). Na tle nowszej mory jedwabnej białej przyszywane pasmanterje srebrne, bardzo wypukłe, częściowo matowe, częściowo błyszczące, podniesione blaszkami ⊙ srebrnymi, t. zw. nędzą. Motyw liści dębowych i falistych skrętów,

jakby galon o dwóch szerokościach 0'11 m i 0'08 m. Mają to być szlify oficerskie wojska polskiego z r. 1831.

Biały. Kolumna i boki tkane, adamaszek żółty wzorzysty, a na tem tkane złotem kielichy kwiatów stylizowanych; wzór kolumny inny (reminiscencja motywu granatu) a boków inny (arabeski).

Biały (fig. 61). Boki: ryps jedwabny żółty przetykany złotymi nitkami i złotowzorzysty, a na tem tkane kielichy małych kwiatów srebrnych wśród liści złotych. Kolumna: woda srebrna biała, a na niej drobny wzór konturowy listeczków brunatnych, ale ślady wskazują, że pierwotnie całe powierzchnie listeczków były tkane

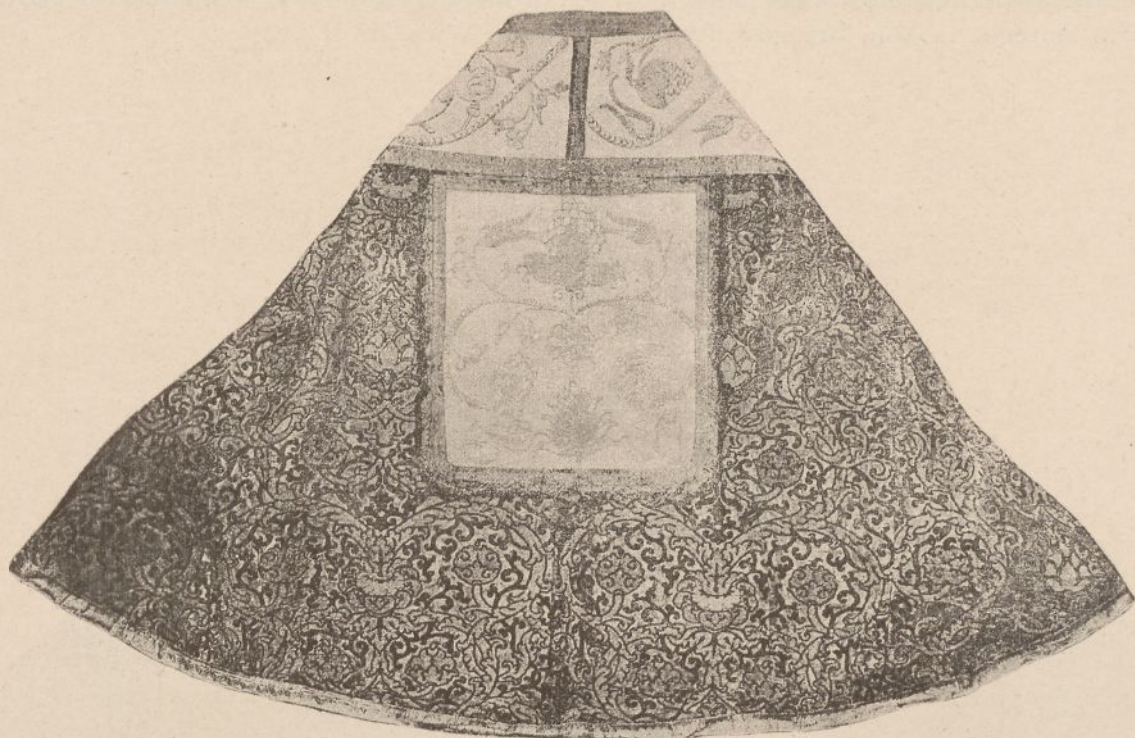

Fig. 55. Kapa z garnituru czerwonego, altembasowego — do str. 64. (Fot. L. Lepszy).

złotem i to częściowo pasemkami blaszki na płasko, błyszczącej, częściowo nitką złotą o duszy jedwabnej. Kolumnę od boków oddziela galon złoty, szeroki, falisty. Zap. wiek XVIII.

Biały, cały haftowany, tło srebrne haftowane, jakby pikowane w kwadraty skośne; na kolumnie rogi obfitości złote, przewijane wstęgą czerwoną cieniowaną, pionowo jeden nad drugim ułożone. Z każdego wychodzi bukiet: róże ponsowe lub lila, lilia biała, gwoździak żółty i kwiatek błękitny, kompozycja bukietów podobna, w barwach warjanty. Cienki koniec rogu zakręcony i zakończony wstęgą złotą. Na bokach wieńce zamknięte, połączone ze sobą wstęgami złotymi, a w każdym sterczy róg obfitości mały, z którego wychodzi bukiet z 3 kwiatków różnobarwnych. Odmiany w kolorach podobnych bukietów. U dołu kolumny pleców haftowany mały medaljon z herb. Kolumna na tle czerwonym, a po bokach medaljonu bratki fioletowo żółte. Haft o ile jest kolorowy, jedwabny, ciemno konturowany i zdaje się że przy nowszej restauracji przehaftowany kolorami anilinowymi, jadowitemi. Pierwotnie wiek XVII.

Biały, cały haftowany (fig. 62). Na bokach tło haft. srebrne w drobny wzór drżąco zygzakowaty, na tem palmy wypukło haftowane złotem i czerwonym ceglasto spęzłym bajorkiem aksamitnym. Na kolumnie tło złote; palmy trochę mniejsze mają środki sercowate błękitne, a w nich serca mniejsze czerwone spęzłe,

same środki z siatki srebrnej na tle błękitnem. Zapewne pierwsza połowa wieku XVIII.

Białe. Kolumna z pasa (polskiego?). Na tle złoto cytrynowem wzór roślinny, pasy poprzeczne, naprzemian kwiatki kolorowe i białe. U dołu z tyłu i z przodu

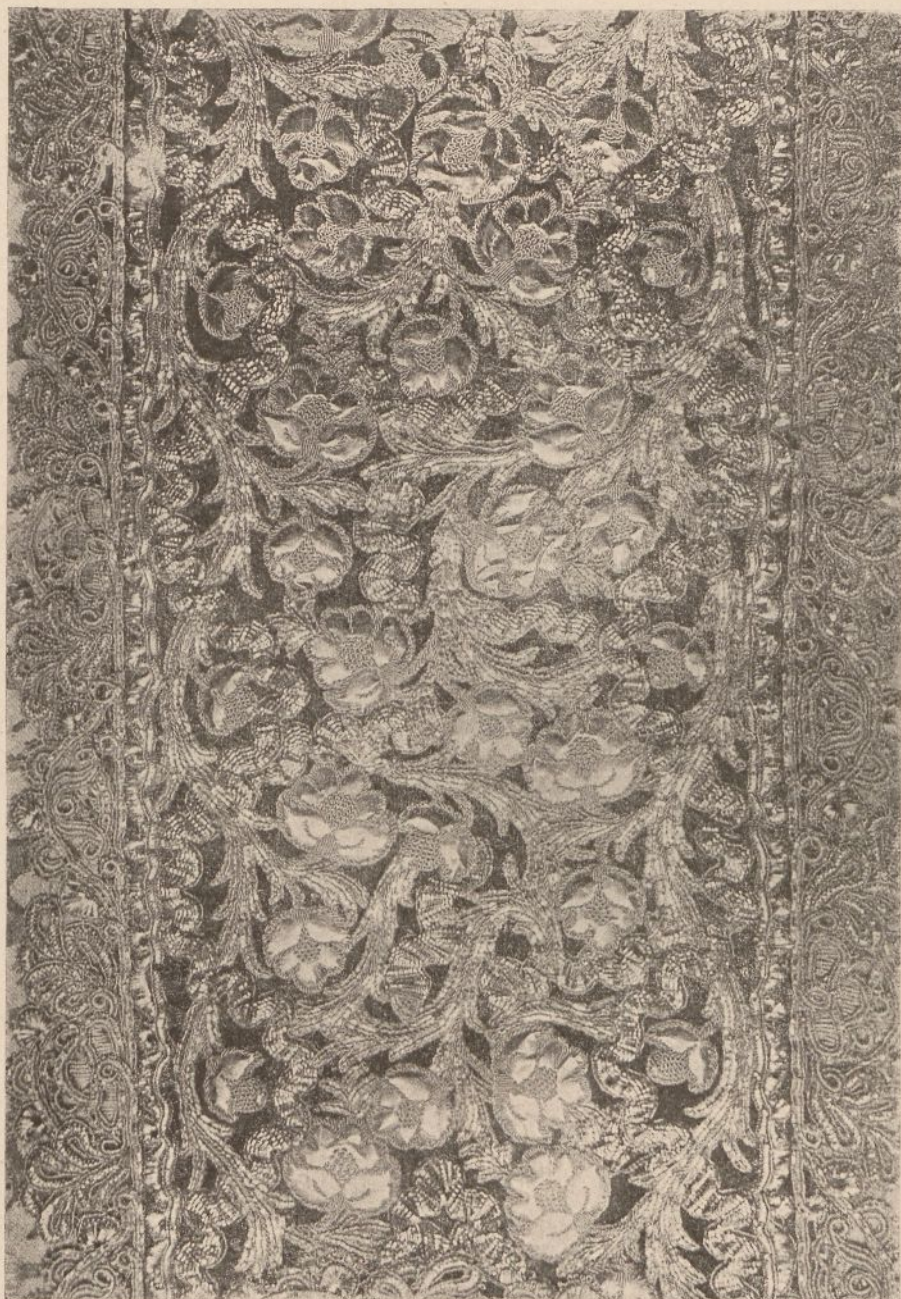

Fig. 56. Fragment kolumny guipiurowej ornatu czerwonego. Wiek XVIII — do str. 66. (Fot. L. Lepszy).

końce pasa: bukiet czy krzew kwiecisty wyrasta z naczynia jakby oparkanionego. Szlaki utworzone z kwiatków naprzemian czerwonych, szafirowych i białych. Koloryt jaskrawy, tkanina gruba i szorstka.

Ornat (fig. 63) i kapa czerwone. Boki ornatu z atlasu wiśniowego, wzorzystego. Wzór z żółtego jedwabiu utworzony z wiązanek kłosów tworzących jakby ramy motywu granatu; środki wypełnia zawsze duży snop kłosów z żółtego jedwabiu przetykanego cieniutką nitką złotą. Kolumna jest z jedwabnej, czerwono złotej wody,

w rzut roślin stylizowanych. U dołu kolumny tylnej przyszyta tarcza z herb. Snop Wazów, snop złoty traktowany naturalistycznie, w polu czerwono złotem na tle kartuszu ze skrętami barokowymi; tło kartuszu złoto-żółte — nad tem infuła. Haft robiący wrażenie pasmanterji. Kapa z tej tkaniny co boki ornatu. Wiek XVII; może fundacja Jana Alberta Wazy bisk. krak. i na jego zamówienie tkanina robiona.

Czerwony. Boki (fig. 64): tkanina jedwabna, na tle czerwonym speżłem wzór złoty, osiowy, linje faliste tworzą jakby obramienie motywu granatu zmodyfikowanego. W każdym środku niby eliptycznego pola motyw dużej lilji stylizowanej. Kolumna: na adamaszku błękitnym haft złoty i srebrny, rozety 6-listne, wypukłe,

dwóch typów, w obramieniu znowu linii falistych krzyżujących się. Wiek XVII. (Por. kolumnę ornatu zielon. 2-go, str. 72).

Czerwony. Boki zaksamitu czerwonego nowszego. Kolumna (fig. 65): aplikacja haftu wypukłego złotego i srebrnego, tonowanego nitkami jedwabiu czerwonego, zielonego, żółtego i sinego; wzór z liści i gron zwieszonych, nad którymi dwa esy wolut odwróconych spaja korona. Koniec wieku XVI lub pocz. XVII.

Czerwony. Boki altembas wzorzysty, na tle aksamitnem wiśniowem motyw roślinny, przypominający wzór granatu, renesansowy, zielony. W środku pół niby eliptycznych ananas tkany złotym kordonkiem, otoczony płaskimi listeczkami złotymi. Wśród zielonych splotów roślinnych obramienia strzałki złote. Wiek XVI. Kolumna ma na białej tkaninie jedwabnej aplikowany haft jedwabny różnobarwny, pęki i bukiety z owoców i kwiatów (maki nierozwinięte i drobne kwiateczki) żółte, czerwone, lila, zielone jadowite. Barwy jaskrawe silnie kontrastowe, przypominają kapę w k. ś. Marka. Wiek może XVIII. Przy kolumnie galonki ażurowe z haftu złotego i srebrnego.

Czerwony (?). Cały tkany (fig. 66). Boki: na tle złotem stonowanym nitkami czerwonymi konturowany wzór czerwony, przypominający motyw granatu. Obramienie tworzy wstęga obwiedziona z dwóch stron listeczkami i kwiatkami gwoździków perskich. W środku każdego pola rodzaj palmety, zawierającej coś jak monogram wschodni (arabski? turecki?) zeuropeizowany, nad którym unosi się motyw niezwykły niby wiszącej lampy. Motywy te są okonturowane czerwono i nitkami białawymi, białawe też są listki gwoździków i ich łodygi. Pod każdym kielichem kwiatu gwoździka widzianym w elewacji jest zawsze drugi widziany z góry. Jest jeszcze drugi motyw, częściowo tylko widzialny, wskutek przycięcia tkaniny przy nadawaniu kształtu ornatowi. Motyw ten tworzą jakby dwa słupki, czy świece z fontaziem wstęgi u dołu. — Na kolumnie wyraźny wzór granatu. Faliste linje obramienia utworzone są z gałązek sękatych zaplatanych, rysunek konturowany delikatnie, czerwono. W środkach pół owoc ananasa wykonany kordonkiem podobnie jak niektóre inne szczegóły — na tle cytrynowo złotem. Razem daje to rodzaj altembasu. Kolumna

Fig. 57. Ornat z tkaniny miedziano srebrnej. Wiek XVIII — do str. 66. (Fot. L. Lepszy).

Fig. 57. Ornat z tkaniny miedziano srebrnej. Wiek XVIII — do str. 66. (Fot. L. Lepszy).

zdaje się być wyrobem florenckim z końca XV wieku, zaś boki z brokatu wschodniego, może XVII wiek.

Fioletowy (fig. 67). Boki adamaszek błękitny jasny, wzorzysty, kwiatki jednak wykonane ścięciem rypsowym; na tem tle wzór złoty tkany, pasy pionowe, naprzemian wstęgi i rodzaj arabeski z kwiatkami stylizowanymi. Kolumna z koronki złotej (torsade) przyszytej na tle »wody« błękitnej z nitkami srebrnymi. Motyw koronki: kwiaty fantastyczne i siatka kratkowana. Kolor boków doskonale uzgodniony z kolorem kolumny. Wiek XVIII.

Zielony ornat, welon i palka (fig. 68). Ornat atlasowy, kolumna więcej żółto oliwkowa, boki zielono oliwkowe. Na jednej i drugich wyszywana konturowo drobna łuska, jakby półksiężyc, barkiem do góry, z tasiemeczki złotej zakładanej na kątach,

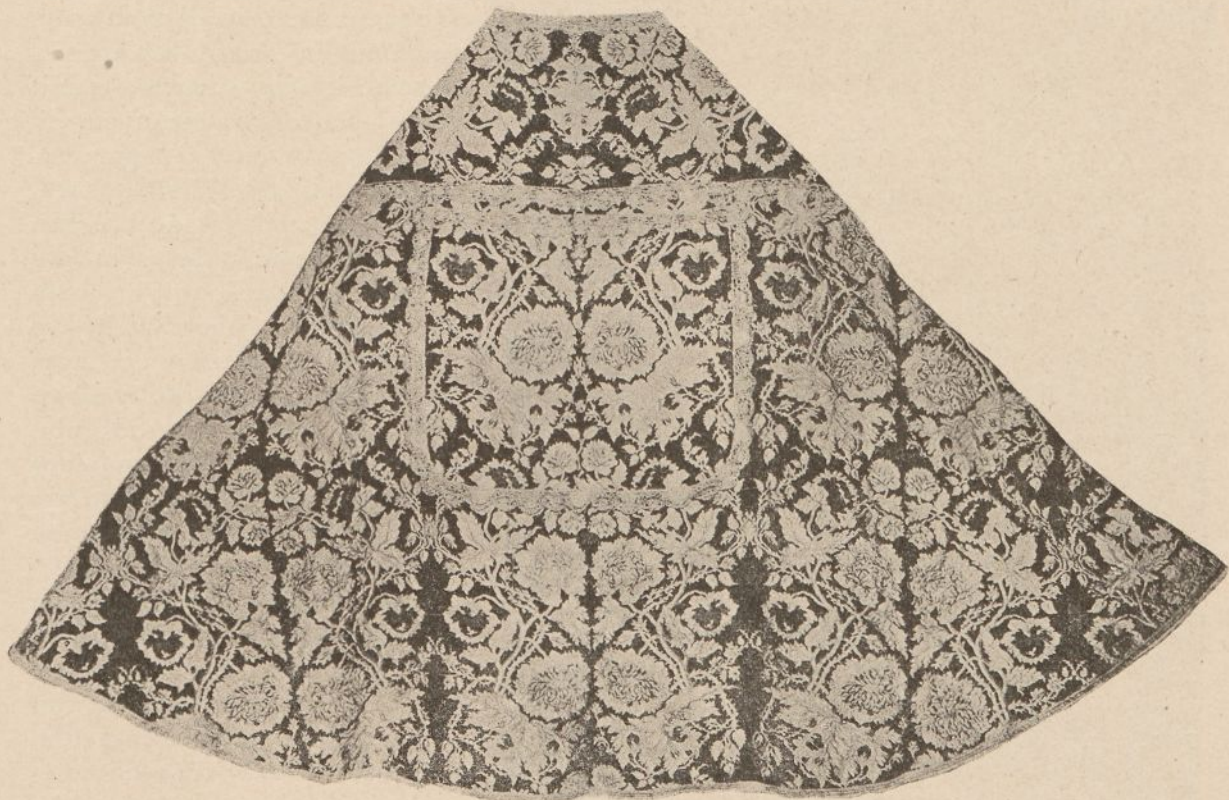

Fig. 58. Kapa z garnituru żałobnego Marji Teresy — do str. 66. (Fot. L. Lepszy).

a w każdym polu blaszka (nędza) przyszyta. Rozpiętość pozioma półksiężyców 0'017 m. Galon wążutki z koronki srebrnej. Harmonja kolorystyczna szlachetna. Początek w. XVIII. — Welon. Na atlasie koloru jak kolumna ornatu haft złoty i srebrny, mało wypukły. Łodygi z kwiatkami i listkami obiegają obwód. Na polu środkowym Magdalena w szacie faldzistej z rozpuszczonym włosem, klęczy przed pagórkem zielonym, na którym jest trupia głowa i słój. Z tyłu drugi pagórek z drzewkiem. Przed Magdaleną księga otwarta, widać litery: DEO IHS (?). Twarz M. z atlasu cielistego, na którym wyszyte ciemną nitką, częściowo domalowane rysy. Włosy ma z nitek jedwabnych skręconych i kędzierzawych. Suknia biała, płaszcz brunatny. Kolory wszystkie (i zielen) stonowane srebrem przez misterny haft, w którym nitki kolorowe skręcane są z błyszczącymi ciętymi z blaszki nitkami srebra. Ścieg drobnoziarnisty płaski. Około r. 1700. — Palka. Scena haftowana: Ś. Jackowi zjawia się M. Boska w obłokach. Jacek klęczy w habicie dominikańskim, u stóp jego wyrasta lilja srebrna z liściem złotym. Od M. B. idzie wstęga falująca ku świętemu z napisem: *gaude fli hiacinte quia orationes tuae gratae sunt filio meo et quid ab*

eo per me petieris impetrabis. Haft wypukły jakby płaskorzeźbiony, fałdy szat dyskretnie, ale zręcznie podkładane. Zresztą technika podobna jak welonu. Wszystkie kolory stonowane nitką srebrną albo złotą, błyszczącą. Ścieg drobnoziarnisty. Włosy M. B. wyszyte brunatno i jakby z grubych sznurków, ś. Dominika płaskie. M. B. ma suknię rudawą, płaszcz srebrny z zieloną podszewką, obłoki są naprzemian sine (ze srebrem) i żółtawo brunatne (ze złotem). Około r. 1700.

Fig. 59. Ornat biały, lekko wypukło haftowany złotem i srebrem. Wiek XVII — do str. 67. (Fot. L. Lepszy).

pikowanem rzucone bukiety haft. jedwabiami różnobarwnymi, każdy u dołu przewiązany kokardą. Kolory: czerwony, poziomkowy, ceglasty, błękitny, zielony, oliwkowy, biały, czarny, złoty. Kielichy kwiatów ciemno konturowane. Dołem pleców kawałek o tle nowszem srebrnem widocznie dosztukowany, a na nim pośród dwóch bratków fioletowych h. Kolumna, srebrna na tle czerwonym, pod koroną i między dwiema gałązkami zielonego wawrzynu. Na kolumnie przodku podobny haft. rzut tulipanów i powojów. Boki na atlasie oliwkowym haft. arabeski esowate, łodyga srebrna, kwiaty złoto-srebrne, w trzech odmianach: naprzemian jakby kamelje, kielichy

1700.

Zielony. Kolumna na aksamicie ciemno zielonym, starym, aplikacja haft wypukły, złoty przeplatany srebrem motyw szyszek czy ananasów ujętych w obramienie linii łukowych kłębiących się i tworzących kształt sercowy, osiowo ułożonych. Linije te utworzone są z przyszytej tasiemki złotej; bokami wystrzelają z nich gwoźdżiki. Ten haft widocznie wzięty z ornatu większego, tak że motyw u końca jest obcięty. Wiek XVII (por. kolumnę orn. czerwonego 2-go, str. 70). Boki: na atlasie oliwkowo zielonym jaśniejszym od kolumny tkany rzut roślinny złoty i srebrny, delikatne listeczki ujęte w obramienie. Może wiek XVIII.

Zielony. Kolumna: na atlasie zielonym trawiastym haft jedwabny (zdaje się aplikowany), błękitne wielkie gwoźdżiki i inne kwiaty naprzemian w układzie osiowym, w różnych kolorach (wiśniowy, ceglasty, błękitny, popielaty, srebro i złoty), tworzące wzór rzutu. Ścieg płaski, rozłupany. Barwy wypełzłe, mimo to mało harmonijne. Boki nowsze, zielono szafirowe, tkane w drobny rzucik roślinny. Wiek XVIII.

Zielony. Kolumna cała haftowana. Na tle srebrnem jakby

o rozstrzelonych pająkowato listkach i kielichy zamknięte, palmetowe. Z w. XVIII, ale później przerabiany i dorabiany.

Czarny (fig. 69 i 70). Kolumna tylna wys. 0'93 m, szer. 0'16 m — przodkowa wys. 0'65 m. Na tle złotem, haftowanem w kratę skośną, z kółeczkiem w środku każdego kwadratu, wzór groteskowy naprzemian z medaljonami. Kandelabry wypukłe podkładane, jak rzeźbione, haftowane złotem z nitką czerwoną i srebrem. Medaljony mają tło prążkowane poziomo (jakby ryps), a na niem półfigury wykonane jedwabiami kolorowemi w subtelnej akupikturze (Nadelmalerei) i to zarówno szaty jak twarze i ręce. Od góry licząc: 1) M. Boska z Dziec. Jezus (fig. 71), 2) Święty brodaty z księgą, 3) Święty z księgą i palmą. Na przodzie: wyżej ś. djakon z księgą; u dołu ś. młodzieniec z księgą i rusztem. Palmy w rękach Świętych i rośliny na

fragmentach krajobrazu silnie zielone, reszta barw stonowanych, nimby złote. Rysunek szlachetny i delikatny, wykonanie również. Fałdy szat sztucznie modelowane, szczegóły, zwłaszcza twarze piękne. Rysunek i robota zap. włoska z I-ej połowy XVI wieku, przez używanie dość mocno starta. Boki: na czarnej tkaninie wełnianej wzorzystej, zrudziałej, aplikowany wzór z tkaniny wycinanej i obhaftowanej: haft częściowo złoty, częściowo jedwabny w kolorach sino-szafirowym, poziomkowym, zielonym, żółtawym. — Technika haftu medaljonów figuralnych: nitki kolorowe, a czasem złote, grube, kładzione na płótnie poziomo i przesywane pionowo nitkami złotymi lub kolorowemi. Wywołuje to wrażenie jakby drzeworytu kolorowanego. Twarze były naprzód rysowane, bardzo poprawnie i cienkimi kreskami; na tem naszyto nitki: na rysunku brunatne, na karnacji cieliste; na innych płaszczyznach czasem układano nitki kolorowe równoległe, czasem pokryto powierzchnię ścięciem płaskim rozłupanym. Cieniowanie twarzy bardzo delikatne, wyrazy ich wyborne, głębokie. W górze kolumny przodu przyprawiony osobny kawałek z architekturą. Motyw kopuł przypomina motyw dywanów tureckich lub tkanin maurytańskich. — Brzeżki i szlaczki medaljonów i płatów kwadratowych służących im za tło, są złoto brunatne. Wrażenie kolorystyczne i rysunkowe wytworne.

Czarny. Cały na aksamicie czarnym aplikowany haft złoty, ze srebrem i nitkami popielatemi i zielonemi. Na bokach motyw esowato osiowy, niezupełnie symetryczny; na kolumnie wzór delikatniejszy: rzut osiowy, palmety, z których wyrastają jakby gwoździki, a zwieszają się jakieś bulwy. U dołu wieniec większy tworzy obramienie dziwnego naczynia (kwiatu?). Przód ma wzory trochę odmienne od kolumny pleców. Wiek XVIII.

Kapy (same).

Biała, na atlasie białym nowszym aplikacja: haft srebrny wypukły, motyw: kosz z kwiatami. Wiek XVIII.

Biała adamaszkowa. Szlak i szkaplerz na atlasie aplik. haft wypukły złoty: liście dębowe i kwiaty.

Biała. Tło atlas biały, ledwie gdzie widzialny, gdyż pokrywa go gęsty haft.

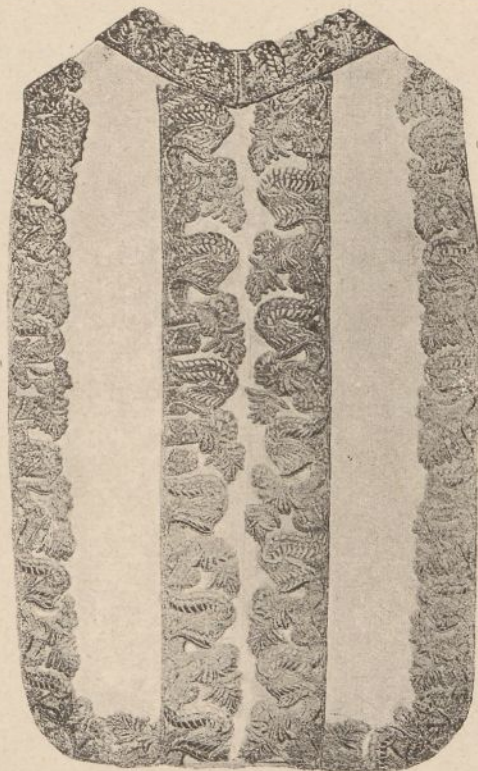

Fig. 60. Ornat z galonów i szlif wojska polskiego z 1831 r. — do str. 67. (Fot. L. Lepszy).

Motyw medaljony: na złotym tle wazon z kwiatami i dziwnym owocem, haft złoty i jedwab. kolorowy. Pomiedzy medaljonami wzór skrętów podobnych do klamer, mniejsze wazon, drobne kwiatki, także siatka kratkowana. Kolory spęzłe ale urozmaicone: zielone, żółte, błękitne, różowe. Harmonja w dobrym smaku. Wiek XVIII.

Zielona (fig. 72). Z tkaniny z surowego jedwabiu we wzór żółto zielony, barokowy. Szlak i szkaplerz z innej tkaniny, we wzór jakby przypominający granat. Wiek XVII.

(L. L.) Chorągiew (przechowywana w skarbcu na I piętrze — fig. 73). Wys. najw. 1'21 m, szer. 0'85 m. Na aksamicie wiśniowym haft wypukły złoty, srebrny i kolorowy: M. Boska z Dziec.; przy jej tromie dwaj święci w habitach dominikańskich. U dołu na klapie środkowej wyhaftowana na kartuszu w półfigurze postać w tjarze na głowie i z krzyżem potrójnym. Na dwóch bocznych też kartusze, na lewym godło dominikańskie, na prawym h. Odrowąż. Haft rozmaitemi ścięgami; szata M. B. w szachownicę skośną, środki kwiatów i niektóre pióra skrzydeł aniołków haftowane pasemkami ciętymi z blaszki złotej. Tron i szaty M. B. zdobią klejnociki emaljowane; jedne są to guzy płaskie z ośmiu promieniami, drugie z wąsami zwróconymi w górę i dół, jak dwa półksiężyce; te wąsy i półksiężyce pokryte są emalją białą w czarne punkciki. Korony Matki Boskiej i Pana Jezusa, tudzież nimby i klamra płaszcza Matki Boskiej ozdobione kameryzunkami z piramidek szklanych, w kasztach wysokich miejscami rozsiane rozetki z blaszek okrągłych (nędzy). Twarze postaci w polu głównym malowane olejno na płótnie. Twarz i ręce papieża na klapie dolnej środkowej haftowane jedwabiem. Szlak obramienia ujęty z dwu stron wążutkim galonkiem koronkowym srebrnym. Podobna koronka z doli zakonczenie z klapami. Całej chorągwi brzeg obszuty

Fig. 61. Ornat biały z rypsu przetykanego złotem — do str. 68. (Fot. L. Lepszy).

franzlą krótką, niegdyś zdaje się złotą, wytartą i zczerniałą. Pod tronem Matki Boskiej haftowana data 1636¹⁾.

Palka na kielich. Kwadrat o wymiarach boku 0'17 m, z jedwabiu niebieskiego, na którym pośrodku złoty haft z wyobrażeniem hostji, oraz monogram I. H. S. z trzema gwoździami. Pozatem haftowany wzór gałązek z kwiatkami gwoździków. Wiek XVIII. Znajduje się między zbiorami w mieszkaniu przeora.

Budynek klasztorny.

Gmach (rzuty poziome na tabl. II i III), ciągnący się od kościoła ś. Trójcy aż blisko do Małego Rynku, pomiędzy ul. Stolarską (za szeregiem kramów i domów)

¹⁾ Według mylnej tradycji miejscowej, sądzą niektórzy, jakoby to była ta sama chorągiew, którą w Rzymie podczas kanonizacji ś. Jacka poświęcił papież Klemens VIII (Pruszcz, Klejnoty wyd. 1745

a plantacjami, od których dzielą go jatki rzeźnicze, obejmuje trzy czworoboki wirydarzy, obudowane każdy z czterech stron budynkami piętrowymi — wyjątek stanowią: południowe ramię czworoboku przytykającego do kościoła, którego I piętro mieści tylko strych z oknami w murze, i także południowa połać czworoboku sąsiedniego, gdzie na piętrze niema mieszkań, tylko jest korytarz ciemny. Do gmachów głównych przypierają budynki wybiegające z nich naprzód, jako to przy pierwszym od kościoła czworoboku: kapitularz na przyziemiu, a nad nim przeorat, tudzież korytarz parterowy nowy dochodzący do furty przy ul. Stolarskiej, obok kościoła; przy drugim i trzecim czworoboku dzisiejsze gimnazjum ś. Jacka, czyli dawna biblioteka klasztorna.

Budynek furty parterowy, nowożytny, w stylu barokowym, prowadzi do korytarza nowego, szerokiego i wysokiego, o sklepieniach gotyckich, krzyżowych; poziom jego obniża się tak, że niedaleko za furta schodzi się po znacznej ilości stopni na dół. W ścianach tego korytarza umieszczono w nowszych czasach całą mnogość płyt grobowych, epitafjów i fragmentów tablic i rzeźb usuniętych z kościoła i krużganków. Wiele z nich uszkodzonych jest w pożarze 1850 r. (fig. 74).

Portal furty i korytarz znajdowały się pierwotnie na linii równoległej do obecnego, nieco bliżej kościoła, wzdłuż kaplic przy nawie północnej, lecz zniszczone ok. r. 1898, ustąpiły miejsca nowo zbudowanemu wejściu terazniejszemu.

Po kilku stopniach, przez nową arkadę ostrołukową schodzi się z tego korytarza do zachodniego ramienia krużganków głównych, które obiegają cztery boki wirydarza (fig. 75)

najbliższego kościołowi. Są to obszerne, wysokie korytarze, oświetlone z wirydarza wielkimi oknami ostrołukowymi. Ściany mają przeważnie ceglane, tynkowane, sklepienia ostrołukowe krzyżowe, na żebrach kamiennych o profilu wklęsłym; są tam żebra działowe między przęsłami, lecz brak przyściennych. Zworniki na skrzyżowaniach żeber są kamiennymi tarczami okrągłymi. Żebra wspierają się na konso-

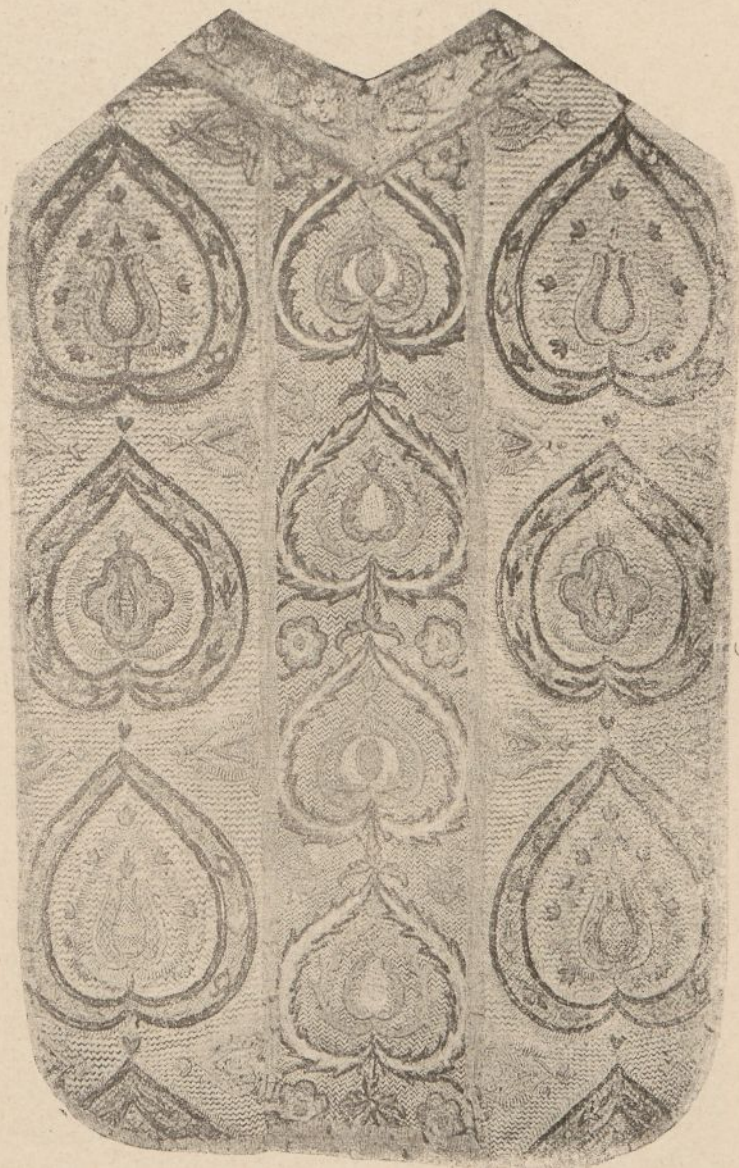

Fig. 62. Ornat biały haftowany cały. Wiek XVIII — do str. 68. (Fot. L. Lepszy).

str. 80) i którą według księgi wydatków klasztoru krak. (od r. 1581) w r. 1594 uroczyście do kościoła krak. wprowadzono. Sprzeciwia się temu późniejsza data haftowana na chorągwi, styl ornamentów i rodzaj haftu.

lach skromnie gotycko profilowanych. Wyjątek ozdobniejszy stanowią: jedna konsola ramienia południowego, przy ścianie południowej w przęśle V od wschodu licząc,

Fig. 63. Fragment ornatu z garnituru (bez dalmatyk) czerwonego, tkanego, fundacji Jana Alberta Wazy biskupa krak. — do str. 69. (Fot. L. Lepszy).

złożona z arkadek maswerkowych, przy ostatniej restauracji krużganków, zdaje się, przerzeźbionych — i druga w narożniku wklęsłym między ramionami krużganków

Fig. 64. Fragment boku ornatu czerwonego z tkaniny jedwab. — do str. 70. (Fot. L. Lepszy).

południowem a zachodniem, przedstawiająca ptaka z głową lwa (?) na tle arabesk gotyckich, stojącego na kwiatku czy pęku liści. Przy ścianach od wirydarza wiele żeber spływa wprost na ścianę bez pośrednictwa konsoli. — Szerokość ramion krużganków głównych nie jest równa. Oświetlone są wielkimi oknami ostrołukowemi z laskowaniami, maswerkami i ławami. W różnych miejscach ścian znajdują się obramienia drzwi późnogotyckich, niektóre zamurowane. Wirydarz obszerny zbliżony do kwadratu, ma przy ścianach tynkowanych szkarpy przeważnie ceglane. Przy ramieniu południowem są szkarpy silniejsze od innych ciosowe (p. wyżej fig. 23), od których pod dachem I piętra przeskakują łukowate przypory, podtrzymując kaplicę I piętra, ś. Jacka. Te szkarpy późniejsze od innych, są zap. z końca XVI lub początku XVII wieku.

Wnętrze każdego ramienia krużganków składa się z sześciu przęseł sklepień krzyżowych, z których dwa

Fig. 65. Kolumna ornatu czerwonego, z koronami i gronami z k. w. XVI. (Fot. L. Lepszy).

końcowe, narożne, zawsze wspólnie należą do ramion tutaj się stykających. W ramieniu zachodniem (fig. 76) obok nowszej arkady ostrołukowej z korytarza furty, znajduje się bliżej kościoła mniejszy portal ostrołukowy zniesionego dawnego korytarza furty.

Trzy przeszła ściany północnej ramienia północnego (działowej między krużgankiem a refektarzem) należą do najstarszej budowy klasztornej, zap. z II-jej ćwierci XIII wieku (fig. 77); do więcej niż połowy wysokości wykonane są z małego ciosu wapiennego (*petit appareil*), a raczej nawet brukowca mniej więcej prostokątnego, nad odsadzką jest kilkanaście warstw brukowca mieszanego z kamieniem łamanym, poczem resztę ostrych łuków lunet sklepienia wypełniają warstwy cegły, rozmiarów $27 \times 14 \times 9$ układu przeważnie gotyckiego. W strefie pierwszej od dołu jest zamurowany portal romański (fig. 78) skromnie profilowany, ze śladami rzeźbionej ornamentyki geometrycznej romańskiej (dawne wejście z krużganku do refektarza?); jest też kilka małych otworów romańskich okien do refektarza wielkiego, zasklepionych pełnym łukiem, o ościeżach mięszanych ciosowo ceglanych. Odsadzka wskazuje, że niegdyś był tu strop drewniany, nad którym są w murze o technice mniej starannej okienka zamurowane, zapewne dawne strychowe. Blisko zachodniego końca krużganku tego jest kilka okienek dawnych ostrołukowych (za którymi skład węgla) zamurowanych, a w przeszle jego końcowym wschodnim barokowe dość okazałe obramienie z marmuru brunatnego, przepalonego, z uszami narożnymi, bez rzeźb, wejścia do sieni gotyckiej dzisiejszej klauzury; obdasznic ono nie ma, u fryzu ma kartusz z h. Odrowąż płasko wyrobionym.

Ramię krużganków wschodnie (fig. 79). W ścianie wschodniej jest przejście do ogródka zewnętrznego. W przeszle zaś czwartym, licząc od sieni gotyckiej, cała ściana wschodnia

jest rohbau ceglany (fig. 80) o układzie gotyckim i mieści w środku ostrołukowy portal kamienny wejścia do kapitularza. Ma on bogaty okroj późnogotycki, a jego archiwolta okrojem występująca w otwór arkady poprzed węgąry, wsparta jest na konsolach. Po dwu bokach tego portalu są otwory okien bliźnich ostrołukowych, szlachetnie wykwinętego pomysłu, w ceglany murze skonstruowane.

Ramię południowe, węższe od trzech innych, w końcu wschodnim łączy się z przedłużeniem ramienia wschodniego (późniejszą ścianą drewnianą, oszkloną, odeń oddzielonego), które stanowi połączenie z zakrystją i prezbiterjum kościoła. W końcu

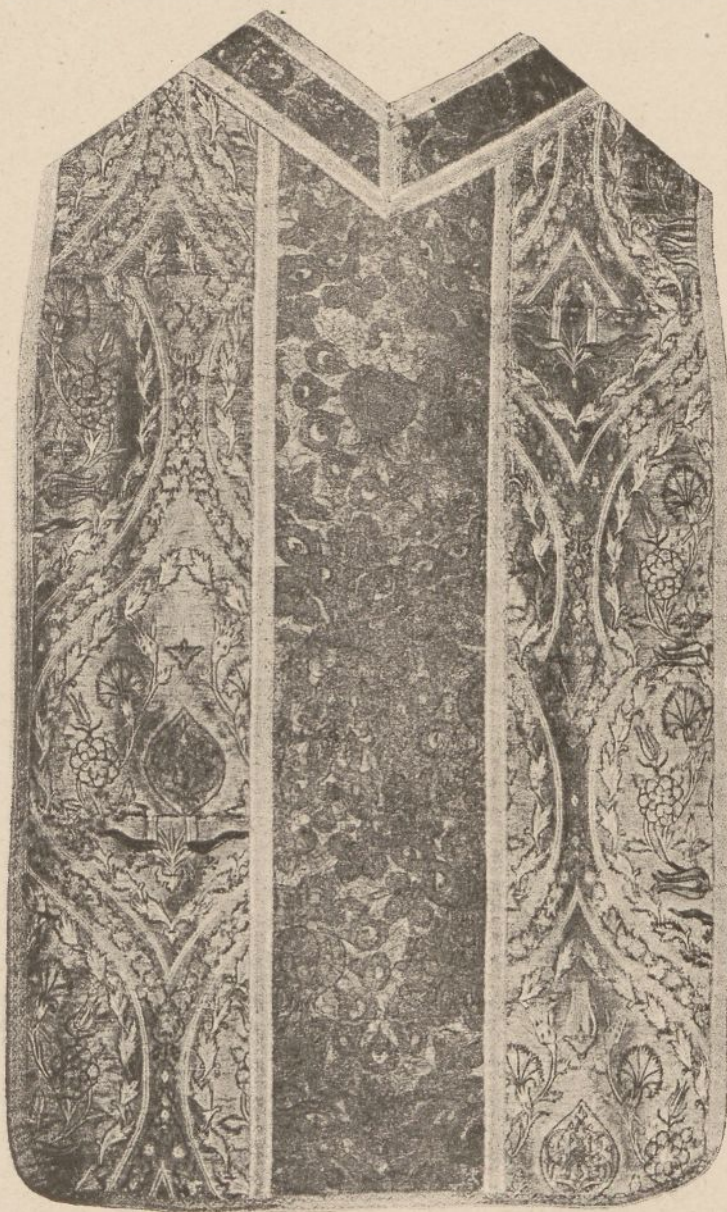

Fig. 66. Ornat czerwony, tkany. W. XV, boki w. XVII — do str. 70.
(Fot. L. Lepszy).

swym zachodnim ma drzwi do północnej nawy kościoła. Przęsła pośrednie (fig. 81) przytykają do kaplicy ś. Piusa, filarami tylko od nich oddzielonej, i do ciemnego składu między krużgankami a kaplicą ś. Piusa i kościołem. Blisko zachodniego końca tego ramienia przy ścianie jego południowej obok kaplicy ś. Piusa jest stopa gotyckiego żebra sklepiennego, wyżej urwanego, na wspomnianej już konsoli mas-

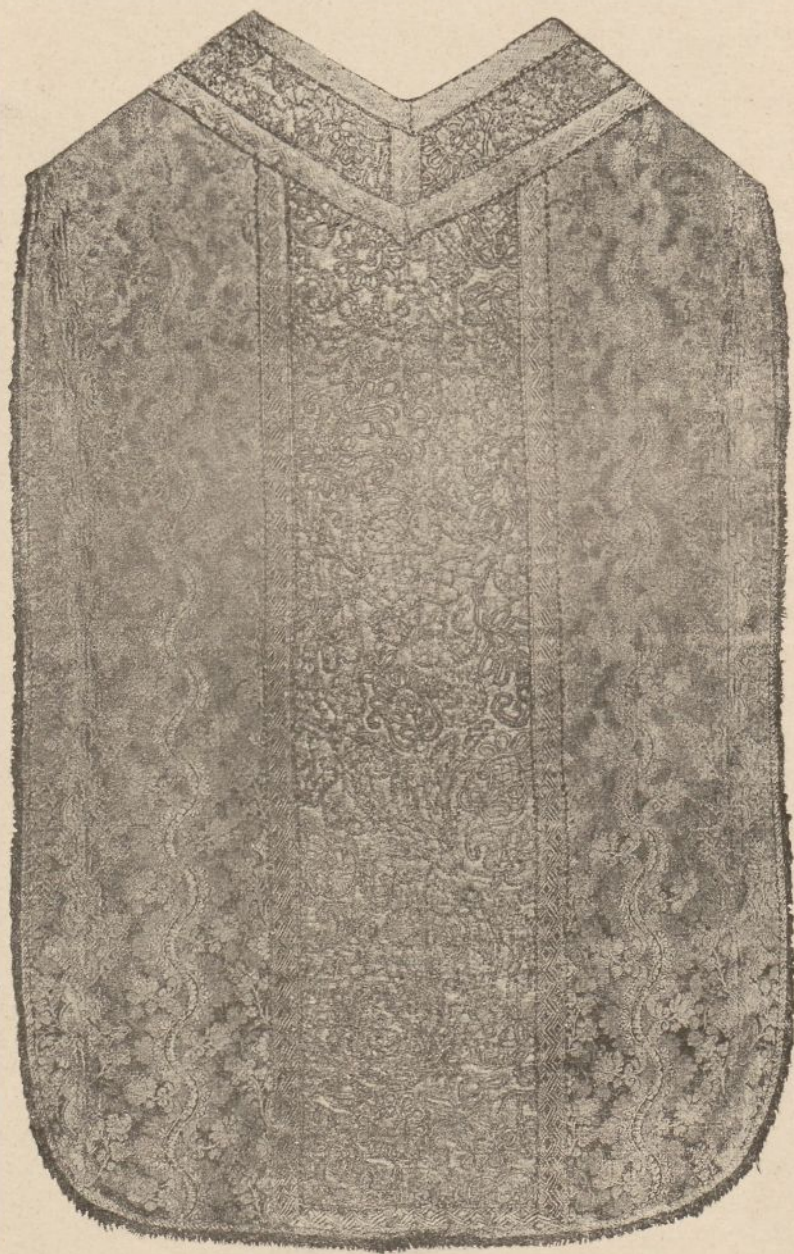

Fig. 67. Ornat fioletowy, boki tkane. Kolumna z torsady — do str. 71. Wiek XVIII.
(Fot. L. Lepszy).

werkowej. W tejże ścianie jest ślepe okno ostrołukowe, wczesnogotyckie z maswerkiem kamiennym, a obok otwór okna prostokątnego, obramionego ciosami boniowanemi.

W ściany krużganków głównych wmurowanych jest kilkadziesiąt pomników grobowych i epitafjów (patrz niżej: Pomniki i epitafja w klasztorze).

Na ścianie zachodniej ramienia zachodniego krużganków głównych, nad ostrołukowym portalem wejścia ze zniesionego korytarza dawnej furty (patrz fig. 76) znajdował się fresk:

Zwiastowanie, o postaciach wielkości więcej niż naturalnej, zapewne z wieku XVI, który wskutek wypadku zniszczony został w r. 1898.

W kilku oknach tychże krużganków były jeszcze w XX wieku pojedyncze, w liczbie przeszło 20, kwatery witraży kolorowych z XIV—XVI w., pochodzących podobno z kolorowych okien kościoła. Schowane w r. 1914 z obawy przed bombardowaniem miasta, dotąd

Fig. 68. Ornat zielony, tkanina jedwabna, z pocz. XVI w. — Na jego tle welon haftowany, z tegoż czasu i palka — do str. 71. (Fot. L. Lepszy).

nie powróciły na dawne miejsce. Witraże te zostały szczegółowo przez S. Wyspiańskiego opisane, z dodaniem 3 reprodukcji barwnych i 4 jednotonowych w Roczniku Krak. T. II, r. 1899, str. 201—206.

(L. L.) Kapitularz (O na planie tabl. II) obok ramienia wschodniego, jest to przestrzeń obszerna, na poziomie znacznie niższym od krużganków (schodzi się z nich po 5 stopniach) wydłużone i składające się jakby z dwóch części: nawy *A* i apsydy *B*. Widok wnętrza daje fig. 82. Nawa (starsza) mieści się w obrębie czworoboku klasz-

tornego i nakryta jest 3-ma przęsłami sklepień krzyżowych, na żebrach z cegły formowanej o okroju gruszkowym. Dolne części tych żeber, kamienne wyrastają ze wsporników kamiennych trójdzielnych, wykrojonych z żeber zrośniętych i przypominających kształt ząbek gotyckich. Zworniki koliste, dość duże, na skrzyżowaniach żeber, zdobi rzeźba półwypukła: na 1-ym (licząc od krużganków ku apsydzie) Zbawiciel

Fig. 69. Ornat czarny haftowany. Kolumna z XVI w., boki późniejsze — do str. 73.
(Fot. L. Lepszy).

świata z brodą i wąsami, z aureolą krzyżową, siedzący, u pleców ma parę skrzydeł, berło opiera na globusie obok siebie; 2-gim splot roślinny przezroczy; 3-cim anioł kłęzący. — Część wschodnia jakby apsyda, nowsza od nawy, wybiega poza lico ściany wschodniej prostokątu klasztoru; zamknięta połowa ośmioboku ma sklepienie na żebrach o profilu suchym, wsparte na konsolach o kształcie wywróconego ostrosłupa wciętego w środku.

Wymiary cegły w ścianach starszej części kapitułarza: $27 \times 12 \times 10$ cm.

Kaplica ś. Piusa (J na planie tabl. II) wypełniająca (wraz ze składem obok) przestrzeń między południowym ramieniem krużganków a prezbiterjum kościoła.

Przez wiek XVII była to kaplica Różańcowa, przedtem może nosiła wezwanie śś. Trzech Króli (Bzovius, Propago d. Hyacinthi, str. 44).

Jest ona jakby drugą nawą dodaną do krużganku, którą odeń oddzielają arkady na słupach ciosowych, ośmiobocznych. Jest to przestrzeń wydłużona w kierunku

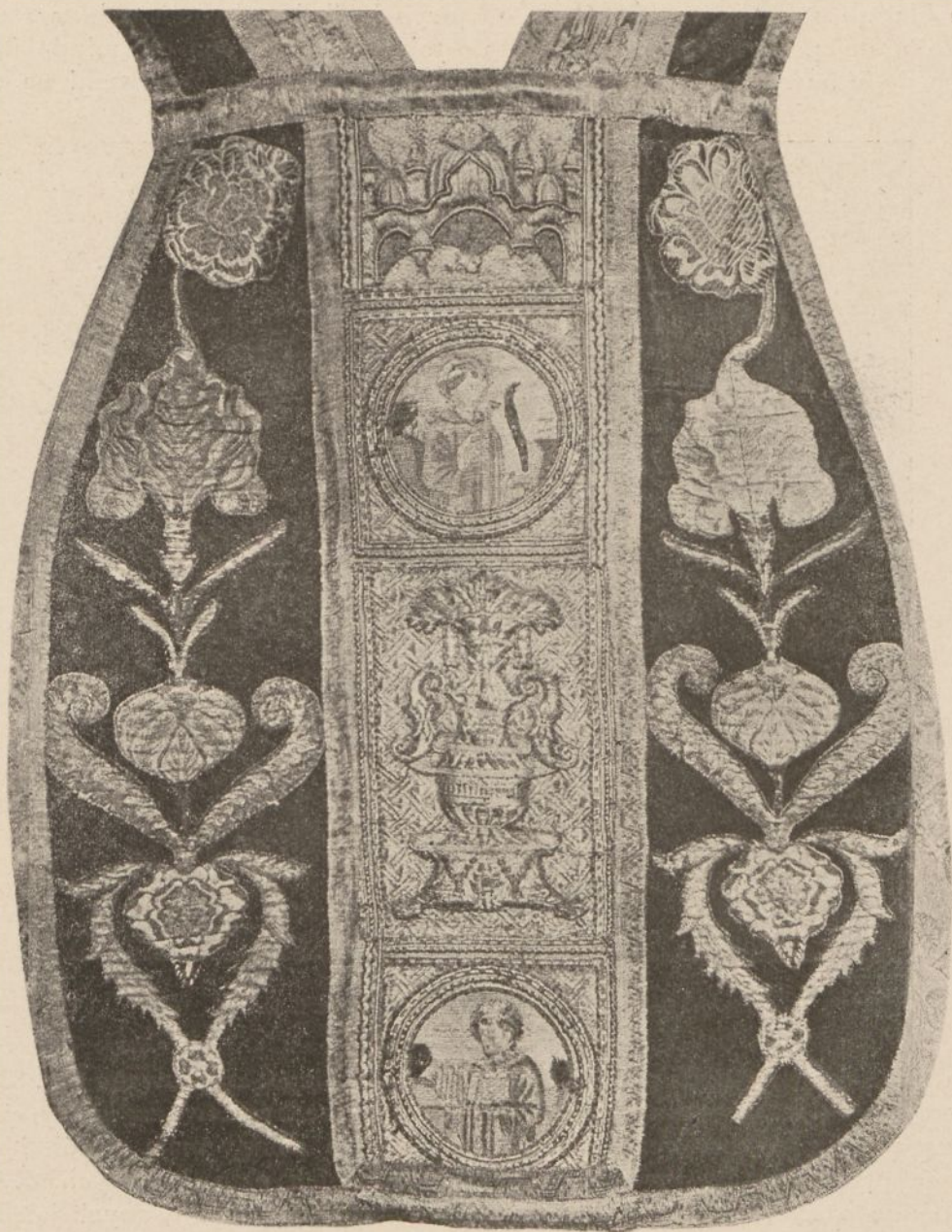

Fig. 70. Przód ornatu z fig. 69. (Fot. L. Lepszy).

wschodnio-zachodnim. Architektura jej podobna do budowy krużganku. Nakrywa ją sklepienie gotyckie, krzyżowe na żebrach o okroju gruszkowym. Żebra po jednej stronie topią się w ścianie kościoła, po drugiej wpadają w kanty słupów ośmiobocznych. Przęseł sklepienia jest dwa cale i część trzeciego, którego reszta szła zapewne niegdyś za późniejszą ścianą od ciemnego składu. Słup bliższy wschodu i ołtarza kaplicy został pogrubiony przez dodanie filaru ciosowego, od którego bieg-

nie ciosowy gurt do przeciwległej ściany, wzmocnienie dane z powodu budowy centralnej kaplicy ś. Jacka na I piętrze. — Skład ciemny w przedłużeniu zachodniem kapl. ś. Piusa, jest dziś nakryty sklepieniem beczkowym i ma okno do krużganku, a wejście z kościoła. W jego narożniku południowo-zachodnim jest bęben schodów kręconych; według tradycji prowadziły one niegdyś z kościoła do mieszkania ś. Jacka, tam gdzie dziś jego kaplica.

Sień gotycka (P na planie tabl. II) na parterze, między pierwszym czworobokiem klasztoru a drugim na północ od niego i między dwoma refektarzami oraz dawną biblioteką. Obszerna przestrzeń prostokątna wydłużona od południa ku północy, na dwie nawy podzielona 3-ma słupami ośmiobocznymi ciosowymi, na których

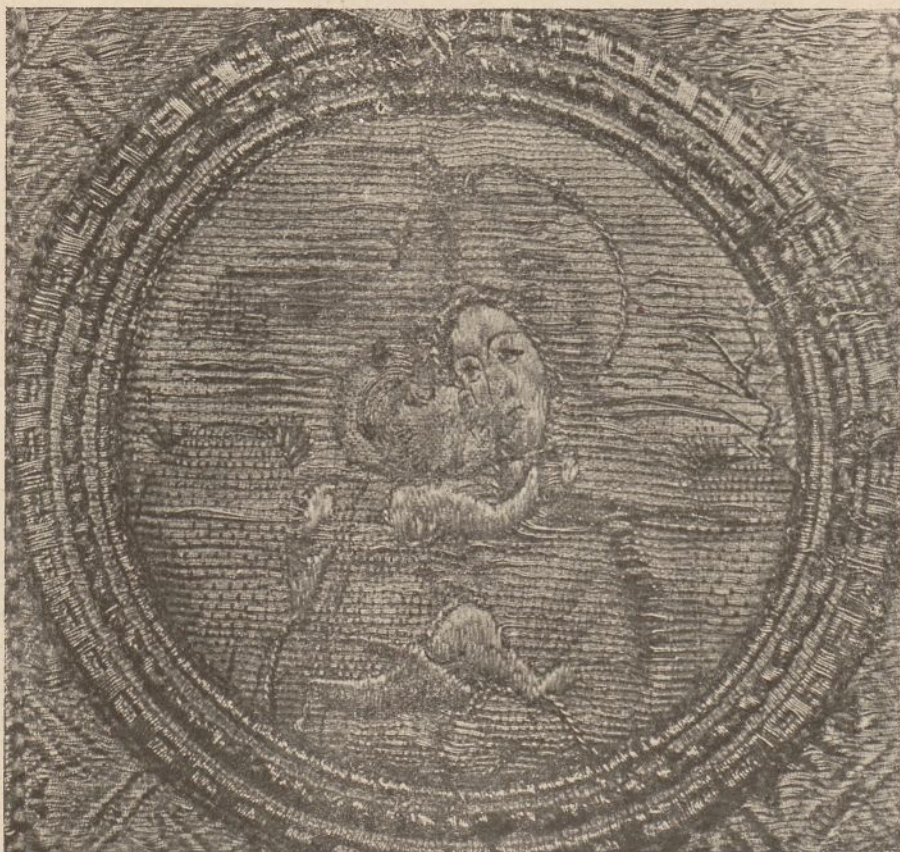

Fig. 71. Szczegół kolumny tylnej z fig. 69. (Fot. L. Lepszy).

wspiera się 8 prostokątnych przęseł sklepienia gotyckiego, krzyżowego (fig. 83). Granicę przęseł tak w kierunku podłużnym jak poprzecznym tworzą gurtu ciosowe. Żebra są z cegły formowanej o okroju gruszkowym. Słupy mają cokół 8-boczny, a w górze przechodzą w kwadrat zapomocą konsolek ostrosłupowych. Zworniki kamienne na przecięciu się żeber mają kształt krążków, profilowanych jak odwrócona podstawa kręgielka i uciętych. W ścianie zachodniej są dwa wielkie ostrołukowe (a w ścianie północnej jedno do korytarza drugiego prostokąta budynku). W tejże ścianie zachodniej u dołu początki arkady ceglanej (romańskiej?) o okroju ościeży schodowatym, odkryte z pod tynku w murze. W tejże ścianie, tam gdzie graniczy z wielkim refektarzem, zamurowany otwór okna okrągłego romańskiego, o ościeżach kamiennych, a dalej drugi otwór okna romańskiego o ościeżach ceglano kamiennych. W ścianie przeciwległej wschodniej jest poniżej gurtu północnego fragment dużego portalu ostrołukowego, gotycko profilowanego. Musi on być starszy od sklepienia gotyckiego, bo nie dawanoby go pod gurtem. Tu niegdyś może było

jakieś wejście główne, gdy sień jeszcze miała strop. Pod sąsiednim gurtem środkowym są w tejże ścianie małe odrzwia późnogotyckie o profilu płaskim ze śladem laskowań i oślego grzbietu, z XVI wieku. Wnęka zamurowana. W ścianie północnej blisko narożnika północno wschodniego jest przejście do korytarzy trzeciego prostokąta zabudowań, z ozdobnym rzeźbami obramieniem kamiennym barokowym (fig. 84). Materiałem zap. kamień pinczowski pokryty grubą warstwą farb. Na fryzie kartusz rzeźb. z godłem zakonu, a wyżej na polu trójkątnym obdasznicy drugi kartusz z h. Odrowąż. Obramienie to dawniej było zwrócone na zewnątrz ku korytarzowi III prostokąta zabudowań i z tego czasu jest fotografia. Około roku 1900 zostało przeniesione na stronę odwrotną, do wnętrza sieni gotyckiej. — W ścianie zachodniej, obok schodów na I piętro do refektarza głównego (postnego), portal z marmuru czarnego,

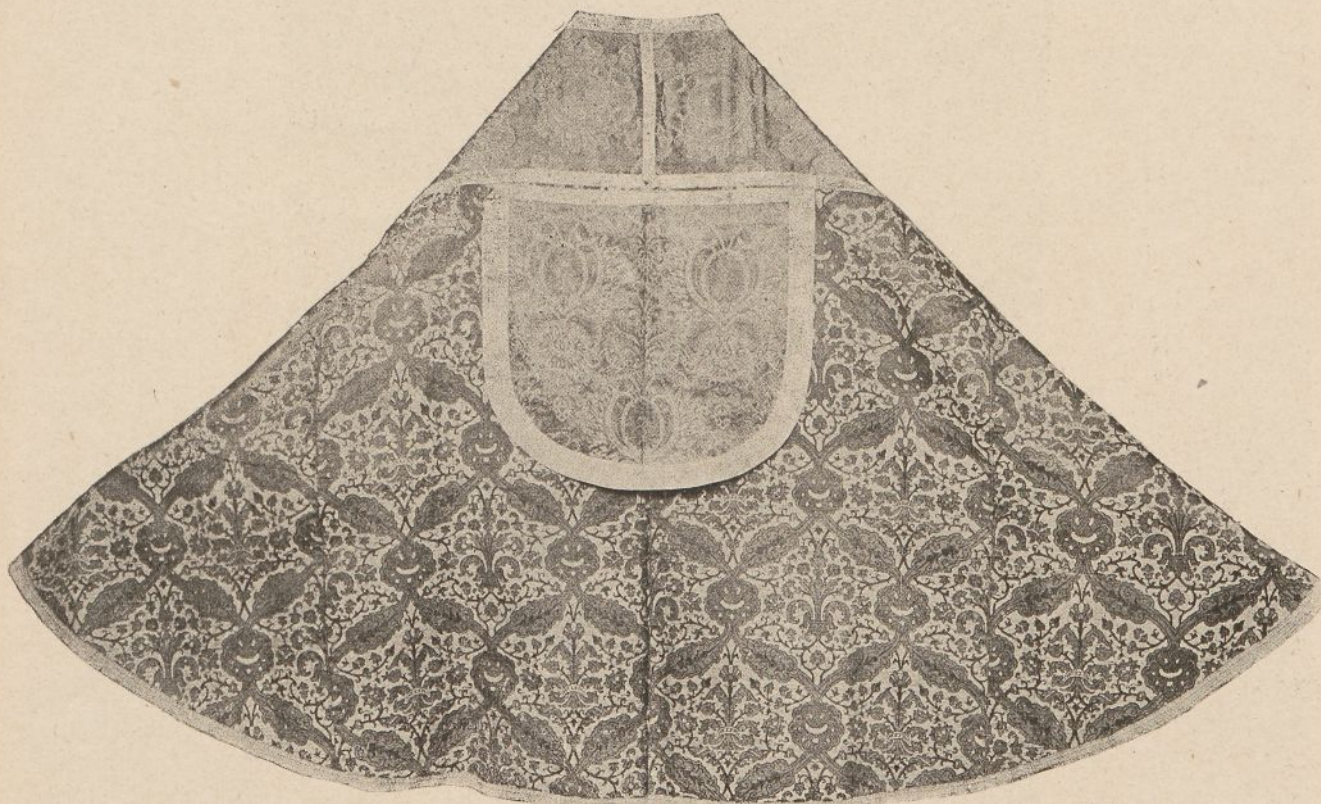

Fig. 72. Kapa z tkaniny żółto zielonej — do str. 74. (Fot. L. Lepszy).

przepalonego, bez rzeźb, malowany na czarno, barokowy, z uszami u narożników i obdasznicą. Na kartuszu w górze w płaskorzeźbie godło zakonu: pies z pochodnią w pysku, a nad nim skrzyżowana palma z lilją. Naprzeciw, w ścianie wschodniej, portal wejścia do refektarza mięsnego, kamienny olejno marmoryzowany, utworzony przez samo nadproże na konsolach, z obdasznicą barokową i dwoma kartuszami: wyżej h. Odrowąż, niżej na fryzie Orzeł polski. — W narożniku południowo zachodnim przy wejściu do refektarza postnego schody główne na I piętro, których murywanej balustrady początek na dole zaznaczony jest słupkiem kamiennym (fig. 85), płaskorzeźbionym w ślepe maswerki szlachetnego rysunku z tarczą, na której wykuty h. Odrowąż.

Do sieni gotyckiej przy narożniku jej północno wschodnim przytyka od wschodu przestrzeń ciemna, w której głębi jest okazały kamienny portal barokowy, wys. ok. 3,85 m, szer. 2,28 m, stanowiący przejście do parteru dawnej biblioteki, obecnie gimnazjum ś. Jacka. Cały malowany na czarno, ma na płaskich powierzchniach

reszty wkładek, zap. marmurowych, częściowo zamazane też na czarno, częściowo wypadłe. Nad gzymsem głównym, wydatnym, w przerwie obdasznic jest kartusz rzeźbiony z godłem zakonu: pies stojący z pochodnią w pysku, wyżej gałązki jakby lauru i palmy. Na spandrylach są płaskorzeźbione girlandy owoców, tworzące festony na wstędze związanej w kokardę.

Refektarz postny (R planu na tabl. II) czyli główny, do którego wejście przy schodach na I piętro, przytyka do sieni gotyckiej od zachodu, do krużganków

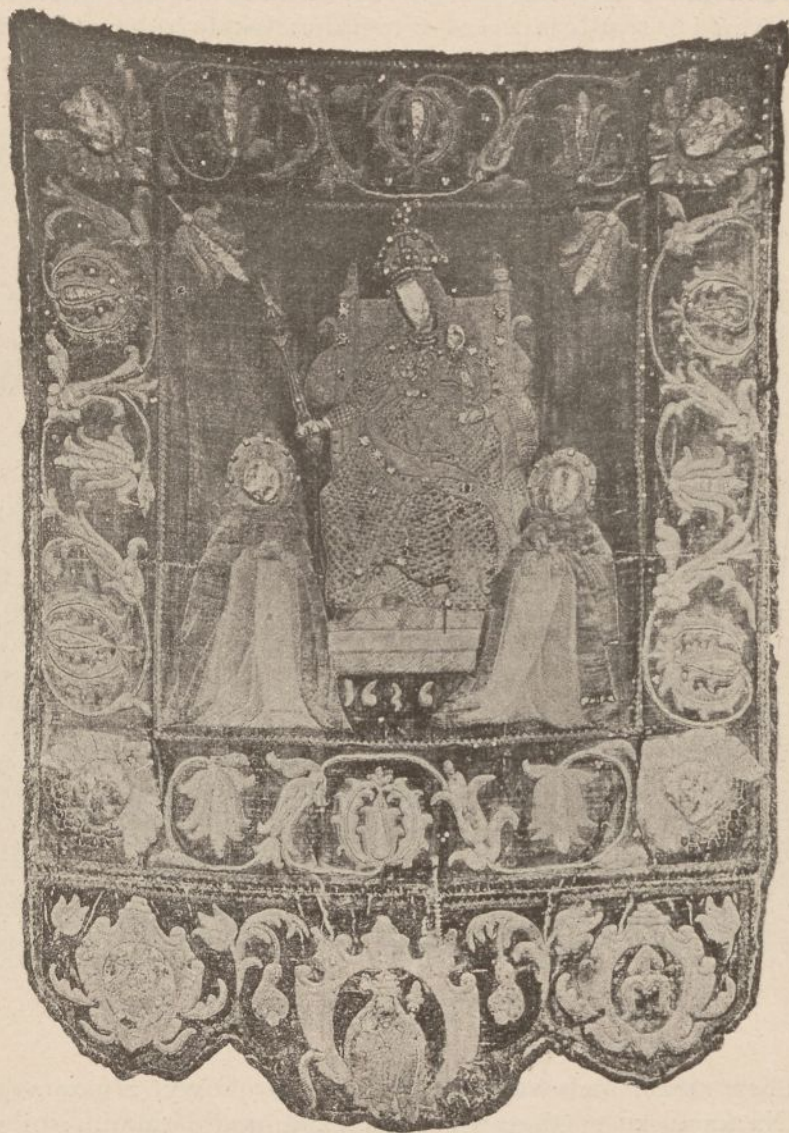

Fig. 73. Chorągiew z datą 1636 — do str. 74. (Fot. L. Lepszy).

prostokąta pierwszego od północy, i jest jakby wbudowany w wirydarz prostokąta drugiego, na który wirydarz wychodzą jego okna. Jest to wielka sala (fig. 86) prostokątna, wydłużona w kierunku zachodnio wschodnim, bardzo wysoka, przykryta 4-ma przęsłami sklepień gotyckich, krzyżowych na żebrach o profilu suchym. Oświetlają ją trzy wielkie okna ostrołukowe w ścianie północnej. Naprzeciw w ścianie południowej są trzy małe otwory okien romańskich, wychodzące na ramię północne (ze ścianą romańską) krużganków prostokąta pierwszego klasztornego. Pod refektarzem jest wielka piwnica, podzielona na dwie nawy rzędem filarów. Filary są krótkie, ciosowe, na rzucie poziomym kwadratu. Na nich oparte stopy sklepień,

też kwadratowe, o rzucie poziomym znacznie mniejszym. Z nich wychodzą na cztery strony gurdy ceglane, o łuku pełnym. Cegła ma wymiary: 27 (wzgl. 28) cm \times 12 $\frac{1}{2}$ cm \times 10 cm. Ściany piwnicy są częściowo ciosowe, petit-appareil. Wszystko to wskazuje romańskie tradycje. Pod kuchnią, sąsiadującą od zachodu z refektarzem, jest mniejsza piwniczka podobnej konstrukcji i techniki, tylko o słupach z monolitów kamiennych, stosunkowo cienkich, o rzucie poziomym kwadratowym; niektóre kanty pionowe są sfazowane na sposób gotycki. Gotyckimi są też odrzwia wejścia ze schodów (z sieni gotyckiej) do piwnicy pod refektarzem, ciosowe, ostrołukowe, sfazowane.

Górną całą niemal połowę zachodniej ściany refektarza zajmuje Ukrzyżowanie (fig. 87), scena wielofiguralna, malowana w XV w. techniką freskową, traktowana

Fig. 74. Ściana południowa nowego korytarza wejścia od furty do krużganków — do str. 75. (Fot. L. Lepszy).

archaistycznie, tak, że czyni niemal wrażenie jakby pochodziła z w. XIV. Mimo znacznych nieproporcjonalności, na uwagę zasługuje głębokością i siłą wyrazów twarzy, w które malarz umiał wlać wiele uczucia.

(L. L.) Z dwóch aniołów ubranych w żółte szaty, wlatujących pod ramionami krzyża, jeden zbiera krew Pańską do kielicha, drugi uwielbia Ukrzyżowanego. U dołu stoją (od lewej ku prawej): Longinus w czerwonej sukni, na nim pas rycerski złoty w romby. Hełm stalowy otoczony zawojem na głowie. Nogawice niebieskie, ciżmy ze skóry surowej; poza nim widać tylko głowę mężczyzny w czapce dwukolorowej, czerwonej z klapami żółtymi; na pierwszym planie pierwsza z trzech Maryj w sukni niebieskiej i płaszczu jasnozielonym, na głowie ma białą chustę, podobnie jak następna, za nią stojąca, której suknia jest jakby popielata, widocznie barwa uległa zmianie. Matkę Boską w sukni jasno zielonej, a płaszczu niebieskim z podbiciem bladuróżowym, podtrzymuje ś. Jan Ewang. w szacie czerwonej, jasnej,

znać wyblakłej. U stóp krzyża klęczy mała postać dominikanina, może twórcy tej polichromji albo przeora współczesnego malowaniu. Z ust jego wybiega wstęga z napisem: *miserere mei Deus*. Z prawej strony krzyża stoi grupa czterech osób. Naprzód mężczyzna (?) w długiej po kostki cytrynowej szubie z białym wykładanym kołnierzem. Na głowie ma turban z czapką niebieską a zawojem białym, w ręce wstęgę z napisem: *vere languores nostros ipse portavit*. Poza tą postacią widać dalszą w szubie czerwonej wyblakłej i w czapie czerwonej. Bliżej widza, w profilu, bez zarostu jak inni, idzie mężczyzna w krótkiej jasno zielonej sukni, w nogawicach obcisłych niebieskich i ciżmach żółtych. Na głowie ma kołpak popielaty z białym zawojem, od którego opada zasłona z tyłu na plecy i przewija się przez przedramię. Ostatni rycerz w stalowej zbroi, ma na głowie hełm stalowy, przed nim wielka o ziemię wsparta tarcza wygięta czworoboczna, a z kopji trzymanej powiewa pro-

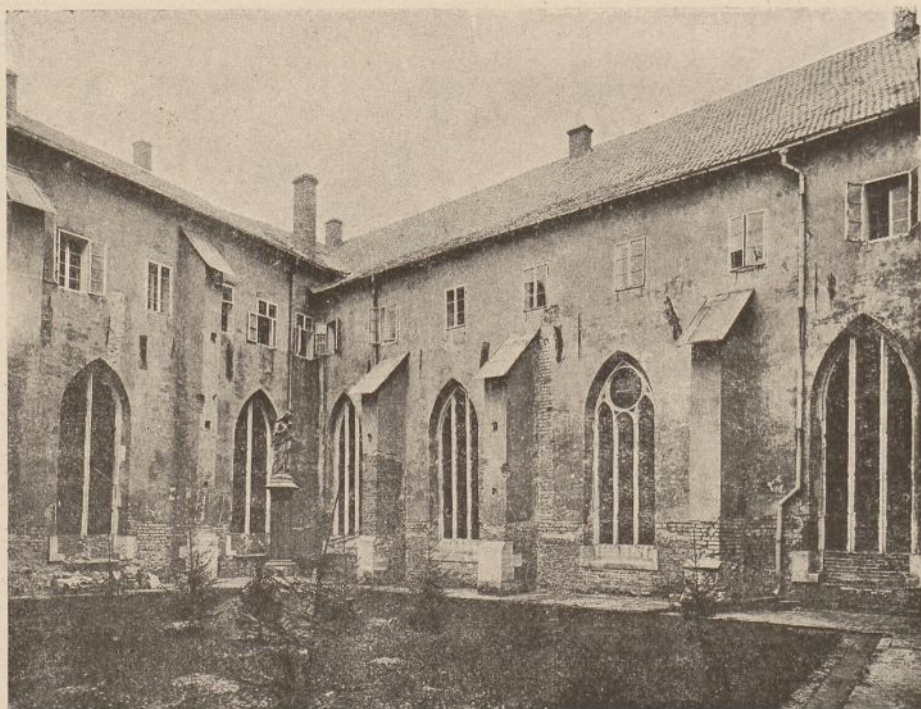

Fig. 75. Wirydarz krużganków głównych — do str. 75. (Fot. Krieger).

porzec czerwony. Na drugim planie pejzaż bezdrzewny jasno zielony, teren pagórkowaty, z prawej strony widać białe budowle Jerozolimy. Karnacja blada, kontury sepią i sjeną paloną kładzione; cienie z przymieszką czarnej farby. Wiek XV.

Po bokach tego obrazu głównego w przestrzeniach łukowato górą świętych ukośnie są postaci klęczące, z jednej strony ś. Dominika, z drugiej ś. Katarzyny sjeneńskiej (?) w habitach dominikańskich, wielkości więcej niż natur., prawdopodobnie domalowane znacznie później od Ukrzyżowania. Fresk ten cały został z pod tynku odsłonięty i odnowiony przez p. Juljana Makarewicza w r. 1911.

(S. T.) Drugi prostokąt zabudowań klasztornych nie ma otaczających wirydarz krużganków na parterze. Przy ścianie jego zachodniej jest kuchnia klasztorna, pod którą piwnica ujawnia szczątki romańskiego sposobu budowania; leży ona nieopodal romańskiej ściany, która dzieli refektarz od północnego ramienia krużganków głównych.

Do drugiego, środkowego prostokąta budynków klasztornych przytyka od wschodu osobny kilkupiętrowy budynek dawnej jednopiętrowej biblioteki klasztornej, dziś gimnazjum ś. Jacka. Budynek ten ma piękną renesansową fasadę szczytową po stronie wschodniej (fig. 88); zresztą przebudowany po pożarze r. 1850.

Trzeci prostokąt zabudowań, najbardziej ku północy wysunięty, ma przy trzech (z wyjątkiem północnego) bokach zamkniętego w nim wirydarza korytarze niezbyt szerokie, prostej budowy barokowej, zasklepienie krzyżowo, a w korytarzu wschodnim kamienne odrzwia późnogotyckie, z naddanym u góry wykrojem prostokątnym i także drugie o profilu skromniejszym w trakcie zachodnim. Wyjście z korytarza wschodniego na wirydarz ma odrzwia kamienne ostrołukowe, profilowane gotycko.

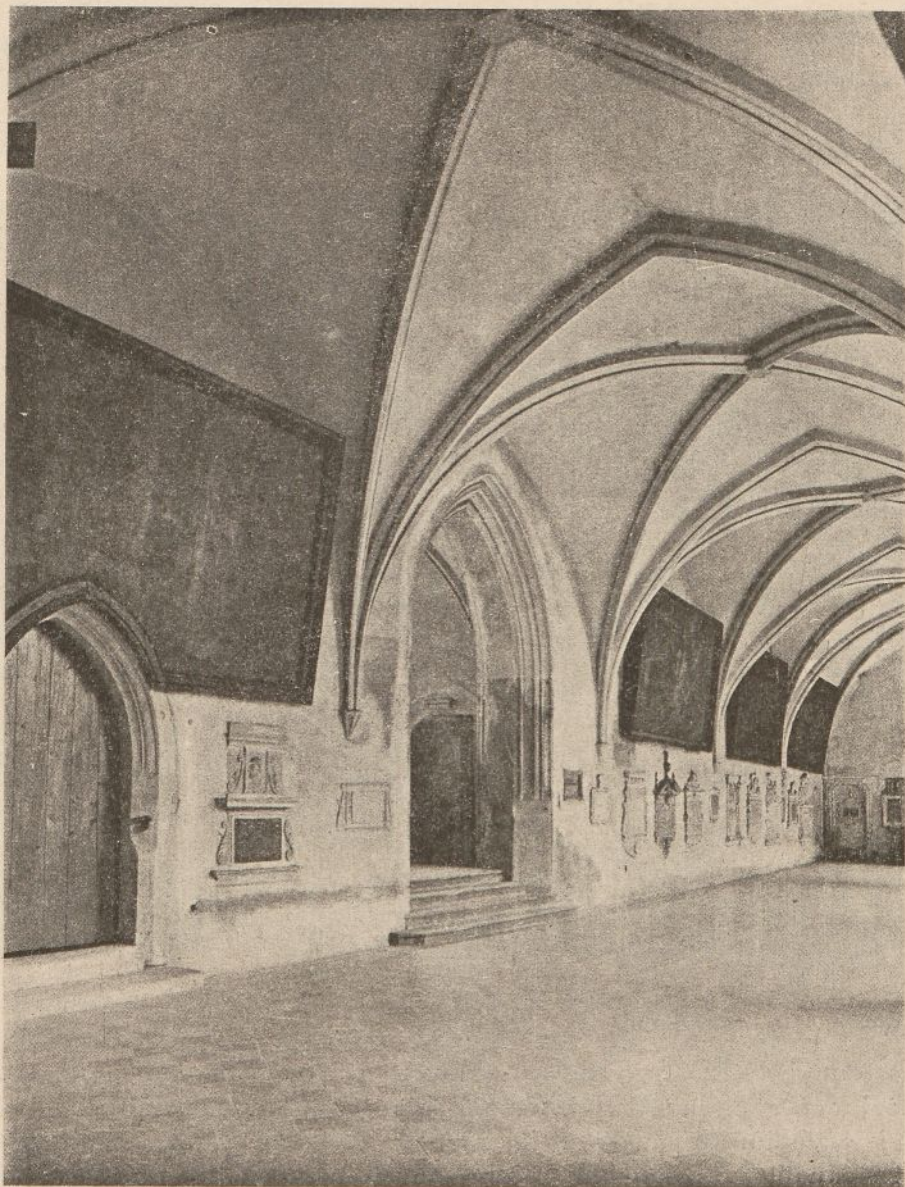

Fig. 76. Wnętrze ramienia zachodn. krążganków głównych z widokiem na ścianę zachodnią — do str. 76. (Fot. L. Lepszy).

W tymże trzecim czworoboku zabudowań, trakt północny mieści na parterze trzy małe izby z 4-ma przęsłami sklepień siatkowych (fig. 89) o żebrach gotyckich okroju gruszkowego (?). Na niektórych skrzyżowaniach żeber są płaskie tarcze krążkowe, na niektórych rozszerzenia w kształcie rombu. Rysunek żeber i wykonanie dosyć pierwotne, stopy sklepień na ścianach gładkich pomysłu prostego, w narożnikach żebra zlewają się ze ścianą.

Fasada zachodnia zachodnich traktów tych dwóch dalszych od kościoła czworoboków zabudowań klasztornych jeszcze niedawno była z czerwonej cegły średnio-

wiecznej, o układzie i wyglądzie gotyckim, i dopiero w końcu XIX wieku została otynkowana.

Na I piętrze idzie wewnątrz wzdłuż traktów wschodnich wszystkich trzech czworoboków zabudowań klasztoru szeroki i wysoki korytarz, zasklepiony beczkowo z lunetami, oświetlony bocznymi okienkami nad dachami cel, które z dwóch stron doń przytykają. Zbudowany jest widocznie w kilku odstępach; najwyraźniej zaznacza się gurtem i zmianą kształtu sklepienia granica między kwadratem budynku wielkich krużganków, a dwoma prostokątami zabudowań dalszych od kościoła. Korytarz ten zaczynając się od prezbiterjum kościoła, dochodzi do dziedzińca kamienicy stojącej przy Małym Rynku i tu kończy się dużym oknem (fig. 90). Z obu stron wychodzą nań kamienne prostokątne odrzwia cel zakonnych, barokowe, skromne i proste. W ścianie wschodniej jest dwoje jednakowych zamurowanych

Fig. 77. Ściana romańska północnego ramienia krużganków — do str. 77. (Fot. L. Lepszy).

odrzwi kamiennych barokowych, które niegdyś prowadziły na I piętro biblioteki (dziś gimnazjum ś. Jacka). Odrzwia te, półkolem zamknięte, mają po bokach pilastry z płycinami wgłębionymi, a obok na niskich stylobatach na ścianie zewnętrznej płaskie boczne woluty przełamane. Archiwolta wspiera się na impostach z płycinami, a na zewnątrz spandryłów jest rodzaj płaskich uszów klamrowatych. W spandrylach rzeźbione rozety; archiwolta ma w górze zwornik konsolowy. Wyżej jest fryz żłobkowany pionowo, z wałeczkami w dolnej części żłobków, wreszcie gzyms o dużym wyskoku.

W południowym końcu korytarza I piętra są schody szerokie na dół wprost do zakrystji, a za nimi z posadzki, dźwigniętej nad sklepieniem zakrystji, wchodzi się na prawo do starego chóru zakonu przed kaplicą ś. Jacka, na lewo do przejścia prowadzącego do nowego chóru zakonu (c planu na tabl. III) nad skarbcem.

Po tejże stronie przytykający pod kątem prostym korytarzyk d planu na tabl. III należy do mieszkania przeora, które zajmuje I piętro, nadbudowane na murach średniowiecznego kapitularza.

W pobliżu drzwi na schody, prowadzące do dolnej sieni gotyckiej, odgałęzia się pod kątem prostym od głównego korytarza, na wyższym odeń poziomie korytarz boczny, który dochodzi do biblioteki obecnej (*e* planu na tabl. III), nad zachodnim ramieniem głównych kruzganków. Jeszcze dalej ku północy drugi krótki korytarz, równoległy do poprzedniego, i też na wyższym poziomie, prowadzi do nowicjatu przez drzwi z obramieniem drewnianem rokokowym o śmiało zakreślonych wolutami konturach. Same drzwi intarsjowane w figury geometryczne z datą 1772. Nad wejściem na ścianie malowanie (fresk?): M. Boska daje różaniec dwom dominikanom; przy lewym (od widza) glob świata i godło zakonu: pies trzymający w pysku pochodnię. Za temi drzwiami dalszy ciąg korytarza nowicjackiego, na którego końcu przytyka pod kątem prostym korytarz idący w kierunku południowo północnym, nad zachodnimi ramionami prostokątów klasztornych: drugiego i trzeciego. Drzwi z tych korytarzy do cel mają obramienia kamienne, barokowe, skromnego rysunku i okroju. Południowa część (*f* planu na tabl. III) tego zaś korytarza, oddzielona ścianą, stanowi dziś kaplicę nowicjacką.

Stary chór na I piętrze (*b* planu na tabl. III), obok kaplicy ś. Jacka — jakoby miejsce, gdzie było mieszkanie ś. Jacka, czy gdzie się modlił — jest przestrzenią złożoną z dwóch części: wschodnia ma sklepienie krzyżowe, bez żeber, zachodnia też sklepienie krzyżowe z drutami i skombinowane ze zwierciadłem na środku, czyli w miejscu najwyższym. Obramienie zwierciadła i druty przyozdobione walcem gipsowym profilowanym w duchu baroku. Pomiędzy temi dwiema przestrzeniami ściana widocznie wyburzona.

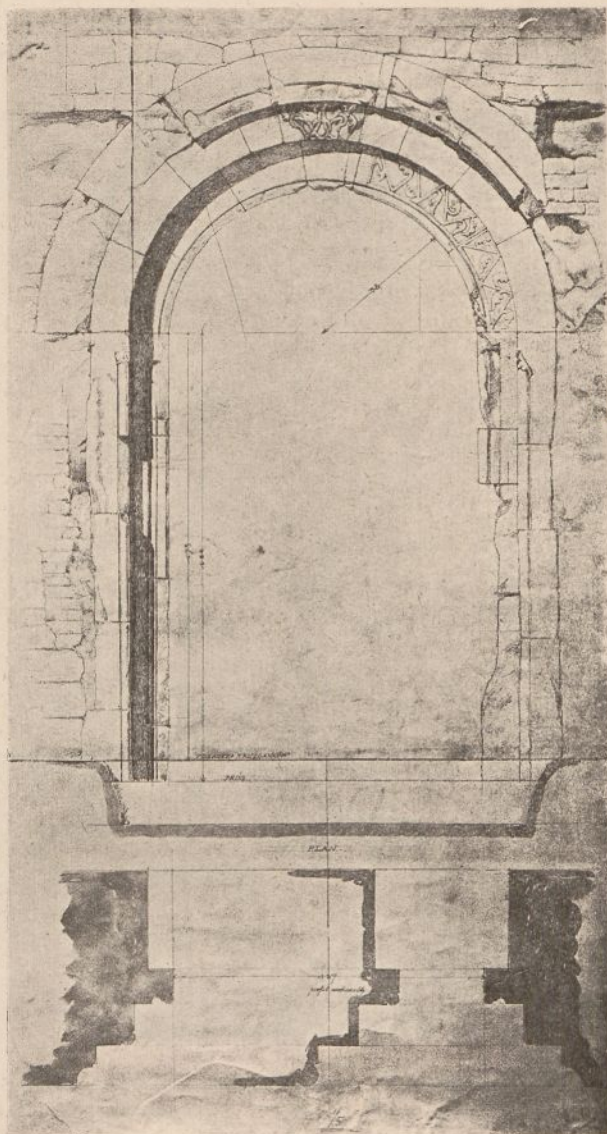

Fig. 78. Portal romański w północnym ramieniu kruzganków — do str. 77.

(L. L. i St. T.) Ołtarze w klasztorze.

Ołtarzyk w ramieniu północnym kruzganków (fig. 91).

Retabulum, wraz z drugim, przeniesione tutaj z kaplicy ogrodu dworskiego w Prądniku Dominikańskim, gdzie oba ozdobiły ołtarze boczne jeszcze w r. 1901. (Por. Teka grona konserw. Gal. zach. Tom II). W polu środkowym był wtedy inny obraz, a posążek konny ś. Marcina stał na szczycie drugiego bocznego ołtarzyka, patrz niżej: Ołtarz w kapitularni.

Retabulum wys. 3,79 m (sam zrąb stolarszczyzny — nad którym sterczy część figurki jeźdźcy); szer. największa 2,26 m. Kompozycja renesansowa z ornamentacją przeważnie płaską, wyrzynanek jakby z deski, a nawet z blachy, często o zakończeniach motywów zawijanych (Rollornament); na tych płaszczyznach drobne ornamentyki wypukłe, urozmaicone udawanymi kamieniami i rautami, wyraźny wpływ

zdobnictwa złotniczego. Cały zrąb ma ornamenty pozłacane na tle błękitnym, kamienie barwne (szafirowe, rubinowo czerwone, kameryzowane). Złocenia częściowo polerowane, częściowo matowe. Obramienia dokoła obrazków i inne pokryte grawirowanym szafirunkiem wężykowatym. Wykonanie szczegółów drobiazgowe, delikatne, rysunek szlachetny. — Obraz głównego pola nowszy, bez wartości (ś. Jan K.¹⁾) (najw. wysok. 1'20 m, szer. 0'77 m — szer. z obramieniem 0'90 m). — Na predelli, obraz na drzewie wys. 0'46 m, szer. 0'84 m, olejny, lub mieszaną techniką temperowo olejną robiony. Tło złoczone, wyciskane, obejmuje częściowo rysunek architektury wnętrza, w którym scena się odbywa: Chrystus 12-letni między uczonymi. Siedzi

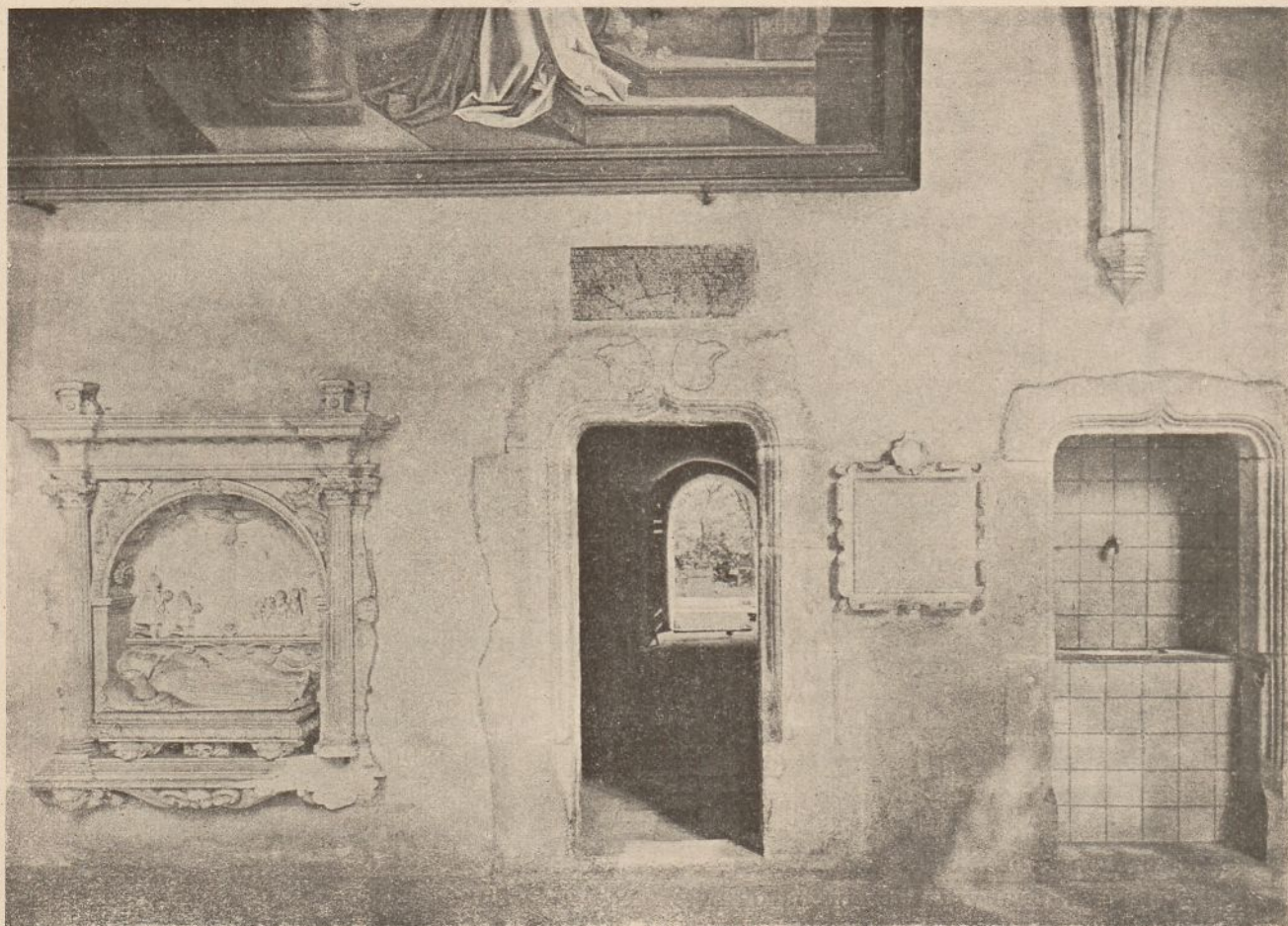

Fig. 79. Część ściany wschodniej wnętrza ramienia wschodn. krużganków głównych, z widokiem na przejście do ogródka zewnętrznego — do str. 77. (Fot. L. Lepszy).

na katedrze o zaplecku i przedpiersiu pulpitu wzorzystych, pod baldachinem. Na pulpicie o powierzchni skośnej czerwonej trzyma ręce oparte. Otaczają go postaci starców w fantastycznych strojach wschodnich; kilku z nich trzyma przed sobą wielkie księgi. Ruchy ich energiczne, pozy dramatyczne. Na samym przodzie mężczyzna młodszy z wąsem zawieszonym, w żółtym kołpaku. Pośród nich N. P. Marja i ś. Józef zbliżają się naprzód pochyleni z gestem i wyrazem wyrzutu. Scena odbywa się we wnętrzu o słupach i łukach sklepień, jakby świątyni gotyckiej, wnętrze całe złoczone, linje architektoniczne wygniatane czy ryte w tle obrazu. Perspektywa linearna dość naiwna.

¹⁾ Może zastąpił ś. Tomasza, dziś w kaplicy nowicjatu na I piętrze, który materiałem i techniką się tu nadaje, a ma rozmiary bardzo zbliżone (1'34 m × 0'764 m, z ramą 0.92 m).

Na bocznych skrzydłach kondygnacji środkowej są na każdym po dwie postaci jedna nad drugą, w przestrzeniach zagłębionych, półkolistą górą zamkniętych, malowane techniką podobną jak predella, każdy obraz podpisany lekko wypukłymi literami, kapitalikami, na złoczonej przestrzeni zrębu pod obrazem. Na lewo (od widza) niżej S. Stanislaus, w stroju pontyfikalnym, bez Piotrowina, w prawej ręce trzymający serce przebite strzałą, w lewej pastorał i księgę; wyżej S. Hieronymus, w stroju kardynalskim, z księgą, u stóp leży lew z głową niemal ludzką. Na prawo: S. Adalbertus, pontyfikalnie z księgą i pastorałem (nie krzyżem i bez wiosła), nad nim S. Gregorius w tjarze, z krzyżem podwójnym. — W kondygnacji trzeciej obraz na drzewie, również tą samą techniką, wizja ś. Tomasza z Akwinu. Od Chrystusa z krucyfiksu na ołtarzu idzie ku świętemu wstęga falisto się wijąca, ale bez słów: »bene scripsisti dome Thoma«¹⁾. Z tyłu kilka rzędów kolumn i sklepienie. Wieńczy całość kompozycji retabulum wśród przerwanej obdasznicy figurka ś. Marcina na koniu, odcinającego kawał płaszcza dla żebraka. Rzeźba nieudolnie naiwna, polichromowana. Święty ma na głowie kapeluszy jakby cylinder. Retabulum jest z końca wieku XVI albo początku XVII. Całe wraz z obrazami niedawno odzłoczone, częściowo przemalowane, przyczem ucierpiało wiele szczegółów. — Antependjum z innego ołtarza pochodzące i źle dostosowane jest na drzewie malowane olejno; pośrodku w kole ś. Jan Ew. piszący Apokalipsę na wyspie Pathmos — siedzi pod drzewem wśród krajobrazu z górami i rzeką. — Resztę powierzchni wypełniają kwiaty róż, lilij, tulipanów, rzucone na tle czarnem. Malowanie wcale poprawne, dobre w rysunku i kolorycie — pod wpływem malarstwa francuskiego z XVIII w. Rama bogata snycerskiej roboty.

Ołtarzyk w kapitularku (patrz fig. 82).

Równie jak poprzedni przeniesiony z Prądnika dominikańskiego.

Mensa murowana składa się z płyty kamiennej opartej na dwóch z frontu balasach o przekroju kwadratu, o płaskorzeźbionej ozdobie empire'owej w cekiny, liście, kutasy i dołem wołowe oczy. Retabulum ma kształt podobny do poprzedniego, i wymiary takie same, tylko wykonanie stolarskiej a zwłaszcza snycerskiej roboty mniej poprawne i dużo grubsze. Jakby licha kopja struktury tamtego. — Obrazy są może tej samej ręki co w tamtym, wcale zajmujące. Obraz główny środkowy nowy, na płótnie, bez wartości. Na skrzydłach bocznych obrazy malowane na drzewie. Na lewym wyżej ś. Dominik w całej postaci, z książką w jednej, lilją w drugiej

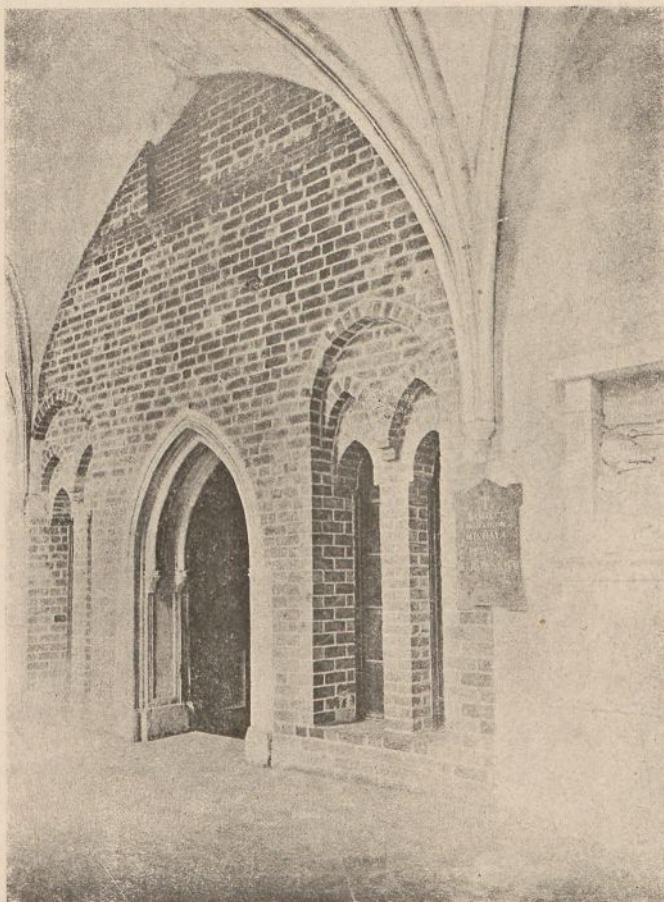

Fig. 80. Ściana wejścia z ramienia wschodniego krążganków głównych do kapitularku — do str. 77. (Fot. L. Lepszy).

¹⁾ Por. niżej: Obrazy w klasztorze, str. 95: Wizja ś. Tomasza.

ręce; niżej ś. Agnieszka z Montepolitiano w całej postaci w ubiorze dominikanki, w prawej ręce trzyma trzy chleby (?), różaniec i krzyż dość duży zawieszony na rzemieniu, w lewej lilję. — Na skrzydle prawem, w górze ś. Rajmund de Pennaforte przepływający się na płaszczu przez wodę — niżej: ś. Katarzyna sjeneńska i ś. Jacek. Święta jako dominikanka, w cierniowej koronie na głowie, trzyma w lewej ręce czerwone serce, w prawej lilję i krucyfiks. Ś. Jacek w ubiorze swego zakonu. Zjawia mu się M. Boska siedząca na półksiężycu. Od niej idzie ku świętemu wstęga z napisem nieczytelnym. Na ziemi leży księga z h. Odrowąż na czerwonym polu. Na

Fig. 81. Ramię południowe krużganków — do str. 78 (Fot. L. Lepszy).

tych czterech obrazkach jest tło złożone wygniatane na wzór gałązek i liści, nieco podobnych do motywu akantusu. — Na predelli obraz olejny na drzewie, P. Jezus cierniem koronowany (fig. 92). Jeden z tych, co mu pręt łamią na głowie, ma typ wybitnie polski. Tło z architekturą, trzymane w formie blade białawo szarym. Na dolnej listwie ławy, na której siedzi Chrystus, jest malowany napis: *Anno Domini 1604*, a wyżej w lewej części obrazu, na filarze, nad gzymsem napis: AIOB ALSINATS — który czytany odwrotnie daje nazwisko malarza: Stanislaus Boja. U dołu obrazu klęczy tutaj dominikanin brodaty, może portret malarza albo przeora fundatora. W górnej kondygnacji nad obrazem głównym, ś. Rajmund. Szczyt retabulum wieńczy posążek: ś. Jerzy jako rycerz na siwym koniu, w zbroi, kopją przebija smoka. Rzecz charakterystyczna, bez większej wartości artystycznej. Przy restauracji ołtarza w nowszych czasach tła obrazów i same obrazy nieco zretuszowano. Mensa złożona jest z płyty kamiennej z profilowaniem gzymsem.

Z przodu opiera się na dwóch nogach kamiennych w kształcie balasów o rzucie poziomym kwadratowym, a powierzchniach ozdobionych wykutymi cekinami, rozetami, jajownikami i żłobkami. Żłobki są wypełnione wałeczkami. Styl epoki renesansu.

Ołtarzyk w kaplicy ś. Piusa, przy ścianie jej południowej (fig. 93) — przeniesiony tu przed kilkanastu laty z kościoła ś. Idziego w Krakowie. Retabulum drewniane wys. ok. 4 m, szer. najw. 2·15 m, roboty snycerskiej całe i polichromowane, w duchu późnego renesansu. W predelli rzeźba półwypukła: Złożenie do grobu, na tle jedno drzewo i budynki. Głowy są charakterystyczne, ciało Chrystusa zbyt długie, perspektywa i architektura błędne. We wgłębionym polu głównym środkowym jest rzeźbione drzewo genealog. dominikańskie (z leżącego ś. Dominika wyrastają po jednej stronie: śś. Piotr męczennik (?), Tomasz z Akwinu, Jacek, któremu zjawia się w obłokach M. Boska z Dzieciąciem Jezus — po drugiej: Antonin arcyb. flor., bł. Albert W. (przy nim na gałęzi mała postać może Aristotelesa) i Katarzyna sjeneńska. W drugiej kondygnacji, węższej od poprzedniej, skrzydła boczne rozszerzają

się dołem jak woluty i przechodzące w delfiny z głowami jakby wilków. Pole wgłębione zawiera płaskorzeźbę: ś. Dominikowi biczującemu się zjawia się anioł z palmą w rękę, a z tyłu podgląda go brat zakonny. Na polichromję całości żywą składa się głównie złoto i szafir zielonkawy. Jest ona nowsza i zatarła delikatniejsze szczegóły. Robota snycerska i malarska gruba, prowincjonalna, ale dekoracyjnie ciekawa. Zapewne wiek XVII.

Ołtarzyk w kaplicy nowicjatu na I piętrze. Drewniane retabulum bez szczególnych cech artystycznych, tylko wprawiona weń złocona rama obrazu głównego (może razem z obrazem przeniesiona skądinąd) wykonana jest robotą snycerską pod wpływami robót złotniczych, z udawanymi rautami, jak w ołtarzach z Prądnika pochodzących w krużganku i kapitularni. Intrados i ściany węgarów bocznych prostopadłe do płaszczyzny obrazu, pokryte są delikatnymi grawiurkami groteskowego wzoru. Rama górą zamknięta jest półkolem, a archiwolta ma rodzaj

Fig. 82. Wnętrze kapitularni — do str. 79. (Fot. L. Lepszy).

fryzu, na którym w złotym tle wytłoczony napis antykwą kapitalikami: *Collaudator christus rex gloriae qui per Thomam lumen ecclesiae mundum replet doctrinae gratiae A. D. 1600*. Predella w kształcie skrzynki drewnianej prostokątnej, wysok. 0'31 m., szer. 1'54 m. Na desce frontowej, przy dwu końcach udawane malowaniem wykroje kształtu bocznych konsol, tworzących zwykłe górne rozszerzenie predell. Główną powierzchnię tej deski zajmuje malowanie, podzielone malowanymi listwami pionowymi na trzy obrazy o tłach złoconych (fig. 94). W środkowym ś. Stanisław bisk. przyprowadza Piotrowina do króla, stojącego w oknie zamku średniowiecznego. Kapa ś. Stanisława zielonkawata, może pierwotnie niebieska, infuła biała. Król w płaszczu żółtym, z kołnierzem gronostajowym. W przedziale lewym śś. Andrzej, Bartłomiej i Piotr z emblematami; pierwszy w płaszczu ciemnym na białej tunice, drugi w płaszczu białym, z pod którego widać suknię żółtą, trzeci ma na tunice sinej płaszcz czerwony. W przedziale prawym z dwóch ludzi trzymających wspólnie pień drzewka, wśród którego gałęzi zatknięta jest głowa w infule, z aureolą; jeden ma rodzaj żupana czerwonego i czarny

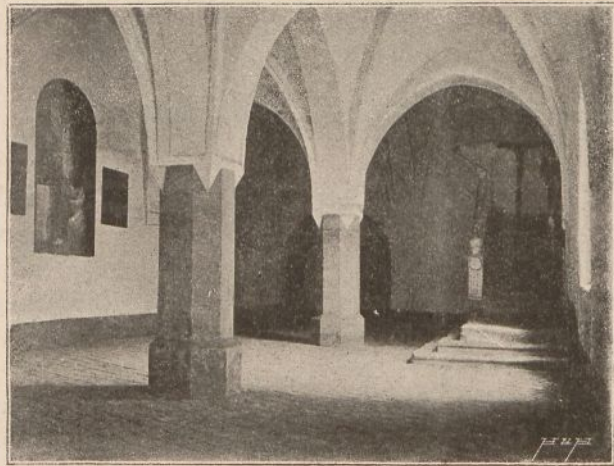

Fig. 83. Sień gotycka — do str. 82.

kołpak na głowie, drugi z brodą i długimi włosami ma czapę zielonkową, z kłapami odwróconymi w górę, a na zielonej sukni płaszcz białawy. Obok nich trzeci człowiek — na tle drzew zielonych — ma nogi obnażone a w ręku wiosło, a na rozwartej na piersiach koszuli wierzchnią szatę krótką, różową; głowa jego obwiązana jest chustą białą. Zamiast nieba wszędzie tło złoczone.

Obraz główny dołem prostokątny, górą półkolisty (fig. 95). Najw. wys. 1'24 m, szer. 0'76 m; na drzewie, olejny, na podkładzie kredowym. Ś. Tomasz, z gwiazdą

Fig. 84. Odrzwia zewnętrzne wejścia w północnej ścianie sieni gotyckiej, obecnie przeniesione na stronę wewnętrzną — do str. 83.

złocną na piersiach. Aureolę tworzy krąg złoty, błyszczący, nad którym unoszą się dwie korony złote błyszczące, jedna nad drugą. Model stojący na księdze w prawej ręce świętego przedstawia kościół gotycki na planie krzyża, o szczegółach barokowych; jego portal przypomina wyraźnie zamurwane dziś dwa obramienia wejść z korytarza I piętra do dawnej biblioteki. Kolory: tuniki aniołów górnych błękitne, zarzucone wierzchem draperje żółte; lewego (od widza) anioła dolnego suknia błękitna z podszewką żółtą, rękawy z pod sukni wyglądające czerwone, dołem pod suknią spodnica szafirowa; anioła prawego spodnia szata bardzo długa z rękawami białą, na tem kaptan czerwony wcięty. Skrzydła aniołów mają kolory papuzie. Na ich nogach sandały. Kwiaty traktowane naturalistycznie. Na stule złoconej, którą przed świętym trzymają aniołowie, ryty czy malowany złotem napis trudno czytelny, o literach XVI wieku: *ex parte...* Tło obrazu złoczone, matowe. U górnego brzegu obrazu ciemne jakby początki obłoków; aniołów górnych kończyny skrzydeł schowane pod ramą. Obraz więc może zastosowany do ołtarza, ale wzięty skądinąd. — Technika malowania miękka, głowy okrągłe, twarze pełne. Kompozycja szlachetna, wzorowanie znać na dobrych wzorach. Rysunek słaby, modelowanie twarzy lepsze niżli kończyn. Typy konwencjonalne. Stan zachowania niedobry, zwłaszcza tło złoczone odpada. Tak na tym obrazie jak i na pre-

delli są ślady przemalowania nieumiejętnego, które zatraciło modelunek karnacji a nawet zepsuło rysunek. U niektórych rąk brak pałców. Oszczędzono przeważnie twarze, włosy i kwiaty.

(L. L.) Ołtarzyk w starym chórze przy kaplicy ś. Jacka, bez cech artystycznych. Obraz w nim na płótnie olejny, wys. 0'64 m, szer. 0'48 m. Ś. Apolonja widziana po kolana, z palmą w prawej ręce, a w lewej ma obcęgi z zębem. Średniej wartości obraz z początku XIX w. — Antependjum mensy zawiera w części środkowej Wieczerzę Pańską haftowaną włóczkami na kanwie, drobnym ścięciem krzyżowym delikatnej i gustownej roboty. Po bokach ustawione kawałki ciemnego aksamitu, na którym podobną robotą haftowane bukiety kwiatów i owoców. Styl empire.

Obrazy w klasztorze.

W krużgankach wielkich parteru. Wielkie płótna, sceny z dziejów zakonu dominik. dekoracyjne, bez większej wartości (pędzla br. Cisowskiego?); niektóre pod wpływem kompozycji Dolabelli, wiele z nich przemalował br. Drewaczyński w końcu XIX wieku.

W ramieniu zachodniem, zaczynając od drzwi do kościoła:

1) w przejściu pierwszym ś. Dominik na puszczy, kłęczący, przy nim pies z pochodnią w pysku a łapą na błękitnej kuli świata i aniołek z krzyżem. Ś. Piotr podaje mu łaskę do podróży, ś. Paweł księgę ewangelji;

2) w przejściu drugim ś. Piotra z Werony (Petrus martyr) męczeństwo¹⁾;

3) w przejściu czwartym Wizja ś. Tomasza z Akwinu, do którego miał przemówić Chrystus z krucyfiksu ołtarzowego; na promieniu idącym doń od Chrystusa czytamy: »Bene scripsisti de me, Thoma, quam mercedem vis«;

4) w przejściu piątym ś. Wincenty Ferr. nawraca w Hiszpanji żydów i maurów. Mało przemalowany;

5) w przejściu szóstym ś. Jan z Kolonji z braćmi zakonnymi zamordowany przez kalwinów w Gorkum. Szczegóły odrażające.

W ramieniu północnem, zaczynając od zachodu:

6) w przejściu drugim ś. Ludwik Bertrand nawraca Indjan, trzyma kielich z wężem, bo chciano go otruć, napróżno;

7) w przejściu szóstym legenda o męczennikach toul'skich. Trzej dominikanie niosą swoje ucięte głowy.

W ramieniu wschodniem, zaczynając od drzwi do klauzury:

8) w przejściu pierwszym ś. Antonin arcyb. florencki rozpędza dom sierot, oddających się rozpuście;

9) w przejściu drugim ś. Agnieszce dominikance (czy Katarzynie sjen.) zjawia się M. Boska i podaje jej Dziecię Jezus;

10) w przejściu piątym »Szkoła Alberta w.« Bł. Albert jako profesor w Paryżu; między jego słuchaczami ś. Tomasz z Akwinu;

11) w przejściu szóstym ś. Rajmund z Pennaforte na płaszczu płynie przez morze do Barcelony. Całkiem przemalowany przez br. Drewaczyńskiego.

W ramieniu południowem: Zbawiciel świata, obraz olejny na pokładzie kredowym, na desce puklerzowato wygiętej, prostokątnej, od góry zamkniętej płaskim łukiem. Najw. wys. 2.22 m, szer. 0.88 m. Chrystus w całej postaci, więcej niż naturalnej wielkości, z głową o typie starego wzoru edesseńskiego. Na okrągłej złotej tarczy aureoli, dokoła głowy trzy ramiona krzyża z ornamentalnie traktowanych gałązek z listkami gotycyzującymi, a wśród ramion krzyża od góry dwa trójkątne snopy światła. Chrystus ubrany w suknię niebieską, na niej płaszcz szkarłatny w odcieniu fioletowym, pod szyją bramowany złotą wstążką kameryzowaną i zapięty na guz. Prawą ręką błogosławi na sposób rytuału rzymskiego. W lewej dzierży kulę ciemno niebieską, okutą złotymi obręczami, sadzonymi czerwonymi kamieniami.

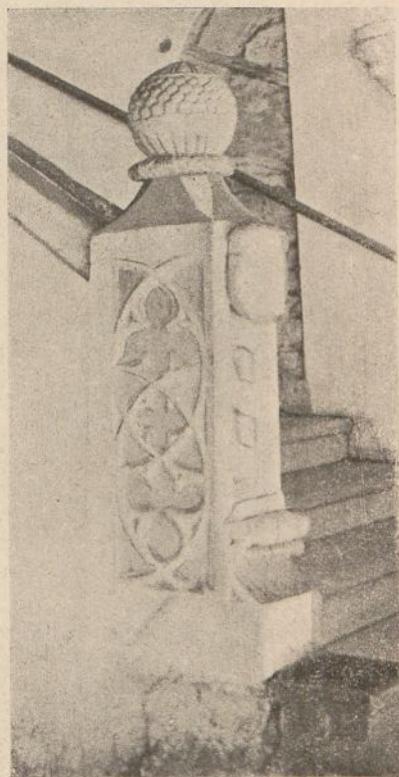

Fig. 85. Słupek gotycki przy schodach na I piętro — do str. 83. (Fot. L. Lepszy).

¹⁾ A. Grabowski (Skarbniczka arch. str. 53), a za nim Rastawiecki w Słowniku, mówią o obrazie na drzewie: »Męczeństwo ś. Piotra dominikanina« z podpisem malarza Wacława z Oświęcimia i datą 1590, który znaleziono w klasztorze po pożarze 1850 r., a powtarza tę wiadomość jeszcze w r. 1888 Łuszczkiewicz, zmieniając datę obrazu na r. 1599 (Sprawozd. Kom. hist. szt. Tom IV, str. XLIX). Obecnie tego obrazu w klasztorze niema; oddany do Muzeum Narod.

Na szczycie kuli złoty krzyż z ramionami kończącymi się trójliściami. Tło w górnej części złote, wzorzyste, wygniatane płytko, o motywach późnogotyckiego liścia tudzież błuszczu. W czasie restauracji tło przemalowano złotem malarskim. W dole obrazu z boków, u bosych stóp Chrystusa, na brunatnym tle dwie małe postacie fundatorów, po kolana, stojących. Z lewej strony mężczyzna z odkrytą głową, szcze-

Fig. 86. Wnętrze refektarza z widokiem na obraz ściany zachodniej — do str. 84. (Fot. L. Lepszy).

gółowo opracowaną, na sukni czarnej z obcisłymi rękawami ma szubę czarną bez rękawów, z kołnierzem i podbiciem z białego futerka; ręce złożone do modlitwy, twarz o nieregularnych ale charakterystycznych rysach, z pełnym zarostem blond. Niewiasta po prawej stronie ma twarz okrągłą, nos krótki, strój zdaje się wdowi; biała chusta związana, jakby w niski gładki kołpak na głowie, spływa welonem po czarnej sukni, rękawy obcisłe.

Obraz w rysunku poprawny, jest dziełem dobrego malarza cechowego z dru-

giej połowy XVI w., lecz przemalowany, zwłaszcza z prawej strony od dołu. Kontury silnie znaczone sjeną paloną i sepją, koloryt ciepły. Należał dawniej do ołtarza Salwatora, który stał na krużganku i w czasie misji bywał na wozie przewożony. (Tygodnik Illustr. z r. 1922 str. 152, obszerniejsza wzmianka Dra Marcellego Dobrowolskiego).

(St. T.) W przedłużeniu ramienia wschodniego, stanowiącem przedsiemek zakrystji: portret papieża, olejny na płótnie, pół figury, w pontyfikalnych szatach. W narożniku górnym lewym h. na tarczy dwudzielnej, u góry orzeł czarny dwu-

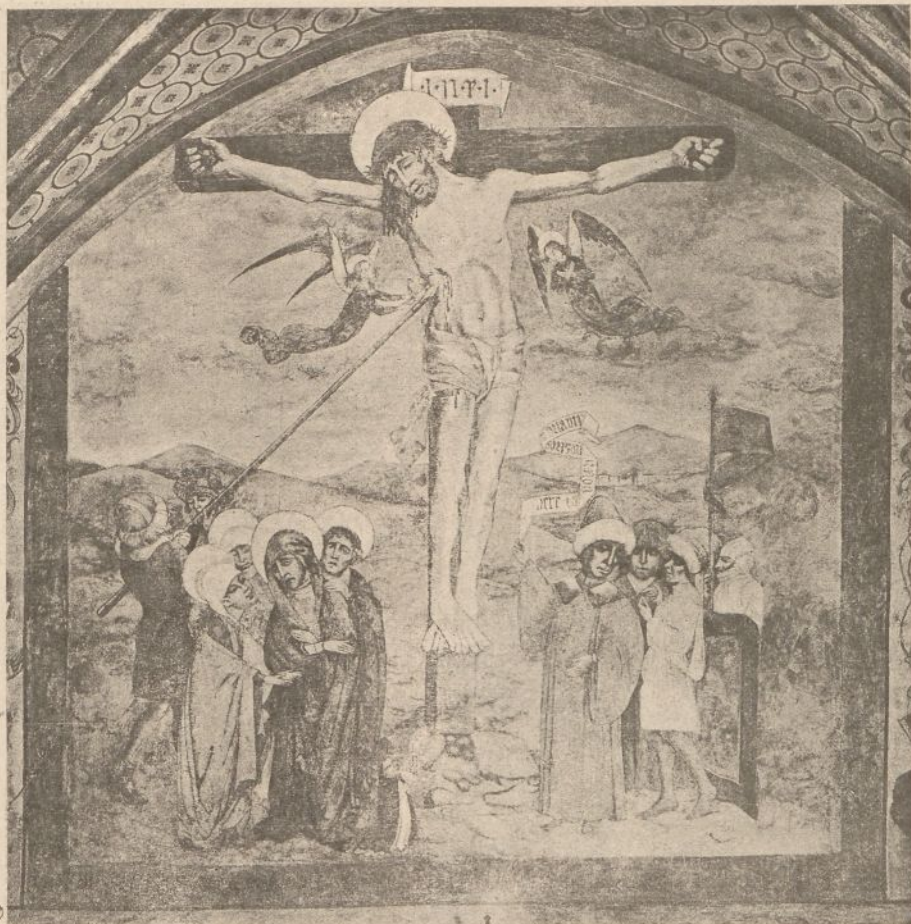

Fig. 87. Obraz ścienny w refektarzu postnym — do str. 85. (Fot. Pawlikowski).

głowy, u dołu belka skośna w polu czerwonym, poniżej napis malowany: *Alexander VIII, pont max.* Malowanie grube, ale niezłe, zapewne kopja dobrego portretu z końca XVII wieku.

Nad epitafjum Porębskiego: Choroba ś. Reginalda, płótn. olej. wys. $\pm 1'70$ m, szer. $\pm 2'40$ m. S. dominikanin leży na łóżku, a zbliża się doń M. Boska, bierze go za rękę, za nią dwie kobiety z słoikami lekarstw: ś. Katarzyna z kołem i ś. Cecylja z organkami. Na jednym słoiku litery VNCV... PA. RI, w nogach łóżka znak czarny restauratora Drewaczyńskiego: D brzuścem na dół, a nad niem znak \pm . Wcale dobry obraz, mało przemalowany.

W sieni gotyckiej na parterze przed refektarzem na ścianach rozwieszonych 12 dużych płócien olej. prostokątnych formatu ok. $2'50 \times 1'50$ m, z historją i cudami ś. Wincentego Ferrerjusza. Stroje świeckie są z końca XVII w. Malowanie średniej wartości, dekoracyjnie dość efektowne. Układem i kolorytm przypominają dzieła Dolabelli; może którego z jego uczniów. (Do tego cyklu należą jeszcze dwa

obrazy w korytarzu głównym I piętra klasztoru, na ścianie zachodniej końca jego południowego). Prócz nich:

M. B. Różańcowa, którą adoruje dwóch dominikanów.

S. Sebastjan.

Ukrzyżowanie, niewielki obrazek nad drzwiami do krużganków.

Genealogja ś. Dominika i zakonu dominikańskiego. Spore płótno, olejny. Drzewo, na którego gałęziach cały poczet osób świeckich i zakonników, wyrasta z leżącego u dołu mężczyzny (jak Jesse), przy którym tabliczka z napisem malowanym: *Don Roderico Nugnes Gusman, avus B. Dominici*. Na czarnej ramie, u dołu obrazu wymalowano białą szwabachą: *Anno Domini 1608*.

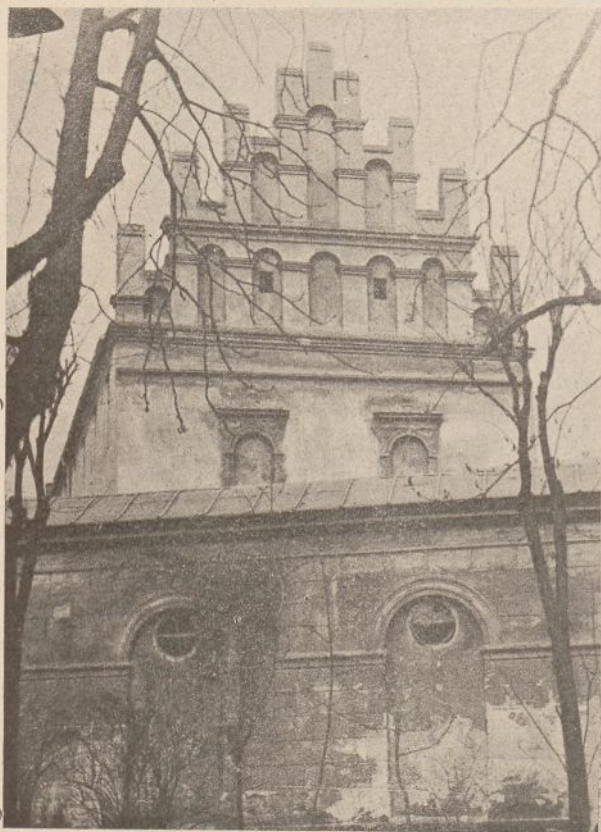

Fig. 88. Szczytowa ściana wschodnia dawnej biblioteki klasztornej — do str. 86. (Fot. L. Lepszy.

W refektarzu wielkim gotyckim jest sześć wielkich obrazów Dolabelli, płótno, olej. ¹⁾:

Kazanie Chrystusa nad jeziorem (fig. 96). Jeden z rzadkich obrazów tego malarza skomponowanych centralnie. »Kolorystycznie i kompozycyjnie zbliżony bardzo do Historji rozmnożenia 5 chlebów Tintoretta«; krajobraz jest »fantastyczny, wybitnie wenecki... Obraz mało przemalowany«. (Skrudlik I. c).

Aniołowie karmią ś. Dominika i jego uczniów (fig. 97). Gdy raz przy wieczery zakonników brakło jedzenia, aniołowie przynieśli im żywność. »Przez dwukrotne przemalowanie niszczał nie tylko dawny koloryt i rysunek, ale nawet kompozycja uległa zmianie« (Skrudlik I. c). Mimo to obraz jako pomysł i układ jest zajmujący.

Uczta Melchisedecha z Abrahamem (fig. 98) — również odnawiany, lecz »przemalowanie uczyniło tutaj szkody nieco mniejsze, nie zatarło przynajmniej całkowicie dawnego kolorytu« (Skrudlik I. c). Na stole chleby, uczestnicy trzymają czarki w rękach. Na półmisku

widać rybki, a na ziemi stoi amfora i duży ceber. W głębi na lewo — może to kuchnia — przy dużym kominie służba z kotła będącego na ogniu nalewa płyn do małego kociołka. Na patelni czy blaszanem naczyniu coś jak czaszka ludzka czy zwierzęca. Blisko nazwiska dolnego prawego pod zydlem jednego z ucztujących h. Ostoja, albo Przegonia — zap. fundatora.

Chrystus u Marji i Marty. Wyraźny wpływ Fr. Bassano i Tintoretta. Malarz skopjował tu prawą stronę obrazu Chrystusa u Marji i Marty z obrazu Fr. Bassano w pałacu Pitti w Florencji (Skrudlik I. c), odwracając ją jak w lustrze i robiąc z niej lewą stronę swojego obrazu, przejął też »postać Marty i chłopaka stawiającego na ziemi kosz z rybami« (Skrudlik I. c.). »Za wzór zaś grupy Chrystusa i Magdaleny

¹⁾ Powieszono są bardzo wysoko i w niekorzystnych warunkach oświetlenia, tak, że trudno bardzo je zmierzyć dokładnie i im się bliżej przypatrzeć. Badał je niegdyś Skrudlik przy jakiejś szczególnej sposobności i w cytowanej wyżej rozprawie przypisuje je wszystkim bez wahania Dolabelli. Pięć z tych obrazów jest kształtu zbliżonego do kwadratu, ok. 9 m² powierzchni.

posłużył mu obraz Tintoretta z pinakoteki monachijskiej. Lecz krępych postaciom Bassana nadał tintoretrowską smukłość i uszlachetnił ich ruchy. Od Bassanów też przejął efekty świetlne na naczyniach metalowych i zdolność oddawania sztucznego światła« (tamże). Przestrzeń, w której rzecz się odbywa, nie ma ściany tylnej; widać w głębi ładny pejzaż zielono błękitny i wdzięczną postać kobiety przy studni.

Odwiedziny ś. Antoniego u ś. Pawła na pustyni. Przypomina się tu Leandro Bassano (ś. Julja i ś. Franciszek z gal. ces. w Wiedniu) i s. Girolamo Tycjana z Brery, bez żaru barw tego obrazu; postaci wychudłych starców o zapadłych oczach a wystających kościach wykazują zależność od Tintoretta (Skrudlik I. c). Obraz jest bardzo ciemny, zielonkawo brunatny. Tylko niebo nad widzianym w oddali z prawego boku pogrzebem ś. Antoniego jest błękitne. W ciemnym narożniku dolnym prawym herb zapewne fundatora, albo Dolabelli, uszkodzony przemalowaniem: pod koroną złotą, hełmem i pióropuszem, na tarczy wykrawanej wśród labrów czerwonych, znaki białe na ciemnym polu, podobne do ósemki i koła z krzyżykiem.

Cudowne rozmnożenie chleba — obraz zajmujący znaczną część ściany wschodniej refektarza. Wys. ok. 2,75 m, szer. 5,50 m. Dolabella oparł się tu głównie o weneckie obrazy Tintoretta: kompozycja, ogólny ton kolorytu, »barwy ciemno zielona, brunatna, jasny ugię, czerwień cynobrowa, błękitna i fiolet o czerwonych przebłyskach, postać Chrystusa przypominająca co do układu i ruchu i co do szat Mojżesza, wreszcie cały szereg postaci kobiecych« zapożyczone są ze »Zbierania manny« w San Giorgio maggiore. Traktowanie zaś perspektywy powietrznej przechodzącej w głębi w plamy niewyraźne, jasne, wreszcie w chłodną biel, przejęte zarówno z tego obrazu jak i z obrazów w Scuola di s. Rocco i »Złotego cielca« z Santa Maria dell' Orto (Skrudlik I. c.). Scena z wielką liczbą osób. Chrystus siedzący pod drzewem w otoczeniu uczniów zajmuje jeden bok obrazu, »drugą partję znaczniejszą zajmuje pagórek w dalszym planie, pokryty rojnym barwnym tłumem. Na widnokręgu majaceje w błękitnej głębi miasto najeżone szczytami domów i wieżami kościołów, prawdopodobnie zmody-

Fig. 89. Sklepienie jednej z dwu izb parteru trzeciego prostokąta — do str. 87. (Fot. L. L.)

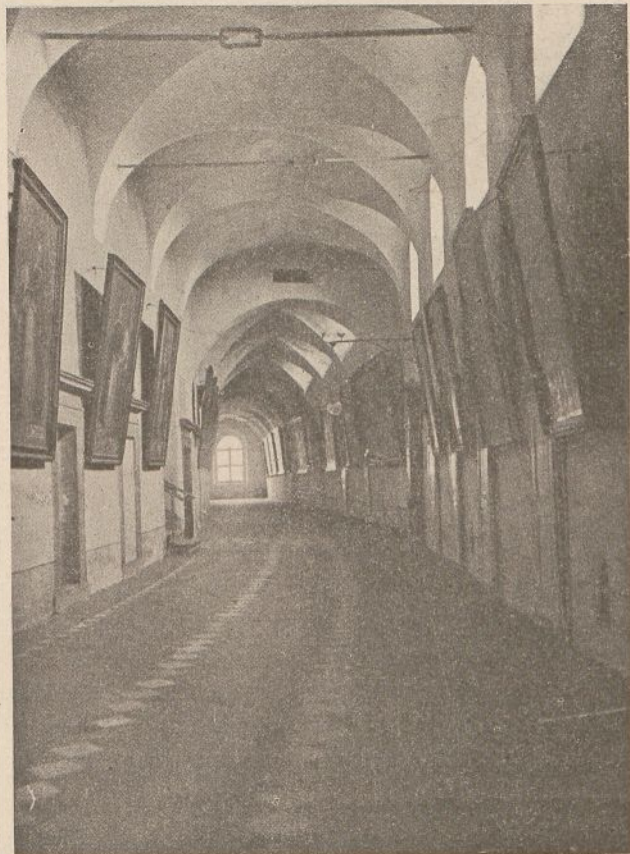

Fig. 90. Korytarz główny I piętra klasztoru — do str. 88.

fikowany widok Krakowa, w którym dostrzedz można zarysy kościoła franciszkanów, dominikanów i może Bożego Ciała» (tamże). U dołu w środku długości obrazu jest wymalowana tarcza herbowa wśród liter G W B C czworodzielna. 1) Orzeł jednogłowy, obrócony w lewo (od widza), złoty, na tle złotem. 2) Orzeł dwugłowy czarny w koronie, trzymający w prawej szponie berło, w lewej kulę czy jabłko świata—na tle złotem. 3) Skala, a nad nią gwiazda—na tle czarnem albo szafirowem zczerniałem. 4) Cztery węże na tle złotem. Ma to być h. Montelupich¹⁾. Nad tarczą hełm z koroną o 3-ch zębach, nad nią pawie pióra, wyżej gwiazda.

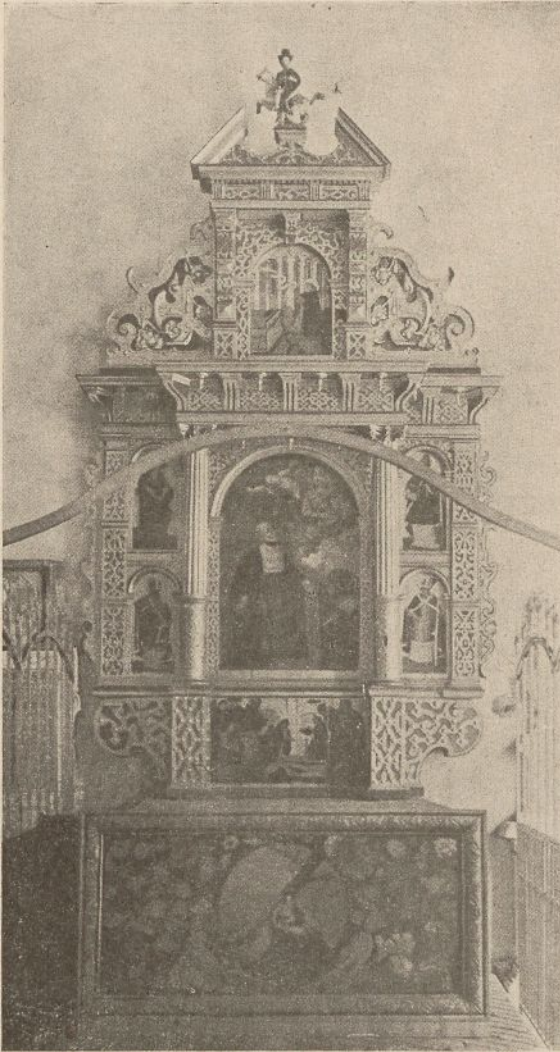

Fig. 91. Ołtarzyk z kaplicy w Prądniku — do str. 89.
(Fot. L. Lepszy).

Deska złożona z pięciu kawałków poziomych, spojonych dwiema szponkami, nachylenymi w górę ku sobie. Wymiary deski z tylnej strony: najw. wys. 0'660 m, boki 0'475 m, szer. 0'910 m. Na kabłąkach korony, którą nad głową Madonny podtrzymuje Bóg Ojciec i Chrystus, zamiast krzyżyka Duch św. w postaci wzlatającej gołębic. Na głowie Najśw. P. Marji biała chusta, suknia bardzo długa, dawniej niebieska, obecnie wskutek utlenienia się lazuru, zielona. Chrystus, równie jak Bóg Ojciec siedzący na tarczy, jest nagi, tylko płaszczem czerwonym, związanym taśmą u szyi, okryty, bez stygmatów. Na jego głowie złota renesansowa korona, w ręce

węże na tle złotem. Ma to być h. Montelupich¹⁾. Nad tarczą hełm z koroną o 3-ch zębach, nad nią pawie pióra, wyżej gwiazda.

W refektarzu mięsny na parterze. Same portrety, pł. ol., w półfigurach, pośledniej wartości, z podpisami malowanymi na obrazie farbą białą,

7 sztuk jednakich wymiarów (wys. ok. 0'60 m, szer. ok. 0'40 m). Na ścianach bocznych: 1) *A. R. P. Fabianus Birkowski S. T. M. conclonator regius*; 2) *A. R. P. Nicolaus Mostiensis Æ. LXXIII*; 3) *A. R. P. Andreas Radawski S. T. M., prior*; 4) bez podpisu dominikanin; 5) *A. R. P. Iustinus Miechoviensis S. T. M.*; 6) *A. R. P. Ioannes Chrōmus mgr. prōlis Polonie | mortuus A. D. MDCXXXV | ætatis LVIII(?) | 7) A. R. P. Valerianus Lituanides astrologus S. T. M.*

Jeden większy nad drzwiami wejścia (wys. ok. 1 m, szer. ok. 0'60 m, blisko po kolana, *A. R. P. Ioannes Constantinus Morski S. T. M.*

Dwa mniejsze od innych, na ścianie wejścia, po dwu bokach poprzedniego: 1) *A. R. P. Severinus Roxolanus S. T. M.*; 2) *A. R. P. Abraham? Bzovius S. T. M. | ætatis suae 80 | A. D .1637.*

(L. L.) Obrazy w mieszkaniu przeora.

1. Koronacja Najśw. Panny Marji (fig. 99). Olej. na deskach lipowych, grub. 25 mm. Szer. w świetle 0'845 m, boki wys. 0'43 m; od góry zamknięty płaskim łukiem wznoszącym się pośrodku do wysokości 0'60 m.

¹⁾ Niesiecki opisuje h. Montelupich cokolwiek odmiennie; ma być: 1) orzeł biały w polu czerwonym, albo też złotem czy złotem, 2) takż sam orzeł, 3) góra nad którą gwiazda, 4) trzy rzeki albo idące prosto jak h. Korczak«, albo »wężykami na dół«.

złote berło. Bóg Ojciec w złotej koronie, ubrany jest w suknię niegdyś widocznie fioletową, obecnie popielato szaro brązową, tylko w cieniach pozostał ton fioletowo brązowy. W pasie przewiązany szalem czerwono-żółtym. Na ramionach dźwiga kapę ze złotego brokatu wzorzystego, podbitą tkaniną zieloną. Stopę obutą w złoty trzewik oparł na drugiej mniejszej tarczy. Podtrzymujący kapę aniołek ma skrzydełka różnobarwne. Obraz pochodzi z pierwszego dziesiątka lat XVI w., należy do szkoły frankońskiej. Pochodzi z Krakowa, na własność klasztoru dostał się z rąk świeckich. Jest wycięty z większej całości; w czasie restauracji w r. 1898 uległ częściowemu przemalowaniu. (Leonard Lepszy przypisał go Albrechtowi Dürerowi — patrz Sprawozd. z czynności i posiedz. Polsk. Akad. Umiej. T. XXVI, r. 1921, nr 10).

2. Główka Madonny (fig. 100), obrazek olej. na desce dębowej wielkości: wys. 0,265 m, szer. 0,215 m. Z pod białej tiulowej chustki nakrywającej głowę wydobywają się bujne blond włosy. Rysy powtarzają typ Madonn dürerowskich, a faktura

Fig. 92. Obraz Stanisława Boi na predelli ołtarzyka w kapitularku — do str. 92. (Fot. L. Lepszy).

wskazuje wpływy flamandzkie; obrazek należy do końca wieku XV; dostał się tutaj z klasztoru dominikańskiego w Tarnobrzegu w r. 1912. (Leonard Lepszy przypuszcza, że i ten obrazek jest studjum Alb. Dürera — patrz Sprawozdanie przytoczone wyżej).

3. Matka Boska w popiersiu, w czerwonej sukni z chustą czarną na głowie; patrzy na Dzieciątko Jezus przed nią na pieluszkach leżące. Na desce gruszkowej, olejny, wys. 0,45 m, szer. 0,34 m. Stara kopja z obrazu włoskiego.

4. Akwarella. Koronacja Najśw. Panny Marji z postaciami śś. Dominika, Katarzyny i papieża. Na papierze, mal. Walery Eljasz Radzikowski (1840—1905).

5. Koronacja Matki Boskiej. Obraz olejny, według Jana Matejki kopjował Krawczyk.

6. Obrazek dwustronny. Z głównej strony Matka B. Częstochowska. Odwrocie: ś. Wincenty Ferrer. Olejny na blasze, prawdopodobnie ryngraf. Technika gruba. Wiek XVIII.

7. Matka Boska bolesna w popiersiu; olejny na płótnie. Wys. bleitramu 0,403 m, szer. 0,35 m. Głowa zwrócona na lewo, pochylona ku przodowi, ręce złożone ze skrzyżowanymi palcami. Na głowie chusta biała, na sukni różowej narzucona druga chusta zielona. Kopja z obrazu włoskiego, którego oryginał ma się rzekomo znajdować w Dzikowie. Pochodzi według nalepionej z tyłu kartki od oo. dominikanów w Tarnobrzegu.

8. Ś. Rodzina. Olej. na blasze. Eliptyczny, średnice 0'11 m i 0'085 m. M. B. z maleńkiem nagiem Dziec. Jezus na podółku, przy nich ś. Józef. Postaci namalowane zręcznie, twarze o rysach regularnych, u Dziec. Jezus bardzo ładnych. Rzecz

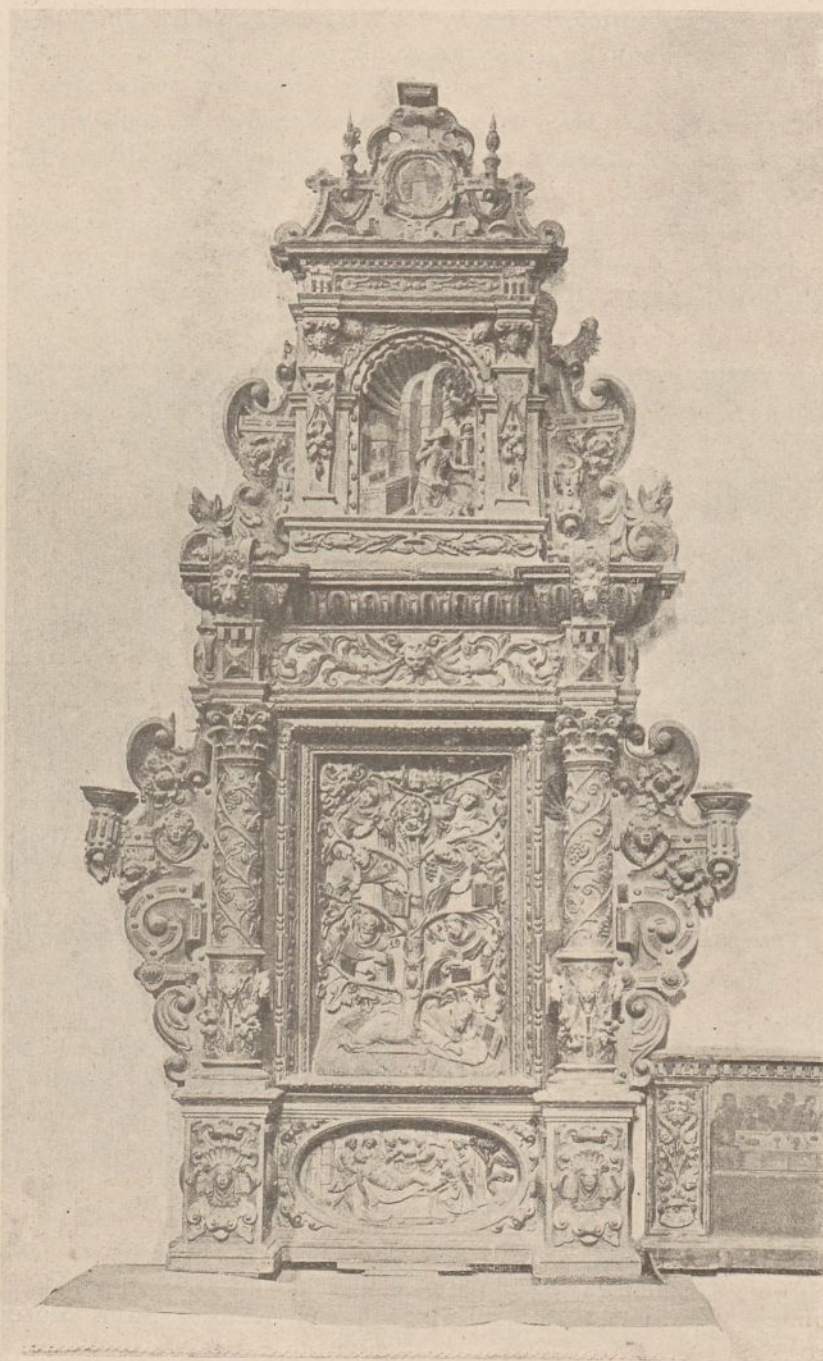

Fig. 93. Ołtarzyk w kaplicy ś. Piusa (z kościoła ś. Idziego) — do str. 92. (Fot. Krieger).

wzorowana na obrazach, z pocz. wieku XIX. Ramka renesans. w głąb profilowana, z pierwszej połowy wieku XIX — podobna jak następnego.

9. M. Boska bolesna. Na drzewie, olej. Eliptyczny, średnice: 0'10 m i 0'08 m. Popiersie. Główna piękna o rysach bardzo subtelných. Rzecz malowana pod wpływem włoskim z okresu Guido Reni'ego, ale zap. z pocz. XIX w. Ramka renesans. jak poprzedniego.

10. Ś. Anna ucząca czytać M. Boską. Olejny na blasze. Eliptyczny, średnice: 0'11 m, i (szer). 0'085 m. M. B. jako dziewczynka, ma włosy podczesane według mody empire. Zap. pocz. w. XIX.

11. Obraz (fig. 101): grupa trzech świętych dominikańskich: Wincenty Ferrer., Jacek i Ludwik Bertrand, pł. olej.- wys. 0'663 m, szer. 0'48 m. Ś. Wincenty w białym habicie unosi się na obłokach. Nad nim leci aniołek trzymający godła świętego t. j. trąbkę i dwie palmy. (Nie widać go na reprodukcji). Z prawej strony w postawie stojącej ś. Jacek z Matką Boską z Dzieciątkiem (niewidoczne na fotografii) w białym habicie i czarnym kapturze, głowę podniósł ku górze, w prawej ręce trzyma monstrancję. Na pierwszym planie siedzi w zadumie ś. Ludwik Bertrand, w ręce trzyma złoty kielich, z którego wąż wypęłza. U stóp świętego leży rozwarta księga. Malowanie subtelne, o jasnych kolorach, przypomina kierunek szkoły nowo-

Fig. 94. Predella ołtarza w kaplicy nowicjatu — do str. 93. (Fot. L. Lepszy).

rymskiej; być może, że to dzieło Szymona Czechowicza (1689—1775) z czasu pobytu jego w Krakowie (1741) po powrocie z Włoch.

12. Ś, Elżbieta w koronie, obrazek olejny na blasze.

13. Uczta Heroda — płótn. olej., wys. 0'695 m, szer. 0'95 m. W sali o architekturze bogatej, z wyjściem na zewnątrz pałacu, przy długim stole siedzą ucztujący. Na tronie pod baldachinem Herod w stroju z końca epoki renes.; szata czerwona z gronostajami, na głowie beret, miecz przy boku; przerażony patrzy na tacę z głową ś. Jana, którą mu przynosi dworzanka w sukni zielonej aksamitnej. Przy Herodzie Salome strojna, w płaszczu czerwonym i z piórami u kapelusza. Służba wnosi półmisek z pawiem i kosz owoców. Grono biesiadników żywo gestykułuje, zwracając się ku scenie głównej. Na pierwszym planie pacholę z małpą i obręczą. Na stole półmisek z wielkim rakiem (morskim). Za tronem króla stoją halabardnicy. Malowanie pod wpływem weneckim, z końca w. XVI lub początku XVII.

14. Ś. Jadwiga, obrazek olejny na blasze, wys. 0'12, szer. 0'103 m, popiersie, na głowie korona, w płaszczu szkarłatnym z kołnierzem gronostajowym; święta podaje pieniądz żebrakowi, w lewej ręce trzyma berło. Zapewne dzieło ludowego malarza, lub brata zakon. z końca XVIII lub pocz. XIX wieku.

15. Tryptyk ś. Józefa (ołtarzyk przenośny), olejny na drzewie (fig. 102 i 103). Wys. 0'485 m, szer. zamkniętego 0'413 m; wys. w świetle obrazów na skrzydłach

0'457 m, szer. 0'173 m. Główny obraz środkowy (bez ram wys. 0'33 m. szer. 0'25 m, rami szer. 0'08 m): ś. Józef trzymający na ręku Dziecię Jezus, cały z wyjątkiem głów i rąk pokrywa sukienka z blachy srebrnej, częściowo złoczonej (suknie, korony, łodygi lilji ś. Józefa, częściowo jej kielich). Na szatach wzór wysoko trybowany w skręty liści podobnych do akantusu, i kwiatów podobnych do tulipanu; korony ażurowe na obu głowach. — Skrzydła podzielone każde na dwa obrazki jeden nad drugim. Lewe skrzydło otwarte: wyżej ś. Rodzina. M. Boska w sukni czerwonej

Fig. 95. Ś. Tomasz, obraz w ołtarzu kaplicy nowicjackiej — do str. 94.
(Fot. L. Lepszy).

przepasanej paskiem zielonym. Płaszcz błękitny ultramarinowy z podszewką zieloną; trzewiki czerwone, chustka na głowie biała. Przy niej na ziemi koszyk. Obok niej ś. Józef, siwy, w sukni białej a płaszczu brunatnym. Przed nimi P. Jezus jako chłopiec, stoi w sukience popielatej i czerwonej pelerynce. Aureola malowana farbą białą. — Niżej: śmierć ś. Józefa. Z podtrzymujących go niewiast jedna w płaszczu błękitnym, druga w sukni popielatej, cała nakryta płaszczem czerwonym. W górze zjawia się w obłokach Zbawiciel świata czy Bóg Ojciec, a pod nim ulata gołębicą. Aniołowie rzucają kwiaty na umierającego. W głębi izby stół nakryty tkaniną zieloną, a na nim miseczka, kubek, nożyk i łyżka, kształt z XVI w.; przy stole krzątają się dwaj aniołowie. — Prawe skrzydło: wyżej ś. Józef w niebieskiej bluzie i P. Jezus jako chłopiec nad brzegiem morza zajęci ciesiołką, robią łódź czy korab. W głębi pod lasem na łące siedzi M. Boska pod palmą okrytą kwieciem czerwonym, ma na sobie suknię czerwoną, na szyi paciorki, i szyje białą koszulę nicia czerwoną. Na niebie stado gołębi uciekające przed jastrzębiem (?). Niżej ś. Teresa ¹⁾ w stroju zakonnym, na piersiach krzyż

¹⁾ Ś. Teresa, karmelitanka, była gorącą szerzycielką czei ś. Józefa.

zielona kotara i na postumencie tablice dekalogu. Druźbowie i druchny. — Niżej Ucieczka do Egiptu. M. Boska popod drzewem, jadąca na siwym osiołku z Dziec. Jezus, które trzyma białą różyczkę. M. Boska w sukni czerwonej ma płaszcz błękitny w pasy, a na głowie chustkę białą w prążki czarne i czerwone. Ś. Józef w płótniance ma na sobie żółtą pelerynę. Tło stanowi widok miasta z wieżami, na których powiewają sztandary, u podnóża skalistej góry. Niebo pokryte lekkimi chmurkami. Przelatują białe i czarne ptaki. — Na prawem skrzydle: wyżej ś. Rodzina wstępuje do gospody. M. Boska o typie kobiety wiejskiej, ma na głowie czarny kapelusz pielgrzymi. Ś. Józef, mając na plecach kosz zawieszony na kosturze, czyni gest wskazujący, jakby chciał zalecić względem swoją rodzinę znużoną podróżą; Dzieciątko Jezus nagie idzie pieszo między Matką i ś. Józefem, a za nimi anioł trzyma za uźdę osiołka osiodłanego. Przed gospodą z 2-ma wywieszkami (między którymi jest talerz golibrody) stoi gospodyni, jakby cofała się ze zdziwieniem. Krajobraz górzysty, z zamkami. Niebo pochmurne, nastrój wieczorny. — Niżej ś. Rodzina przy połowie ryb. Wśród pagórków wije się po nizinach bystry pieniający się potok. Na wodzie łabędź i kaczka z kaczkami, na tle nieba stado ptaków. Na pierwszym planie ś. Józef w niebieskiej kurtce i serdaku, zakasawszy nogi kroczy w wodzie i zarzuca wędzerek. Na brzegu na dolnym planie siedzi P. Jezus w czerwonej sukni, jako chłopiec kilkuletni, wyciągając 2 wędki z wody, na jedną chwycił rybę, na drugą serce ludzkie. Jeszcze głębiej również nad wodą siedzi M. Boska na łące i naprawia sak rybacki.

Fig. 96. Dolabella, Kazanie nad jeziorem — do str. 98.

Malowanie niezbyt subtelne i niezbyt artystyczne, rysunek konturowany silnie, formy często zaokrąglone, w głowach widoczne dążenie do linii kołowej. Peizaż a zwłaszcza architektura świadczy, że artysta o Wschodzie nie miał pojęcia, choć na obrazku ostatnim na zakończeniu kopułki małego budynku umieścił półksiężyc. Scena zaślubin pozwala przypuszczać poniekąd wpływy ruskie. Zresztą akcesorja nie przedstawiają punktu zaczepienia dla przypuszczeń, gdzie tryptyk powstał. Faktura, stąpienie i rodzaj kolorów daje do myślenia, że malarz był zarazem złotnikiem i emaljerem. Technika malarska przedstawia dlań trudności, z którymi nie zawsze daje sobie radę; w proporcjach figur ludzkich i w perspektywie liniowej popełnia błędy. Ale koloryt jego jest żywy, a w tworzeniu i nagromadzeniu akcesorjów objawia bujną fantazję. — Obrazy powstały zapewne w początku XVIII w. — Ramy, dość wąskie, są snycerskiej roboty, drewniane, złoczone, częściowo błyszczące, częściowo matowe, przezrocze na tle wiśniowem. Motywem powtarzający się liść pierzasty otoczony wstęgą tworzącą trójłuczne kokardy. Na skrzydłach otwartych, przedział między obrazkiem górnym a dolnym tworzy listewka ornamentacyjna z rozetek i liści brunatnych z białymi światłami.

16. Śmierć ś. Piotra z Werony (martyr). Na blasze, olejny. Wys. 0'175, szer. 0'295 m. Na tle lasu zakonnik dominikanin klęczy, pisząc na ziemi palcem zakrwa-

wionym: *Credo in Deum*; przed nim leży księga otwarta. Stojący za nim zbir chwyta go za ramię lewą ręką, prawą zamierzając się zadać mu tasakiem cios w głowę. Zbir ubrany jest w kurtkę różową, spodnie żółte, pończochy czerwone, koszulę białą. Na lewo, drugiego dominikanina z podniesionymi w górę rękoma przebija kordelą inny zbir, ubrany podobnie do pierwszego. Dalej na lewo scena druga, chronologicznie wcześniejsza: dwaj dominikanie (ś. Piotr z towarzyszem) palą na stosie księgi heretyckie, na co patrzy żołnierz z boku stojący. W głębi na ostatnim planie: góry, wody, miasta. Rysunek i ruchy osób poprawne. Malarz ma pewne poczucie kolorytu, używa chętnie silnych światła kontrastowych. Z końca XVI wieku.

17. Uwieńczenie ś. Róży limańskiej (fig. 104). Na blasze, olejny. Wys. 0'20 m, szer. 0'295 m. Ponad pejzażem górzystym, z rzeką i zamkami, unosi się na obłokach

Fig. 97. Aniołowie karmią ś. Dominika z uczniami — do str. 98.

kłęcząca dominikanka, ku której spływa z góry M. Boska na księżycu, i kładzie jej na głowę wieńiec z róż. W tyle za M. B. grupa świętych dominikańskich (ś. Katarzyna sjeneńska, ś. Agnieszka z Montepolitiano, ś. Tomasz i inni). W obłokach dużo aniołków, ci co są nad głowami M. B. i ś. Róży, rzucają róże. M. B. ma włosy blond, suknię różową przepasaną paskiem białym, a nakrytą płaszczem błękitnym. W karnacji wszystkich postaci przeważają tony brudno popielate, różowe i białe. Sposób malowania wchodzący w drobiazgi, o cechach miniaturowych, mówi o zakonnym kierunku malarza. Wiek XVIII.

18. Obraz przedstawiający śmierć ś. Zofji, ol. na płótnie, wys. 0'723, szer. 0'525 m, mal. M. Stachowicz w roku 1813, sygnowany. Z lewej strony obrazu ś. Zofja z wyrazem cierpienia omdlewa podtrzymywana przez jedną z dwóch nie-

wiast, które znajdują się za nią, druga jakby przybiegła z rozkrzyżowanymi rękami. Od ust idzie jasna smuga ku trzem córkom, które w białych sukienkach z różowymi szalami zjawiają się w górze na obłokach, z prawej strony obrazu. Święta ubrana w białą suknię z czasów pierwszego cesarstwa, szal zielonkawo modry owija głowę i szyję. Na kolana opadł płaszcz czerwony w odcieniu pomidorowym. Karnacja blada, z użyciem zielonych tonów w cieniach i półcieniach. Obydwie kobiety za świętą ubrane w suknie popielate i płaszcze niebieskie. Przed ś. Zofją widać narzędzia męczeńskie: kocioł miedziany, miecz i ruszt. Na drugim planie sarkofag z palmami oraz napisem: S. S. S. Wiara, Nadzieja I Miłość. W dolnej części obrazu dwie dziury. Należy do poprawniejszych obrazów artysty. Fig. 105.

19. Obrazek (ikona) NPMarji z Dzieciątkiem na desce lipowej, tempera i ol. (twarze i zielone tło), wys. 0'2, szer. 0'17, grub. 0'024 m. Z tyłu zasuwane szpongi. Przestrzeń środkową pod obraz tworzy prostokątna pogłębiona wnęka. Brzegi deski są zarazem ramkami, malowane olejno na naciągniętym płótnie i podkładzie kredowym. Madonna o rysach regularnych, twarzy ładnej wydłużonej, dużych oczach; rąk nie widać. Aureola złożona wychodzi na ramki. Obok z prawej strony Madonny

Dziecię Jezus stojące, po kolana, w czerwonej sukni. Prawą rączką błogosławi po grecku, lewą opuściło prostopadłe. Malowidło stylowe, dokładne, niemal miniaturowe, częściowo przemalowane. Wiek XVI. Pochodzi prawdopodobnie z Atos. Na obrazek nałożona później ładna sukienka wraz z ramkami trybowanej roboty z cienkiej, srebrnej blachy o szlachetnej ornamentacji akantusowej i ze złożonemi, odstającemi aureolami, ciętymi w promienie. W narożniku lewym, górnym, monogram trybowany **HHP**. Sukienka zakrywa malowidło zupełnie z wyjątkiem głów i błogosławiącej rączki Jezusa.

20. Ś. Tomasz. Płótn. olej. Wys. 0'855, szer. 0'655 m. Popiersie, twarz w profilu, pełna. Sposób malowania pobieźny, dekoracyjny. Tło i suknia w górze obrazu zczerniały. Zap. w. XVIII. U spodu na pasie przez całą szerokość płótna napis malowany: *S. Thomas de Aquino*.

Fig 98. Uczta Melchizedecha i Abła — do str. 98.

21. Ś. Wacław, malowidło olejne na blasze cynkowej. Wys. 0'125, sz. 0'10 m, postać po biodra, w zbroi, w sukni zielonej i płaszczu czerwonym z kołnierzem gronostajowym. W lewej ręce trzyma włócznię z proporcem szkarłatnym z belką heraldyczną, białą, poziomą. Na głowie czapka książęca. Na drugim planie pejzaż górzysty i budowle z wieżami. Z końca w. XVIII lub początku XIX.

22. Ś. Wincenty Ferrer.; b. dobra rycina kolorowana z XIX w.

23. Ś. Władysław, mal. olejno na blasze, wys. 0'23, szer. 0'16 m w całej postaci w stroju królewskim, w żupanie i szubie. Robota pobieźna, licha, prawdopodobnie brata zakonnego z końca XVIII lub z pocz. XIX w.

24. Roksolana. Płótn. olej. Wys. 0.808, szer. 0'595 m (wymiary blejtramu). Popiersie kobiety, ubranej w suknię żółtą przepasaną białym paskiem wiązany, i płaszcz czerwony. Na głowie ma turban biały z piórem strusim w złotej oprawie. Zapleczek krzesła, na którym siedzi, złożony, obity aksamitem błękitnym. Malowanie na grubym płótnie szerokie, dekoracyjne, rysunek pobieźny, co do rąk wadliwy. Na płótnie tylnej strony napis atramentem: *Roksolana Ruskiego księdza córka zabrana przez Turków z pod Halicza przez Osmana cesarza Tureckiego wynie-*

siona na Sultankę Ottomańską 1^{szą}. Dary bogate z tym swoim portretem przesała klasztorowi XX. Dominikanów śś. Trójcy w Krakowie. Dowód autentyczny splotął w r. 1850. Prawdopodobnie dawna kopja¹⁾.

Portrety w przedpokoju mieszkania przeora: płótn. olej., bez większej wartości:

Kardynała w popiersiu wielk. natur. Podpis: Hieronymus S. R. E. Praesb. Cardinalis Catanata Neapol. S. R. E. R. Pol. Canclri⁹ Creat⁹ Die 12 Junii Anno 1673. 2 herby zagraniczne. Wielkość natur.

Fig. 99 Koronacja N. P. Marji przypisywana A. Dürerowi — do str. 100. (For. L. Lepszy).

X. Rajmunda Mołęckiego — według podpisu eksprowincjała w r. 1779.

X. Jana Waxmana — według podpisu przeora w r. 1674.

X. Jana Gwalb. Leszczyńskiego Dominikanina, według podpisu † 1853 w Krakowie.

Justusa Słowikowskiego, według podpisu † 1680.

W nowszym chórze zakonnym nad skarbcem:

(St. T.) Gniew boży (według widzenia cystersa z Bonneval pod Vienne). Olej. płótn., prostokątny, wys. ok. 2·80 m, szer. 1·30 m, (fig. 106). P. Jezusa ciskającego pioruny M. Boska błaga o litość, wskazując na śś. Dominika i Franciszka, którzy klęczą nad globem ziemskim; przy nich godła: pies z pochodnią w pysku i ba-

¹⁾ Zdaje się, że najstarszy w Polsce portret Roksolany (która zm. 1558) z XVI w. jest w Ossolineum lwowskim (Nr 201); jest on mniejszy, niepodobny do opisanego, artystycznie nieporównanie wyższy.

ranek (podobniejszy do świnki). W górnej części koloryt jasny, złotawy, wenecki. Obraz przedtem był podobno w kaplicy ś. Dominika (Myszkowskich). Według Skrudlika (l. c. 116) jest to kopja z XVIII w. z obrazu Dolabelli, który spłonął w kościele franciszkanów, a był kopją obrazu Marka Vecellio z zakrystji k. s. Giovanni e Paolo w Wenecji.

Ś. Dominik biczący się; klęczy obnażony do pasa, za nim smok zięjący ogniem. Płótn. olej. wys. ok. 2'30 m, szer. 1'42 m. Ma być Dolabelli pod wpływem Bassanów, zwłaszcza Jakóba B. Uderza muskulatura aktu (Skrudlik op. c. str. 135—136).

Ś. Tomasz. Drzewo, olej. Święty klęczy przed ołtarzem z N. Sakramentem, za nim kilka osób. Wartość średnia.

Magdalena. Płótn. olej. Wys. ok. 0'80 m, szer. ok. 0'70 m. Święta w półfigurze, tors jej kryją włosy rozpuszczone. Ramiona ma po łokieć obnażone, ręce załamuje.

Ś. Jackowi klęczącemu przed ołtarzem zjawia się M. Boska.

Trzej królowie, płót. olej., koloryt żywy; podobno kopja z Tiepola.

Ś. Wit. Płótn. olej., wys. około 1'80 m, szer. ok. 1'20 m. Ś. dominikanin stoi z ręką wzniesioną rozkazująco przy pniu drzewa świętego, na którym przybory do mszy ś. Na ziemi bałwany kamienne obalone. W głębi pejzaż z lasem. Obraz poprawny, o cechach nowożytnych.

W starym chórze zakonnym na I. piętrze, między korytarzem głównym a kaplicą ś. Jacka.

Męczeństwo ś. Szczepana Płótn. olej., wys. 1'85 m, szer. 1'20 m. Wśród pejzażu z domami w głębi, na tle ciemnym klęczy święty djakon w dalmatyce czerwonej, kamienują go dwaj siepacze, obaj w pancerzach skórzanych rzymskich i w turbanach na głowie. Jednego kaftan błękitny, drugiego żółty. Akty części nagich i ruchy poprawne. Koloryt ciemno brunatny. Szkoła może niemiecka XVII w.

Ś. Dominik. Płótn. olej. Świętemu dominikaninowi klęczącemu w otoczeniu kilku zakonników i świeckich i króla, zjawia się M. Boska. U nóg jego leży infuła, pastorał, krzyż i czarny kapelusz prałacki, jako oznaki godności, któremi święty wzgardził. Stroje XVII w. Prawdopodobnie ś. Dominik modlący się o zwycięstwo przed bitwą Simona de Montfort z Albigenami pod Muretem r. 1213.

W korytarzu I. piętra prowadzącym od głównego do obecnej biblioteki (nad gotyckim refektarzem).

Cud ś. Jacka. Płótn. olej., wys. \pm 3 m, szer. 1'37 m. Przed ołtarzem z trumną

Fig. 100. Główna Madonny Dürera — do str. 101. (Fot. L. Lepszy).

ś. Jacka w jego kaplicy klęczy niemal tyłem do widza obrócona wytworna dama w stroju XVIII w. (włosy pudrowane, suknia jasno błękitna, trzewiki z wysokimi obcasami). Osobno z boku, jakby w oddali w drobnej skali dominikanin, odprawiający mszę ś. przy ołtarzu. U dołu malowany biało kilkuwierszowy napis nieczytelny. Płótno zniszczone, rozdarte na sporej przestrzeni.

5 obrazów dosyć dużych, olejn. na płótn. z cudami ś. Franciszka; u dołu każdego na kartuszu malowany napis objaśniający w 4 wierszach rymowanych. Malowanie słabe, ale zajmujące pod względem pojęcia rzeczy i ikonografji. Z jakiegoś klasztoru franciszkańskiego.

W korytarzu głównym I piętra — olejne na płótnie:

Zaraza w Rzymie — wys. ok. 1 m, szer. ok. 1*30 m (fig. 107). Procesja nad rzeką (Tybrem): papież, kardynałowie, biskupi, dygnitarze świeccy i t. d. Stroje hiszpańskie XVI lub XVII w. Na

Fig. 101. Trzej święci dominikańscy: Winc. Ferrer, Jacek i L. Bertrand — do str. 103. (Fot. L. Lepszy).

rzece smok, po bruku ulicy pełza stado węzów; w górze zjawia się M. Boska. Z prawego boku, bliżej dołu obrazu kartusz prostokątny, biała karta obramiona z napisem malowanym: *Praecibus S. Gregorii papae Deus iratus placatur, Tiberis inundans sedetur, draco et angues pacantur, Roma ab infectione pestifera liberatur*¹⁾. Koloryt żywy, jasny, rysunek dość poprawny, malowanie zap. włoskie XVII w. — odnawiane przez br. Drewaczyńskiego, straciło wartość artystyczną i zabytkową.

Trzej królowie. Wys. \pm 2'00 m, szer. 1'24 m. Kompozycja dobra, rysunek poprawny, zwłaszcza wdzięczna M. Boska i piękny starzec z siwą brodą klęczący na I planie w środku. Obraz o cechach weneckich — może kopja lub naśladowanie — ale całkiem przemalowany przez br. Drewaczyńskiego.

Tajemnice Różańca. Wys. \pm 2'80 m, szer. 1'87 m. M. Boska zjawiająca

się na obłoku daje różaniec dominikaninowi i dominikance, w dolnej połowie obrazu tłum: grupa mężczyzn po lewej stronie, kobiet po prawej. Kobiety jedne modlą się, drugie nachylone podają różańce duszom czyścowym z płomieni wyciągającym ręce. (Obraz przywieziony z klasztoru Dominikanów w Warszawie). Obwód sceny głównej stanowi wieniec róż, tworząc owal, w który wplecionych jest 15 tajemnic Różańca ilustrowanych w małych medaljonach okrągłych — szkicowo malowane sceny figuralne. Stroje pocz. XVIII w. Malowanie dość dobre.

Ś. Augustyn, dominikanin, biskup »lucernensis« w Dalmacji, podaje gałązkę mężczyźnie obnażonemu, leżącemu na ziemi, koło którego kobieta nachylona w postaci błagalnej (typ. Madonny). Postaci ludzkie i pejzaż wcale zajmujące, kompozycja dobra, rysunek poprawny, koloryt szaro brunatny, zielonkawy.

¹⁾ Zaraza w Rzymie, podczas której Tybr wylał i mnóstwo węzów rozeszło się po ulicach Rzymu, miała zająć za czasów Grzegorza W. papieża. Na jej pamiątkę procesje krzyżowych dni.

Ś. Małgorzata węgierska. Wys. \pm 2'20 m, szer. 4'40 m. Wskreszenie dziewczyny, która się utopiła w studni. Kompozycja trochę rozbita — studnia na prawo, grupa zakonnice dominikanek na lewo. Rysunek poprawny, pozy i ruchy dobre, życie dramatyczne, tylko zmarła dziewczyna leży bardzo sztywnie. Architektura włoska, kształt studni klasycyzy, wylot okrągły, pokryty płaskorzeźbą. Stroje XVII w.

Ś. Katarzyny sjeneńskiej mityczne zaślubiny z P. Jezusem. Za nią grupa, w której ś. Dominik i kilka osób. Na kartuszu wymalowany napis: *Piae memoriae eruditi viri ord Praedicatoruw, F. Sancti Pagnini luce [nsis?], Thesauri linguae sacrae auctoris.* (Pisarz to dominikański, ułożył Concordancję).

Ś. Ludwik Bertrand, apostoł Indyj. Wys. \pm 1'90 m, szer. 3'97 m. Święty stoi z krucyfiksem nad tłumem różnych typów, w strojach wschodnich i innych fantastycznych. Kompozycja dobra, pejzaż ładny. Malowanie niezłe, nie przemalowane

Fig. 102. Tryptyczek ś. Józefa otwarty — do str. 103. (Fot. L. Lepszy).

U dołu napis malowany: *S. Ludovicus Bertran | dos Indos occidentales sua | praedicatione apostolica eccle | siae catholicae aggregat | sacroque fonte abluvit.* Pochodzi z klasztoru dominikanów w Warszawie.

Ś. dominikanin chrzci zastęp dzikich orzentalów. Według podpisu jest to chrzest królika »Indiarum« z jego dworem w r. 1652. Obraz pochodzi z Warszawy i jest pendant poprzedniego.

Bł. Czesław klęczy w ornatie w postaci błagalnej — na prawo w oddaleniu bitwa pod Wrocławiem (Lignicą?) z Mongołami. Nad głową świętego wybucha granat w powietrzu, także granaty unoszą się nad polem bitwy. Wys. \pm 1'80 m, szer. 5'04 m. Ornat świętego dobrze namalowany. altembas czerwono złoty, stroje ciekawe, równie jak widok na miasto w głębi. Bitwa ma być zapewne na drugim planie, ale licho skomponowana, postaci przodkowe zbyt wielkie. Koloryt jest ciepły, barwy żywe, postać świętego wcale dobra. Obraz może z pocz. XVII w., nie przemalowany.

Ś. Jacek wypędza djabła z drzewa. Wys. \pm 1'90 m, szer. 3'91 m. Kompozycja wcale dobra, ale ruchy figur przesadne, wyrazy dziwaczne. Koloryt ciepły, jasny, żółtawo różowy, błękitu też dużo — wenecki. Pejzaż poprawny. Obraz pochodzi

z Warszawy, z klasztoru Dominikanów. Może kopja obrazu Dolabelli z kaplicy ś. Jacka w Krakowie.

Ś. Tomasz i jego uczniowie. Wys. \pm 1'90 m, szer. 3'80 m. Na lewej połowie grupa mężczyzn, zakonnicy, między nimi jezuita, otacza świętego, składając mu snopy zboża — allegorja owoców jego nauk i pracy. Po prawej stronie pejzaż z drzewami i rotundą — jakby świątynią. Na kartuszu białym jak wielka karta papieru czy płótno, unoszonym w górze w prawej połowie obrazu, napis malowany: *Putabam nos ligare manipulos in agro | et quasi consurgere manipulum meum & stare | vestrosque manipulos circumdantes ad | rare manipulum meum. Genes. cap. XXXVII.* Malowanie wcale poprawne, tylko koloryt brunatno zielonawo szary;

pozy, ruchy, typy, wyrazy zajmujące, pejzaż dobry. Obraz pochodzi z Warszawy, z klasztoru Dominikanów.

Męczeństwo ś. Andrzeja (fig. 108). Obraz dużych rozmiarów, wcale poprawny, tylko, jak się zdaje, częściowo przemalowany. Koloryt brunatno oliwkowy. Na kompozycję składają się 2 sceny: na I-szym planie przygotowania do ukrzyżowania; w głębi zwłoki umęczonego otaczają aniołowie.

Wyjście żydów z Egiptu (Exod. XII), Dolabelli. Wys. \pm 3'20 m, szer. 2'93 m. Reminiscencje Francesca Bassano i innych Wenecjan. Koloryt żywy, z przewagą czerwonego, tintoretowski. Obraz oryginalny, nie przemalowany (Skrudlik l. c.). Tło ciemne, zielonkawo szare.

Śmierć ś. Dominika. Wys. \pm 1'90 m, szer. 2'80 m. Dość poprawna grupa zakonników otaczających świętego; szczegóły średniej wartości. Koloryt ponury, przeważnie kolor czarny.

Fig. 103. Tryptyczek ś. Józefa zamknięty — do str. 104 (Fot. L. Lepszy).

Portret Benedykta XIII pap. Głowa pełna wyrazu siły, niemal zaciętości; rysy kościste, ostre.

Dwa obrazy należące do cyklu scen ze ś. Wincentym Ferrerjuszem, którego 12 obrazów jest w sieni gotyckiej na parterze.

28 portretów biskupów z zakonu dominikańskiego, więcej niż naturalnej wielkości¹⁾ — przemalowane całkiem przed laty przez Bernasiewicza, szablonowe bez wartości.

Są jeszcze trzecio- i czwartorzędne: duży obraz ś. Magdaleny, ś. Onufrego komunja, Albert Wielki z uczniami, ś. Tomasz z biskupem dominikaninem starcem, ś. Tomasz z modelem kościoła w ręku depce heretyków, bł. Gondisalvus (podpisany) modlący się o szczęśliwy połów rybaków, z gestem błogosławienia — przemalowany; bł. Nicolaus Rodolfus — przemalowany.

¹⁾ Według opisu X. Plebankiewicza w książce Barącz (op. cit. str. 57 n.) portrety 24 biskupów polskich zakonu dominikańskiego, sprawione ok. r. 1710, wisiały w krążgankach między oknami.

W pokoju przed obecną biblioteką, czyli w t. zw. Malarni.

(L. L.) Madonna z dzieciątkiem Jezus i ś. Dominik (fig. 109). Obraz malowany techniką mieszaną, na deskach lipowych. Wys. 1'015 m, szer. 0'82 m, grubość deski 0'01 m. Tło złożone we wzór arabeskowy got. Madonna, blondynka o rysach nieregularnych, a włosach malowanych z drobiazgowością naturalistyczną, w sukni wzorzystej złotawo żółtej, na ramionach płaszcz niebieski, lamowany paskami żółtymi. Pod nogami jej półksiężyc złoty. Ś. Dominik w stroju zakonnym, przepasany sznurem, w ręce trzyma księgę czerwoną. U stóp mało widoczna część głowy psa z pochodnią. Z pierwszej połowy wieku XVI. Obraz pochodzi z wielkiego ołtarza w kaplicy na Prądniku, może był dawniej środkiem tryptyku z przełomu w. XV

Fig. 104. Ś. Róża limańska — do str. 106. (Fot. L. Lepszy).

na XVI; brutalnie przemalowany w nowszych czasach olejno przez restauratora, tylko cokolwiek oszczędzono postaci M. B. i Dziecięcia Jezus, zwłaszcza głowy.

(St. T.) M. Boska karmiąca P. Jezusa. Na drzewie, olejn. Mniejwięcej kwadrat o 1'00 m boku. M. B. siedzi przed klęcznikiem i trzyma Dziecię na kolanach podając mu pierś. Przed nią unosi się w powietrzu grupa nadlatujących aniołków z dużym krzyżem Męki Pańskiej. Tłem jest wnętrze alkowy. Koło M. B. na jakimś sprzęcie czarka (fajansowa?) wzorzysta a w niej pęk kwiatów. Obraz zap. z końca XVI w. — dobra kompozycja. Przemalowany olejno w większej części.

Ś. Dominik i próba ognia w Tuluzie. Sztych, aqua tinta, wys. 0'91 m, szer. 0'66 m. W środku stos palący się, na nim płoną księgi. Na jednej napis *haeretica albigensium doctrina*. Na jednej niepłonącej: *doctrina christiano catholica*. Nad stosem z jednej strony stoi ś. Dominik (z gwiazdą nad głową), a z drugiej kilku przedstawicieli herezji w postawach niespokojnych i z wyrazem strachu na twarzy. Z ust najbliższego z nich wychodzi jakby promień światła z napisem odwróconym »do góry nogami« *erravimus omnes*. W narożniku lewym dolnym blisko brzegu, ale na samem polu sztychu, odbity napis czarny w 2 wierszach, przez naddarcie

papieru uszkodzony: *J. Maucher pinxit || in... alego (?) Gottlieb Hew... sculps et excud. Aug. Vind.* Na papierze, którym ramka oprawy z tyłu zaklejona napisane ołówkiem — podobno pismem X. Winc. Marji Podlewskiego, Dominikanina zm. ok. r. 1916 —: »Wzięty z Karmelu Wesoła. Kraków 1914«.

(L. L.) Madonna z Dzieciątkiem Jezus, płótn. olej., wys. 1'285 m, szer. 0'945 m. Przedstawia Matkę Boską otoczoną wieńcem różnobarwnych kwiatów. Napis u spodu: »Ofiaruje kościołowi Konstancja z Czackich Szeptycka, malowała w Sielcu« (data nieczytelna). Malowidło zniszczone w rodzaju Stachowicza, słabsze od jego utworów. K. Szeptycka † w Sielcu (na Wołyniu) w r. 1857 w podeszłym wieku.

Fig. 105. Ś. Zofja — do str. 106. (Fot. L. Lepszy).

Obrazy w korytarzu nowicjatu (za zamknięciem drugiej klauzury).

(St. T.) Ś. Ludwik Bertrand, popiersie.

Albert Wielki i jego szkoła.

Ś. Rajmund z Pennaforte.

Ś. Columba, dominikanka, na teczce niesie gołąbka.

Gregorius Armenus, popiersie, starzec brodaty, olej. pł. niezły może XVIII w.

Jacobus a Voragine, olej. pł., w całej postaci klęczy przed krucyfiksem.

Ś. Tomasz z śś. Piotrem i Pawłem.

Ś. Bartłomiej de martyribus, portret (fig. 110). Płótno olej. wys. 0'79 m, szer. 0'585. U dołu na tle ciemnym napis biało malowany kursywą: *Ven. Bartholomeus de martyribus ord. Praed. | Bracarae Archiepiscopus et Dominus | cujus laus Tridentina Sinodus.* Na odwrotnej stronie płótna napisane atramentem: *Michael Stachowicz | pinxit Cracoviae | 1823 4. Januarii (s.).*

Obrazy w sali rekreacyjnej na I piętrze.

(L. L. i St. T.) Ś. Katarzyna sjeneńska (w szafeczce drewnianej zamykanej nowszej) (fig. 111). Wys. najw. 0'64 m, szer. 0'39 m, Drzewo, malowanie olejne na gruncie kredowym. Święta dominikanka, na głowie ma koronę cierniową, w lewej ręce trzyma księgę otwartą, nad którą widać serce czerwone na tle jej piersi; w prawej krucyfiks. Stopy jej bosc, malowanie delikatne, miniaturowe, cienką warstwą rzadkich farb, w rysunku poprawne, wyraz twarzy skupiony, rysy twarzy i ręce szlachetne. Stygmaty, ranę na piersiach widać nawet na habicie. Tło złote na minji, wyciskane głęboko, jakby w rzeźbie złotniczej w wielki motyw granatu, nie liczący się z granicami obrazu i jego małymi rozmiarami. Obraz cechowy z XVII w.

(St. T.) Cztery widoki kościoła krak. dominikanów, olej. pł., widocznie tej samej ręki:

1) Wys. 1'33 m, szer. 103 m. Wnętrze kościoła przed pożarem 1850 r. (fig 112). W głębi w. ołtarz barokowy, przy każdym niemal filarze nawy ołtarz mniejszy i od strony nawy głównej wielki biały posąg świętego z podpisem na kartuszu u konsoli. Przy 2 pierwszych filarach od wejścia pomniki jakby dwie stele (za kropielnicami). Ołtarze boczne i te 2 pomniki jasno zielone ze złoceniami. — W dwóch narożnikach górnych, po bokach sklepienia nawy środkowej, domalowane może później małe widoczki: na lewo kośc. ś. Trójcy od frontu zewnątrz; na wymalowanej zwieszanej karcie podpis: *«Kościół ś. Trójcy w r. 1850 18 lipca przed samym pożarem»* i t. d. — na prawo podobny widoczek zewn. kościoła zniszczonego pożarem, i na karcie malowanej podpis: *«Tenże kościół wskutek pożaru 18 lipca 1850 w 6 godzinach wraz z częścią miasta do gruntu zniszczony»*. Na odwrotnej stronie płótna malowany czarno napis: B. T. Stachowicz¹⁾ malował w Krakowie. Obraz w kilku miejscach porysowany, farby odpadły, także płótno zadarte.

2) Wnętrze tego samego kościoła w czasie samego pożaru. Wys. \pm 1'10 m, szer. \pm 1'00 m. Na tylnej stronie płótna wypisano czarno: *«Pożar kościoła ś. Trójcy XX. Dominikanów w Krakowie w dniu 18 lipca 1850 roku»* i pod tem monogram, jak niżej w nocie.

3) i 4) Wys. 0'69 m, szer. 0'55 m. Nawy boczne kościoła przed pożarem, lewa

Fig. 106. „Gniew Boży“ w chórze zakonnym — do str. 108.
(Fot. Pawlikowski).

¹⁾ Zap. Teodor Baltazar, syn Michała Stachowicza. W podpisie jego trzy pierwsze wielkie litery łączą się w monogram, w którym nad zaplecionymi literami T i S leżąca na laseczce swjej prostej litera B tworzy jakby mitrę książęcą.

(fig. 113) i prawa, obie widziane od zachodn. końca. Oba opatrzone na tylnej stronie płótna napisem objaśniającym i monogramem, jak wyżej.

Skrzydło tryptyku olejn. na drzewie, malowane dwustronnie. Wys. 1'60 m, szer. 0'56 m (prócz ramy). Na jednej stronie M. Boska klęcząca, wielkości prawie nat., widocznie połowa Zwiastowania. Pomysł i typ szlachetny, szczegóły rozmazane, twarz i ręce jak nabrzmiałe. Malowanie u góry zamknięte półkołem, a cwikle narożne i nadłuczne złocone, wyciskane we wzór. Znaczne partje przemalowane. — Na stronie odwrotnej: ś Katarzyna (?) w koronie, w jednej ręce trzyma palmę, w drugiej księgę; stoi. Na nogi ma zarzucony ozdobny płaszcz z rzucikiem kwiatów na tle białawem. Miejsce tła wytłaczanego zasmarowane grubo farbą brunatną. Zdaje się, że malowanie obu stron, może dawniejsze i może temperowe, w XVIII w. zostało całkiem zepsute przemalowaniem.

2 portrety w półfigurach wielk. natur., olej. płótn. z h. Odrowąż i podpisem na jednym: »Eustachius Odrowąż« (ojciec ś. Jacka), na drugim »Ivo Odrowąż«, ten ostat. trzyma kartę z napisem: »Privilegium fratrum ecclesiae S. Trinitatis«... trudno czytelnym.

Małe obrazki: głowa ś. Piotra, głowa ś. Pawła, M. Boska Jackowa (en camaieu)

Fig. 107. Zaraza w Rzymie — do str. 110.
(Fot. L. Lepszy).

Korpus Chrystusa, wys. 0'25, rozpiętość rąk 0'145 m. Układ dłoni z dwoma palcami zagiętymi szematyczny, zdaje się nie pierwotny. Nowsze dorobione części z masy białej: stopy, dłonie i tabliczka z napisem. Prawdopodobnie pochodzi z XVII w., szkoły francuskiej.

Fragment ukrzyżowania. Rzeźba z drewna lipowego; w mieszkaniu przeora. Figury mają wys. około 0'255 m do 0'28 m. Krzyż nowszy, doprawiony. Głowa Chrystusa odpadła. Ciało przybite 3-ma gwoździami. Pod krzyżem: M. Boska, ś. Jan, Magdalena z puszką na masło, klęcząca. Robotą gruba z XVIII w. Drzewo stoczone przez robaki.

(St. T.) Pomniki i epitafja w klasztorze.

W krużgankach.

Ramię nowe od furty.

Kajet. Sierakowskiego, † 1841, w ścianie północnej, przeszło 3-cie od furty, na lewo od drzwi na dziedzińcyk. Tablica czarna marm. gładka, bez ramy, tylko w 4-ch narożnikach kute w głąb ornamenty, jakby akroterja z węzami, złocone. Napis kuty kurentem, złocony. U dołu drobny podpis; »K. Chojnacki (fec.) pod dyrekcją Profesora Ceptowskiego w Instytucie Technicznym w Krakowie«.

Rzeźby w klasztorze.

(L. L.) Dwa krucyfiksy z kości słoniowej (fig. 114) w mieszkaniu przeora. A) Na krzyżu, z drzewa lipowego, nowszym, wisi Chrystus, przybity trzema gwoździami, ciało zwisło po oddaniu ducha. Oczy przymknięte, usta szeroko rozchylone. Prawa ręka z dwóch kawałków, palce uszkodzone, lewa ręka z jednej sztuki. Wymiary: krzyża 0'567×0'285 m, rzeźby wys. 0'275, rozpiętość rąk 0'105 m. Wiek XVI, może pochodzenia hiszpańskiego.

B) Krzyż nowy, dębowy, czarno bejcowany, o wymiarach belki pionowej, wys. 0'495, ramion poziomych 0'21 m szerokich.

Poniżej powyższego: tablica marmurowa czarna, zwietrzała i obtłuczona, zwłaszcza na lewo patrzącego. Napis kuty kurentem:

..no Domini 1850 invent
 ...nno Jubileo (s.) 600 annorum
 ...cessu Scti Hyacinthi (s.) sc. 18[57]
 ..i Augusti obsigillata et in
umento deposita

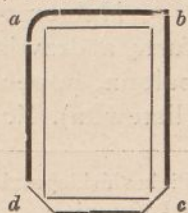
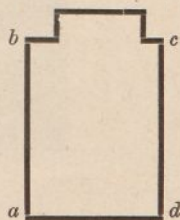
Obok powyższych, bliżej drzwi do dziedzińczyka, płyta pionowo wmurowana z piaskowca, prostokątna, z dwoma górnymi narożnikami uszkodzonymi. Najw.

Fig. 108. Męczeństwo ś. Andrzeja — do str. 112. (Fot. L. Lepszy).

wysok. 1'97 m, szer. 1'10 m. W górnej połowie ryty kontur tarczy herbowej, dziś gładkiej. Dookoła brzegów płyty biegnie napis minuskułowy gotycki, litery wys. 0'15 m powstały przez wyżłobienie koło nich tła, bardzo starte i miejscami tylko czytelne: (a-b) ...neq honect? (s.). v.... (c-d) ...gis... reszta w polu środkowym poniżej tarczy herbowej w 3 zdaje się wierszach.

Franciszka Arrighi z XIV w.¹⁾ w temże przejściu, między drzwiami do dziedzińczyka a arkadą do zach. ramienia krużganków płyta prostokątna wapienna, wmurowana pionowo, o 2 narożnikach obłamanych, trzecim zaokrąglonym, a czwartym nieco wyszczerbionym. Wys. 2'20 m, szer. 1'17 m. W środku ryte koło z rytą tarczą z resztami herbu rytego (lew z ogonem do góry, wspinający się w lewo od widza). Napis kuty wgłąb majuskułami got., wys. liter 10-12 cm, dobrze zachowany, z wyjątkiem na uszkodzonych narożnikach: (a-b) [h]ic · iacet ·

¹⁾ Publikowany u Cerchów tabl. 8, a przedtem w Spraw. Kom. hist. sztuki, t. VI, str. LXX przez

nobilis · (b—c) vir. [fran]ciscus · arrighi · do[ct]or ... (c—d) ... q · obiit a. d. m (d—a)
... XII · XI · Marcii · cu⁹ · aī requiescat ī pace.

Nad temi płytami wmurowano kilka fragmentów gzymsów i rzeźb renesansowych.

Fig. 109. Matka Boska i ś. Dominik — do str. 113. (Fot. L. Lepszy).

Ściana południowa.

Małgorzaty z Fogelwederów Kowalskiej † 1598¹⁾, w przeszle pierwszym między furtą a drzwiami do schowku przy kościele. Tablica marmurowa czerwona, przepalona, popękana; prostok. wys. 0'80 m, szer. 0'81 m; pod nią wsadzony gzymsik (listewka). Napis kuty kapitalikami późnorenansowemi.

Piekosińskiego, który datę uzupełnił na 1312, a w 3-cim wierszu przypuszcza, że ... q mogłoby to być zakończenie wyrazów: iuris utriusque.

¹⁾ U Cerchów i Kopery tabl. 196 (barwna).

d. o. m.

Margaretæ Fogelderæ (s.)
matronæ per omnem vita[m] pietatis decoris
et honestatis tenaciss.
viverent mvltae tales o vtinam
ioann kowalski wiervsz conivgi desideratis?
ad sextvm partvm ex oculis eius
non ex pectore svblatae
amoris perpetvi pignvs svpremv
lvgens semper mærensq
anno a chřo nato m d LXXXVIII

Nad tą tablicą fragment rzeźbionego kartusza z herbem: 4 gwiazdy na pasie łukowato spādającym od lewego ku prawemu.

W tem przęśle po drugiej stronie drzwi do schowku:

Narożnik prostokątny płyty z wapienia, z fragmentem ornamentu arabeskiego renesans., rytego, i urywkiem napisu rytego, kapitalikami wzdłuż dwóch brzegów:

op . e . | an^o dni 15 ...

pierwsze litery są zakończeniem napisu i może znaczyły w skróceniu; orate pro eo. — Pod tablicą listwa z jakiegoś gzymsu.

Obok, nad kawałkiem takiejże listwy niewielki fragment tablicy prostokątnej z marmuru różowego, przepalonego i pękniętego, jest to jej narożnik dolny prawy, z resztą ramy i napisu, rytego drobnymi (wys. $2\frac{1}{3}$ cm) kapitalikami jednostajnymi; napis popsuty zap. przy jakimś odnawianiu:

viro mo
cvo et eni in mvltis a
in ivre canonico nō m
eccla optime merito
eqvvtorib⁹ monvmētvm e r
vs pontificv̄ novit q ndis
tvs erat mvltis qvi . . . avxilio
a pios, sacræ qvi hv ~ vertit in edis
vs i . . tegityr cōtvmvlatvs hvmo
q₃ vis es ossa c̄vbent d. s in pace goreli
illivs est eraim vāso Devs
d. 1579 me svæ 54

Nad temi tablicami 6 fragmentów z marmuru i kamienia pinczowskiego: gzymsy, ornamenty rzeźbione; jeden większy, jakby płaska konsola lub wisior pysznie rzeźbiony we wzór renesansowy arabeskowy, i kawałek mały drugiego podobnego, tych samych rozmiarów, tylko zamiast arabesku feston jakby z tkaniny, trzeciego urywek, dolna część. Czwarty odmienny, jakby z orłem na kapitelu.

Andrzeja Piotrkowszczyka † 1620 epitafium w przęśle drugim od furty, w dolnej części ściany, na środku. Tablica marmurowa czarna, spękana i niekompletna; wys. 1'065 m, szer. 0'895 m. Napis ryty kapitalikami kilku wielkości, niektóre łączono lub wpisywano w drugie.

pietati sacrvm ac memoriae spectabilis
d. andreae petricovii. s. r. m. typo . . aphi
qui
prisca erga deū religione rara in om̄. hvmanitate

in pauperes christiana liberalitate conspicuus
 de ecclesia republica atq; literis (s.)
 multiplici selectorum librorum editione
 benemeritus
 matris sibi quidem at non posteris . ætate
 placide excessit anno dñi M. D. C · XX ·
 piis item manibus
 spectabilis ac honestissimæ matronæ
 d. hedwigis (s.) prezynowna consort:
 quæ maritum . . . ruitibus æquavit fato præcessit
 parentibus pientissimis filius moerens
 andreas petricovius i. v. d. et profesor (s.) publicus
 p. c.
 sed eheu fatum
 dum h genitoribus suis parat cenotaphium
 iugem suavissimam
 d bełzianka hieronimi f. ¹⁾
 om te ac matronali decore nulli secv . am ²⁾
 . . . eaq; susceptum filiolum
 . . . i petricoviv, III hora (hæc eius vita) infante (s.)
 continuatis effert funeribus
 inim (?) MDC. XIII. idib febrvar.

Dołem i górą tej tablicy wmurowane są jakoby jej uzupełnienie reszty z innego pomnika, poziome części ramy z kamienia pinczowskiego, krótszej niż szerokość tablicy; na niej ryty jest kapitalikami napis; na części górnej zawróconej u dwu końców:

reve | rtas hodie mihi cras tibi | post

na części dolnej:

vixit taqva moritura, mortua est taqva victura.

Nad częścią górną z jednej z nią sztuki ornament rzeźbiony barokowy, półfigura aniołka lichej roboty. Pod częścią zaś dolną z jednej z nią sztuki wisior zawierający wśród szeroko rozłożonych wolut kartusz zap. herbowy, obtłuczony, bez śladu, co na nim było.

Jana Brzechffy, mała tabliczka marmurowa czarna prostokątna, na prawo od poprzedniej. Napis na niej ryty: Grzesznik wielki | Jan Brzechffa | starosta brzegowski | żebrze | westchnienia pobo | żna przechodząca | duszo.

Maryanny Kortakowej † 1707, tabliczka marm. czarna, jeszcze mniejsza od poprzedniej, obok tejże:

Piotra Slovatiusa † 1588 ³⁾. Nad dwoma poprzedniemi tablica marm. czerwona, przepalona i spękana; prostokątna, wys. 0'435 m, szer. 0'515 m. Napis ryty kapitalikami, lichego rysunku, dwóch wielkości.

claris . . . mo et . octi . simo dño
 petro slovatio s dagoviensi ph
 losophiæ ac medicinæ doctori
 celeberrimo almæ academiæ.

¹⁾ Wyraz: »Hieronimi« jest niesymetrycznie, wyraźnie dodatkowo dany.

²⁾ »Secundam« wskutek braku miejsca zacieśnione, litery sąsiednie albo łączą się ze sobą, albo jedna wpisana w drugą.

³⁾ U Cerchów i Kopery na tabl. 144 razem z innym pomnikiem i w otoczeniu ornamentów, widocznie do niego nie należących. Zdjęcie zap. z czasu przed pożarem r. 1850. Napis był wtedy zupełnie innym, ale są i różnice w odczytaniu. W w. 2 jest »Slovacio« i »sdacoviensi«, w w. 11 wyraz ostatni jest »anno«, w w. 12 wyraz ostatni jest »svmvs«.

cracoviensis pvblico mathemat.
 cæ professori canonico s. flo
 riani ac viro bono atq? desyd.
 erabili, collegæ honoris et
 virtvtis cavsã anno dni 1588
 die II ianvarii posverunt
 astrologvs medicvs florentib? occidit an
 mitte nec exprobres pvlvis et vmbra svm
 vite (s.) terminvm specta

Jana i Katarzyny Załogów 1562 albo 1566 ¹⁾, obok poprzednich bliżej krużgan-
 ków ramienia zachodniego. Ujęta górą i dołem fragmentami gzymsu i fryzu ka-
 miennego z jakichś innych pomników, tablica marmurowa czerwona spękana
 i wogóle bardzo uszkodzona przez pożar, prostokąt wys. 0'43 m, szer. 1'29 m. Napis
 ryty kapitalikami dwóch wielkości:

ioanni zaloga et catharinæ fra . . . scæ
 parentibus pientiss
 eorumq; liberis germanis desideratis
 svis
 martinvs zaloga filivs et frater
 primogenitvs svperstes
 posvit
 anno MDLXII (poprawione może na LXVI)

Fragment epitafium z r. 1625, poniżej poprzedniego. Tablica marm. czarna,
 prostok. wys. 0'27 m, szer. 0'565 m, — napis ryty kapitalikami 3 wielkości: . . . diem
 svvm obiit | anno dñi MDCXXV | ivlii die III | bonis qvibusq; comen | datissimvs de-
 sideratissimvs.

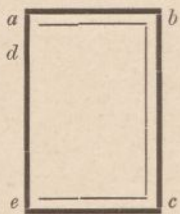
Filipowskiej. Luźne kawałki tablicy marm. czarnej, jako tako poskładane.
 Pismo niezbyt stare. Napis ryty, nie dający się złożyć w całość.

Wyżej ściana tego przęsła pokryta kilkunastu fragmentami kamiennymi i mar-
 murowymi z różnych wieków i różnej wartości. Nad epitafium Slovatiusa, ujęty
 w obramienie z czerwonego marmuru, widocznie obce, wykruszony kamień (czy
 masa) kształtu prostokątnego, wys. ok. 0'45 m, szer. ok. 0'65 m, spękany, niemal
 rozpadający się; na nim napis ryty dużymi kapitalikami: ossa beati incti | aº dº 1583
 d. . . . ivnii | depos. | — dalej kartusze barokowe z herbami: 1) rzeźbiony czwo-
 rodzielny z herbami a) Dębno, b) Junosza, c) Topór, d) Prus I.; 2) dwudzielny
 rzeźbiony: Wczele i Pobóg; 3) płaski, wydobyty przez groszkowanie tła: Pilawa;
 4) rzeźbiony, na czarnem tle piszczel, czy goleń z kolaniem (Złotogoleńczyk?);
 5) gładki, wydobyty przez groszkowanie tła: pod rzeźbioną koroną szlachecką,
 z obłoku wysuwa się w bok, w prawo, ręka trzymająca gałązkę z trzema różami,
 poniżej na kartuszu data 1688; 6) reszty h. Trąby; 7) reszty h. Jastrzębiec. Dalsze
 fragmenty rzeźbione: główka, orzełek, szyszka czy duży oset, kulki na postumen-
 tach, konsolki, woluty szlchetnego rysunku i wykonania, obeliski.

Płyta grobowa w III przęsle. U dołu ściany płyta z wapienia, czy kamienia
 pinczowskiego, prostokąt., wys. 2'10 m, szer. 0'95 m. Napis minuskułami got. (wys.
 9—11½ cm), wykutemi wgłęb i zapełnionemi szarym tynkiem, koloru kamienia,
 starty i trudno czytelny, biegnie dokoła brzegów, Znać tylko, że litery miały kreski
 szerokie.

¹⁾ Reprodukowana u Cerchów tabl. 149, ale wśród nieistniejących dziś ornamentów z kamienia
 pinczowskiego i uwieczniona medalionem portretowym z czerwonego marmuru.

Płyta grobowa Florjana Głębockiego¹⁾. Prostokąt z piaskowca, wys. 2'24 m, szer. 0'84 m; napis ryty dużymi kapitalikami (niektóre wpisane w drugie) w liniach poziomych, kilka na górnej połowie, biegnących przez szerokość; tylko wiersz 1-szy przechodzi w linię pionową wzdłuż brzegu prawego z góry na dół, a potem wzdłuż dolnego brzegu poziomego, litery w części starte. W środku wysokości pola ryty kartusz z kołem w środku. pustem, a nad nim litery F G. Poniżej wyrazy: pro qvis | . viator. — W dolnej połowie pola znów ornament ryty, czy kartusz, a w górze jego litery I D. Napis wiersza pierwszego z przedłużeniem pionowym, a potem wzdłuż dolnej krawędzi: (*a-b*) *opressv lapide flori* (*b c*) *ani glembocy bonarę artiv et ivris periti corpus* (*c-e*) (trzeba czytać

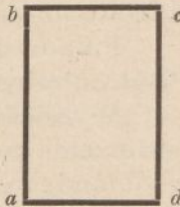

do góry nogami): *requiescit in a .* (*d* — ku prawej ręce i dalsze wiersze) *. . . . fvct? felici | deo spi |* 50 O 15 DC (?).

Fig. 110. Bl. Bartłomiej de martyribus, obraz w korytarzu nowicjatu — do str. 114. (Fot. L. Lepszy).

Płyta grobowa Jana Raven (?) † 1539²⁾. Prostokąt z piaskowca, wys. 2 m, szer. 1'19 m; przecięta pionowo przy lewym ramieniu postaci zmarłego, i reszta za tem pęknięciem złożona z fragmentów i dopełniona zdaje się cementem, na którym dopełnienia rysunkowe. Na polu środkowym postać kanonika w birecie i pelerynie futrzanej (popielicowej?), en face, konturowo ryta, stoi pod spleśzczonym łukiem arkady. Do koła brzegów napis ryty kapitalikami, zaczyna się u dołu lewego brzegu:

(*a-b*) *iohani (s.) . | aven . b* *plocen . et . sandomirien cano-* (*b-c*) *nico | scolas kyel-* (*c-d*) *cen . insign lo | sopho* (*d-a*, do góry nogami) *obiit a 15 . 39 . 18* *I k mai . orate p. eo*

Płyta wapienna kobiety nieznaney, prostokątna, dołem oberwana³⁾. Obecna wys. 1'76 m, szer. 0'955 m. Na polu środkowym

postać kobiety, de face, ryta konturowo, w stroju zakonnym; do koła brzegów miejsce napisu odznaczone jako listwa czy fryz, ale puste.

Nad tą płytą wmurowany poziomo fragment pasa z marmuru brunatnego, przepalonego, na którym napis ryty dużymi kapitalikami: »de . scho«; a nad dwoma płytami poprzednio opisanemi 2 kule kamienne jednakie i jedno akroterjum płasko-rzeźbione.

¹⁾ W Pomnikach Cerchów i Kopy, tabl. 139. Był napis wtedy mniej starty. Kartusz górny mieścił konturowany h. Trzy miecze wetknięte górą w kulę (nazwano go h. własnym Głębockich), kartusz dolny — h. Jastrzębiec. Przy dolnej krawędzi ostatnie wyrazy były: *hic tae . . .* W ostatnim wierszu poziomym nad górnym kartuszem było: » . . . t. ano 1560 . 15 dece«, z obu e wpisaniem w poprzednie litery.

²⁾ U Cerchów i Kopy, tabl. 110, ze szczegółami, których dziś dopatrzeć się już nie można. Tam podano ją za płytę grobową Jana Raven; podobniejszem do prawdy, że »raven« nie jest nazwiskiem, ale oznacza, że zmarły był rawskim kanonikiem. Zdjęcie Cerchów zawiera niektóre litery, dziś już niewidzialne.

³⁾ Ogłoszona u Cerchów, tabl. 77.

Ramię krużganków zachodnie.

Andrzeja Gostkowskiego † 1713 ¹⁾ wmurowana w ścianę zachodnią, w przęśle I od kościoła licząc. Najw. wys. z ornament. drewnianymi 1'80 m, najw. szer. 1'36 m. Tablica marmurowa czarna prostokątna. Nad nią medaljon eliptyczny, stojący, z popiersiem mężczyzny, siwego, o głowie podgolonej, z wąsami, w stroju polskim, malowanym na płótnie olejno. Obramienie medaljonu rzeźbione ażurowe drewniane rokokowe, z wolut i skrętów liści stylizowanych rozszerza się ku dołowi i spada pękami kwiatów po bokach górnej części tablicy; nad medaljonem trupa czaszka i krzyż wieńczy całość. Dokoła tablicy obiega fryz ze skrętów liści stylizowanych płaskich na tle płytko wgłębionem, techniką jakoby rytowniczą wykonanych. Tego fryzu część górną przerywa również rytowana tarcza herbowa pod koroną, z h. Gozdawa, w odmianie składającej się z 3 lilij podwójnych, dwóch obok siebie i trzeciej pod nimi. Napis kuty antyką literami łączonemi różnej wielk.:

d. t. o. m.

pod te okropne ziemi twardey lochy
andrzej gostkowski wniósł śmiertelne prochy
ziemi dał ciało dvch aby był w niebie
o kto przechodzisz westchnyi prosi ciebie
i lvbo sława pobożność y cnota
iemv niebieskie otworzyła wrota
iednakże leżąc pod twardem (s.) kamieniem
prędzey do nieba poydzie za westhniem (s)
rokv pan. 1713 17 kwie.

Anny Romatowskiej † 1569 ²⁾, w ścianie zachodniej, przęśle I. Najw. wys. 1'90 m, najw. szer. 1'20 m. Z piaskowca. Tablica prostokątna poziomo wydłużona, w ramie profilowanej z wálkiem pokrytym listeczkami, ujętej w bogate płaskorzeźbione ornamenty. U dołu wisior szerszy od tablicy, obrzeżony esowatemi wolutami, w części liściastymi, na polu między nimi mieści kartusz zawieszony na wstędze, której końce ulatują falisto po jego bokach. Rama kartusza wykrawana, podwijana i nacinana; a w niej medaljon kształtu zbliżonego do elipsy pionowo wydłużony i czworodzielny zawiera herby: Drogomir, Junosza, Abdank i Ślepowron. Pod kartuszem zwiesza się kielich kwiatowy czy kutas. Po każdym boku tablicy na płycie poziomej, stanowiącej gładkie przedłużenie linii rami tablicy, jest ozdobna i wyższa od tablicy woluta, w kształcie litery s, z liści nastrzępionych, stylizowanych. Nad górną listwą rami jest fryz gładki, węższy od tablicy, oraz gzyms niezwykle okroju, poziomy, zwieńczony szczytem, na którym dwie symetrycznie skośno ułożone esowate woluty liściaste podpierają strzelający w górę kartusz o ramie wykrawanej i wywijanej, na którego zbliżonym do elipsy polu pionowo wydłużonem, dwudzielnem herby Drogomir i Rogala. Górna część pomnika jest uszkodzona i części jej może nie trafnie poskładane. Rzeźby renesansowe, artystyczne. Napis wykuty kapitalikami dwóch wielkości:

nobilis lavrentivs romathowski
in romathovo et svperiori rvdno h

¹⁾ U Cerchów i Koper, tabl. 425, jako będąca rzekomo w kościele.

²⁾ U Cerchów i Koper, tabl. 150.

Fig. 111. Ś. Katarzyna Sjeneńska — do str. 114.
(Fot. L. Lepszy).

æres scabinvsq₃ ivris svpmi (s.) castr
cracoviens hoc (s.) tmvvlm posvit
nobili annæ conivgi svæ cha
rissimæ cvm lachrimis ac vl
tima post fata hic volet (s.) etiam
ipse qviescere obdormivit
avtem in cristo (s.) iesv die XXVII
ianvarii, anno domin (s.)
M.D.LX. VIII ætatis suæ XLVII

Fig. 112. Wnętrze nawy głównej kościoła przed pożarem 1850 r. Obraz B. Stachowicza — do str. 115.
(Fot. L. Lepszy).

Andrzeja Gawronka † 1633 ¹⁾). W ścianie zachodniej, w przęśle I. Najw. wys. 1'02 m, najw. szer. 0'92 m. Z marmuru czarnego tablica z takimże obramieniem barokowem skromnem, z uszami u góry, nad którymi na postumentach sterczą płaskorzeźbione kule. Pomiędzy temi dwoma sterczynami położone symetrycznie są dwie woluty, nad których spotkaniem wznosi się ornament wachlarzowy, złożony z 3 stylizowanych liści. Po bokach tablicy są wązkie naddatki zakończone górą i dołem wolutami. Pod tablicą skromny płaski ornament wiszący w środku mieści płaskorzeźbiony kartusz z tarczą pustą. Napis kuty antykwą, majuskułami jednostajnymi (wiele liter jest mniejszych, wpisywanych w większe):

¹⁾ U Cerchów i Kopery, tabl. 290.

patrz stanawszy ktoszkolwiek obaczysz prawego
konterfekt katolika iakoby żywego ¹⁾
andrzej gawronek w tym tv odpoczywa grobie
przybrał miła (s.) małżonka (s.) w kompania (s.) sobie
wiara (s.) cnotą rosądkiem (s.) y laty statecny (s.)
przeżywszy lat sieddziesiąt (s.) zyskał pokoy wiecny (s.)
ialmużna (s.) mv do nieba droge (s.) torowała
milosc (s.) kv zakonnikom mieysce zgotowała (s.)
sam tez (s.) klasztor znać daie kogo tv pochował
gdy mv taki nagrobiec z milosci (s.) darował
wszytko bogv oddawszy lezy (s.) tv bezpiecznie (s.)
a ty przyday co czytasz niechay zyie (s.) wiecznie
vmarł dnia. 3. lvtego rok. p. 1633

Andrzeja Gruciniusa † 1599 ²⁾. Wmurowany w ścianę zachodnią, w przęśle II od kościoła licząc. Wys. 1'06 m, najw. szer. 0'87 m; marmur brunatny, wskutek przepalenia wpadający w ton fioletowy. Tablica prostokątna obramiona listwą, nad którą jest nasada wysoka, nieco węższa; przejście jednej szerokości w drugą stanowią woluty boczne przy nasadzie, której pole wypełnia arkada obramiona, a w niej krzyż alabastrowy; u stóp jego po jednej stronie jest wyżłobione lecz puste miejsce tarczy herbowej. Całość zamknięta jest górą gzymsem poziomym. Na tablicy, mającej u dołu wisior nikły zawinięty, jakby z blachy wycinanej, jest wykuty napis majuskułami, antikwą (niektóre litery z drugimi łączone); na górnej ramie :

d. o. m.

na polu tablicy :

mgro andreae grvcinio pilsnen: philosophiæ et medicinæ
doctori, earvq₃ scientiarv in academia cra, pvblico ac or
dinario professori clarissimo, viro frvgi et qvieto scri
bendo ac medendo foeliciter, mvltis primariis in regno
poloniæ viris accepto et grato de omnibvsq₃ bene mæreți (s.)
vitæ integritate morv elegãtia, artis medicæ dexteritate et
præstãtia inclaresceti ac in svma expectatione apvd omes posito
año dñi M·D·IC. die XXIX octob: ætatis svæ XXXVII vita defvcto
exci. d. gallvs alexander vegrini⁹ phiæ. et medicinæ doctor
civis cra; amico et sxmpolitæ³⁾ desideratisso monvmëtiv hoc ff.
nec medicina tibi, andrea, nec vita qvieta
hoc dedit, ante diem, ne morerere (s.) tvvm
at svprema etiam vt maneat post fata svperstes
hoc medicina tibi et vita qvieta dedit.

Benedykta z Koźmina 1559 ⁴⁾. Wmurowany w ścianę zachodnią w II przęśle od kościoła licząc. Wys. 1'50 m, najw. szer. 1'16 m. Z kamienia pinczow., złożony z dwóch części, jedna nad drugą. Dolna wsparta na gzymsem poziomym, bogatego okroju, zawiera między dwoma bocznymi wolutami liściastymi, tablicę brązową prostokątną w obramieniu z listwy profilowanej. Wyżej jest gzymś poziomy z zębami a nad nim nasada prostokątna, której pole wypełnia rzeźba: popiersie profilowe mężczyzny brodatego, w obramieniu prostokątnym pomiędzy dwoma bocznymi wolutami, z których głównego skrzytu wyrasta w górę gałązka z liśćmi stylizowa-

¹⁾ Niema portretu, ani śladu gdzieby dawniej mógł być. Kartusz dolny pusty przeznaczony był raczej na herb lub gmerk.

²⁾ U Cerchów i Kopery, tabl. 199.

³⁾ Tak, zam. »sympolitæ».

⁴⁾ Ogłoszony u Cerchów i Kopery, tabl. 134.

nemi. Górne zamknięcie całości stanowi gzyms poziomy z perełkami, nad którym jest niska attyka. Na tablicy mosiężnej napis odlany wypukło kapitalikami 2 wielkości:

d. benedictvs · cosmineñ. archidiaconvs sendomi
riensis hic sepvlts pio lectori
cosmia me tellvs genvit mōx fonte renatvm
salvifico · volvit et nomen habere boni
sic benedictvs eram stricto sed carmina plectro
sev laxo eloqvio vox modvlanda fvit
nunc mea canna silet crydela falce perempta
qva mors triste fremens obvia qvæqve metit
ast animvs svperas dvbio procvl actvs in oras
concordi coeptos fvndit ab ore sonos
hic vbi regnanti celsaqve in sede tonanti
ingeminat sanctos sancta caterva tonos
qvi nunc lector ades gressv perdvcte secvndo
dic mihi qvod debes dic bona verba precor
dic bona verba tvis cvpias si manibus olim
vt benedicatvr dic benedicta vale
mortvvs anno MDLIX die xxviii novembris

Stefana Bendorskiego † 1561¹⁾. W ścianie zachodn., przeszłe III. Tablica z kamienia pinczow. prostokątna, wys. 0.50 m, najw. szer. 1.005 m, ujęta w skromne proste ramy z listwy profilowanej, po której bokach płaskie woluty pionowo wydłużone o grzbiecie ozdobionym liściem akantusu rzeźbionym. W polu wewnętrznym jest druga ramka prostokątna, jeszcze skromniejsza, ujęta po bokach w płaskie woluty klamrowate. Otacza ona napis kuty dwu wielkości majuskułami antykwą, popsuty:

stefano bendorszkii (s.) viro nobile (s.)
arcivm magistro. ivris bacca (s.):
lavreo lavrentivs. gośliczki ami
cvs posvit mortvvs. a d MDLXI
maii XIII

hic iacet et virtvs iacet et doctrina fidesq
condita svnp (s.) tvmvlo ho tot monvmenta vir
ante diem . . . hvnc r. pvit vis effera fatis
vnica qve (s.) fverat spes patris et patrie
hvic hospes . . . ad tvmvlvm charissimb (s.) dicas
ut celvm hic videat vir bonvs atq. pivs

Sebastjana Lombardiego † 1580²⁾. W ścianie zachodn. między przeszłem III a IV. Tablica prostokątna z kamienia pinczow., wys. najw. 0.79 m, szer. 0.74 m., w ramie skromnej z listwy o brzegach wycinanych i zawijanych jakby z blachy i wałka wewnątrz niej nasiękiwanego. U góry sterczy płaskorzeźbiony kartusz o brzegach wycinanych i zawijanych, z medaljonem eliptycznym, pionowo wydłużonym, wypukłym, pustym. Napis majuskułami dwu wielkości, antykwą wykuty:

sebastiano lombardi floretio (s.)
viro indvstrio, et animi atqve in:
genii dotib⁹ ita prædito, vt om:
nib⁹ esset gratiss: cōivgi . chariss:
et . dese optime merito aña miaciska
et pietatis . et sumi erga ilv amo

¹⁾ Reprod. u Cerchów i Koperu, tabl. 139 (VII).

²⁾ Reprod. u Cerchów i Koperu, tabl. 171 (VIII).

ris monvmetv hoc svis lacrymis cõ
s psv ad posteritate extare volvit.
obiit año a partv virginis
MDLXXX die xxviii mesis (s.) octob¹⁾

Jana Zurkovicza † 1601²⁾; w ścianie zachodn. przęśle IV. Najw. wys. 1'44 m, najw. szer. 1'23 m. Tablica z marmuru brunatnego, przepalonego, prostokątna z cokolem i wisiozem rzeźbionym u dołu. Na cokole są trupie głowy i skrzyżowane

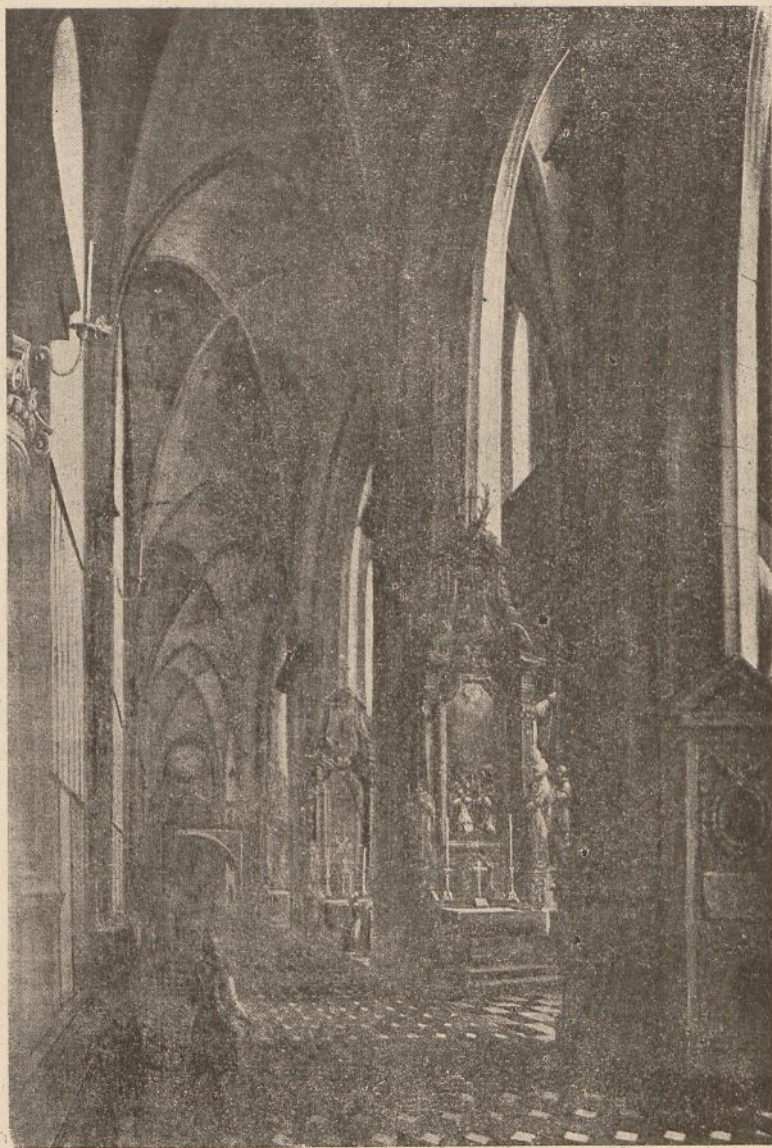

Fig. 113. Wnętrze nawy bocznej północnej kościoła przed pożarem 1850 r.
Obraz B. T. Stachowicza — do str. 116. (Fot. L. Lepszy).

kości ludzkie; wisior o wyrzynanych i zwijanych brzegach na polu środkowym mieści kartusz barokowy jakby przewleczony falistą wstęgą, a na nim medaljon ze skrzyżowanymi kosami. Po bokach tablicy woluty liściaste pionowo wydłużone; u góry architrav, fryz z rozetami i poziomy gzyms koronujący z perełkami. Sama

¹⁾ Niektóre litery łączone z sąsiednimi. W wierszu 3-im od końca wyraz początkowy: »s. psv« jest skrótem zam. spersvm i łączy się z końcem wiersza poprzedniego w słowo: conspersvm.

²⁾ U Cerchów i Kopery, tabl. 203 (VIII).

tablica ma skromną wąską ramę z gładkimi listeczkami na wałku i napis wykuty majuskułami antykwą:

d o m
 nobili d ioanni zvrkowicz omnis
 christianæ pietatis cvltori. propt.
 ingenii et morvm svavitatem rer̄vq̄
 experientiam . omnibvs charo, illu
 striss: dñi stanislai comitis a tar
 now. castællani (s.) sandomirien. alv
 mno . familiæq̄ ipsivs adoptivo ma
 rito de se optime merito
 caterina foxia monvmentv̄ hoc
 lachrymis conspersvm moesta p.
 vixit annis XXXX ex hac vita in
 coelestem patriam translatus die
 VII mensis: ianvarii a. d. MDCI

Andrzeja Zarskiego † 1614 ¹⁾ w temże prześle co Żurkowicz. Najw. wys. 1'96 m, najw. szer. 1'31 m. Rama i cała górna część z obdasznicą z marm. brunatnego przepalonego; tablica napisowa, wisior pod nią, festoniki wewnątrz obdasznicy i górne galki z płomieniami z marmuru czarnego. Częścią główną jest tablica prostokątna poziomo wydłużona w ramie barok, profilowanej, z uszami obejmującymi narożniki górne, a pionowo zwieszonymi pod narożnikami dolnymi, mająca po bokach małe naddatki, jakby płaskie skrzydełka wolutowe, z kropłą u dołu. Na górnej listwie ramy kartusz trójlistny z marmuru brunatnego z h. Jastrzębiec. Gzyms wydatny. Obdasznicę środkiem przerwana zdobią na końcach małe granaty, a w przerwie środkowej na postumencie wystrzela wysoko duży wazon pękaty, pokryty płasko-rzeźbionym festonem i płomienisty, z marmuru brunatnego. Pod środkiem tablicy rozłożysty wisior wolutowy ma w najszerszym miejscu rzeźbiony kartusz z rozwianiem labrami, a na nim tarczę podobnego kształtu jak górna, z rzeźbionym h. Stary koń, nad koroną Topór. Na tablicy jest napis kuty kapitalikami lichego rysunku, 2 wielkości:

d. o. m.
 nobili andreae zarski
 fide orthodoxa in devm
 pietate singvlari in patriam
 fidelitate sincera in ser. regem steph
 marte fortvnato in moschvm tyrannvm
 affectv et efectv in pavperes parenti
 felicissimo.
 flebilis conivnx posvit
 monvmentvm
 relicto vtrinq̄s in patribvs locihvivs (s.)
 immobilivm bonorvm svorvm immortal
 hærede chrō

obiit anno d. 1614 die 14 novembr ætatis svæ 50

Teodora Cieleckiego † 1628 ²⁾, w ścianie zachodniej pomiędzy przesłem IV a V. Najw. wys. 0'72 m, najw. szer. 0'88 m. Tablica z marmuru czarnego w ramie z kamienia pinczow. Ramę stanowi listewka profilowana, którą otacza płaski ornament barokowy o brzegach wycinanych i częściowo wywijanych (u góry,

¹⁾ U Cerchów i Kopery, tabl. 260.

²⁾ U Cerchów i Kopery, tabl. 279.

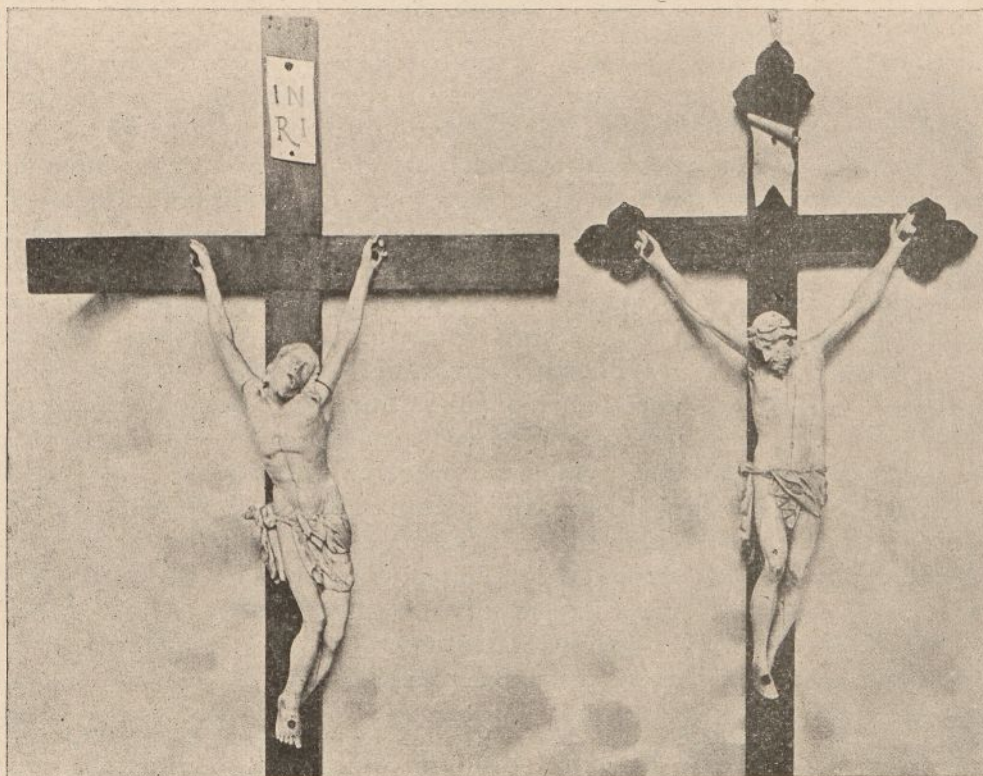

Fig. 114. Dwa krucyfiksy z kości słoniowej — do str. 116. (Fot. L. Lepszy).

u dołu i na narożnikach). Po dwóch bokach wyrastają z niego płaskie woluty. Napis na tablicy kuty majuskułami antykwą (w pierwszym wierszu większe znacznie, w drugim trochę większe od następnych, w trzecim i piątym mało co większe od następnych; w dwu zaś końcowych mniejsze od poprzedzających).

d. o. m. a.
lapis mvtvs svm
loqvi tamen coactvs
bonæ ivventvti narro . generosvm
theodorvm cielecki adm̄ ivvenem
propter singvlares et raras in hac æta
te virtvtes parentvm præceptoris toti⁹
vñrstis crac: fvisse delicias, sed hev de
licias, dvm academiã remp: ecclãm de
in spem de se magnam excitit (s.), repen
tino morbo ipso die pentecostes ex
hac vita mortali ad illam immortalē
translatvs est. anno MDCXXVIII iŷn. XII
m: gregorivs golinski eloq: prof:
cvstos opat. discip. cars̄mo . amoris ergo . p. p.

Wojciecha Novicampiana (Nowopolskiego) † 1558¹⁾ w ścianie zachodn. przęśle V. Wys. 1'55 m; najw. szer. 1'435 m. Z piaskowca, płaskorzeźba renesansowa, ornament szlchetnego pomysłu i wykonania. Kompozycja dołem i górą ujęta w gzymasy poziome, suto profilowane, z zawrotami przy końcach. Bokami, pomiędzy zawrotami dolnemi a górnemi są pilastry fantastyczne jońskie, o powierzchniach trzonów po-

¹⁾ U Cerchów i Koperu, tabl. 133.

krytych arabeskami roślinnymi, wydobytemi przez złobienie tła, wyrastającymi z dolnego kielicha liściastego. Prócz tego pole środkowe obramione jest w dolnej części po bokach znowu węgarami w kształcie jakby pilastrów pokrytych arabeskami roślinnymi, równie jak tamte płaskimi, wyrastającymi z wazonów i zamknięte od góry gzymsem poziomym, zawróconym nad temi pilastrami; część górna zawiera tympanon półkolisty obwiedziony archiwoltą, a w nim w otoku kolistym popiersie mężczyzny brodatego, artystycznego wykonania. Spandrille między tem półkolem a pilastrami są wypełnione ornamentem z liści stylizowanych. Na dolnym polu prostokątnem jest kartusz, jakoby eliptyczny, poziomo wydłużony, w ramie o brzegach wykrawanych i zawijanych, a na nim napis, kuty majuskułami antyką, restauracją popsuty:

Alberto . novicampi
ano doctrina ee (s.) inte
gritate consdicvo (s.) profes
sori pvblico ac precepto (s.)
ri illvstrissimi ioannis si
gismvndi rigis (s.) ungariae
designati familiares
mesti (s.) posvervnt. mor
tvvs anno MDLVIII
ætatis vero svæ I (s.)¹⁾

Adama Górskiego (bez roku)²⁾, w ścianie zachodn. prześle V. Najw. wys. 1.66 m, najw. szer. 1.26 m. Tablica z marmuru brunatn. przepalonego, prostokątna, obwiedziona listewką z kamienia pinczow., a z boków i od dołu nadto takąż ramą profilowaną z wałkiem listkami pokrytym, stosunkowo szerokim. Prócz tego rzeźbione późno renesansowe obramienie kamienne składa się z dolnego fryzu z rozetami i skromnego nad nim gzymsiku, a pod nim wisior o brzegach wyrzynanych i zawijanych, miejscami przyozdobionych liśćmi strzępiastymi i rozetami. Środkowe pole wisioru zajmuje głowa dziecięca skrzydlata. Nad cofniętymi zawróceniami cokołu są po bokach ramy naddatki z wyrzynaniami i zawijasami. U góry bezpośrednio nad tablicą wznosi się nasada zwężona ku górze, złożona z bocznych liściastych wolut, schodzących się górną w rodzaj kapitelu jońskiego, a obejmujących na polu środkowym kartusz o kształcie zbliżonym do serca, o konturach w dolnej połowie wycinanych i zawijanych, w górnej liśćmi strzępiastymi przybranych. Na jego tle tarcza herbowa, wykrawana, czworodzielna mieści herby: 1) Nałęcz, 2) Dąbrowa, 3) Lubicz, 4) Rogala. Nad tarczą i kartuszem sterczy wychodzący z ukoronowanego hełmu powtórzony klejnot Rogala. Napis kuty jednostajnymi majuskułami antyką (tylko 6 liter większych):

epitaphiū generosi ac nobilis viri adami gorski (s.)
aielienie (s.) sacre (s.) regiae maiestatis secretarii
hospes siste gradvm breviter mea perlege fata
septem lvstra anno plvs vixi et iam ecce resigno
morte diem iam eo a vobis mea pectora fratres
quid linquam post me nomen virtvtis honestvm
vixi dvm vixi recte non lavdis egenvs
et regi et patriæ vere servivi ideo me
lvmine rex semper grato dignatvs et avre est,
nvnc avtem meliore mei svper æthera parte
migro ardens romanæ religionis amator

¹⁾ Oczywiście zam. L = 50.

²⁾ U Cerchów i Kopery, tabl. 18g.

o dvlces animæ fratrvm cariqve propinqvi
iam salvete div memores qve (s.) mei vsq₃ valete
stanisla⁹ gorski (s.) ielienski notari⁹ terre (s.) sacrotimensis et
sigismvd⁹ capitane⁹ ostroviensis fratres germani fratri
carissimo posvervnt.

Stanisława Włodka i Katarzyny Konieczpolskiej Włodkowej¹⁾. W ścianie zachodn. przęśle V. Wys. 1'80 m, najw. szer. 1'56 m. Z piaskowca. Złożony z dwóch kondygnacyj, z których dolna cokolwiek wyższa i szersza od górnej. Spoczywa ona na poziomym gzymsie profilowanym; na nim wznoszą się pomiędzy dwoma bocznymi wolutami liściastymi, o zarysie litery C, dwa boczne pilastry obejmujące pole prostokątne z napisem. Pilastry dźwigają belkowanie zawracane i gzyms poziomy zawracany nad pilastrami, stanowiący granicę górną części dolnej a podstawę części górnej. W tej drugiej znów między wolutami liściastymi, esowatymi, są dwa pilastry boczne, nie na osi zawróceń gzymsu i pilastrów dolnych, obejmujące pole górne węższe od pola kondygnacji dolnej a na niem w obramieniu z półpilastrów i wspartej na nich płaskiej arkady dwułucznej, wspartej w pośrodku tych łuków na konsoli, płaskorzeźbione, profilem ku sobie zwrócone popiersia mężczyzny brodatego w pancerzu i kobiety w zasłonie zakonnej na głowie, z pełznącą po ramieniu dość dużą jaszczurką. Oboje niestarzy, w sile wieku. Spandrille wypełnione płaskorzeźbionym ornamentem roślinnym. Całość uwieńczona fryzem i gzymsem poziomym. Rzeźba renesansowa, kompozycja skromna lecz szlachetna. Typ i układ popiersia męskiego przypomina popiersie z pomnika Novicampiana, lecz modelowanie mniej szczegółowe. Rzecz artystyczna. Na polu dolnym, w ramce z listwy skromnie profilowanej, napis kuty majuskułami, antyką, dwóch wielkości:

epitaphivm gñosi dñi stanislaï wlo (s.)
dek et catherine (s.) konieczpolska cō
ivgv̄m
vrna virv̄ tegis, vna cṽ cōsorte sepvltv̄
qv̄os etiā e vivis, svstvlit vna dies
morbi cavs̄a gravis, s̄iili (s.) discrimine vicit
ambos et vitæ lvm̄en acerba tvlit
non animvs virilis nō liḡva diserta marito
defvit, et mores consiliiq₃ decvs
vxori pietas, vericv̄dia (s.) modestia vitæ
ornādi oppressos, sorte nocēte, fvit
vivite iā chrō, viçlisq₃ (s.) metvq₃ soluti
corp̄is et nitidi scādite ad astra poli

Krzysztofa Mocarskiego † 1579²⁾ w ścianie zachodn. przęśle VI. Wys. z kolumnami, bez kartusza 1'09 m, najw. szer. 1'255 m. Epitafium złożone z tablicy prostokątnej z marmuru czerw. przepalonego w obramieniu z kamienia pinczow. Pole główne otoczone jest z 3 stron płaskimi pasami o płycinach ze stiuku czerwonego. Całość spoczywa na gzymsie poziomym, bokami ujęte pomiędzy dwie woluty liściaste pionowo wydłużone z alabastru brunatnego. W górnych narożnikach płaskiej listwy obramiającej kamienie, wypukłe tabliczki fasetowane, a nad nimi sterczą w górę kule płaskorzeźbione z marmuru czarnego; nad środkiem obramienia osobno wmurowany kartusz kamienny renesansowy z medaljonem eliptycznym pionowo wydłużonym, na którym płasko ryte drzewo nad wodą i z boku gwiazda. Napis kuty majuskułami antyką dwóch wielkości:

¹⁾ U Cerchów i Koper, tabl. 234.

²⁾ U Cerchów i Koper, tabl. 169.

nobili christophero mo
carski de mocarz rozi
na gostinska ipsivs con
ivnx mæstissima amoris
et fidei ergo hoc mo
nimentvm (s.) erexit anno
dni MDLXXIX die XXV
ianvarii ætatis vero svæ
LX in domino mortvo.

Elżbiety z Tarnowskich Pieniążkowej † 1579¹⁾ w ścianie zachodn. przęśle VI. Z kamienia pinczow.; tylko tablica, płyciny pilastrów i cwikle koło medaljonu z marmuru czerwonego przepalonego. Najw. wys. 2'17 m, najw. szer. 1'44 m. Układ przypomina pomnik Stanisława Włodka i jego żony, wyżej opisany, mianowicie podziałem na 2 kondygnacje, gzymsami poziomymi górą i dołem a pilastrami po bokach zamknięte, i tem, że kondygnacja górna jest węższą od dolnej. Także duże podobieństwo przedstawia rysunek wolut bocznych dolnej jego kondygnacji do wolut górnej kondygnacji tamtego, oraz sposób traktowania profilowego popiersia kobiecego na obu pomnikach. Natomiast różnicę w pomniku Pieniążkowej stanowi wisior dolny utworzony z bocznych liści strzępiastych i kartusza, o brzegach wykrawanych i wywijanych, nawleczonego na wstęgę, z h. Leliwa na tarczy kolistej: dalej dwa aniołki, gaszące nachyloną pochodnię po bokach kondygnacji górnej i trójkątny ogzymsowany szczyt, też kondygnację wieńczący. Rzeźby są artystyczne w stylu renesansu, dwaj aniołkowie bardzo szlachetnego pomysłu i wykonania. Na twarzy medaljonu portretowego w górnej kondygnacji nos jest odtłuczony. Na obramionej wałkiem z listeczkami tablicy kondygnacji dolnej napis wykuty majuskułami antykwą:

elizabethæ (s.) stanislai co
mitis a tarnow. palatini
sendomirien. siradiensis
q₃ capitanei filiæ, foemi
næ pvdicissimæ, vxori ve
ro svæ petrvs pienia (?²⁾
zek de krvslova³⁾ et in
czienitniki etcet,
mæstvs posvit ano dñi
M.D.LXX.IX die VII martii

Stanisława Radosiciusa (Radoszyckiego?) † 1583⁴⁾, w ścianie zachodn. przęśle VI. Z piaskowca. Najw. wys. 1'51 m, szer. 0'645 m. Tablica prostokątna w ramce skromnej z wałkiem pokrytym listkami. Górne zwieńczenie tworzą 2 leżące woluty rzeźbione liściaste, z liśćmi strzępiastymi, kładącymi się na ramie nad dwoma narożnikami górnymi. Napis kuty kapitalikami jednostajnymi:

stanislao radosicio art. bon. magro
ivris licentiatog₃ canonvm in alma crac
acad. pvblico⁵⁾ professori a. d. 1588
diæ (s.) 5 febr. vita fvncto execvto
res mæsti amico et confratri posvere

¹⁾ U Cerchów i Kopery, tabl. 168.

²⁾ Koniec wiersza zakitowany, tak, że nie wiadomo czy ostatnia litera jest: a czy ą.

³⁾ Dwa te wyrazy były pomyłone i zostały poprawione przez kamieniarza, jak wyżej. Właściwie wyglądają: ADE KSRIVOSVLOVA, przyczem jedne litery zachodzą na drugie.

⁴⁾ U Cerchów i Kopery, tabl. 181.

⁵⁾ Tak poprawiono pierwotne: publicæ.

nomen radosici . vestram si venit ad avrem
qvi legitis, iaceo hic, hic monvmenta mea
solvite ivsta mihi, ivstvm est orare tonantē
an dvbivm est et vos, iam cito posse mori
legvm stanislavs bonvs professor¹⁾
repositvs iacet hic, precem reposcit
a te christicola hev memento fratris
qvi scis, qvin hodie mori recvses.

Franciszka Niconitiusa † 1546; w temże przęśle VI, Tablica z kamienia pinczow.
z jednej sztuki z listwą obramiającą, prostok. wys. 0'465 m, szer. 0'93. Napis kapi-
talikami z wielkości szlachetnego rysunku, ale poprawianemi w czasie ostatniej
restauracji, która wprowadziła rażące błędy:

ieiv (s.) christo redemptori svo et d. pp.
franciscvs niconitivs christophori f.
nobilis nigrocorecyraevs dalmala²⁾
referen. ep (s.) prothon. sed. apostolicæ
epfigiem (s.) hanc svam impetratae (?³⁾)
pristinæ. valetvdinis testimonivm
svplex d. Cracoviae M. D. XLVI

Kazimierza Putanowicza w ścianie wschodniej, przęśle II. Mała tabliczka pro-
stokątna z marmuru czarnego. Napis ryty kurentem.

Grzesznik Nawiekszy
Kazimierz Putanowicz
zebrzę miłosierdzia
od przechodzących
o westchnienie za duszę moją
Będzie Pan Bóg
zapłatą

Kazimierza Jana Woźniakowskiego † 1719, tabliczka marmurowa czarna pro-
stokątna pod powyższą.

Jana Jelitowskiego † 1608, w temże przęśle. Tablica marmurowa brunatna,
prostok. Wys. 0'53 m, szer. 0'59 m. Napis kuty kapitalikami, ładnego kroju renes.,
z wielkości.

d. o. m.
gñoroso ioanni ielitowski
s. r. m. sigismvndi III cancel
lariae secretario, a servitore
svo globis aliqvot ex insidiis
viii die ianvarii año dñi M.DC
viii crvdeliter traiecto, ac
exinde postridie ætatis svæ
anno xlii nondvm completo,
mortvo frat. mæst. posv (s.)
expende
non refert qva, sed qvo

¹⁾ Drugie S dodano nad wierszem.

²⁾ Napis przy restauracji popsuty; pierwotnie musiało być tu: dalmata.

³⁾ Pierwotnie pomyłone i poprawiane w zakończeniu tego wyrazu widoczne są różne litery wy-
kute jedne na drugich: TRTAÆÆÆ.

Reginy Chrzanowskiej † 1607 w ścianie wschodniej, prześle III. Tablica marmurowa czarna prostokąt. Wys. 0'63 m, szer. 0'78 m. Napis kuty kapitalikami, lichego rysunku trzech wielkości.

d. o. m.

reginae chrzanowskae
minae incomparabili olim no-
bilis thomae kaminsky s. r. m.
mvsici conivgi nobilis dn⁹
stanisla⁹ chrzanowsky mari
t⁹ secund⁹ vxori benemerē
ti mæst⁹ posvit . vixit a⁹os
48. moritvr a. d. 1607. die 27
septēbris hora 12 sv̄m̄o manæ (s.)
reqviescat in pace dicat̄ pater noster vsq̄ amē

Macieja Jakubowskiego † 1797, w ścianie wschodniej między przesłem III a IV, tabliczka marmurowa czarna.

Katarzyny z Filipowskich Zawilskiej † 1828, w ścianie wschodniej między przesłem IV a V, tabliczka marmurowa brunatna.

Andrzeja Piotrkowczyka † 1645¹⁾, w ścianie wschodniej, prześle V. Najw. wys. 2'51 m, najw. szer. 1'67 m. Z piaskowca i marmuru czarnego. Tablica prostokątna, w obramieniu barok. profilowanym z uszami narożnymi. U dołu dwa małe wisioriki przy narożnikach i większy odcinkiem koła zakreślony wisior z kartuszem dziwacznej kształtu, na którym w medaljonie eliptycznym h. Pilawa. Po bokach ramy występują pasy wolut związanych w rodzaj klamry. U góry nasada utworzona z medaljonu eliptycznego, wysokiego, ujętego w ramę z wykrętami i przepaskami, pomiędzy dwoma szeroko rozchodzącymi się ślimacznicami, na których stoją postumenty z kulami. Całość uwieńczona krzyżem łacińskim o ramionach przechodzących w lilję heraldyczną. Medaljon górny jest pusty. Napis na polu tablicy obwiedziony jest osobną listewką. Napis kuty kapitalikami, początkowe litery imienia i nazwiska zmarłego większe :

d. o. m.

andreas petricovivs, i. v. d.
in principe vrbivm cracovia.
parem ortvi indolem et genivm,
ac primores literas (s.) hausit:
cvivs nobile deinde ingenivm.
italia excolvit, expolivit gallia,
peregrinatio, industria, experientia perfecit.
ac ne plvra exteris deberet,
domi lavream doctoratvs mervit.
meritvmqve antecessoris dignitate et diligentia avxit,
exornavit consvlatv;
consvlatvm vigilantia prvdentia ivstitia,
et legationibvs ad regni comitia obitis.
sic pvblice par vbique titvlis, mvnerique svo.
privatim modestia et comitate erga omnes certabat,
tandem ille amor et deliciae omnivm,
omnivm cvm desiderio et luctv,
die . VIII. octobris anno salvtis M.DC.XLV.
sexagenario proximvs

1) U Cerchów i Koperzy, tabl. 311.

patriæ, conivgi . liberis . amicis . ereptvs,
deposito intra tvmbæ hvivs angvstias corpore,
spiritvm deo reddidit.
anna teressia (s.) pernvssowna conivnx mæstissima
marito desideratissimo pos.

Ramię krużganków północne.

Jana Ostrowskiego † 1610 ¹⁾), w ścianie północnej, prześle I. Najw. wys. 1'09 m. najw. szer. 0'765 m. Z piaskowca; tablica prostokątna poziomo wydłużona, obwiedziona listewką przyozdobioną ze wszystkich 4 stron szerokimi naddatkami płaskorzeźbionymi o formach barokowych niespokojnych i dziwacznych. Po bokach są to rozszerzające się ku górze jakby skrzydła albo wąskie tarcze o brzegach ze strzępiastych stylizowanych liści, a polach środkowych pokrytych cekinami. U dołu szeroki wisior okonturowany wolutami i liśćmi, w którego środkowym najszerszym polu jest rzeźbiony pusty kartusz zawieszony na festonach chusty związanej na kokardy. U góry pomiędzy dwoma ślimacznicami z potworów o głowach z koziemi brodami a baraniami rogami jest postument w kształcie stylobatu, na którego ścianie frontowej wyrzeźbione słońce między czterema narożnymi główkami skrzydlatymi, uwieńczony górną połową posążka dziecięcego wyrastającą z kielicha kwiatowego na nóżce od kielicha lub świecznika. Posążkowi brak rąk i ramion, może wskutek uszkodzenia. Na tablicy napis wykuty jednostajnymi kapitalikami:

d. o. m.
famato domino ioanni ostrow
ski civi et bibliopolæ cracovien
si viro integerrimo ac de omni
bvs bene merito vita fvncto
anno salvtis hvmanæ 1610 die
vero 5 avgvsti agnes ostrow
ska vxor mæstissima conivgi
svo charissimo hoc consper
svm lachrimis pientiss. monv
mentvm posvit vixit annis

XXXXVIII

Baltazara Balcerowica † 1627 ²⁾), w ścianie północnej, prześle I. Najw. wys. 1'68 m, najw. szer. 0'95 m. Składa się z dwóch kondygnacji, dolna jest tablicą prostokątną z marmuru czarn., nieco wydłużoną pionowo, ujętą w ramę z kamienia pinczow. szeroką prostokątną, z uszami przy narożnikach dolnych; na naddatkach dolnych jest na każdym krążek, na płaskim polu górnej części ramy poziomej z prawej i lewej strony wstęga związana w fontaż na płaskim polu ucha. Środek tak górnej jak dolnej poziomej części ramy zaakcentowany małym przecinającym ramę jakby stylobatem, czy kapitelem pilastru. Uszy górne podparte każde wązką pionowo wydłużoną wolutą, jakby konsolą. U dołu wisior okonturowany listwami esowatemi, w środku przechodzący w zwieszony kartusz z medaljonem owalnym, pionowo wydłużonym, na którym gmerk złożony z litery H, nad nią B, a wyżej czwórki (można też czytać: H, P, B, 4. Górną kondygnację tworzy pole kwadratowe, węższe od tablicy dolnej, bokami i górną ujęte obramieniem skromnie profilowanym z kamienia pinczow. z wkładkami ze stiuku czerwon.; przejście od mniejszej do większej szerokości stanowi z każdego boku woluta załamana, pionowo wydłużona. Pole kwadratowe wypełnia wpisany w nie biały medaljon alabastrowy

¹⁾ U Cerchów i Koper, tabl. 213.

²⁾ U Cerchów i Koper, tabl. 277.

obramiony czarnym marmurem, okrągły, dołem przycięty, pionowo nieznacznie wydłużony, na którym jest płaskorzeźbione popiersie mężczyzny brodatego, w polskim stroju, niestarego, en trois-quarts. Całość zwieńczona dwoma wolutami z liści stylizowanych, strzępiastych, które ujmują i podpierają między sobą kartusz okrągły o brzegach wykrawanych, a na nim rozetę, otoczoną krążkiem z listwy. Ornamencja jest barokowa. Napis na tablicy dolnej wykuty kapitalikami trzech wielkości:

d. o. m.
pietate erga devm insignis
candida hvmantate in omnes celebris
baltazaris balcerowic
civis et bibliopolæ cracovien.
hic
spolia mortalitatis qviescvnt
cvivs probitatem ab omnibvs adamatam
sicvt memoria hominvm servabit
ita
vt anima coelo inseratvr
devote apprecare lector
ego catherina vxor moestissima
doloris testem hoc saxvm esse volvi
si qvidem
divtivs amorem viro testari
mors ehev vetvit
anno salvtis MDCXXVII
moritur vi. ivnii.
ætatis svæ a. LV.

Galeazza Guicciardiniego † 1557¹⁾, w ścianie północnej, prześle I. Najw. wys. 3·92 m, najw. szer. 2·61 m. Z kamienia pinczow. Na podmurowaniu i niskim cokole rodzaj parapetu, którego środkowa część zawrócona ku przodowi, tworzy ryzalit, a zawrócenia boczne tworzą stylobaty. Nad temi stylobatami płaskorzeźbione postumenty dźwigają wazony duże, z których buchają płomienie. Na głównej środkowej części parapetu, we wgłębionej płycinie prostokątnej mieści się duży kartusz eliptyczny poziomo mocno wydłużony, obwiedziony skrętami zawijanemi, zdobnemi w muszle wachlarzowe. Tejże szerokości, co ta część pomnika środkowa, jest człon przejściowy nad nią, jakby attyka zwężająca się ku górze, a po dwu bokach ujęta wolutami kształtu wielkich liter C. Na jej wgłębionem polu, wśród wstęg falistych i sztucznie poskręcanych jest kartusz obrzeżony wolutami, którego dolną połowę owija draperja z tkaniny. Na tym kartuszu medaljon eliptyczny pionowo wydłużony mieści herb: 3 trąbki poziomo zgięte, jedna nad drugą zawieszzone. Wyżej na nóżkach z węzów poskręcanych i gryzących się w ogon stoi płaskorzeźbiona wążka piramida, której przednia ściana mieści w środku medaljon wgłębiony, listkami otoczony, eliptyczny, a na nim płaskorzeźbioną w profilu głowę mężczyzny brodatego, z włosami krótko strzyżonemi i szyją obwinietą rąbkiem klasycznej togi. W całym pomysle i szczegółach uderzają cechy późniejszego klasycyzującego renesansu włoskiego, unikanie drobiazgowości, posługiwanie się efektami większych mas i płaszczyzn. Na kartuszu parapetu, stanowiącego dolną część całej kompozycji, wykuty jest kapitalikami napis (początkowe litery niektórych wyrazów większe):

¹⁾ U Cerchów i Kopy, tabl. 129. Według Jana B. Antoniewicza, dzieło Jana Piacentina (Prace Kom. hist. szt. tom II, str. LXXXV).

galeacio gviciardino florentino: viro virtute et
nobilitate præstanti: civis præclaras animi et ingenii do
tes mors im̄atvra svrripvit . amico svavis . hieronymvs cinvs
patritivs (s.) floren: amicitiaē atq. adeo (s.) religionis ergo mon
vmentvm hoc erigi cvravit . obiit vlt. ivlii aņo salv
tis: M:D:LVII. ætatis vero. svæ xxxv.

Melchiora Michałowskiego, w ścianie północnej, przeszle II. Najw. wys. 2'07 m, szer. 0'93 m. Tablica marmurowa czarna ośmioboczna, pionowo wydłużona, ujęta w ramę tegoż kształtu, wałkowatą, z kamienia pinczow., mającą u góry krzyż na podstawie o konturach z łuków podwójnie wygiętych, a u dołu zwieszony kartusz z medaljonem eliptycznym stojącym, na którym rzeźbiony h. Jasieńczyk. Napis kuty, lichego wykonania, pierwsze 6 wierszy, wiersz 9-ty i część 10-go kapitalikami, reszta kursywą.

d. o. m.

et piis manibus gñosi d. melchioris
michalowski tribvni lvblinensis
amicorum familiariumq; optimi integerrimi:
qvod parentis svi ioannis mag. cancell: et exer
cit: svpremi . ducis alvnm? svvis cineribus, sibiq; parentib?
orbato tam praesenti qvam absenti fidvm constantemq; se
ad extremum vitae spiritum praestitisset
thomas de zamoscio pal . kiiowiaē (s.), knissin : qve &c
cap. grati animi monumentvm poni fecit.
vixit annis religionis, libertatis, patriae, iuris
et aequi amantissimus consultissimus,
in vice capit: crac: munere annis non pluris cuiu?qm̄
gratm̄ aut odium quam pubcā dignitm̄ et honestm̄ aestimavit.
tribunalis regni iudex, postremq; praeses imp̄terit? gessit; iniurias
patientissime tulit; sua amicorūq; consilia ad conscieñae (s.) examen
reuocare solit?, eandē oib? vtilitatib? anteposuit: sumorum infi
morum optimorumq; amicitia floruit; in colenda adeo con
stantē se exhibuit, ut neminem difficillimis quibusq; temporib?
contra quorūuis gram̄ et potentm̄ animo, consilio iuuante de:
stiterit corporis licet mole impeditior: ingenio acerrim? per:
spicaciss?, in rebus gerendis efficacis?, laborum tollerantiss?
in colendis officiis vel in aduersa etiam valetu
dine ad mortem usque indefessus in omni
vita . habitu, cultu, moribus rectus, mode:
stus, frugalis, nihil a prisca maiorum
virtute moribusq; discendens; nec ideo
tamen elegantm̄ cultumue decen;
tem superbe contempsit.

Zofji Herburzowej (zam. Herburtowej?) † 1630¹⁾; w ścianie północn., przeszle II; z marmuru czarnego. Najw. wys. 1'23 m, najw. szer. 1'00 m. Tablica prostokątna poziomo wydłużona, w ramie z szerokiej listwy węższemi listewkami obwiedzionej, z uszami w czterech narożnikach. U dolnych uszu wiszą po 3 krople, z których środkową dłuższą kończy kuleczka. Pomiędzy niemi wisior obwiedziony wolutami płaskimi falistemi na swojej największej szerokości zawiera rzeźbiony kartusz wolutami załamany i ogonem węzowym u dołu zakończony po dwóch bokach ujęty, a górą na ramę tablicy zachodzący. Na środkowym jego medaljonie,

¹⁾ U Cerchów i Koper, tabl. 281.

czy tarczy górą zaokrąglonej a dołem szpiczastej, wypukłej, jest wąż ogonem falistym w dół zwrócony¹⁾. Rama tablicy po dwu bokach ujęta jest klamrowo ustawionemi dwoma parami wolut; skręty do siebie zwrócone każdej pary przechodzą w szereg cekinów coraz mniejszych. Uszy górne ramy dźwigają każde na niskiej podstawie pękatą urnę buchającą płomieniem. Pomiędzy niemi wznosi się nasada utworzona z medaljonu w szerokim obramieniu sztucznie zwijanych i przewiązanych skrętów z występującemi po każdym boku małemi wolutami. Pole medaljonu pionowo wydłużone, eliptyczne, z namalowanym na marmurze olejno, mocno zniszczonym portretem kobiety młodej, wygorsowanej. Całość wieńczy płaski krzyż łaciński, z czterema ramionami zakończonemi trójlistną lilją i z promieniami dokoła skrzyżowania ramion. Napis wykuty kapitalikami; początkowe litery każdego wiersza i niektóre litery ważniejszych wyrazów wśród tekstu większe:

zdrayco o zdrayco świecie toć tyranizvies (s.)
a kiedy iedno kogo nieszczęciem posczviesz (s.)
i zacnosc y słaba płec, y politowania
godne kwitniące (s.) lata, nie vydą troszkania (s.)
zofiey herbvrzowey²⁾ takci się dostało,
którey tv po kłopotach odpoczywa ciało
wdzięczney wymowy paniey, młodey, vrodziwey
z domv y z męża zacney, ale nieszczęśliwey
niechcąc bóg bys się dlvzey (s.) pastwył (s.) iey zaloscją (s.)
v siebie iey twe krzywdy nagradza litoscją
zyla (s.) lat 24 bogv dvcha oddała dnia lipca
XXV rok v p. MDCXXX.

Nieznanej kobiety h. Nowina³⁾ na ścianie północnej, przeszłe III. Najw. wys. ok. 2'80 m, najw. szer. 1'74 m. Z kamienia pinczow., tylko posążek leżącej kobiety, herb na kartuszu i trupia głowa pod sakofagiem z alabastru w kilku barwach. Jak się zdaje, złożony (może po pożarze 1850 r.) z części nie stanowiących organicznej całości, może nie należących do jednego pomnika, wogóle zagadkowy, bo rzeźba przedstawia zmarłą kobietę, a napis mówi o zmarłym mężu. Dołem biegnie wążki fryz (czy część gzymsu), złożony z dwóch rzędów listeczków, z których jedne półkoliste, drugie strzępiaste, przedzielonych trzema wałeczkami, a ujętych od dołu i od góry płatą. Nad tem znów poziomy człon, złożony z kilku wałeczków, dźwiga wgłębione pole prostokątne, otoczone z boków i od góry ramą profilowaną. W dolnej części tego pola nieco występuje płaskorzeźbiony sarkofag, złożony z płyty prostokątnej, nad którą jest jakby dolna połowa trumny niewysokiej, a na niej spoczywa z poduszką pod głową, niemal w pełnej rzeźbie z alabastru, kobieta w stroju XVI w. z jakąś zasłoną na tylnej części głowy i wieńcem z kwiateczków dokoła górnej części głowy. Strój bogaty, przepasany w stanie paskiem z krążkami, rękawy fałdziste, zacieśnione u dłoni i obwiedzione falbaną. W lewej ręce trzyma rękawiczki. Kobieta jest młoda, niemal dziewczynka, w stosunku do trumny i sarkofagu postać jej za wielka. Nad nią perspektywicznie przedstawiona w bardzo płaskiej rzeźbie głębia wnęki zasklepionej półkolisto, o podniebieniu pokrytem kasetonami, w których są rozety. Trójkąty w narożnikach pola prostokątnego wypełniają płaskorzeźbione głowy dziecięce skrzydlate. Attyka nad ramą pola prostokątnego, odeń nieco szersza, zwęża się ku górze, ujęta bokami między dwie woluty z liści strzępiastych zgiętych naksztalt litery C. Pole między niemi wypełnia płaskorzeźbiony medaljon eliptyczny, pionowo wydłużony, na tle kartuszu o brzegach wykrawanych i wywi-

¹⁾ Niesiecki nie zna Herburtów h. Wąż, ani Zofji Herburtowej tegoż herbu.

²⁾ Nie znane jest takie nazwisko.

³⁾ U Cerchów i Koper, tabl. 235.

janych. Kartusz zawieszony jest na przewleczonej przezeń długiej wstędze, która w sztucznych falistych zakrętach wije się po dwóch jego bokach. Na medaljonie h. Nowina. To środkowe pole zakończone jest w górze gzymsem, nad którym unosi się główka skrzydlata, z jakimś w górze festonem, poziomo uciętym. Styl rzeźby renesansowy. Na frontowej ścianie sarkofagu, pod trumienką, napis w części zepsuty przy ostatniej restauracji, wykuty kapitalikami (pierwsza litera pierwszego wiersza większa), niektóre litery mniejsze wpisane są w sąsiednie poprzedzające:

zalosna (s.) zona (s.) sktora (s.) czie' (s.) smiercz rozlaczila (s.)
tim twoie zmarle (s.) czalo (s.) kamieniem przikrila (s.)
które (s.) iss poslo (s.) z ziemie, tam szie zass zostalo (s.)
liecz dvcha przikricz trvdno to kamienie mialo (s.)
bo ten w niebie wisokim odpocziwa sobie
czalo (s.) swe zostawiwssi w tim z marmvrv grobie

Michała Parisa † 1674¹⁾, na ścianie północnej, w przęśle IV. Najw. wys. 1'63 m, najw. szer. 1'04 m. Z marmuru czarnego. Tablica prostokątna, nieco wydłużona w kierunku poziomym, ujęta w ramę profilowaną, którą ze wszystkich stron otaczają woluty płaskie, tworząc kształt zwężający się ku górze. U dołu para symetrycznych i załamanych wolut obejmuje rozetę 4-listną. U wolut bocznych największych, pionowo wydłużonych, zwiesza się ze zwoju górnego i dolnego po jednym gronie winnem. Woluty nad tablicą, po parze skombinowane z każdego boku, obejmują niekompletny kartusz 6-boczny (przekrój trumny), obrzeżony listwą, na którym był zapewne portret zmarłego malowany na blasze. Ozdobę dolnej połowy jego ramy tworzą rozchodzące się w dwie strony rogi jelenie, podczas gdy połowę górną zdobią skręty wykrawane i zawijane jakby z blachy. Całość uwieńczona małym krzyżem łańskim o ramionach zakończonych trójlistnie. Dolna para wolut tej nasady dźwiga z każdej strony nasady kulę na postumencie. Kompozycja i kształty rzeźby barokowe. Napis kuty kapitalikami trzech wielkości:

d. o. m.

tvmvlvs hic ereptvm tempori . cvstodit æternitati
perillrem d. michaellem paris castellanidem lvblinen
illvstrissimorvm parentvm
sigismvndi paris castellani lv:
blinē et annæ sapieżanka filivm
qvi dvm vixit
indolem hæroe (s.) dignam annos ita præfetylit (s.)
vt pveritiam senio antevetisse (s.) crederetvr
qvam stvdio bonarvm artivm excolens
splendori familiæ scientiarvm lymen addidit
sed hev! invidit patriæ bono familiæ decori avara mors
et immatvræ ætatis ver, avtvmnvm rata
cvm evm anno salvtis 1674 ætatis 19
e vivis abstvlisset
spem patræ et parentvm eodem sepvlechro tvmlavit.

Katarzyny Rosnowskiej † 1617²⁾, w ścianie północnej, przęśle IV. Najw. wys. 2'50 m, najw. szer. 1'33 m. Z marmuru brunatnego. Kompozycja złożona z 2 kondygnacyj. Dolną stanowi tablica prostokątna poziomo nieco wydłużona, w ramce profilowanej, wspartej na szerokiej konsoli, na którą składa się gzymś poziomy bogatego profilu, w środku u dołu przepasany rodzajem kłamy podwiniętej, z której wy-

¹⁾ U Cerchów i Koper, tabl. 349.

²⁾ U Cerchów i Koper, tabl. 267, w stanie w jakim był przed restauracją, z częściami poprzedanymi i odwróconymi do góry nogami.

chodzą w górę na dwie strony cienkie woluty skrócone nad końcami gzymsu. Po bokach ramy tablicy są płaskie skrzydła listwą obrzeżone i geometrycznie jakby z blachy wykrawane, a górą przechodzące w profilowe maski na poły lwie na poły ludzkie. Drugą kondygnację od poprzedniej dzieli znów gzyms poziomy, nad którym jest pole prostokątne pionowo nieco wydłużone z płaskorzeźbioną w trzech czwartych półfigurą w stroju zakonnym z różańcem i rękami złożonemi do modlitwy przed krucyfiksem. Pole to otacza górą i bokami rama profilowana, którą podpierają bokami duże woluty rozszerzające się ku dołowi, załamane i po brzegu przechodzące w liście strzępiaste. Na górnym gzymsie jest środkiem gruby zakręt, zamknięty, z którego wychodzą na boki niskie klamry, zakończone przy końcach gzymsu jakby płacą kapitelu jońskiego. Wisior dolny wolutami obejmuje duży kartusz z wypukłym medaljonem na nim herb czworodzielny, z czterema herbami: 1) Nałęcz, 2) Poraj, 3) Bróg, 4) Jastrzębiec. Rzeźba barokowa. Napis kuty kapitalikami, dwóch wielkości:

d. o. m.
ac memoriae

generosæ catherinæ de wierzchaczewo generosor (s.) thomæ
wierzchaczewski et feliciæ kaszlińska¹⁾ nobilissima antiqvissimaq;
familia ortor²⁾ ex palatinatv posnaniem, (s.) filiæ piæ prvdentiq; matronæ
qvæ nvpta primo gñoso iacobo targowski secvndo gñoso
christophero rossnowski vtriq; pie et sãcte convixit
maritis deinde orba vidvvm statvm etsi mvltis alliis (s.)
virtvtibvs hoc tamen maxime sãcto et pio actv illvstravit
qvod erroribvs calvinisticis palam abiectis fidem sanctam
catholicam ferventer amplexa in ea firmiter perstitit
tandem annvm ætatis agens LX
sacramentis omnibvs ecclæ catholicæ mvnita, cracoviæ
die viii mensis febrvarii anno domini MDCXVII sancte ob
dormivit et in sepylchro epitaphio hvic svbiacen; armis genti,
licii illivs insignito beatam expectat resvrrectionem.
samvel de kaczlino (s.) targowski, serenissimi sigismvndi III polo:
niæ et sveciæ regis, secretariivs: matri desideratissmæ et
benefactrici cvm lachrimis posvit.

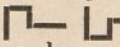
Franciszka Balcerewica²⁾, w ścianie północnej, przeszłe IV. Najw. wys. 1'22 m, najw. szer. 0'945 m. Z marmuru czarnego. Tablica prostokątna, poziomo wydłużona, nieco nad tło otaczające wystająca, z czterech stron ujęta w kombinacje wolut płasko traktowanych. Dołem dwie złamane i symetrycznie ułożone a ujmujące kartusz mały, pusty tworzą wisior konsolowy. Po każdym z boków jedna, pionowo wydłużona i dołem mocno się rozszerzająca, na skręcie dolnym dźwiga obelisk piramidalny kulką zakończony. Nad tablicą dwie dolne koło nasady rozszerzonej dźwigają każda na postumencie i nóżce kulę. Wyżej nasada zwężona przechodzi w kartusz obramiony po bokach wolutami podobnemi do uszu ludzkich, a w górze skrętami podwijanemi, nad którymi są jakby 3 kule lub 3 góry. W tym kartuszu jest medaljon eliptyczny, pionowo wydłużony, pusty, z dolnym ornamentem klamrowym. Na tem kończy się kompozycja widocznie pierwotna, tworząca figurę podobną do trójkąka równoramiennego, kątem w górę zwróconego. Nad tem dodany jest drugi kartusz pusty w obramieniu wykrawanem i zawijanem. Wszystko w płaskorzeźbie barokowej. Napis na tablicy kapitalikami dwóch wielkości wykuty:

¹⁾ Wierzchaczewscy h. Nałęcz, Kaszlińscy h. Poraj (Niesiecki)

²⁾ U Cerchów i Kopyry, tabl. 384.

d. o. m.

wiadomość przechodzącym ten nagrobek daie
ze na tym swietym mieyscv schowany zostaje
franciszek balcerewic podstoli braclawski
którego dwsza boskiey iuz zazywa łaski
zaleciłgo (s.) swiatu woienne zabawy
bo te były początkiem wielkey (s.) iego sławy
potym zas zprowadziwszy młode lata swoje
z pól marsowych vdał się na panskie pokoie
kedy (s.) zabawiwszy się dosyc przez czas dlugi (s.)
hetmanskie y kanclerskie traktował (s.) usługi
na tychgo (s.) smierc okrvtna w drodze zaskoczyła
wzięła (s.) zycie, a serce małżonki zraniła
anny z domv cebrowskiey, bol ten który czwie
na tymgo (s.) z wielkim zalem marmorze (s.) rysvie
kto czyta niech vczyni do boga westnienie (s.)
azeby mv po smierci dał dwszne zbawienie

Pawła Piotra Trizny † 1639, na ścianie północnej, prześle V. Najw. wys. ok. 2.25 m, najw. szer. 1.34 m. Cały z marmuru czarnego, tylko labry koło tarczy herbowej i festony u dołu ramy są z alabastru brunatnego. Tablica kwadratowa ujęta w szeroką ramę profilowaną, barokową, z uszami narożników nie obejmującemi, tylko przy ramie górnej zwróconemi w górę, a przy dolnej w dół . Nad uszami górnemi wazony płomieniste, a środkiem między niemi nasada, węższa od tablicy, na której wśród wypukło rzeźbionych labrów liściastych jest płaska tarcza pięciodzielną z herbami, wydobytemi przez groszkowanie tła: 1) Korczak, 2) Lis, 3) Leliwa, 4) Hipocentaur. W środku 5) Gozdawa. Nad tarczą hełm kratowy. Napis kuty kapitalikami lichego rysunku, dwóch wielkości:

magnis manibvs pavli petri trizna
qvem intimvm primvm vladislai IV cybicvlarivm
tvm dapiferorvm m. d. lit. præfectvm et sta
rodvbeñ capitanevm
vbiq, magnis maioribvs parem
fortvna, patria, coelv m ornavit,
rebellis moscva
in arcis smolensceñ. contra CCM. svorvm
militvm defensione
dignvm illmo carolo chodkiewic (s.)
svpremo exercitv m. d. lith. dvce
optimo, invictissimo felicissimo, tribvnm svspexit
sed hev
post tot ingenio, animo
amicis, regi, regno, præstita obseqvia
post moschoviæ prvssiæ, livoniæ-q, lavreas
gentilitiam (s.) herbam orrexit (s.) fato
cracoviæ
M. DC. XXX. IX. mense maio die xv.
avi . . . (luka) andreæ sapieha palatini smolensceñ
monvmento corpvs, lvctvm fratri
geoeoni ¹⁾ michaeli trizna svpreo m. d. lith: thesavrario
brestensi sarasiensi ²⁾ perstonensi (s.) capitaneo:

¹⁾ Tak, zam. gedeoni.

²⁾ Tak, zam. svrasiensi.

grodnensis mohiloviensis oeconomiae administratori
porstvenen. (s.) praelomeñ. nowodvoreñ (s.) sylvarvm praefecto
exemplvm posteris, orbi famam reliquit.

Anny Teresy Balcerewicowej † 1690¹⁾. W ścianie północnej, przeszłe V. Najw. wys. 1'05 m, najw. szer. 0'935 m. Z marmuru czarnego. Co do pomysłu i motywów podobny do poprzedniego, tylko z uproszczeniami: bez obelisków i kul po bokach i bez drugiego kartusza nad kartuszem górnym; wskutek tego kompozycja lepiej zwarta i logiczniejsza. W kartuszu górnym portretu brak. W kartuszu dolnym ślady że był herb. Na tablicy napis kuty kapitalikami lichego rysunku, dwóch wielkości:

d. o. m.

pod tym twardym marmurem przykrey smiertelnosci
złożone w ziemi leżą obumarłe kości
godney anny teresy balcerewicowej
podstoliney (s.) braclawskiej, cney matrony owey
ktora ziemi y niebu iaśniała cnotami
koscioly y zakony święte iałmużnami
dość znacznie ratowała, ubogie sieroty
opatrywała choinie (s.) z pobożney szczodroty.
kto kolwiek na te twarde poglądasz kamienie
pomni (s.) ze y sam poydziesz w śmiertelności cienie
wiecz (s.) iey duszy pobożney życz boskiey iasności
doznasz y sam po śmierci takiej pobożności
zasnęła (s.) w panu roku p. 1690. dnia 9. czerwca.

Jana Zaborowskiego † 1577²⁾, w ścianie północnej, przeszłe VI. Z kamienia pinczow. Najw. wys. 1'36 m, najw. szer. 1'22 m. Na poziomym gzymsie cokołowym oparta jest ściana parapetowa, ujęta z dwóch boków wążkami wydłużonemi wolutami płaskorzeźbionemi. Górne jej zamknięcie tworzy gzyms profilowany skromnie, z perełkami i sztabkami. Nad nim wznosi się nasada sztucznie wykrawana, obrzeżona wolutami i liśćmi; w jej środkowym płaskim polu, wysoko w górę wyskającym, medalion eliptyczny, pionowo wydłużony zawiera nat. wielk. popiersie mężczyzny brodatego, zwróconego en trois-quarts, w gęsto fałdowanej komeżce czy tunicelli, z łańcuchem na szyi. Po bokach medaljonu są rzeźbione rozety. Nasada spadając po dwóch końcach bocznych, znów wznosi się cokolwiek, tworzy zakończone jakby kapitelami jońskimi postumenty, na których dziś nic nie stoi. Pod kapitelami jest na każdym z nich krążek. Ornamenty są renesansowe. Napis na ścianie parapetu wśród otoczenia z gładkiej listwy, wykuty kapitalikami dwóch wielkości:

r. d. ioaņi . zaborowski . episcopo . chelmēsi
electo . viro . pietate . doctrina . integritate
vitæ . et . gravitate . morvm . vel . apvd . exteros
longe . clarissimo . qui . cvm . in . obevdīs . graviss .
regni . negociis . promptam . semper . d : sigiīs . et
avgvsto . regibvs . exhibvisset . operā . iudicio
etciam (s.) . sapiētissimi r.³⁾ stephani . I . ad senatorā (s.)
regni . dignitatem . evectvs . moritvr . cracoviae⁴⁾
die . XIII . iunii . anno . M. D. LXXVII . hiacinctvs .
mlodziowski (s.) . cvriæ . regni . thesavrarius .
capitanevs . krzczoviensis . avvncvlo . svo .
charissimo . mæstvs . posvit .

¹⁾ U Cerchów i Kopery, tabl. 384.

²⁾ U Cerchów i Kopery, tabl. 162.

³⁾ r maleńkie dopisane nad wierszem.

⁴⁾ e maleńkie dopisane nad wierszem.

Doroty i Barbary Gostyńskich, z r. 1564 ¹⁾, na ścianie północnej w przęśle VI. Cały z kamienia pinczow. Wys. 1'125 m, najw. szer. 1'02 m. Tablica prostokątna, obramiona listwą, pod nią i nad nią gzyms, a ten górny wydatny z ząbkami i perełkami. Nad nim nasada z wolut prostego rysunku, z dwóch boków podtrzymujących skromną tarczę z rzeźbionym h. Prus. Napis kuty kapitalikami, z których tylko litera pierwsza pierwszego wiersza większa:

generosi gotardi korabievski (s.)
de przewodowiieze (s.) filiaē do
rothæ in czielencz hæredi
conivgi nobilis olim fælicis
gostinski, advocati hæredita
rii raven. matri charissimæ
ac desideratissimæ conivgi
barbaræ, stanislavs gostinski
advocatvs crac. moestvs
posvit an. do. MDLXIII.

Stefana Korycińskiego † 1587, na ścianie północnej, ostatnie w przęśle VI. Wys. 0'96 m, szer. 0'88 m. Tablica prostokątna, poziomo wydłużona z marmuru czerwonego w ramie z kamienia pinczow. Tablicę otacza obwódka z listwy listeczkowej; boki jej ujmują woluty ornamentowane. Nakrycie górne stanowi architrav listeczkowy, fryz z 5 rozetami-krażkami i gzyms z perełkami. U dołu tablicy jest cokół ubogo profilowany, a pod nim rodzaj fryzu, na którym rzeźbione 3 rozety-krażki, a między nimi 2 wiązki piszczeli skrzyżowanych. Jeszcze niżej wisior w kształcie wykrawanej i środkiem podwiniętej blachy, wybiegającej po obu końcach w główki nakryte rodzajem uproszczonych kapiteli jońskich. Kompozycja renesansowa skromnego pomysłu i wykonania. Napis kuty kapitalikami dwóch wielkości ma końce pierwszych wierszy uszkodzone:

nico: koriczinski . s. m. r. se . . .
et zvpparivs crac: iohann . . .
stepphano (s.) filiolo svo chariss:
sibi imatvra (s.) morte svrrepto (s.)
qvando illi maiora præstare
non licvit parvam hæ tapillā
amoris paterni monvmentv̄ ad
posteritate (s.) omnis patrimonii
loco extare volvit . qvi mortv
vs est ano (s.) dñi M. D. LXXXVII .
vixit annos ii sept: xv dies iii
reqviescat in domino

Ramię wschodnie krużganków.

Katarzyny Dembskiej † 1601 ²⁾, w ścianie wschodniej, przęśle I. Najw. wys. 1'81 m, najw. szer. 0'95 m. Kompozycja architektoniczna z kamienia pinczow., renesansowa. Główną część stanowi tablica z marm. brunatn., prostokątna, poziomo nieco wydłużona, otoczona ramą szeroką, z listwy prostemi linjami okonturowanej, na której powierzchni wyrobione są wypukłe kamienie fasetowane naprzemian podłużne i kwadratowe. Te ostatnie wypadają po jednym w narożnikach i w środku każdego boku. U dołu, odgradzony gzymsem profilowanym, jest wisior konsolowy,

¹⁾ W różnych opisach podawane jako epitafium Gotarda Korabiewskiego. U Cerchów i Kopy, na tabl. 144 w połączeniu z innym i z herbem. Obecnie każde z nich znajduje się osobno. Końcowa data napisu jakby poprawiana. Niesiecki zna tylko Korabiowskich, herbu ich nie podaje.

²⁾ U Cerchów i Kopy, tabl. 202.

idący przez całą szerokość tablicy z ramą, a utworzony z dwóch symetrycznych wolut pokrytych płaskorzeźbionymi liśćmi strzępiastymi. Między nimi w najszerszym polu wisioru jest rzeźbiony kartusz wykrawany i brzegami zawijany, na którym w medaljonie eliptycznym h. Lubicz. Ze środka wisioru zwiesza się rodzaj żołędzia. Nad tablicą zaś jest gzyms o żłobku pokrytym rzędem listków, a wyżej nasada zwężająca się ku górze, w której między dwoma wolutami kształtu litery C, (których dolna część otoczona jest kielichem kwiatu liljowatego, a górna wychodzi też ze zwiniętego liścia) objęty jest większy od dolnego kartusz o brzegach wykrawanych i miejscami zawijanych, a na nim medaljon eliptyczny z h. Prawdzic (bez pierścienia w pysku lwa). Całość uwieńczona krzyżem łańciskim, o trójlistnych zakończeniach ramion. Napis na tablicy wykuty kapitalikami:

d. o. m.

pavlvs dembski ep̄vs laodicen
svffraganevs cañcv̄s vica
rivs in sp̄valibvs et ofelīs (s.)
cra^c: de terra plocen armō
prawdziczi (s.) matri svæ cathe
rinæ dembska do schidlo
wo terræ plocen de ar
mis lvbiczowie (s.) . quæ mortva
habēs annos LXXXII hoc
monvmentvm mestvs (s.) posvit
anno salvtis 1601.

Stanisława Maleszowskiego † 1555¹⁾, w ścianie wschodniej, przęśle I. Cały z kamienia pinczow. Najw. wys. 3·86 m, szer. 2·40 m. Zdaje się poskładany z fragmentów uratowanych z kompozycji niegdyś zupełniejszej. Dzieli się na 2 części: dolna jest dużą płytą prostokątną, poziomo wydłużoną, z płaskorzeźbioną postacią rycerza leżącego, podpierającego się na lewym łokciu na poduszce, a trzymającego buzdygan w wyciągniętej prawej ręce. Nogę prawą ma zgiętą w kolanie a lewą wyciągniętą na podłożonym mieczu. Głowę rycerza pokrywa porost kędzierzawy. Nad stopami jego płaskorzeźbiony szyszak z pióropuszem, o paszczy delfina, wisi jakby w powietrzu. Górne zamknięcie płyty stanowi fryz i gzyms równej z nią szerokości, na którego końcach stoją smukłe wazony płomieniste, o brzuścach pokrytych płaskorzeźbionymi festonami z motywów roślinnych i paciorków. Górna nasada zawiera wśród falistych zwojów wstęg medaljon eliptyczny z płaskorzeźbionym herbem Gryf. Nad nim główka skrzydlata. Całą tę nasadę wieńczy rodzaj kapitelu jońskiego, na którym na 2 stopniach i nóżce umieszczona jest kula. Na nasadzie, na tabliczce pod herbem napis kuty kapitalikami, popsuty przez poprawienie liter może podczas restauracji, a może i pierwotnie także:

hic · iacet · d · stanisla · maleszowski²⁾
nobli. (s.) loco · nat · qv̄e tvrcic · tarta ·
valach' prvte · gladi · vicere (s.) · neqit (s.)
illv̄ · rabies · pestifera · crac · a ·
M.D.LV · die XVI · decebri (s.) misere
rapvit · añ^o ætatis sve · (s.)...

Marcina Krzeczieskiego † 1610³⁾, w ścianie wschodniej, przęśle I. Cała kompozycja z kamienia pinczow., tylko tablica napisowa i 2 krążki górne z marmuru

¹⁾ U Cerchów i Kopery, tabl. 126. Według Jana B. Antoniewicza, dzieło Jana Piacentina (Prace Kom. hist. szt., tom II, str. LXXXV).

²⁾ W nazwisku tem w zgłosce przedostatniej E wpisane jest w O a w zgłosce ostatniej opuszczone S dopisano dodatkowo ponad wierszem między W a K. Ostatecznie nie wiemy, czy chciano, żeby było Maleszewski czy Maleszowski. Niesiecki zna jedynie Maleszewskich h. Gryf.

³⁾ U Cerchów i Kopery, tabl. 255. Niesiecki zna tylko Krzeczewskich h. Rola; ale wymienia tego Marcina

czarnego. Najw. wys. 2'02 m, najw. szer. 1'10 m. Kompozycja architektoniczna barokowa. Pole główne ujęte między dwa pilastry pseudojońskie, o płycinach zagłębianych, w których górnej części od kapiteli fantastycznych zwieszają się cekiny, zakończone dołem kutasem kształtu jakby kielicha kwiatowego z pękiem owoców. Pilastry stoją na placie, z której końców zwieszają się jakby fragmenty pilastru żłobkowanego; pomiędzy nimi zaś jest wisior płaski, szeroki, obrzeżony listwą jak z blachy wyrzynaną, na którego rozszerzonym polu środkowym jest płasko-rzeźbiona trupa czaszka na skrzyżowanych piszczelach. Od tego wisioru i bocznych fragmentów pilastrów zwieszają się kręgielki ostremi końcami w dół zwrócone. Po zewnętrznych bokach pilastrów części głównej sterczą skrzydła jakby z blachy sztucznie wykrojone a u góry wybiegające w łwie głowy w profilu. Całość górą zamknięta architravem z perełkami, fryzem i gzymsem poziomym skromnego profilu. Na głównym polu między pilastrami napis wykuty kapitalikami dwóch wielkości:

generosvs d. martinvs krze
 czieski pallatinatvs (s.) lancicieñ
 instigator regni nobilissima
 et vetvstisima (s.) familia ortvs
 vir cvm alys (s.) virtvtibvs tm
 vero eloquentiæ gloria pe
 ritiaq (s.) s. ivris patry et animi
 sinceritate clarvs magno
 svi apvd omnes desiderio
 relicto hanc vitam in me
 liorem commvtavit anno
 domini 1610 die 8 meñ
 april: ætatis suæ anno 38

Na pozostałym poniżej miejscu płyty wryty jest h. Rola w kręgu kolistym, otoczonym kartuszą rytą ramką, podtrzymywaną festonami, z których po jednej i drugiej stronie zwieszają się pęki liści i owoców.

Justyny Jerliczowej † 1735, w ścianie wschodniej, przęśle II, nad drzwiami do składu a przed przejściem do ogródka. Wys. ok. 0'50 m, szer. ok. 0'35 m. Tablica marmurowa czarna prostokątna; napis ryty kapitalikami trzech wielkości:

d. o. m.
 z joannelow borzecka swe złoży
 la (s.) kości
 ivstyna ierliczowa tv dłvg smier
 telności
 stwórcy swemv oddając, leży pod
 kamieniem
 czytelnikv ratvy ią serdecznym
 westchnieniem
 żyła (s.) lat xxxviii vmarła w rokv
 MDCCXXXV dnia XXV sierpnia

Nieznajomej. W ścianie wschodniej, przęśle II. Cała kompozycja z kamienia pinczow., górą jakby urwana. Najw. wys. 1'84 m, najw. szer. 1'66 m. Część główną środkową w kształcie wnęki łukiem górą zamkniętej, a spoczywającej na cokole

profilowanym, na końcach zawracanym, ujmują bokami 2 kolumny pseudokorynckie, żłobkowane; dolną $\frac{1}{2}$ część żłobków wypełniają waleczki. We wnęce na płaskiej dolnej połowie trumny leży dziewczynka(?), która głowę podparła prawą ręką, w lewej zaś trzyma książkę na podolku. Strój ma z XVI w., kryzę rurkowaną około szyi, a na głowie wieniec z drobnych kwiatów. Pod głową 2 poduszki jedna na drugiej. Trumna zamiast nóg ma 2 główki skrzydlate po końcach a trupa głowę w środku. Wnęka zamknięta jest górą archiwoltą z wołowemi oczyma i podniebieniem w kasetony z rozetami. W ćwikłach są płaskorzeźbione postaci Wiary (z krzyżem) i Sprawiedliwości (z wagą i mieczem). W głębi wnęki nad posągiem zmarłej jest płaskorzeźba: pod krzyżem z Ciałem P. Jezusa, między słońcem i księżycem, klęczy z jednej strony 2 młodzieńców w strojach hiszpańskich, z drugiej kobieta i 4 dziewczątka. Po zewnętrznej stronie kolumn są mało wydatne woluty z głową skrzydlata jako motywem środkowym. Całą tę część wieńczy wydatny gzyms, którego duży holkel zdobią ustawione w szereg rzeźbione listki pionowe akantu, a pierwszą nad tem płytę szereg arkadek. Sima rzeźbiona jest w szereg listków pionowych. Wyżej, nad każdą z 2 kolumn jest jakby krótka część pilastru zakończona kapitelem jońskim, który może miał coś dźwigać. To zakończenie pomnika czyni wrażenie zdefektowanego. Pod cokołem części głównej jest płaskorzeźbiony wisior z trzema głowami aniołków, jako konsolami.

Ewy Gallarato † 1588. W ścianie wschodniej, przęśle II, nad przejściem do ogródka. Wys. ok. 0.30 m, szer. ok. 0.75 m. Tablica z marmuru czerwonego prostokątna, bez ramy. Napis ryty kapitalikami dwóch wielkości:

hoc · ego · eva · condor · tmvlo · nobilis · genere · meritis ·
paretm (s.) · nobilis · gratia · svperorv̄ qvæ · traxi · mlv̄ (s.) gen
vs · a · nobili · viro · dño · bernardo · gallarato · italo · cv̄ lac
te · simvl · et · nobile nomē evæ svxi · ab · vberibvs · maternis
tandē qvā (s.) · primv̄ · me · ad · senos · accingebat · annos · fatis · ad
hvc · tenerrima · fveram · oppressa · iniqvis · et · in · hac · recō
dita · vrna · qva (s.) · dvlcissimi · parētes · morte (s.) · longe · prævide
ntes · mihi · sibiqve · paravervnt · exornavervnt · in · qva · trem
endvm̄ ivdicii · diem · exoptatosqve · parētes · vna · cvm · fetv̄ · desti
tva (s.) · hvivs · sæcvli · lvce · expecto · qvæ · ex · hac · vita · recessi · die
sexta marcii · a · d · 1588

Krzysztofa Tenerani, w temże przęśle II. Wys. 0.74 m, szer. 0.63 m. Tablica prostokątna z ramą, cała kompozycja z kamienia pinczow. z jednej sztuki. Napisu są ślady 3 ostatnich wierszy: »sarmatia | manii v exiinti . hare viator abi | mi posvit«. Na początku ołówkiem dopisane wiersze zaczynają się od wyrazów: »christophorvs tenerani«. Może napis przy ostatniej restauracji był starty i miał być skopjowany, czego nie zrobiono, ale tylko rysowano litery ołówkiem.

Gabrjela Morendy † 1644¹⁾, w ścianie wschodniej, przęśle III. Najw. wys. 0.98 m, najw. szer. 0.885 m. Z marmuru czarnego. Tablica prostokątna, poziomo wydłużona, w obramieniu szerokim profilowanym; w górze gzymsik poziomy, cokolwiek szerszy od ramy, a na każdym z jego dwóch końców stoi piramida zakończona kulką. Między piramidami nasada niewysoka, okonturowana płaskimi wolutami przełamany, a na jej środkowym polu ryta tarcza z h. Mora. Całość uwieńczona krzyżem łacińskim. Napis wykuty kapitalikami:

(na górnej ramie)

d. o. m.

(na polu tablicy)

gabriel morenda i. v. d.

paroch: kanten: cavsar: consist crac:

assessor, cvriar: illvssm̄m olim g. zamoyski

¹⁾ U Cerchów i Kopery, tabl. 308.

chelmen: h. firley premyslien; episcopp: et
 sēmi princip: i. alberti cardin: avditor; re
 cti ivstiq. tenax. cvltvs divini promovendi
 (cvivs lvcvlenta ad d. annæ et alibi reliqv̄it
 testimonia) per qvam stvdiosvs;
 hoc in propylæo hvmilis ad fvtvrā anastasim
 excvbare volvit, sperans se ab eo qvi hvmilia
 respicit in cælesti cvria svblimandvm
 qvod ipsi pie lector apprecatvm velis.
 decessit an: chri: M. DC. XLIV. non. maii
 ætat. LXIII. execvtores . vltimæ
 volv̄tis . defvnti
 pp.

Zofji Czernskiej † 1584, w ścianie wschodniej, prześle III. Najw. wys. 2·33 m, najw. szer. 1·55 m. Kompozycja z kamienia pinczowsk., tylko tablica napisowa z marmuru brunatnego czy czerwonego, przepalonego. Całość składa się z dwóch kondygnacyj. W dolnej głównej tablicę w ramce wązkiej wycinanej i zawijanej, z trupią główką w środku listwy dolnej, ujmują bokami pilastry dwustopniowe, o kapitelach kabłąkowatych, niezwykłych, niby kompozytowych, o płycinach pokrytych płaskorzeźbą groteskową. Drugie półpilastry zewnętrzne mają kapitele podobne, trzony zaś przechodzące w woluty suto liściaste, dołem zwinięte w pełnorzeźbione głowy zwierzęce. Całość zamyka górą gzyms poziomy wydatny, ze żłobkiem ozdobionym rzędem rzeźbionych liści pionowych akantusu, z perełkami u simy. Pod środkiem całości jest wisior z głową skrzydlatą i dwoma po jej bokach krążkami w rodzaju utworów Santi Gucego, a pomiędzy dwoma końcowymi wisiorami w kształcie latarni żelaznych pod podstawami kolumn bocznych. Kondygnacja górna, węższa od dolnej, ujęta jest bokami między 2 pilastry jońskie, o płycinach wypełnionych cekinami, które flankują medaljon eliptyczny pionowo wydłużony, wgłębiany, z popiersiem niemal w pełnej rzeźbie, en. $\frac{3}{4}$, blisko naturalnej wielkości, kobiety w czepcu rurkowanym, zasłonie fałdистой i rurkowanej kryzie, a obwieszanej klejnotami. Na zewnątrz pilastrów wybiegają woluty, dźwigające kapitele jońskie, które stanowią podstawę wydłużonych wazonów twarzowych, płomienistych. Zamyka górą tę kondygnację fryz płaskorzeźbiony i gzyms wydatny z ząbkami u dołu, wreszcie szczyt trójkątny, w którego polu środkowym jest wypukło rzeźbiony kartusz czworodzielny z herbami: 1) Pobóg, 2) Topór, 3) Dębno i 4) Hełt. Napis z wielu błędami, kuty kapitalikami 2 wielkości:

generosæ sophiæ czerska filia magnifici nicolai
 przedbor de konieczpolie castellani ros
 perieni (s.) generos? fælix czerski de czersk,
 ivdex terris (s.) generalis cra secretarivq (s.)
 sac̄cræ (s.): mtis: vxori svaf (s.) charissimæ libe
 risq, svavissimis mæstissimvs posvit volēs
 qvoq, vltima post fata ipse cvm posterita
 te sva hic qviescere
 apostrophe ad defvntvm
 parce nimis ivsto evolvit tva pensa labor
 pignora sex inter facta seqvestris obis
 ante obitvm, ternam mors abstvlit invida prolē
 morte obita, superest terna relicta patri
 dimidias cvras charo partita marito es
 scilicet hæc æqvi ivdicis vxor erat.
 vive igitvr coelo. natos amplexa priores

mors est ad svpervm ianva dvxq, domos.
vixit axos (s.) xxx obiit avtē a dñi M. D. LXXXIIII
die XIII octobris ¹⁾ hora XXIII hvis (s.) diei.

Anny Pisarskiej † 1684, w ścianie wschodniej, prześle III. Wys. 1'57 m, szer. 1'00 m. Z marmuru czarnego; u dołu tablicy napisowej h. Śreniawa płasko wydobyty przez groszkowanie tła; nad napisem ryty kartusz, w którym ręka wysunięta z obłoku trzyma drzewko zasadzone na roli, a przez drzewko przewija się wstęga z napisem: hinc dolor hinc lacrimæ. Napis ryty kapitalikami 3 wielkości, lichego rysunku:

d. o. m.

bystre sreniawy nvrty jak prędko płyniecie
tak nagle tym kamieniem rozbite toniecie
oto anna pisarska cora achacego
w panienskiem wiekv spieszy do grobv ciemnego
ztąd zal, ztąd y łzy rosna, że bliskie nadzieie
razem niebo odbiera płonne kwiaty sieie
w lipcv samym, gdy kwitnie wonna roza (s.) ginie
łzami ivż nie krzystałem (s.), tv sreniawa płynie
vmarła rok v p. 1684 zycia swego rok v 16
miesiąca lipca 22.

Płyta grobowa. W prześle IV, w posadzce przed wejściem do kapitulacza, płyta kamienna prostokątna, ze śladami jakby konturów postaci ludzkiej.

Jana Grota † 1579 ²⁾. W ścianie wschodniej, prześle V. Z kamienia pinczow. Cała górna część widocznie uszkodzona, zakończenia brak. Dopełnienia dla wyrównania górnej części do poziomu dodane z gładkiego ciosu, podczas restauracji w r. 1898. Wys. bez podmurowania ok. 2'00 m, najw. szer. 2'88 m. Na podmurowaniu rodzaj gzymsu kordonowego, nad którym wysoki cokół, zaczynający się od profilowanej stopy; część główna cokołu przedstawia parapet, ujęty po końcach między dwoma płaskimi stylobatami, o szerokich płycinach pokrytych płaskorzeźbionymi osiowymi arabeskami z motywów roślinnych stylizowanych. Pole główne parapetu zajmuje wielka tablica prostokątna poziomo wydłużona, w kartuszowej ramie. Z tej ramy po bokach sterczą uszy kanciaste, przez które przewleczona jest wstęga falistemi skrętami, wypełniająca pola parapetu po bokach kartuszu. Wyżej nad fryzem i gzymsem poziomym dźwiga się u każdego z dwóch końców krótki pilaster o płycinie płaskorzeźbionej groteskowo; między temi pilastrami główne pole pomnika na płycie, skośnie nachylonej, zawiera płaskorzeźbioną leżącą postać mężczyzny brodatego, w długiej opończy; plecami i głową nieco wzniesiony, wspiera się na poduszce łokciem prawej ręki, w której trzyma rękawiczki. Nad jego lewym bokiem leży poziomo miecz długi, a na jego tle wzdłuż lewego biodra obejmuje on lewą ręką — niezbyt zrozumiałym gestem — leżącego chłopca też w opończy, i też wspierającego wzniesioną głowę na prawym łokciu. Przedłużenie poza stopami tych leżących postaci wypełnia: niżej niewielka pusta tablica prostokątna w kartuszowej ramie, a nad nią dość duży kartusz eliptyczny i wypukły, na którym medaljon z h. dwudzielnym: 1) Nałęcz, 2) Prawdzic, bez pierścienia. Obramienie kartuszu bogato rzeźbione, składa się ze skrętów podwijanych, maskaronów profilowych, i u dołu głowy skrzydlatej; góra jego jest obcięta. Z górnego zakończenia pomnika istnieją tylko reszty brzegów płyty pola głównego, wykrawanych i podwijanych

¹⁾ T przerobione z F.

²⁾ U Cerchów i Kopery, tabl. 182. Maxymiljan Cercha rysując pomnik wyrysował na nim r. 1620, jako rok śmierci Jana. a synka jego r. 1689! — Niesiecki zna tylko Grotów h. Rawicz.

jakby ze skóry, i fragmenty fryzu przyozdobionego płaskimi żłobkami, które w dwóch miejscach przerywają pionowo sterzące liście akantusu. Napis na tablicy kartuszowej cokołu, wykuty kapitalikami; zmiany wprowadzono przy restauracji:

ioani (s.) groth consvl (s.) cracovien viro probitate ac prvdencia (s.) sī
gvlari hoc excepto qvot (s.) vivens extra gremiū catholi: ecclesiae
vanas hereticoꝝ (s.) opiniones seqvebatvr nec nō ioāni filiolo nondvm
trimvlo ex eodē svscpto catharina miaczinska n̄vc g. d. floriani podo
ski vxor conivgi charis° et de se optime merito et nato optatis, suæ er
ga illos pietatis, et amoris monvmentū hoc extare volvit præser
tim avt̄ qvod virū iam moritvr̄ piis precibvs (s.) et cōstātī religionis
affectv (id qvod antea sepivs (s.) tētaverat) cooperate (s.) t̄vc spiritu
sācto, ad veram eclesiae (s.) vnionē revocavit. obiit año domini 1579
die 10 septēbris filivs vero ilivs (s.) año dñi 1580 die 22 ianvarii

Krzyż ś. Tomasza z Akwinu (Crux s. Thomae albo Caravaca)¹⁾, na ścianie wschodniej, przeszłe V. Najw. wys. ok. 2'90 m, najw. szer. 1'45 m. Retabulum, fryz górny, kule na postumencikach wieńczące całość, z marmuru czarnego; mensa i obdasznice z marmuru brunatnego; 2 kolumny części środkowej z breccii czerwono cielistej; płyciny stylobatów pod kolumnami i płyta u dołu retabulum z rytymi emblematami Męki P. z alabastru żółtawego, obramiona alabastrem brunatnym. W kształcie wąskiego ołtarzyka. Na cokole podobnym do płytkiego stopnia wznoszą się dwa płaską i wąską ścianą przedzielone stylobaty o ścianie frontowej przyozdobionej rzeźbioną płyciną, której obramienie składa się z profilowanej listwy obwiedzionej ornamentem z szeregu kółek z krzyżykiem w środku. Pola tych płycin zawierają wyryte narzędzia Męki P. Wyżej jest gzyms poziomy, zawracany nad stylobatami, a nad nim wznosi się główna część: wysoka niezbyt szeroka płyta, ujęta między dwie kolumny pełne toskańskie na tle szerokich pilastrów. Po zewnętrznych bokach pilastrów są: woluty płaskie, przełamane, pionowo wydłużone i dołem mocno się rozszerzające. Całą część główną zamyka górą architrav, fryz i gzyms poziomy, z zawrotami nad kolumnami, a środek między temi zawrotami wieńczy obdasznica trójkątna ogzymsowana, środkiem przerwana. W tej przerwie jest jakby mały niski stylobat, a na nim na podstawce kula z trzema płomieniami. Podobne kule, tylko trochę mniejsze i niżej ustawione, zdobią po jednej każdej z dwóch skośnych ramion obdasznicy. Na środkowej płycie części głównej pomnika, dolną $\frac{1}{3}$ część powierzchni zajmuje tablica prostokątna, poziomo wydłużona, o obramieniu z płasko wykutych arabesek. Na tej tablicy ryte: korona cierniowa, tunika, miecz, ucho, różga it. Na reszcie zaś powierzchni wykuty jest kapitalikami napis zw. krzyżem ś. Tomasza, w którym zaczynając od środkowego C, można we wszystkich kierunkach czytać: »Crux mihi certa salvs«, »Crux mihi refugium«, »Crux Christi mecum«, »Crux qvam semper adoro«,

¹⁾ U Cerchów i Kopery, tabl. 411.

... la salvs est in domo
 nisi cruce firmet homo
 svpr ninaria
 svla. s. a salus
 lasatasal
 sat r tas
 trert
 recer
 ecice
 cihic
 m ihih m
 vi himih cv
 igv imxmi mec
 gvferihimxvrchristime
 vferihimxurarchristim
 ferihimxurcruchristi
 vferihimxurchristim
 gvferihimxurchristime
 igv vqxqv mec
 vi avqva cv
 m mavam m
 smams
 esmse
 mesem
 pmemp
 epmpe
 arepera
 odarerado
 orodaradoro

hæc crux reperitvr anagnia in mvro depicta in ecclesia
 ff. s. dominici confecta a s. thoma de aqvino dvm ibi legebat

hæc est scala peccatorvm
 per qvam christvs rex caelorvm
 ad se traxit omnia.

Całość późno barokowa, zap. z XVIII w.

Szymona Zimorowica † 1629¹⁾. W ścianie wschodniej, między przęsłem V a VI. Wys. najw. 0·83 m, najw. szer. 0·74 m. Z czarnego marmuru. Tablica prostokątna, poziomo wydłużona, ujęta w wałeczek i listewkę i otoczona ramą dość szeroką barokową, płaską, obwiedzioną znów listwą wypukło profilowaną. Ta rama zewnętrzna ma każdy z boków sztucznie w środku długości wykrawany w łuki wypukłe, wklęsłe i załamane. Część jej górna wybiega esowatemi wolutami w górę, obejmując naddatek, dziś pusty, o tle szorstkiem, który zapewne mieścił portret na blasze malowany. Na dwóch końcach tej części ramy sterczą na podstawkach stożkowatych kule stożkowato zakończone. Napis tablicy kapitalikami złożonemi, czterech wielkości brzmi:

ΙΣ (A) ΧΣ

sybter te qvi legis

simeon zimorowic leop.

omnivm mvsarvm et gratiarvm florid⁹ adolescens
 particvlam terræ roxolanæ cvm calcvlo abiecit

¹⁾ U Cerchów i Koperzy, tabl. 280.

ipse indole literis (s.) moribvs aññ xx svpergressvs
 rediit vnde venerat
 aº 1629 d: 25 ¹⁾ ivnij
 cvi fr. mr. lacrvmas et longvm vale
 tv svpremvv have da et i.

Stanisława Kokoszki † 1532 ²⁾, w ścianie przeszła VI. Z wapienia. Wys. 1'68 m, szer. 0'92 m. Płyta prostokątna z wykutą konturowo (z lekko zaznaczonemi szrafowaniem szczegółami) postacią zakonnika, pod łukiem wspartym na konsolach. Spandryle wypełnione motywem liści akantu. Wszystko razem czyni wrażenie płyty rytowniczej. Rysunek poprawny, nawet artystyczny, zdeptaniem mocno starty. Dokoła brzegu płyty obiega listwa, odgraniczona rysą podwójną, z napisem kutym antykwą, majuskułami, częściowo startym (*i* oraz *e* często małe wpisane w litery poprzednie), zaczynającym się na boku krótszym nad głową mnicha, litery nierównej wielkości): hic iacet r p . stanislavs . koko | ska . sacrae . theo . baccal (s.) . or . predic . vir sāctimone (s.) | vite mor⁹ . integritate ac . e | rvdicione insignę verbi dei concioator celeberię . obyt fer (?) (*koniec napisu w polu głównym po dwu stronach głowy mnicha:*) 1 . 5 . 3 . 2 | megē tenar | ivs (s.) xiii febrv.

Przed tym pomnikiem w posadzce płyta nowsza z napisem: sepulchrum v. Stanislai Kokoszka † 1532.

Rafała Macieja Ocieskiego † 1547 ³⁾, w ścianie wschodniej, przeszła VI. Wys. 1'205 m, szer. 0'845 m. Składa się z 2 płyt prostokątnych, jednakich niemal wymiarów, i górnej nasady. Płyta dolna, z kamienia pinczow., w ramie profilowanej, w której osobno obramione pole napisu ujęte jest po dwóch bokach płaskorzeźbionemi wolutami z liści stylizowanych i motywów ślimaczych pięknego rysunku i wykonania. Nad nią płyta z marmuru blado brunatnego mieści wśród wązkiego obramienia listwowego płaskorzeźbę: chłopczyna nagi, leżący, wspiera głowę na dłoni prawej ręki, pod której łokieć podłożona jest trupia głowa, z leżąciami obok piszczelami i pełzającym wężem. Nad stopami dziecka widać na dalszym planie urywek krajobrazu z uschniętym dębem. Rzeźba mimo błędów (wadliwy rysunek skurczu prawego ramienia, za małe stopy) ma cechy dzieła artystycznego. Górna nasada z kamienia pinczow., węższa od płyt obu, wśród skrętów z motywów podobnych jak woluty boczne na płycie dolnej i falisto ułożonych wstęg, mieści tarczę z marmuru brunatnego z h. Jastrzębiec. Napis na dolnej płycie wykuty kapitalikami dwóch wielkości, zepsuty zdaje się poprawianiem przy ostatej restauracji, brzmi:

ioannes oczieski cast. bi
 ecē mtis̄ . reginalis cvrie
 magister . capitanevs sāde
 ceñ . svccamerā . et bvrgra
 crac . raphaeli mathiæ in
 fantvlo filio svo . mestvs
 posvit . vixit dies XLV mortv
 us x . aprilis . anno M. D. XLVII .

Szymona Adamka † 1821, w ścianie wschodniej, przeszła VI, tabliczka marmurowa czarna.

Elżbiety z Bayerów Gąsiorowskiej † 1822, pod poprzedniemi, tablica marmurowa czarna, na 2 skromnych konsolach; na samej tablicy po bokach płaskorzeźbione festoniki.

¹⁾ Piątka w dacie niewyraźna ma kształt: 5.

²⁾ U Cerchów i Kopery, tabl. 103.

³⁾ U Cerchów i Kopery, tabl. 118.

Jana Alantsse † 1626, w temże przeszle, tabl. marmurowa czarna, prostokątna, wys. 0'48 m, szer. 0'40 m. Napis kuty kapitalikami, lichego rysunku, 2 wielkości:

d. o. m.

memóriæ

r̄ndi ioannis alantsse (s.)
phīæ et md̄næ doctoris
canonici plocen:
ill̄usmor̄v̄ ac revermor̄v̄ petri
miscovy crāc. alberti ba
ranovy plocen: episcopor̄v̄
medici digniss: probitate et
mor̄v̄ elegantia com̄endatiss:
obiit a. d. M. DC. XXVI die 14 7bris
vixit annis LXX.
lector vt illi melior lvx
lvceat precare (s.)

Jana Czermieńskiego † 1586. Poniżej poprzedniego tablica z marmuru czerwonego, prostokątna, w ramie z listwy plecionkowej. Wys. z ramą 0'54 m, szer. 0'68 m. Napis kuty małemi kapitalikami szlachetnego rysunku renesansowego (z zawsze jako 3):

ioannis czermienski viri pii indvstri vtraq̄s
fortvnam experti epitaphivm
hvc ades exoptans alienis vivere cavtv̄s
vltima czermienski perlege fata viri.
dvm licvit magnis præstabat rebvs agendis
promptvs et eloqv̄io iudicioq̄s gravis.
qvem præsvl magna gamratvs fovit in avla
ingenii propter talia dona svi.
sed sors hvmanis gaudens illvdere rebvs
eripvit tanti lymen vtrvmq̄s viri.
res miseranda ocvlis et lymine vivere captvm
attamen hanc sortem fortiter ille tvlit
fælices qv̄icv̄nq̄s deo de pectore fidvnt
non bona, non mala sors. talibvs vlla nocet.
moritvr anno dñi 1586 ætatis svæ anno 68.

Zofji Stajanowskiej † 1813, w temże przeszle, najbliżej drzwi oszklonych do ciemnego przejścia do zakrystji i kościoła. Mała tabliczka prostokątna z marmuru czarnego.

Walentego Kuli † 1584, pod poprzednią, tablica marmurowa czarna, prostokątna, wys. 0'43 m, szer. 0'66 m. Napis kuty kapitalikami lichego rysunku, dwóch wielkości:

d. o. m.

nobilis valentivs kvla
de minori xiąż mortalitatis
svæ memor monvmentvm
hoc cadaveri svo tv̄m po:
steritati svæ poni cvra
vit credens videre bona
domini in terra viventivm
a ty kłopotarstwo sviata

tego vale. vixit annos LXV o:
biit año M. D. LXXXIII. men
maii xxv

Zygmunta Stanisława Porębskiego † 16..¹⁾ w ciemnym przedłużeniu ramienia wschodniego, stanowiącem przejście do zakrystji i kościoła w ścianie wschodniej, tuż nad posadzką. Najw. wys. 2'28 m, najw. szer. 2'15 m. Z marmuru brunatnego. Na gzymsie dolnym tablica prostokątna, poziomo wydłużona, po bokach i od góry obramiona szeroką profilowaną listwą, nad którą jest w górze gzyms poziomy barokowy. Napis na tablicy wykuty kapitalikami czterech wielkości:

d. o. m.
ac
pie cvrioso lectori
sigismvndvs stanisla²⁾ de kornitz³⁾ in magna poremba porembski
hic iacet
illvstri antiqvaqve prosapia natvs.
nvnc
pvtredo pater eivs vermes consagvinei (s.) et solvm ipsi superest sepylcrvm
hic
in non hominem vertitvr omnis homo
et tv qvi legis
esca vermivm brevi eris
vixit annos obiit vltimvm diem anno dñi MDC....³⁾
vade iam lector
et te mortalem cogita.
mortvo dic
reqviem æternam dona ei domine
amen

Ramię południowe.

Kaspra Clecensis † 1595⁴⁾, w ścianie południowej, przęśle IV. Najw. wys. 0'745 m, najw. szer. 0'675 m. Tablica z marmuru brunatnego przepalonego, prostokątna, poziomo wydłużona, w ramie z kamienia pinczow., wąskiej, w kształcie wałka pokrytego listeczkami. Dołem wspiera się na poziomym gzymsie cokołowym, z którego środka zwiesza się jakby kapitel joński fantastyczny, rautem ozdobiony i dołem łukiem z załamaniem okrojony. W górze ramy biegnie jakby dolny człon fryzu z perełkami i sztabkami, a nad jego środkiem jest młodociana głowa, objęta wolutą kształtu C leżącego, tworzącą jakby obdasznicę nad nią. Napis kuty kapitalikami trzech wielkości:

d. o. m.
cineres venerabilis gaspari (s.)
cleceñ. plebani in žembocin,
capitvli ecclesie cathedralis
et consistorii cracoviën acto
rvm notarii execvtores tes
tamenti posvervnt vixit sine
qverela. oretvr pro eo,
obiit die xxvii ivnii, anno
MD XCV

¹⁾ U Cerchów i Kopery, tabl. 279, ale z dodatkami, których dziś niema.

²⁾ Końcowe z jest małe i skombinowane z sąsiednim T.

³⁾ Opuszczone w tym wierszu cyfry wskazują, że pomnik był robiony za życia Porębskiego.

⁴⁾ U Cerchów i Kopery, tabl. 195.

Pawła Szczerbicza † 1609¹⁾), w ścianie południowej, prześle IV. Najw. wys. 2'03 m, najw. szer. 1'40 m. Tablica kwadratowa z marmuru brunatnego przepalonego, w ramce wąskiej z kamienia pinczow., w kształcie wałka pokrytego listeczkami, ujętej w szersze obramienie płaskorzeźbione złożone z kombinacji skrętów roślinnych stylizowanych, wykrawań podwijanych i wywijanych, kwiatków i kielichów kwiatowych stylizowanych. W czterech narożnikach są skośnie ułożone małe kartusze z medaljonami sercowatymi pustymi. To obramienie opiera się na zwoju jakby kapitelu jońskiego, bardzo wydłużonym i odwróconym skrętami do góry, pod którym jest wisior, tak szeroki jak tablica z obramieniem, obrzeżony wolutami i wykrawaniami zawijanymi, którego pole środkowe w najszerszym miejscu przyozdabia rzeźbiony bukiet z liści i owoców, a dołem zwiesza się zeń kielich kwiatowy wśród dwóch festonów. Nad tablicą leżą poziomo obok siebie dwa zawinięte płyty kapitelów jońskich, a wyżej wznosi się nasada, obrzeżona podwijanymi wykrawaniami i po dwóch bokach ozdobiona maskaronami męskimi w profilu, w tyle przechodzącymi w liście. W środkowym polu nasady jest na dużym kartuszu, w medaljonie eliptycznym, pionowo wydłużonym, h. Jelita. Rzeźba tych ozdób renesansowa, artystyczna. Napis wykuty kapitalikami, niektóre litery wpisywane w poprzednie lub z niemi łączone :

d. o. m.

pavlvs sczerbicz praepositvs sandomiriensis ca
nonicvs varsovien: secretarivs regivs in ivvenili aetate
ivris saxonici et postea polyticorvm (s.) ivsti lipsy
translator promptvarii statvtorv̄ et cōstitvtionvm
regni avtor legvm magni dvcat⁹ lithvaniae corrector
decretorv̄ dvorv̄ regvm, stephani et sigismvndi ter
ty annis plvs xxv scriptor ivdicyqve regy consi
liarivs vbiquē fidelissimvs perseqvvtionvm pro
pter ivstitiam contēptor patientissimvs sorte
sva pavpercvla contentiss: ob idqve ambitione
et avaritia alienissimvs reliqvo qvod svperferat
vitae et oty contemplationi et poenitētiaē dato
tandem hic advētv̄m redemptoris svi expectat.
lector, si vivvm amasti, ora pro amico
si vivvm odisti, parce mortvo
vixit annis LXI mensibvs vi moritvr
die xxx mensis martii anno MDCIX

Wojciecha Bronowskiego † 1579²⁾), w ścianie południowej, prześle IV. Najw. wys. 0'59 m, szer. 0'73 m. Z kamienia pinczowsk. Tablica prostokątna, poziomo wydłużona obwiedziona ramą profilowaną, z nasadą górną skromną i niską, złożoną z pary wolut esowatych liściastych, symetrycznie opodal od siebie ułożonych i pomiędzy sobą podtrzymujących fragment jakby tarczy herbowej gładkiej i pustej; powierzchnia jej jest uszkodzona i zap. utracone zostało górne zwieńczenie całości kompozycji. W polu głównym tablicy jest drugie pole wewnętrzne, obramione znów listwą profilowaną; wolne po jego dwóch bokach powierzchnie między większą a mniejszą ramą wypełniają płaskorzeźbione pasy esowatych wolut liściastych symetrycznie ułożonych na kształt klamer. Na tem wewnętrznym polu jest napis, wykuty kapitalikami w dwóch wielkościach :

venerabili alberto bro
nowski cantori vislici

¹⁾ U Cerchów i Koper, tabl. 212.

²⁾ U Cerchów i Koper, tabl. 139.

eñ r̄andī olim francisci cra
sinski episcopi cracoviē fa
miliari viro pietate et vitæ
integritate cōspicvo año m
DLXXIX die iovis xv octo
bris vita fvncto executores
testamēti mesti (s.) posvervnt.

Andrzeja Jankowskiego † 1615¹⁾, w ścianie południowej, przęśle V. Najw. wys. 0·80 m, najw. szer. 0·755 m. Tablica prostokątna z marmuru brunatno fioletowego w obramieniu z piaskowca i płaska wąska listwa ujęta jest w ornamenty rzeźbione; u dołu szeroko rozpięty wisior składa się z 2 załamanych wolut symetrycznie zestawionych, których szersze dośrodkowe skręty tworzą kształt podobny do korkociągu. Po bokach tablicy są woluty esowate, pionowo wydłużone, z kropłą wiszącą u górnego skrętu. Pod temi wolutami zwiesza się przy każdym z dwóch końców głównego wisioru po wisiorku bocznym kształtu kielicha kwiatowego, otworem zwróconego w górę. Nad tablicą gzyms koronujący, o znacznym wysoku, z perełkami i sztabkami, po końcach jest mocno uszkodzony; a nad nim wyrasta dość wysoka nasada, w której dwie skośno i symetrycznie ułożone woluty kształtu 3 podpierają spory kartusz, obrzeżony kombinacją wolut o skrętach podobnych do korkociągów. W kartuszu na medaljonie okonturowanym od góry dwoma łukami nieregularnymi, a od dołu dwoma łukami podwójnie przegiętymi, h. Korab. Rzeźba barokowa. Na tablicy marmurowej napis wykuty kapitalikami dwojakiej wielkości:

d. o. m. 2)

r. d. andreae iankowski presbytero ecclæ
zasłavieñ in wolhinia xiii añi vicario, insigni
pietate, ac doctrina viro: divini cvltvs amantiss̄
in sacros cætvs rosariū vero ss. inprimis mvnifico
laboribvs ob animarū salutē indefesso: qvem va
riis in ecclā (s.) cvris exhavstū romāq̄ illā illā (s.) svv
pirantē, devv immortalis mortalitatē hic depo
nere, atq̄ ad æternitatis illivs beatæ præmiū ad
spirare ivssit. anno salvtis MDCXV. ipso d bartholo
mæi: amici p. p. chare viator abi reqiēq. præcare sepvlto

Gabrijela a Schadek † 1563³⁾, w ścianie południowej, przęśle V. Najw. wys. 2·25 m, najw. szer. 1·42 m. Całość kompozycji z kamienia pinczow., z wyjątkiem dwóch tablic napisowych. Część główną stanowi tablica z marmuru brunatnego przepalonego, poziomo wydłużona, otoczona listwą listeczkową, na cokole profilowanym, po bokach ujęta skrętami wycinanemi i zawijanemi, sztucznie zaplatanemi; środek każdego z dwóch stanowi pęk owoców. Górą biegnie gzyms poziomy o dużym wysoku, z perełkami u dołu i przy simie. Nad nim nasada: 2 woluty liściaste esowate, flankują pole kwadratowe, na którym rzeźbione skręty zawijane i wstęgi otaczają medaljon elipt. pionowo wydłużony, płaski i pusty. Przestrzenie między wolutami a tem polem wypełniają rzeźbione skręty liściaste. Wyżej jest poziomy gzyms z wołowemi oczami a całość wieńczy para wolut liściastych kształtu lit. C, plecami stykających się ze sobą. Wszystkie liście są z motywu akantusu. U dołu głównej tablicy napisowej dwie woluty kształtu lit. C, obejmując bokami tabliczkę mniejszą, tworzą wisior liściasty. Pomysł całości renesansowy i rysunek szlachetny, wykonanie staranne, ale przy ostatniej restauracji zrobiono wiele niepotrzebnych

¹⁾ U Cerchów i Koper, tabl. 262.

²⁾ D i M były pierwotnie zmylone i obie te litery wyglądają jakby monogram DM.

³⁾ U Cerchów i Koper, tabl. 142.

poprawek. Kilka szczegółów jest świeżo utraconych, a przez pomnik idą rysy niedawnych pęknięć. Napis kuty kapitalikami dobrego rysunku, 3 wielkości:

vmbra lectori
quid non hvmanæ conantvr acvmine mente (s.)
sæpivs ingenio svpposvisse svo
altivs ardebam perqvirere mvlta, superstes,
vrgens propositvm certa tenaxq₃ mevm.
qvæ per me poteras modo scire sed obfvit avsis
præveniens svbita mors inopina manv.
fallimvr incertæ (s.), tv dvm licet, vtere mente
et ne desipias, plvs sapiendo cave.
non datvr ex tmvlo te plvra monere, sed insta,
vt possis placitis abstinvisse bonis.
quid devs, et nati doceant oracvla iesv,
vivvs habes, illis certos habeto fidem
cætera ne cvres, et dvm licet, vtere mente
sero nanq₃ (s.) sapit, qvi sapit in tmvlo.

Na dolnej tabliczce alabastrowej zielonawej:

andreas a schadek
gabrieli germano
fratri svo posvit
2 novembris 1563.

Achacego Pisarskiego † 1673¹⁾, w ścianie południowej, prześle V. Najw. wys. 3·07 m, najw. szer. 1·92 m. Z marmuru czarnego. Tablica prostokątna pionowo wydłużona w ramie szerokiej, profilowanej, z uszami u wszystkich czterech narożników, ujętej w płaskorzeźbione panoplie wojenne, z których dwie są po bokach a jedna tworzy wisior dolny. Górną nasadę tworzą dwa na końcach ramy kartusze z herbami Śreniawa i Gryf, a na środku wśród płaskich wolut wyżej wyskakujących medaljon eliptyczny, obramiony, pusty i nad nim tarcza z h. Ogończyk. Rzeźby mają cechy barokowe. Na tablicy głównej w polu osobno wewnątrz ramy obwiedzionem grubym wałkiem z ornamentem rytym, jest napis kapitalikami kilku wielkości; widocznie poprawiany w czasie roboty:

d. o. m.
invicibiles (s.) vinci posse heroas occvmbere
testare marmor
sed si verba stvpor, et silentivm natvræ præripit
doceat, ille, qvem clavdis sarcophago
illvstris, mgfcvs, dn̄vs achacivs in pisary pisarski
capitanevs wolbram: palatinatvs crac. dvctor et centvrio
prodijt ille
ex perantiqva sreniavitarvm familia,
vt totvs in bonvm pvblicvm dimanaret
in comitijs regni mvltoties terrestris nvntivs stetit,
in castris gradivi commilito, ab annis vitæ 12. semper extitit
cosaticis (s.), scithicis, moschoviticis, hvngaricis, bellis clarvs
svecos sæpe ferro adortvs,

¹⁾ U Cerchów i Koperu, tabl. 375, z pewnemi odmianami co do umieszczenia kartuszków z herbami i co do górnego zakończenia.

ostendit leoninam ¹⁾ quoque rabiem facile vinci posse.
quia vero
Iudit de suis anceps bellona heroibus
cum desiderio gloriae praere fortunam polonam quam expectare contendit
in manus svecorum venit.
heroica id generositate agente
ut eum libertate captiva polonus cum patria filius, eodem ictu caderet
nempe
prospera felices, adversa magnos probant
effervescente in bella lyra bystorum (s.)
liberaliori sreniavae alveo fortunas suas bono patriae impendit,
sumptu proprio loricatam militum cohortem hosti opponens
verum
non satis erat exposuisse fortunas nisi et vitam posuisset
gloriae sitim hostili sanguine extingvens,
praesens morte sua felicitati futurae et victoriae polonae
scilicet
altis non rupibus sed valis (s.), victoriam sub chotymo incluserat hostis
sed agnovit alas habuisse polonum heroem
non iverat, sed volaverat,
vallum excubiasque emensus equo confosso, pedes pro victoria decertabat
sed
fortuna viris inimica fortibus!
triginta tribus fessis vulneribus prope tentorium hysseimi bassae occubuit
anno domini 1673. novembris die 11.
enimvero
non cedendo sed cadendo caesus, corpore se exivit.
quasi fugientes turcarum manes, velociter ad inferos usque sequeretur
tu quisquis es,
illi qui adhuc in animis, inanimus licet spirat;
requiem aeternam apprecare.
moesta elisabeth de lipie lipska coniugi desideratissimo
michael et antonius in pisary pisarscy, parenti optimo
posvere.
anno in mortem nascentis dei 1686. men: octobr: die 12.

Łukasza Czerkiewica † 1725, na ścianie południowej, między przęsłem V a VI. Tabliczka marmurowa czarna, prostokątna, wys. 0.235 m, szer. 0.245 m. Napis ryty kapitalikami lichego rysunku: nędzny grześnik Łukasz czerkiewicz | złotnik y mieszanin krak: | prosi o troie pozdrowienia | pobożna przechodząca | dwszo | dzień zeyscia iego 1 grvd: | rp. 1725.

Stanisława Bojanowskiego † 1555, na ścianie południowej, w przęśle VI. Kompozycja z kamienia pinczow., tylko dolny gzyms, tablica napisowa, płyciny pilastrów obu kondygnacji i ćwikle koło medaljonu z portretem, z marmuru brunatn. przepalonego. Najw. wys. ok. 2.00 m, najw. szer. 1.30 m. W dolnej kondygnacji, na gzymsie, stanowiącym podstawę, 2 pilastry bez kapiteli flankują tablicę napisową, prostokątną, obwiedzioną listewką listeczkową. Nad tablicą poziomy fryz arkadkowy zawracany jest nad pilastrami; wyżej zawracany też gzyms, uszkodzony otłuczeniami, stanowi podstawę węższej nasady górnej, niemal kwadratowej, w której między dwoma pilastrami jońskimi medaljon eliptyczny, pionowo wydłużony mieści we wgłębieniu popiersie z głową rycerza brodatego w profilu. Po zewn. bokach

¹⁾ Końcowe NAM poprawiane wygląda jak dwukrotny monogram AM.

pilastrów są woluty esowate, liściaste. W górze nad ząbkowatym gzymsem, między dwoma esowatemi wolutami liściastymi uwieńczenie stanowi tarcza strzępiasta z h. Junosza. Pomysł renesansowy szlachetny, wykonanie poprawne. Może ta sama ręka rzeźbiarza co w pomnikach Romatowskiej, Benedykta z Koźmina, Novicampiana, Włodków i Pieniążkowej. Napis kuty kapitalikami ładnego rysunku renesansowego, dwóch wielkości:

stanislavs boianowski
ex maiori polonia pa
triis bonis contentvs
esse nolens avlam et
eivs promissa secvtvs an^o
dñi MDLV XVII ivnii cra
coviæ moritvr ante
qvam vivere didicisset
ætatis svæ XXXX VIII.

Anny Minorowej † 1640, na ścianie południowej, w przęśle VI, najbliżej narożnika przy ścianie ramienia zachodniego obok drzewi do kościoła. Wys. 0.72 m, szer. 0.93 m. Tablica z marmuru czarnego, prostokątna, w skromnej ramie barokowej profilowanej. Górną poziomą listwę ramy przerywa w środku mała płasko-rzeźbiona tarcza, nakrawana, z rzeźbionym h. Jastrzębiec. Napis kuty dość starannie kapitalikami 2 wielkości:

d. o. m. a. (s.)
generosa anna de sladkow minorowa
castellani rosprzensis filia
mortales qvas habvit exvviis hic deposvit
animvm immortalem deo reddidit
qvapropter non potvit qvæ bene vixit, malè (s.) mori
generosvs hieronymvs constantinvs de przy:
bysławice minor maximis virtvtibvs conivgis
memoriæ gratia mæstvs posvit
anno christiano MDCXL
ætatis optime transactæ XXVII.
aprileo die XIII.
præivit nos secvtvros.

Mikołaja i Barbary Korycińskich, z r. 1560, w ramieniu południowym na przęśle II ściany północnej. Najw. wys. ok. 2.20 m, szer. 1.00 m. Płyta z kamienia pinczow., prostokątna pionowo wydłużona, bez ramy, tylko częściowo u dołu z obwódka, uwieczniona w górze medaljonem eliptycznym pionowo wydłużonym i z prostokąta sterczącym; na nim płaskorzeźbiona w profilu głowa mężczyzny brodatego. Poniżej już na prostokącie płyty głowa skrzydlata wypuszcza z ust wstęgę, na którą nawleczony szereg motywów rzeźbionych spada pionowo. Naprzód fantastyczna tarcza z h. Topór, pod nią medaljon okrągły z głową kobiety w profilu, a dół płyty zajmuje tablica obwiedziona z napisem rytym literami dwóch wielkości:

nicolavs koriczieński de kori
thno et in vdorz hæres sibi et
barbaræ de olesnyki conivgi
charissimæ hoc monvmentvm
vivens posvit. cal maii MDLX
in qvo cvm ea in domino moriens
placide qviesceret.

Pomniki w przyległościach krużganków.

Pawła Drogosa ¹⁾ w kapitularku, w ścianie północnej. Wys. 0'65 m, szer. 0'83 m. Tablica z piaskowca prostokątna, poziomo wydłużona. U dołu poziomy gzymsik, nowszy albo przerabiany. Pole napisu ujęte w ramkę złożoną z listewki, wałka pokrytego listeczkami i drugiej listewki. Napis wykuty kapitalikami dwóch wielkości, ze skróceniami; niektóre litery maleńkie wpisane w poprzednie lub wciśnięte między sąsiednie:

epitaphivm pavli drogos
condit⁹ hoc tvmvlo, florētib⁹ occi
dit annis
pavl⁹ apollinei d̄v colit arma chori
occidit hev nec erit vidve (s.) spes vīca m̄ris
vnica nā m̄ris spes fvit ille svæ
occidit et patriā. fato cogēte fefellit
gloria nam patriæ debvit esse svæ
sēd nil proficiūt tristes p⁹ fvēra lvc⁹t (s.)
ergo vale te lvx, nos manet atra
dies

Niewiadomego w kaplicy ś. Piusa, wmurowany w filarze wzmacniającym przy ścianie południowej. Płyta gruba z kamienia pinczow., prostokątna, wys. ok. 2'80 m, szer. 1'42 m; w niej wyżłobione ślady listwy zap. napisowej obiegającej brzegi, a w polu środkowym ślady postaci może mnicha w powłóczystej szacie, pod baldachinem gotyckim, wspartym po bokach na architekturze złożonej z trzech po każdej stronie baldachinków jeden nad drugim. Baldachiny mają kształt trójliścia gotyckiego. W wyżłobienia zap. wpuszczonych niegdyś szczegółów brązowych dziś brak.

Andrzeja Piotra Stadnickiego † 1608 ²⁾, w kaplicy ś. Piusa przy ścianie południowej, w przeszle wschodniem. Najw. wys. ok. 5'00 m, najw. szer. 3'95 m. Pomnik okazały, mocno uszkodzony, z kamienia pinczow.; tylko tablica napisowa, płyciny stylobatów, płyta główna z postacią rycerza, płyciny bocznych przy niej węgarów wnęki, ćwikle obok archiwolty tej wnęki, a może kartusz niski, poziomo wydłużony nad boczną allegorją Sprawiedliwości (?), z marmuru brunatnego przepalonego. Po drugiej stronie allegorycznej postaci Miłości (Caritas) brak tła architektonicznego. Podstawę całości stanowi na podmurowaniu gzyms dolny, częściowo zachowany, a nad nim cokół z rzeźb. trupiemi głowami i piszczelami oraz rozetami, tudzież parapet. Wyżej pod archiwoltą wnęki, flankowanej kolumnami, leży postać rycerza w pełnej rzeźbie. W górze, na skośnych zboczach przerwanej środkiem obdasznicy są niskie jakby kapitele jońskie, może niegdyś podstawy wazonów lub tym podobnych bocznych zakończeń kompozycji. Kartusz w przerwie obdasznicy mieści tarczę czworodzielną z herbami: 1) Śreniawa, 2) Jastrzębiec, 3) Śreniawa, 4) Abdank. Całość wieńczy hełm kratowy i korona. Niektóre motywa rzeźby (użycie rozet krążkowych, kapitele niby jońskie jako postumenty, kształt kartusza herbowego) przywodzą na pamięć Santi Gucego lub jego szkołę. Napis na tablicy parapetu wykuty jest kapitalikami jednej wielkości, jedynie kilka jest większych, a kilka maleńkich wpisano między większe:

d. o. m.
magnifico dno andreae petro stadnicki de smigrod (s.)
perantiqva et clarissima stirpe orivndo, viro pietate
et prvdentia eximia atqve animi magnitvdine morvq;

¹⁾ U Cerchów i Koper, tabl. 216.

²⁾ U Cerchów i Koper, tabl. 209. Andrzej Piotr Stadnicki był bratem Stanisława »Djabła«, starosty zygwulskiego.

facilitate singlari: de rege rep: amicis optime moerito (s.),
 religionis avitæ, ordinisqve ¹⁾ sacri propvgnatori acerimo (s.)
 qvi vix ex moscovia reversvs mane, rebvs divinis cra
 coviæ peractis, svbita vi morbi oppressvs ex hac mō (s.)
 tali vita ad illam æternam commigravit . vixit . annis
 xxxviii moritur anno domini 1608 die 19 octo
 bris zophia (s.) seninska ²⁾ (s.) hoc amoris et desiderii monv
 mentvm conivgi carisimo (s.) moerens cvm lachrimis p.

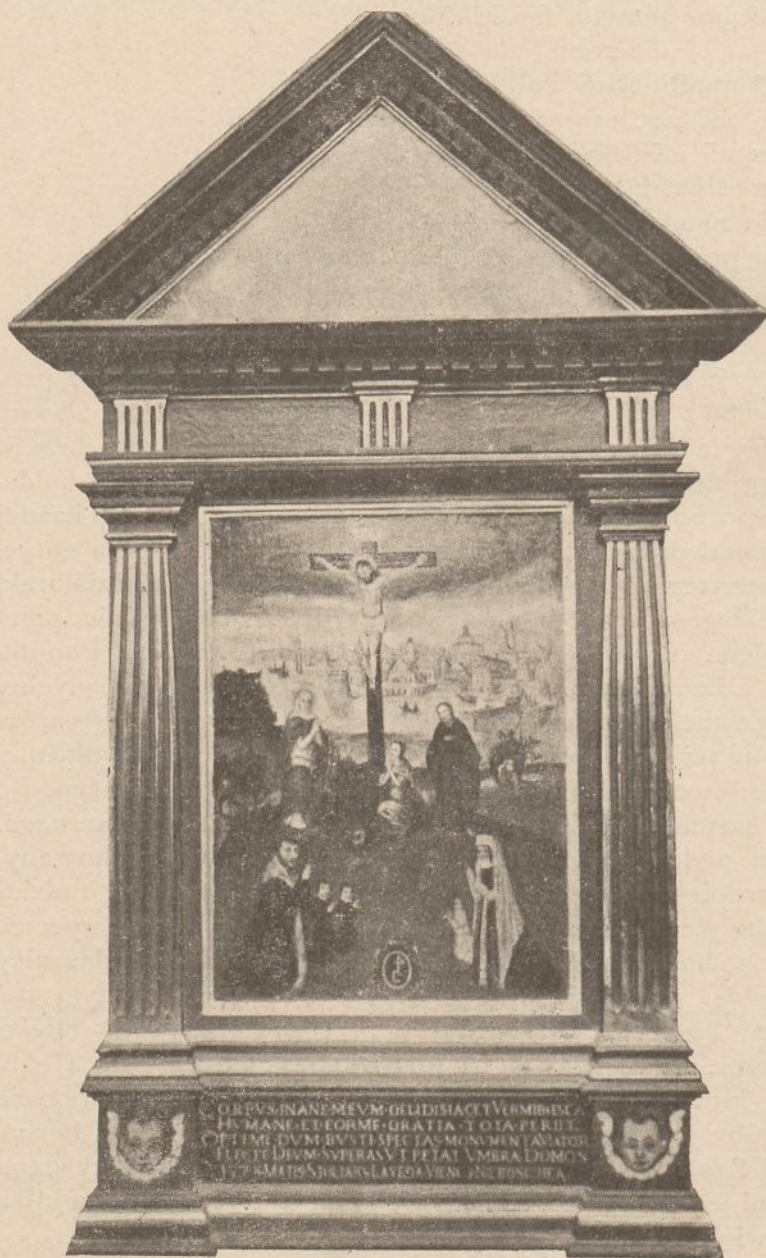

Fig. 117. Epitafjum Macieja Lawendy z r. 1578. (Fot. L. Lepszy).

Epitafja drewniane w kaplicy ś. Piusa na ścianie:

1) Macieja Lawendy † 1578 (fig. 117) ³⁾. Najw. wys. 1'595 m, najw. szer. 0'90 m. Rama nowsza jest kopją pierwotnej, wykonaną ok. 1900 r., jak i polichromja olejna,

¹⁾ Wyraz zmylony i poprawiany, wygląda tak: ORDINSIQIVE.

²⁾ Fundatorka wspaniałej dekoracji kaplicy ś. Jacka (por. wyżej str. 36).

³⁾ U Cerchów i Kopery, tabl. 166.

W kaplicy ś. Piusa jest 6 płyt z niewiadomych grobów:

1) Niewielka z rzeźbionym startym kartuszem z h. Leliwa (?).

2) Marmurowa brunatna, większa, ze śladami napisu w 5-ciu lub 6-ciu wierszach: qvisqvis | mo |

3) Z wapienia czy kamienia pinczowskiego, z płasko-rzeźbionym h. Kościesza (?).

4) i 5) Dwie całkiem gładkie — te wszystkie w posadzce.

6) W grubości muru filaru wzmacniającego przy ścianie południowej przymurowana pionowo płyta prostokątna, wys. ok. 2'80 m, szer. 1'42 m, i znacznej grubości; na niej wyżłobienia wskazują, że były tu ozdoby zap. brązowe wprawione i dokoła brzegów listwa może z napisem. W polu środkowym rysuje się postać ludzka wielkości naturalnej, w szatach powłóczystych pod baldachinem gotyckim, którego dwa boki podpierają grupy, każda z trzech małych kapliczek pod baldachinkami trójlistnemi jeden nad drugim.

na którą składają się: barwa szafirowo zielonkawa i złocenie. Obraz olejny na drzewie: Ukrzyżowanie wśród pejzażu z wodą i widokiem Jerozolimy, przypominającej Norymbergę. Koloryt jest jasny, dużo barw płowych, tylko w górze za głową Chrystusa czarna chmura. Z przodu klęczą 2 grupy: na lewo mężczyźni w strojach czarnych z drugiej połowy XVI w., na prawo kobieta w sukni czarnej a białej zasłonie i dziewczeczka biało ubrana, z krzyżykiem nad głową. W pośrodku na kartuszu oliwkowym na tle czerwonym znak między literami N i L. Obraz wartości drugorzędnej, ma cechy szkoły fran-
końskiej. Retusze znaczne. Napis kapitalikami na cokole, przemalowaniem zap. częściowo popsuty:

corpvs · inane · mevm · gelidis · iacet · vermib⁹ esca
hvmane · et · eorme (s.) · gratia · tota periit ·
optime · dvm · bvsti · spectas · monvmenta viator ·
flecte devm · svperas vt petat · vmbra · domos
1578 · matis · stoliars · lavēda · viencz (?) · niebosczika ·

Na płaszczyźnie gzymsu obdasznicy, zwróconej ku dołowi, napis: mathias · lavēda · siamt (?) · imaginē · hanc · in vita sva ad lavdem dei 1578. — W polu trójkąta szczytu Zbawiciel w półfigurze, niewidoczny na fotografii.

2) Hieronima Golińskiego † 1603¹⁾). Najw. wys. 0·99 m, najw. szer. 0·665 m. Materjały i typ poprzedniego, tylko ten uproszczony. Obraz pola głównego: Chrystus ukrzyżowany na tle pejzażu z ruiną. W głębi do zamku na skale prowadzi most zwodzony. Cały koloryt bardzo ciemny. Poniżej zamku na samym przodzie, czerwoną farbą wymalowano cieniutko: A. D. 1603. Pod krzyżem klęczy mężczyzna brodaty, mając przy nogach książkę i tarczę czworodzielną z herbami: 1) i 3) odmiana Zabawy (szachownica białoczerwona i pół lilji w polu modrem), 2) Śreniawa, 4) Prawdzic (nad murem czerwonym lew złoty). Malowanie szlachetne, wpływy flamandzkie, a może holenderskie. Znaczne ślady retuszu. Na cokole napis malowany kapitalikami:

d. o. m.

splēdore · virtvtis · simvl · et generis: claro · r̄ndo · domino
hieronimo · golinski · generosi · domini · ioannis · golinski · oe (s.) kolacino
in · bistrictv (s.) · posnaniēsi filio canonico · gnešneñ (s.) qvo adlatvs r̄nd:
dñi · petri · tiliczki · procancellarii regni · in · avla s. r. m. feliciter
agente · dvm · instabilis · fortvna · cvm ingenio · ervdici (s.) morvmq_s
ac vitæ · integritatis · dotibvs · ob · qvas principibvs et aliis · oibvs
gratvs · extitit · dvello · confligeret · fatales · parcas · immittens
magnam eivs · expectacionem · præmatura · norte (s.) · svstvlit · die · viii
aprilis · anno · incarñois · dñi · 1603 · patrvvs · cvm · amicis
memoriam · hic · p. p.

Napisy pamiątkowe w krużgankach.

Na filarze między kaplicą ś. Piusa a przedłużeniem krużganku wschodniego w stronę zakrystji i prezbiterjum kościoła, tablica marmurowa czarna, prostokątna. Napis kuty:

przez czas a głównie pożarem Krakowa | w r. 1850 zniszczone w tym konwencie | grobowce, pomniki, wizerunki znakomitych | xx. dominikanów i zabytki dzieł sztuki | towarzystwo naukowe krakowskie | odnowiło z funduszków składkowych | w ciągu lat 10^{ciu} od r. 1851 do 1861.

¹⁾ U Cerchów i Kopery tabl. 150.

Stanisława Picus Zawadzkiego, tabl. fundacyjna kaplicy Przemienienia Pańskiego z r. 1597¹⁾, w ramieniu zachodniem, ścianie zachodn., przeszle IV. Najw. wys. 1'49 m, najw. szer. 1'125 m. Tablica z marmuru czerwonego przepalonego, prostokątna, otoczona ramą rzeźbioną z kamienia pinczowskiego, o brzegach wyrzynanych i sztucznie zawijanych. Po dwóch bokach ze środka ramy występują małe woluty parzyste, symetryczne, z muszelkami. U dołu gzymsik poziomy listeczkowy, pod którym płaski wisior z wolut załamanych, a na środku jego pola główka skrzydlata. U góry ramę przecina maska dziecięca. Wyżej gzyms złożony z szeroko podciętego żłobka, ozdobionego strzępiastymi liśćmi i platy o końcach podwiniętych w rodzaju kapitelu jońskiego. Wyżej nasada o brzegach wycinanych i konturowanych wolutami, której środek wznosi się w górę, tworząc pół kartusza, z którego wyrasta jak kita liść pięciodzielny. Na środkowym polu nasady medaljon kolisty z marmuru czerwonego, pusty i gładki, z którego na boki wychodzi wstęga tworząca festony. Napis kuty z kapitalików przeważnie jednostajnych:

d. v s.²⁾

divæ transfiguracioni iesv christi salvatoris³⁾
 sanctis stanislao et nicolao episcopis, dorotheæ cath
 rineq. (s.) martiribvs (s.), excellētisimv .. (s.), clarisimvs (s.), et nobi
 lišš: d. stanislavs zavaczki (s.) cognomēto picvs archiatros (s.)
 phisicvs doctor, firma religionis fide, ac spe metamor
 phoseon (s.), vitæ eternæ (s.) fvtvræ erectvs fvtctis digne
 noribvs ac sprectis (s.) vvlgi vanitatib⁹ hocce oratoriv
 sacellv: ivsto ære svo: svmptvose extrvctv, dicavit, et
 vt sacra in eo celebrarētvr ditavit dotavitq, ad lavdē
 et gloriã, vnivs in trinitate sṽmi dei optimi maximi, sṽã
 qvoq, et posterorv svorv memoriã; svbtvs eti mavsolv
 stvdiosis cōtvberny · philosophorv, ne vage sepelirētvr
 amoris ergo, fieri fecit, ut qvos honesta stvdia, cōsocio
 rãt vivos, idē sepulcrv cōvngeret mortvos · qvod te sci
 re volvit lector tv deṽ . pie pro mortvis exorator, vale
 extractv, año dñi M. DXCVII. ex voto christiano
 procvl hinc este lingvæ, procaces.
 et pectora cæca
 divis enim hec (s.) consecrata svnt.

Sprzęty w klasztorze.

Dwie ławy narożne w starym chórze zakonnym przy kaplicy ś. Jacka (fig. 118). Wykonane z dębiny czy może tylko fornirowane, z intarsjami w kilku barwach i gatunkach drzewa. Hermy na przedpiersiach klęczników rzeźbione w dębinie, mają głowy roboty artystycznej, o typach polskich, męskich i kobiecych. W kątach narożnych kwadratowych pół wgłębionych, między hermami, są główki skrzydlate rżnięte w dębinie, a środki tych pół zdobi intarsjowany wzór arabeskowy w medaljonach eliptycznych. Wyżej, pod gzymsem koronującym biegnie fryz intarsjowany z motywów roślinnych, przedzielanych rzeźbionymi głowami męskimi, które trzymają gałązki w zębach. Na zapleckach intarsje ujęte są w ramy profilowane, zamykające pola prostokątne poziomo podłużne, wgłębione; nad prostokątami w odstępach płaskorzeźbione groteskowe głowy na tle intarsjowanych motywów roślinnych stylizowanych; są tam gałązki z kwiatkami jakby w kandelabrach.

¹⁾ U Cerchów i Kopery, tabl. 195. Kaplica ta znajdowała się blisko wejścia głównego do kościoła (patrz wyżej, str. 2, gdzie mylnie podano jej tytuł i rok fundacji).

²⁾ Tak; między v a s większa luka i uszkodzenie płyty, marmurem nadstawione.

³⁾ Niektóre litery maleńkie wpisywane w drugie; niektóre łączone z sąsiednimi.

Utwór barokowy z XVII w. Stan zachowania niedobry, intarsje i forniry w wielu miejscach uszkodzone, rzeźby poodpadały. Ławy pochodzą z kaplicy Lubomirskich, usunięte z powodu wilgoci.

6 lichtarzy drewnianych na ołtarzu kaplicy nowicjatu, w stylu empire; takie jak w kaplicy ś. Katarzyny (Zbarazkich), tylko innych wymiarów. Wys. 0·55 m. (Por. wyżej: Sprzęty w kościele i kaplicach).

(L. L.) Zegar stołowy w celi przeora. Wys. 0·595 m, szer. podstawy 0·345 m. Kształt kapliczki szafeczkowej. Na cokole z drzewa czarnego politurowanego, podzielonym od przodu pionowo 4 tryglifami, w polu środkowym rozeta czterolistna z alabastru. Wyżej wznoszą się po bokach 2 kolumny alabastrowe, brzuchate, na postumentach kostkowych, ustawionych na przekątnię, czarnych. Baza i kapitel

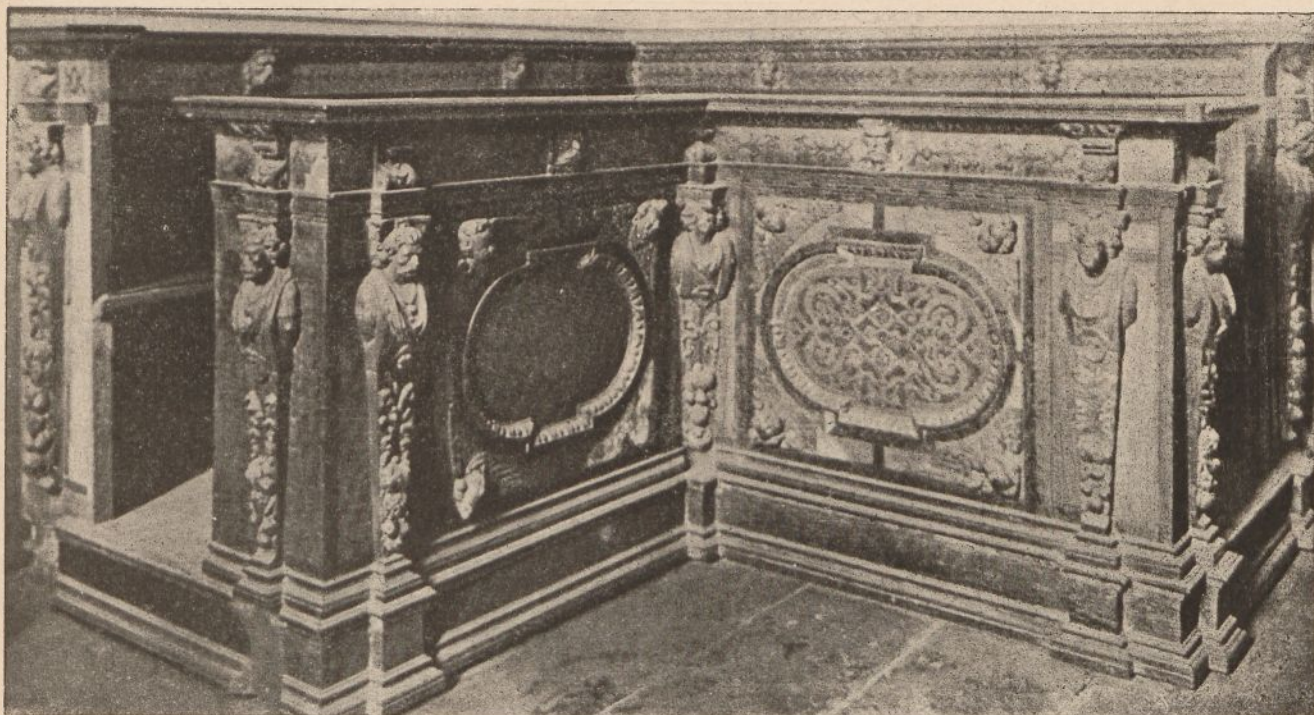

Fig. 118. Ława narożna z kaplicy Lubomirskich, w dawnym chórze zakonnym — do str. 162. (Fot. L. Lepszy).

jakoby koryncki, złożone. Kolumny za pośrednictwem kostek czarnych rowkowanych dźwigają architrav rowkowany pionowo. Całą budowę wieńczy balustrada z ozdobami z perłowej macicy, podzielona na 3 grupy zapomocą 4 słupków ozdobionych perłową macicą. W środku wznosi się nad balustradą, pomiędzy dwoma delfinami, tarcza okrągła z kulką alabastrową. Między kolumnami jest cyferblat z białego metalu z cyframi rzymskimi, a za jego pendulem przezroczym tło tworzy lira złożona, z kwiatami. Początek XIX w.

Zegar stołowy w sali rekreacyjnej. Zrąb z drzewa orzechowego politurow. Na podstawie, o rzucie poziomym frontu wygiętym, wznoszą się 2 grupy po 3 kolumny w trójkąt ustawione, alabastrowe, o barwach i kapitelach drewnianych złożonych — na tle tylnej ściany ze zwierciadła. Na froncie tej podstawy są reszty okuć z blachy mosiężnej przezroczych. Na jej wgłębieniu środkowym 2 putti trzymają feston laurowy, a na 2 wybrzuszeniach bocznych są ornamenty ze skrętów wstęg i z lirami. Nad architravem i fryzem koronkowym neogotyckim 3 odcinki koła, w środku większy a po bokach mniejsze, tworzą tarcze (jakby lunety) z pejzażami malowanymi miniaturowo ze sztafażem, w ramkach hebanowych. Z prawej

strony widać podpis akwarelisty; *Krapfenwaldel Wien* Po bokach jest znów ornament neogotycki. Te trzy łuki dzwigają cyferblat emaljowany biały na miedzi, z okuciem mosiężnem empire'owem. Z obu jego stron ornament drewniany lichego rysunku i wykonania: lwy, z ogonami przechodzącemi w skręty liściaste. Nad cyferblatem wieńczy kompozycję postument z wazą alabastrową zakończoną w górze gałką drewnianą czarną. Początek wieku XIX.

UZUPEŁNIENIA I POPRAWKI.

A. Uzupełnienia.

(L. L.) (Do str. 9: Obrazy w kościele). Obraz: Męczeństwo bł. Sadoka z 48 dominikanami z rąk tatarów w Sandomierzu, w r. 1260 (fig. 118); wysoko nad wejściem do kaplicy Różańcowej. Olej. płótno, wys. ok. 2 m, szer. ok. 3·8 m. Dzieło podobno Kazimierza Cisowskiego (Rastaw., Słownik tom I, 94 i 333).

(St. T.) (Do str. 17). Prospera Prowany pomnika grobowego rysunek tuszem, wykonany przez Jana Zielińskiego (czy Żylińskiego) † 1846, znajduje się w Archiwum aktów dawnych m. Krakowa w pokoju dyrektora na ścianie.

Fig. 118. Cisowski, Męczeństwo dominikanów r. 1260 w Sandomierzu — do str. 9. (Fot. Krieger).

(Do str. 23: Kaplica Myszkowskich). Herb Myszkowskich jest na tle czworodzielnego herbu Gonzagów, który w polach 2 i 3 ma belki poziome (więc motyw tylko zbliżony do h. Korczak (w którym są wręby), a w polach 1 i 4 h. Lombardji: lew skaczący. Ta druga tarcza jest znów na tle trzeciej z h. Mantuy, nieco zmienionym: na tarczy czworodzielnej (zam. ozdobionej wielkim krzyżem równoramiennym o ramionach rozszerzonych ku końcom, z 4 orłami jednogłowymi w kątach między ramionami krzyża) 4 razy powtórzony orzeł jednogłowy.

(Do str. 159). Andrzeja Piotra Stadnickiego pomnika grobowego zdjęcie rysunkowe niewiadomego artysty, wykonane przed pożarem 1850 r., znajduje się w Archiwum aktów dawnych m. Krakowa.

(Do str. 161). W Archiwum aktów dawnych w Krakowie, w tece Ambrożego Grabowskiego pod napisem: »Kraków w obrazkach«, jest luźna kartka z rysunkiem ołówkowym dwóch płyt prostokątnych, między którymi wrysowano skalę na stopy. W nagłówku czytamy: »Nagrobki w kościele oo. dominikanów w Krakowie, nie wiadomo kiedy na pokrywy mens przerobione«; u dołu: »25 lutego 1851«, pod skalą zaś ledwo czytelny podpis ołówkiem: »J. Stróżecki 1851«. Rysunek jest w rodzaju rysunków Maksymiljana Cerchy i wydaje się drobiazgowo wiernym.

Płyta górna, dług. mało co nad 7', szer. 3'8'', z jednym narożnikiem uszkodzonym. Napis wzdłuż krawędzi, majusk. got.: hic · iacet · sepult | bulturus(?) · gir | lacus · civis · de · ilcu | anno · dni · mil · tre · LIII · ¹⁾.

Płyta dolna, dług. 7'1'', szer. 4', z dużym utraceniem narożnika i wyszczerbieniem brzegu jednego krótkiego boku, przez które zniknęła górna połowa wyrazów: hic iacet. Napis majuskułami got.: hic iacet contra | dvs tvttinbabc (s.) · qvi obiud (s.) svb anno do | cti lasari · martiris.

Obie te płyty grobowe, istniejące jeszcze po pożarze kościoła i klasztoru, obecnie odszukać się nie dały.

B. Poprawki.

(Do str. 2). Kaplica fundacji Zawadzkiego nosiła tytuł Przemienienia P. i była z r. 1597 (patrz str. 162).

(Do str. 51). Dwa obrazki Manciniego, ze skarbca za zakrystją niedawno przeniesiono do mieszkania przeora, gdzie powieszono na ścianie weszły w skład zbiorku doborowych obrazów klasztoru.

(Do str. 89). Ołtarzyk z Prądnika niedawno usunięto z krużganku i jego retabulum drewniane wraz z mensą kamienną z ołtarzyka, który był w kapitularku, umieszczono w kościele, przy tęczy, po prawej ręce wchodząc do prezbiterjum.

(Do str. 91). Ołtarzyka w kapitularku retabulum drewniane przeniesiono do prezbiterjum kościoła, gdzie zdobi nowy pomnik umieszczony tam ze szczątkami bł. Iwona Odrowąża. Mensa zaś tego ołtarzyka stanowi dziś mensę ołtarzyka poprzednio wspomnianego przy tęczy kościoła umieszczonego.

(Do str. 95). Obraz Zbawiciela świata przeniesiono niedawno z ramienia południowego krużganków do ramienia północnego, na miejsce usuniętego ztąd retabulum ołtarzyka z Prądnika.

(Do str. 160). Epitafjum drewn. Lawendy z kaplicy ś. Piusa przeniesiono na ścianę południową południowego ramienia krużganków.

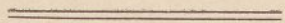
(Do str. 161). Epitafjum drewn. Hieronima Golińskiego z kaplicy ś. Piusa ustawiono obecnie na mensie ołtarzyka w ramieniu północnem krużganków.

Uwaga. Opis rękopisów iluminowanych klasztoru dominikańskiego w Krakowie, przygotowany do druku, z powodów od wydawców niezależnych nie mógł być pomieszczony w niniejszym tomie; ukaże się w tomie następnym.

¹⁾ Może to był syn Mikołaja Gerlacha, który dolny bieg Rudawy skierował pod mury Krakowa, tamten bowiem podobno nie żył już w r. 1353 (Grabowski, Kraków, wyd. 5-te, str. 324).

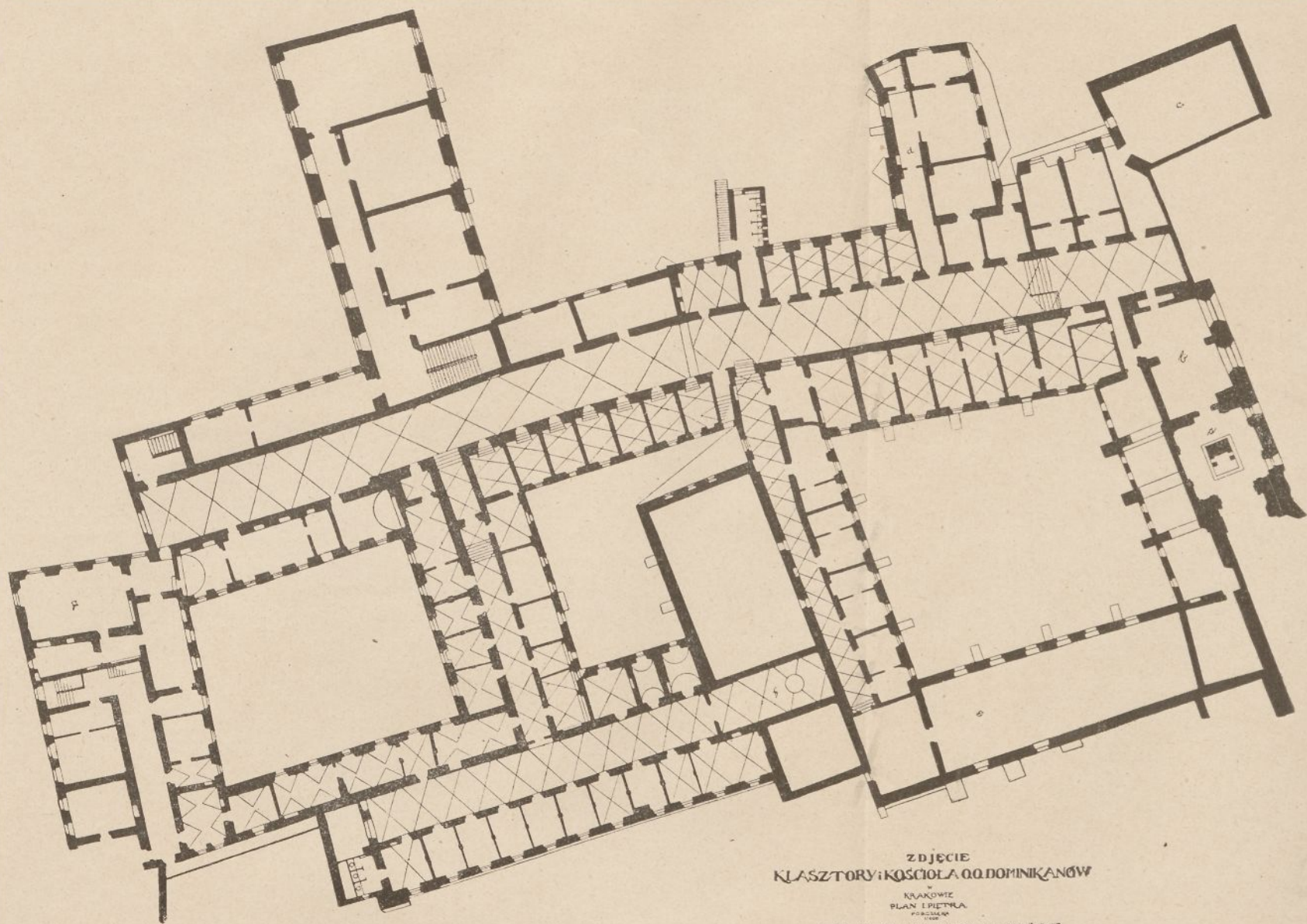
TREŚĆ.

	Str.
Literatura . . . ,	1
Dzieje	2
Kościół: a) Budynek	4
b) Ołtarze	6
c) Obrazy	6
d) Rzeźby	12
e) Pomniki	13
f) Napisy pamiątkowe	22
g) Sprzęty	22
h) Kaplice	26
i) Zakrystja	44
j) Skarbiec	48
k) Wyroby złotnicze	52
l) Szaty liturgiczne	60
Klasztor: a) Budynek	74
b) Ołtarze w klasztorze	89
c) Obrazy » »	95
d) Pomniki i epitafja w klasztorze	116
e) Napisy pamiątkowe » »	161
f) Sprzęty w klasztorze	162
Uzupełnienia i poprawki	165

Tabl. II. Klasztor dominikanów w Krakowie. — Zdejmował Z. Hendel.
Rzut poziomy przyziemia.

Tabl. III. Klasztor dominikanów w Krakowie. — Zdejmował Z. Hendel.
Rzut poziomy piętra.

162 N

~~2212~~

32/6

[Blank white label]